

R V P E R T I
ABBATIS MONAS-
TERII TVITIENSIS ORDINIS SANCTI
BENEDICTI, THEOLOGI ANTIQVI AC PLA-
nè clarissimi, in Cantica Canticorum, de incarnatione Domini,
Commentariorum libri VII. à multis sæculis in hunc
vsq; diem maximè desiderati, multoque labo-
re ac sumptu nunc iterum
atque iterum
excusi.

COLONIAE AGRIPPINAE
Apud hæredes Arnoldi Birckmanni.
Anno 1557.

OMNIVM CVM IN- SIGNIORVM SENTENTIARVM, TVM ALIA- RVM MEMORIA DIGNIORVM RERVM, QVAS PASSIM HI

Commentarii in Cantica Canticorum complectuntur, index brevis idemque
non inutilis: cuius numerus paginas, a litera primam cuiusque
paginae columnam, b vero litera secun-
dam demonstrabit.

Adam utramque mortem incurrit, sed Christus utramque uitam restaura- uit.	38.a	Caput aureum in Canticis, ipsa diuinitas	49.a
Adam per Euam uitam perdidit, & mortem inuenit	12.b	Caput pro corde aliquando ponitur	63.b
Adam non fuit formatus in paradiso	37.a	Capilli uirginis, cogitationis munditiam signifi- cant	26.a. 27.b
Adolescentulae animae imperfectae.	2.b	Cancelli in Canticis, sunt patriarchae	16.a
Adorandum in spiritu & ueritate	In Prolog.	Canticum Canticorum esse de incarnatione domi- ni	In Prolog.
Amicorum congratulatio in Canticis	31.a	Cantica tertius Salomonis liber	Ibid.
Ancilla discalceata quae sit	60.b	Cantica diuina septem ueteris testamenti	Ibid.
Anna mater Samuelis prophetae	30.a	Cantica sunt amoris, quo Deus in beatam uirginem descendit	Ibid.
Angeli tres Abrahae designant unum Deum	19.a	Cur Cantica Canticorum, & non Canticum dica- tur	Ibidem
Anima beatae uirginis quomodo liquefacta	1.a	Catalogus sexaginta sortium Israel	23.a
Anima fideles sunt filiae Hierusalem	23.b	Cantica septem in laudem uirginis	26.a
Anima Christi liquefacta	44.a	Canticum perfectum in octauis	35.b
Animae perfectiores, reginae sunt, animae uero im- perfectiores, concubinae.	57.b	Caro Christi reliquis longe mundior	51.b
Anima Pauli ut Sunamitis reuersa	60.a	Charitas ordinata in Canticis quid sit	13.a
Apostolorum gemitus & fletus coram Maria	45.b	Charitas finis praecepti	25.a
Apostoli quare tempore Christi non ieiunauerunt	Ibid.	Charitas alterius bonum suum facit	Ibid.
Apostolorum ebrietas qualis fuerit	40.a	Chorus & acies castrorum	55.b
Apostolorum magistra beata uirgo	6.b	Christus ut lilium, quia speciosus prae filiis homi- num	11.b
Apostolici uiri indeficientes erunt	11.b	Christus se pulchrum esse negare non potest	Ibid.
Apostoli sunt custodes mirrorum	45.a	Christus in Iudaea, lilium inter spinas	12.a
Aquae scripturarum amarae secundum literam	35.b	Christi aduentus cur tam diu protrahatur	15.a
Aquae de Libano, sunt sacrae literae	34.b	Christus non tardus, sed uelocissimus	Ibid.
Aquarum uiuentium puteus est uirgo Maria	35.a	Christus petra est & maceria	17.b
Aquila in Canticis, diabolus est	36.a	Christus uinea nostra est	18.a
Arbor malus, est lignum crucis	68.a	Christus lege ibidem pulcherrima	
Ascensus purpureus est Christus	24.b	Christus pro reliquiis Israel orauit	19.b
Ascendere per desertum, est habere animum solita- rium	22.a	Christus est ascensus purpureus	24.b
Aspiratio diei, resurrectio est Christi	19.b	Christus candoris lilium per arietem praefigura- tur	12.a
Ascendere in palmam & in crucem, idem	64.b	Christus fecit quatuor praecipua	37.a
Aurum & argentum in scripturis quid sit	24.b	Christus utramque uitam reparauit contra utramque a de mortem	eodem b
Aurum in sensu, argentum in sermone	8.b	Christus aliter quam serpens ad comedendum inui- tauit	38.b
Aurum pulchrius ebore	51.a	Christus ueritas est opposita mendacis serpenti. Ibi.	
Auster est spiritus sanctus.	36.b	Christus est candidus sanctitate & rubicundus pas- sione	48.a
		Christus rubicundus propter peccata nostra	Ibid.
		dem b.	

B

Ases aureae in Canticis Canticorum, est con-
siliu diuinum.

C

Aprae & cerui in Canticis qui sunt
Caput Christi plenum est rore

INDEX

Christus omnia scripturarum autoritate & dixit & fecit	50.a	Dilectus ascendit in hortum, quomodo intelligitur	54.a
Christus mira operatus est & cunctis uelocius. ibi.	53.b	Disceptatio de quatuor fluminibus paradisi	33.b
Christus longe excellentior & melior Moyses.	53.b	Discipuli domini sunt uigiles ciuitatis	21.a
Christus ex matre tantum est frater noster	66.b	Discordia dat hosti locum	56.a
Christus quare dicatur Aminadab	59.b	Doctrina dilecti sancta & munda est	50.b
Circumcisio cordis & cervicis	63.b	Docere sequitur facere	44.b
Chicore per ciuitates & castella, est predicare euangelium regni Dei	21.b	Domus cedrina, templa sunt	11.b
Colluctandum est spiritu & ueritate	In Prol.	Dormire in Canticis, est secretum non reuelare.	14.a
Collum beatę uirginis sicut monilia	8.b		
Collum uirginis, eius humilitatē designat	26.a. 28.b	E cclesia apostolorum qualis fuerit	40.a
Columbarum proprietates sunt septem	26.b	Ecclesia pro fide defendenda, nemini cedit.	69.a
Coma dilecti in Canticis, sacra sunt scripturae.	49.a	Ecclesia est mulier extollens uocem de turba	34.b
Computatio tridui Christi in sepulchro	20.a	Ecclesia punit spiritali gladio	69.a
Commorari in uillis quid sit	64.b	Egredi in agrum quid sit.	64.b
Conditores scripturarum potentes fuerunt	34.b	Egressus dilecti & dilectę felix	66.a
Congratulatio amicorum in Canticis	31.a	Elata palmarum in Canticis, quid designent	49.a
Contemplatio uirginis cunctis excellentior.	42.a	Electus ex milibus, in Canticis quis sit	48.b
	43.a	Eleemosyna dicuntur unguenta	31.b
Coronatio in Canticis designat ecclesiam prophetarum	25.b	Eleemosyna uirginis in Christum maxime pretiosa	Ibidem
Cor Christi scripturae sunt ueritatis	68.b	Eleemosynarum mira commendatio	34.a
Credere est fulcire uirginem floribus	13.b	Emissiones omnium bonorum, sunt uirginis paradisi	33.b
Cuno autor sacrarum literarum	In Prol.	Equitatus domini, uirga Aaron	8.a
Custodes murorum sunt apostoli	45.a	Eua non Dei similitudinem, sed pulchrum pomum uidit	12.b
Cypressus lignum Cedro proximum	11.b	Eua Mariae dissimilis	27.b
		Exemplum querendi dominum in Maria	20.b
D avid minimus superbum Goliath strauit	53.a	Exultabimus & letabimur in te, quid sit	3.b
Decantationes quatuor amoris	In Prol.	Expositio egressionis filiarum Sion	25.b
Dentes uirginis innocentiam eius designant	27.b		
Etiā sunt sicut grex tonsarum	Ibidem	F acies quatuor, quatuor animalium	35.a
Deosculari dilectum, quid sit	67.a	Fasciculus myrrhę, cōmoratio dulcis, sed plena gemitibus	10.a
Deus solus uidit quod in uirgine latuit intrinsecus	26.b	Fauus cum melle in resurrectionis gloria	38.a
Deus pater osculatus Mariam	1.a	Fenestrę in Canticis sunt prophete	15.b
Deus beatę uirginis prolocutor fuit	3.a	Festum annuntiationis uerno tempore	16.b
Dei cellaria quę sunt	Ibid.b	Fletus & gemitus apostolorum coram Maria.	45.b
Deliciarum uirginis decor quis sit	64.a	Fletus dulcis & lachrymę dulces	44.b
Desiderium filii dei, acceleratio salutis humanę.	16.a	Flos campi est decus humani generis	17.a
Desiderium sanctorum & angelorum uidendi Christi	20.b	Flores ecclesię det duplices	Ibid.
Desiderium Marię quā uehemens fuerit	Ibid.	Fons signatus est aduentus spiritus sancti in uirgine	33.b
Dextera eius amplexabitur me, quomodo intelligendum	13.b	Ferculum Salomonis sunt scripturae	24.a
Diabolus uisio superbus, Maria uirtute humilis	2.a	Ficus synagogam iactantiam designat	17.b
Dilectio melior omni substantia domus	69.a	Fides iustificat, non lex	59.b
Dilectio est uinculum perfectionis	27.b	Fides plantat uincam, non opera legis	70.b
Dilectus dilectam pręuenit honore, ut filius matrem	11.a	Fideles non petunt gloriam miraculorum	72.a
Diligens ueraciter trahitur, & trahi capit	3.a	Filius hominis est foris stans & pulsans	42.a
Diligentes deum, dii & filii dei sunt	Ibidem	Filius est nomen, per quod ualde nominatus est pater	2.a
Dilectus ex dilecto uirginis quis sit	47.b		

INDEX

Filia, dictio per se posita, malum significat	12.a	Humilitas turris eburnea	62.a
Filię Hierusalem sunt animę fideles	25.a. 45.b	Hydrę capita sunt heretici	47.b
Filii ante Christum omnes proiecti fuerunt	48.b	Hymus peccati, imber irę dei	17.a
Filia principis quę sit	60.b		
Fœmina unanimes communiter uiuebant	42.b	I eiunium tempore Christi non fuit Apostolis iniunctum	45.b
Fœmina desideriorum quomodo currebat in odore unguentorum	3.a	Ignis amoris & gladius doloris in uirgine	45.a
Fœtus gemelli qui sint	27.b	Incarnatio Christi pulchrior plasmatione hominis	31.a
Formosa sicut pellis Salomonis	5.a	Inmixta esse super dilectum, quid sit	68.a
Fortitudine opus est regnum cœlorum impugnant	In Prol.	Innocentia uirginis, eius religiositas est	26.a
Fortitudo Iacob lauctantis usque mane	Ibid.	Inuocatio auctoris	In Prol.
Frater dei est, eius faciens uoluntatem	4.a	Ioseph & Maria in Canticis duo lilia	19.a
Fumus & puluis in Canticis, sunt spiritus lachrymosus & conscientia humilis	22.a	Iosaphat non connumeratur inter sortes Israel.	23.b
		Ire ad montem myrrhę quid sit	29.b
G emelli facti qui sint	27.b	Iustificari uolentes in carne, abeunt post uestigia gregum	7.b
Gemitus & fletus apostolorum coram uirgine	45.b	Iustificatio est per fidem & non per legem	59.b
Genę beatę uirginis sunt pulchrę	8.b		
Genę uirginis, uerecundia eius sunt	28.b	L abia uirginis, eius doctrinam significant.	26.a
Genę uirginis sicut fragmen mali Punici	Ibid.a	Labia dilecti, doctrinam significant puram	50.b
Genę etiam in Canticis sunt exterior conuersatio	50.a	Lampades dilectionis	69.a
Genę & genua in utero materno coniunguntur.	56.b	Lectulus floridus, est uterus uirginis	11.b
Genua curuata offerenda sunt deo	Ibid.	Lectulus Salomonis, uterus Marię	22.b
Genę & oculi alii odibiles deo	57.a	Legitime lucrari	In Prol.
Generatio una pro anno computatur	15.a	Lex non iustificat, sed fides	59.b
Generationes uarię pulchrę exponuntur	58.a	Lex sicut nux sub amaro cortice	58.b
Gentes quomodo uenerunt ad fidem.	65.a	Leonum cubilla & montes pardorum	30.a
Gentium populus filia Marię	66.a	Leua & dextra in Canticis quid significant	67.b
Gladius usus non est nunc sicut antiquitus	23.a	Libani aquę fluentes, sunt sacrę literę	34.b
Gladius doloris & ignis amoris in Maria	45.a	Libanus mons Phœnicis abundat Cedris	52.b
Greges caprarum prophete sunt & filii eorū.	26.b	Ligna Libani in Canticis, sunt Christiani potentes	34.a
		Ligna Libani in Canticis, sunt homines sancti.	24.b
H ereticus primus monachorum institutor.	27.a	Ligna sylvarum sunt sine fructu bono	12.a
Heretici aliquot pessimi contra Christum	40.b	Lilium inter spinas est Christus in Iudęa	Ibid.
Heretici sunt capita hydrę serpentis	47.b	Locutio dei patris ad Mariam	1.a
Heretici inflexibiles	68.b	Locus peregrinationis nostrę uallis est lachrymarum & passibilitatis	14.a
Hierusalem quę sorsum est, mater est omnium nostrum	57.b	Lucrari cum uerbo Dei	In Prol.
Historia uetus de angelis circa Abraham & Loth.	19.a		
Hortus conclusus quare bis in Canticis dicitur.	33.a	M alum Punicum quid sit	28.a
Hortus nucum, Christum sub lege factum significat	58.b	Mala Punica in ueste Aaron	Ibidem
Hostes diuersi filiorum Israel	23.b	Manus tornatiles in miraculis	50.b
Humilitas Abrabę & Dauid	9.b	Manus tornatiles aureę sunt	51.a
Humilitas Marię optimi odoris	22.a	Manus plene hyacinthis, sunt rationes cœlestes.	codem
Humilitas Marię est eius fortitudo	26.a	Mariam esse matrem misericordię, Rupertus monstratum	In Prol.
		Maria prophetissa fuit	2.a

INDEX

Maria quae non interfuit partui Elizabeth	4.b	Numero septenario designatur uniuersitas	33.b
Maria scilicet et lamen absens querebat	7.a	Numerus senarius reginis, octonarius uero concubi	57.b
Maria assimilatur iurgae Aaron	8.a	nis quare tribuitur	21.a
Maria solitudine delectatur	8.b	Nuntium resurrectionis Christi	21.a
Maria ante constitutionem mundi electa	16.b		
Maria in omnibus opposita Eue	Ibidem	O bedientia Christi secundum legem Moysi	35.b
Maria et Ioseph duo lilia	19.a	Oculi uirginis, simplicitatem eius signifi-	26.b
Maria si quem odorem spirauit altissimo	22.b	cant	26.b
Maria sine felle sicut columba	26.b	Oculi columbarum, septem sunt dona spiritus san-	10.b
Maria circumsteterunt angeli obstetricum uice	Ib.	cti	27.b
Maria est tota pulchra et formosa	29.b	Oculi Eue quales fuerunt	49.b
Maria est regina celorum	30.a	Oculi secundum spiritum in canticis qui sunt	55.b
Maria per fide soror, et per amorem sponsa	Ibid.	Octo moduli in laudem uirginis	32.b
Maria uotum uirginitatis prima emisit	Ibi.	Odor thuris est bonorum operum	65.a
Maria fortior quam Iacob	31.a	Odor mandragorae	2.b
Maria per humilitatem exaltata	Ibidem	Oleum effusum, uerbum incarnatum	2.b
Mariae elemosyna in Christum	31.b	Oleo nondum effuso, timebat animae imperfectae	71.b
Mariae fauus, mel et lac, est Christus	32.a	Omnes argentei eius mille, quo intelligitur	13.b
Maria sola est hortus conclusus	33.b	Operari bene, est stipare uirginem floribus	50.b
Maria puteus aquarum uiuentium	35.a	Opera Christi mira et omnium uelocissima	70.b
Maria quare non elegit sibi uitam solitariam sicut		Opera legis non plantant uineam, sed fides	In Prol.
Helias	41.a	Osculetur me osculo, et fiat mihi secundum uer-	44.b
Maria cur filias Hierusalem adiurauerit	47.b	bum tuum, unum et idem	
Maria digna laudari a dilecto	55.a	Osti pessulum in Canticis, est silentium	44.b
Maria consurgens ut aurora	58.a		
Maria pulchra ut luna	Ibid.	P almarum elata in Canticis quid sint	44.a
Mariam honorat filius et omnes sancti	Ibid.b	Parabola de agricolis uineae	58.b
Mariam decoram esse in deliciis, quid sit	64.a	Paradisi gratia, aquae dulces et potabiles factae sunt	35.b
Martha non debet perturbare Mariam	67.b	folio	33.a
Memores uerbum tuorum, quomodo intelligitur	4.a	Paradisi flumini in quatuor capita diuiditur	33.a
Metonymia qualis sit figura	31.b		35.a
Mille elypei in Canticis, quid sint	29.a	Paradisus antiquus differt a nouo, etc.	33.a
Moduli septem beatae uirginis pulcherrimi	26.a	Paradisus uirginis, sunt emissiones omnium bono-	Ibidem b
Moduli octo in laudem Mariae	55.b	rum	15.a
Moduli laudis tres quare repetantur	56.b	Paries inimicitarum causa dilationis Christi fuit	66.a
Montes aromatum sunt sancti	72.a	folio	26.a
Mors animae praecessit mortem corporis	79.a	Paries idem non ex originali tantum peccato con-	43.a
Mors quomodo mittatur foras	Ibid.b	flatus	In Prol.
Munditia uirginis, supernorum desiderium est	26.a	Populus gentium, filia uirginis	25.b
Murenula a murena serpente dicitur	8.b	Præconium pulchritudinis Mariae	26.b
Mustum malorum Granatorum	67.a	Prælati non desunt curae	7.b
Myrrha non probata quid sit	44.a	Promissio auctori per uisionem facta	10.b
Mysterium super historiam fundatur	In Prol.	Proprietates columbarum sunt septem	26.a
Mysterium de abolendis Iudeorum ceremoniis	6.b	Pulchritudo Mariae fides et humilitas	26.b
Mysterium uni myrrhati	37.b	Pulchritudo Mariae gemina	7.b
		Pulchritudo Mariae dilectae qualis sit	10.b
N ardo comparatur humilitas Mariae	9.b	Pulchritudo Mariae constat ex 7. uirtutibus	26.a
Nasus ancille praecisus ignobili	63.a	Puteus aquarum uiuentium est uirgo Maria	Ibid.
Nasus sicut turris Libani	Ibidem	Purpura regis, passio est Christi	35.a
Naturalis Christi natura diuinitas est	49.a		64.a
Nigra sum, sed formosa, quomodo intelligitur	4.b		
Nouorum et ueterum expositio	65.b	Q uadrige Aminadab	59.a
Numeri quot diatessaron constituent	57.a	Quo uino potata est Maria	1.b

INDEX

R as, typus ecclesiae	28.a	Triduum Christi in sepulchro quomodo computat	30.a
Recti diligunt te, quomodo intelligitur	4.a	tur	28.b
Redemptor noster humilitate homo, sed diuinitate	21.b	Turris David humilitas est	63.a
supra homines fuit	20.a	Turris libani respicit contra Damascum	
Reuerii super montes Bethel, est Christum appare-	30.a		
re matri et apostolis	9.a	V bera, lex et prophetæ	69.b
Regna mundi nocturnae auis sunt capita	22.b	Vbera duo, sunt duo dona spiritus sancti.	62.a. et 1.b
Rex in accubitu suo est filius in sinu patris	46.a	folio	2.a
	22.b	Vbera uirginis, eius fecundam uirginitatem signi-	26.a
S agittae potentis acutae quae fuerunt	22.b	ficant	29.a
Salomonis lectulus, uterus Mariae	22.b	Vbera uirginis, uirginitas et fecunditas	31.b
Sanctorum congratulatio super beneficiis alicui col-	2.b	Vbera uirginis pulchriora uino	Ibid.
latis	24.b	Vbera aliarum mulierum non sunt pulchra	16.b
Salomon erat uerbum domini	41.b	Vbera ancillarum quae sint	Ibidem
Sapientia dei facit uigilare cor uirginis	39.b	Venter Mariae ut aceruus tritici	51.b
Sacramentum corporis et sanguinis Christi quare	63.b	Venter sapphiris distinctus quid designet	24.b
non prius, quam ultima cena sit datum	1.a	Verbum domini erat rex Salomon	7.b
Scientia legis et ceremoniarum spiritalis	Ibid.	Verbum dei est causa effectiua beatitudinis	24.b
Scripturarum loca duo, eiusdem sunt ponderis	10.b	Verbum domini habet argentum et aurum	28.b
Scripturarum cellaria dei sunt	34.b	Verecundia duplex	Ibid.
Scripturae uarie de Christo citantur	19.a	Verecundia Mariae, religiositas	27.b
Scripturae sacrae sunt aquae fluentes de Libano	42.a	Veritas Christi est opposita mendacii serpentis	21.a
Scriptores sacrarum literarum potentes fuerunt	24.a	folio	13.a
Ibidem	1.a	Vigiles ciuitatis sunt discipuli domini	6.a
Scripturarum aquae amarae sunt secundum lite-	24.a	Vinum nuptiis deficit, quomodo intelligitur	17.a
ram	3.a	Vineae gentes designant	18.a
Sensus idem sub diuersis uocibus	26.a	Vineae florentes, sunt gentes Neophytæ	38.a
Sexaginta sortes Salomonis regis temporales	19.a	Vinea nostra Christus est	70.b
Silentium Mariae circa secretum dei	42.a	Vinum et lac in ascensionis gaudio	28.b
Simplicitas uirginis, prudentia eius est	12.a	Vinea plantata in fide, non in operibus legis	26.b
Sodomorum incendium designat uniuersale iudici-	42.a	Vinculum perfectionis est dilectio	26.b
um	42.a	Virginitas Mariae decus est omnium matronarum	26.b
Somnus Iacob, somnus Mariae uirginis	69.b	folio	32.a
Soror paruula, ecclesia est primitiua	12.a	Visio ipsi Ruperto facta mirabilis, in Prol. et	43.b
Spinae, blasphemiae sunt Iudeorum et hereticorum	38.b	Visio cuiusdam manus, tactusque suauissimi	Ibid.
fece	67.a	Visio alia crucifixi saluatoris	29.b
Spiritus sanctus et uinum et lac dicitur in Canti-	31.b	Vitia septem contraria septem praedicamentis bea-	61.b
cis	17.a	tae uirginis	17.a
Sterilis peperit filios plurimos	53.b	Vmbilicus Mariae crater tornatilis	42.b
	15.b	Vox turturis, praedicatio est Euangelii	Ibid.
T apinosis figura quid sit	43.b	Vox tua in auribus meis, pulchre exponitur	2.a
Tempus putationis, abdicatio est superfluo-	31.b	Vox pulsantis est intus et in interiori homine	31.b. et 34.a
rum	15.b	Vnguenta optima quae sint	50.a
Totus desiderabilis in Canticis, quis sit	43.b	Vnguenta elemosyna dicuntur	
Transmigrationis Babylonicæ causa	43.b	Vultus animi uoluntatem indicat	
Tremor dulcis et diuinus in Canticis per uisionem			
declaratur			

FINIS INDICIS.

RVPERTI ABBATIS

TVITIENSIS IN CANTICA CANTICO-

RVM DE INCARNATIONE DOMINI.

PROLOGVS.

VI contra hominem simile sibi luctatur, aut in agone cōtendit opus habet fortitudine corporis, ut athleta victor existens, iusta laurea mereatur coronari. Porro qui cum Deo luctari, & regno cœlorum vim inferre præsumit, alia & meliori fortitudine opus habet, scilicet fortitudine mentis. Nam fortitudo corporis quid illic valet? Spiritus enim est Deus, & sicut eū, ^{Iohan. 4.} qui adoratur, adorare oportet in spiritu & veritate, ita nihilominus eū qui luctatur, colluctari oportet in spiritu & veritate. Exemplū laudandæ huius fortitudinis habemus in patre nostro Iacob, ^{Iacob cū deo luctatur.} quemadmodum scriptura dicit. Cumq; maturè surrexisset Iacob, traductis omnibus, quæ ad se pertinebant, remansit solus: & ecce vir luctabatur cum eo usq; mane. Qui cum videret, quod eum superare nō posset, dixit ad eum: Dimitte me iam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Et benedicens illi, si contra Deum (inquit) fortis fuisti, quanto magis contra homines præualebis. ¶ Secundum ^{Luctari cum verbo Dei.} illud exemplum, vir ille adhuc sese à colluctante patitur vinci, quotiens studiosus & fidelis animus tam diu versatur circa verbū Dei, donec extorqueat ab illo benedictionē spiritus sancti, quæ est verus & utilis intellectus mysterii vel scripturæ: quam deus rationabiliter signauit, ut nō facile possit apprehendi: quia margaritæ non erant mittendæ corā porcis: & nulla difficultate vincitur, ut desistat, donec apprehendatur, quamuis quodammodo fugiat sermo Dei, seq; iubeat dimitti. Igitur o domina Dei genitrix Maria, & incorrupta mater verbi æterni Dei & hominis Iesu Christi, nō meis, sed tuis armatus meritis cum isto viro, scilicet cum verbo Dei, cupio luctari, ut de Canticis Canticorum opus extorqueam, quod nō dedecet vocari de incarnatione domini, ad laudē & gloriam eiusdem domini, ad laudem & honorem tuæ beatitudinis. Non noua hæc voluntas nunc incidit. Ante annos aliquot, cum essem iunior, cingere me volueram, & huius nominis opus aggredi, scilicet de incarnatione domini, per occasionem huiusmodi. Coram regina cœlorum loquor, à conseruo meo quolibet irrideri non debeo, dicente, ecce somniator. Sedebam quasi solitarius per visum noctis, & ecce quasi sibilus auræ tenuis per vtranq; aurem transcurrens, velocius quàm dici possit, istos in me versiculos deposuit: ^{Visio autem facta. Gen. 37. 1. Reg. 19.}

PROLOGVS.

Fœmina mente Deum concepit corpore Christum:

Integrâ fudit eum nil operante viro.

Cum reuersus ad memet versiculos taliter acceptos mente pertracta-
rem, & nonnullis, vnde vel qualiter acceperim, secretius non sine admi-
ratione denarrarem, atq; ad multorum notitiam versiculi peruenissent,
qui tamen nescirent vnde accepissem, ex multis & diuersis quæ audie-
bam, occasio se præbuit, vt scribere aliquid cuperem de incarnatione
domini, versaturus grande onus inualidis humeris. ¶ Circa idem tem-
pus & hoc aliud accidit. Frater quidam innocentis vitæ, & mundæ ac
simplicis adolescentiæ retulit mihi, se vidisse filium tuum dominum no-
strum Iesum Christum, sedentem super altare suum, & circa eum colle-
gium sanctorum, meq; assidentem cum quiete, & tenentem Cantica
Canticorum. Hæc interim transisse videbantur, & inueterata mihi erat me-
moria horum: cum ecce quidam de amatoribus verbi Dei, ex te o beata
virgo incarnati, C V N O pater cœnobii Sigebergensis, qui me penè dor-
mitare volentem, nonnunquam excitauit, & multis inuigilare fecit,
quam nescio per occasionem opportunè importunè mihi insistere cœ-
pit, vt scriberem aliquid huiusmodi, quale est hoc, quod nunc propo-
sui. ¶ Tunc demum recordatus sum eorum, quæ nunc dixi, simulque
cuiusdam promissi tui, quia per visum mihi dicere visa es: pascha cum
beata trinitate facies. Loquebar enim tecum, & dulce de beata trinitate
habebam colloquium, nesciens quod ipsa esses: sed postquam illud ex
te respõsum accepi, tum scire volenti, quæ nam esset tam sancta mulier,
& hoc flagitanti in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, te ipsam esse
misericordiæ matrem stellantibus oculis gratanter demonstrasti. Sequor
diuinum præsagium, si quando merear videre faciem tuam, & ante Chri-
stum tenere Cantica Canticorum, iuxta quod canimus in Psalmo: Ve-
nientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. Di-
cendum in primis de isto Salomonis libro tertio, super quem velut fun-
damentum ædificari cupio ædificium huius nominis, scilicet de incar-
natione domini, cur vocetur Cantica Canticorum, & deinde cur non
singulariter Canticum, sed pluraliter Cantica Canticorum. Omne quod
in scripturis nominatur Canticum, propter aliquod cantandum est Dei
beneficium, & gratiarum actione autorem suum probans, accepti bene-
ficii & gratiæ non immemorem siue ingratum. ¶ Sunt autem in scri-
ptura veteris instrumenti cantica nota vel insignia numero sex, istud au-
tem est septimum idemq; nouissimum. Primum est canticum Moyfi
serui Dei, pro illo beneficio, quod Deus populum suum filios Israël li-
berauit, submerso Pharaone in mare rubro cum curribus & equitibus
suis. Secundum canticum eiusdem Moyfi, canticum Deuteronomii,
quod scripsit canendū tam pro illo, quam pro cæteris eiusdē rei benefi-
ciis. Tertium canticum Annæ prophetissæ, quæ fuerat sterilis, quod ce-
cinit pro natiuitate Samuelis. Quartum canticū Esaiæ, quod & scripsit,
& canen-

PROLOGVS.

& canendum prophetauit: Cōfitebor tibi domine, quoniam iratus es
mihi, pro beneficio, quo liberandus erat Iuda ab Assyriis. Quintum cā-
ticum Ezechiae Regis, quod cecinit vel scripsit pro beneficio Dei, quia
de infirmitate sua conualuit. Sextum canticum Abacuc, quod prophe-
ticè cecinit pro futura deiectione diaboli, secundum typum Nabucho-
donosor Regis Babylonis. Septimū, vt iam dixi, idemq; nouissimū, est
canticum istud maximi & singularis beneficii Dei, canticum amo-
ris, quo Deus in beatam virginem descendit, ita vt filium ex ea genera-
ret, qui est Christus Iesus, homo verus & Deus super omnia benedict⁹,
quantum istud beneficium, cætera cūcta Dei beneficia generi humano
impenfa, superexcellit. Rectè igitur dicitur Canticum Canticorum, quia
quod in eo canitur, beneficium est omnium Dei beneficiorum. ¶ Qua-
re autem non singulariter canticum, sed pluraliter Cantica Canticorum?
Ad hanc percunctationem viam respondendi parat considerata subdi-
stinctio quatuor periocharum, id est, recapitulationum: quarum est sig-
num capitulum hoc tertio repetitum. Adiuro vos filiæ Hierusalem per
capreas ceruosq; camporum, ne suscitetis neq; euigilare faciatis dilectā,
quoad vsq; ipsa velit. Idem sacramentum per omnes periochas conti-
netur. ¶ Vnius enim eiusdēq; amoris prima decantatio est, ab eo quod
ait: osculetur me osculo oris sui, vsq; , Adiuro vos filiæ Hierusalem. Se-
cunda ab eo, quod dixit, vox dilecti mei, ecce iste veniet saliens in mon-
tibus, vsq; itidem, Adiuro vos filiæ Hierusalem. Tertia prolixior, sic in-
cipit. Quæ est ista quæ ascendit per desertū, vsq; ad tertiam adiurationē,
Adiuro vos filiæ Hierusalem. Quarta, Quæ est ista, quæ ascendit de deser-
to deliciis affluens, vsq; ad finem. ¶ Non ignoro, quantū vel quale sus-
ceperim negotium, scilicet historiæ siue rei gestæ aliquod ponere fun-
damentum, & super illud magnum, quod sub istis vocibus continetur,
superædificare mysterium. Tunc enim expositio mystica firmitus stat,
neq; fluctare permittitur, si super hystoriam certi temporis vel rei demō-
strabilis rationabiliter superædificata continetur. Labor magnus & dif-
ficilis, sed exinde spei solatiū est, quia sermo Dei talis est, qui secūdū si-
militudinem viri suprā memorati, qui luctabatur cum Iacob, possit vin-
ci, si colluctator, id est, inquisitor eius legitimè luctari nouerit. ¶ Quid
est legitimè luctari? Nimirum fortitudine vt verè & sanctæ humilitatis
in precibus & lachrymis. Sic enim ille Iacob superauit, teste alia scriptu-
ra, in qua per Osee spiritus sanctus de illo dicit. In fortitudine sua dire-
ctus est cum angelo, & inualuit ad angelum, fleuit & rogauit eum. Igi-
tur eiusmodi fortitudinem tribuat dominus virtutum, & victoria dul-
cis gratum subsequetur duellum.

FINIS PROLOGI.

ROBERTI ABBATIS

TVITIENSIS. IN CANTICA CANTICORVM, DE INCARNATIONE DOMINI

commentariorum.

LIBER PRIMVS.

SCVLETVR ME OSCV-
lo oris sui.] Quæ est ista
exclamatio tam magna, tam
repentina. O beata maria, in
undatio gaudij, vis amoris,
torrens voluptatis, totam te

operuit totamq; obtinuit, penitusque inebriavit, & sensisti, quod oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascendit, & dixisti: Osculetur me osculo oris sui. Dixisti enim ad angelum: Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Quod erat illud verbum? Quid locutus fuerat tecum? Inuenisti gratiam, ait, apud dominum: Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Ac deinceps: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi.

Ideoq; & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. ¶ Nonne hoc verbum angeli, verbum & sponsio erat iam imminentis osculi oris domini? Igitur prudens ponderator dictum utrumq; appendat in statera rationis, & istud, osculetur me osculo oris sui, quod dictum fuit animæ vel cordis iubilantis. Et illud: Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum, quod dictum fuit oris exultantis.

Nonne sunt ejusdem ponderis? Nonne sensus idem est in verbis seu vocibus diuersis? Sicut audisti & credidisti, sicut tibi met impredando dixisti, fiat mihi, ita & factum est tibi. ¶ Deus pater te osculatus est osculo oris sui. Quis osculus hoc vidit? Quæ auris audiuit? Cuius in cor hominis ascendit? Tibi autem o maria semetipsum reuelauit, & osculatus, & os osculatus. Longe minoris gratie, qualibet anima dum datum optimum, siue donum perfectum concipit, de sursum descendens ab eodem patre luminum taliter afflatur, talemq; intus in semetipsa per sentit osculantis tactum, ut dicere non dubitet, nobis autem reuelauit deus per spiritum suum. Quanto magis, tu o beata, in perceptione doni singularis, dum Spiritus sanctus superuenit in te, & virtus altissimi obumbravit tibi, reuelationem huiusmodi accepisti. Profecto anima tua liquefacta est, ut dilectus locutus est, scilicet deus pater locutione admirabili, locutione ineffabili, dum substantiam verbi sui, cum illo amore suo spiritu sancto, tuæ menti, tuo ventri penitus in-

sereret: in quo nec primam similem visam es, nec habere sequentem. Et ad angelum quidem dixisse suffecerit, fiat mihi secundum verbum tuum angete dei, ut ille osculetur me osculo oris sui, ad ipsum autem dilectum deum conuersa, loqui & iubilare anima tua non desit, in ipso experimento suauitatis inenarrabilis, cuius videlicet iubilationis summa hæc est.

[Quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentule dilexerunt te.] In Esaia loquitur idem ipse deus: Audite me domus iacob, & residuum israel, qui portamini à meo utero, qui gestamini à mea vulua. Usque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo. Ergo & vbera recte dicitur habere, quæ psalmista non ignorans, dicebat: Si exaltaui animam meam, sicut ablactatum super matrem suam, ita retributio in anima mea. Quid ergo per vbera eius nisi dulcedine eius recte intelligimus? Et quid est dulcedo eius, nisi spiritus sanctus? Talis dulcedo pulchre in duo vbera discernitur, quia duo sunt data eiusdem sancti spiritus. Alterum datum est in remissionem peccatorum, cuius videlicet dati vbera nullus ante hanc beatam virginem lactatus est sanctorum antiquorum. Alterum datum est in diuersarum diuisiones siue distributiones gratiarum, quo videlicet vbera lactati veteres sancti, & prophetauerunt & multa miracula operati sunt. Vtrorumq; huiusmodi vberum laticata dulcedine ineffabili, dum concipis o virgo beata, dum tibi sit secundum hoc verbum angeli, spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, quibus duobus clausulis, iam dicta significabantur duo data eiusdem spiritus sancti, quid aliud diceret, nisi meliora sunt vbera tua vino, fragrantia unguentis optimis? ¶ Non fueras experta vitium huius seculi, vinum voluptatis carnalis, sine cuius ebrietate nulla unquam mulier præter te concipere potuit aut poterit, & tamen diiudicare nosti, quam melior aut vehementior, dulcior atque fortior esset voluptas siue amor dei, in quo concepisti, sine dubio potata illius torrente voluptatis. ¶ Et tu qui dem veraciter dicere potueras: nece enim in iniquitatibus concepta sum, & in peccatis concipit me mater mea. Cum enim esses de malsa,

psal. 130.

Duo ubera
duo data spi-
ritus sancti.

Quo vino potata est maria.

psal. 51.
v. 5.

COMMENTARIORVM. LIB. I.

quæ in Adam corrupta est, hereditaria peccati originalis labe non carebas: sed ante faciem huius amoris peccatum, nec illud, nec aliud stare potuit, ante faciem huius ignis stipula omnis interiit, ut totum sanctum fieret habitaculum, in quo deus totis nouem mensibus habitaret, tota omnino munda materia, de qua sancta dei sapientia, domum eternam sibi met ædificaret. ¶ Et quia cum tanta dulcedine amoris, pretiosa plenæ gratiæ simul infusa sunt charismata, quæ cæteris ab eodem spiritu dispartiantur sanctis & electis, recte vbera illa dixeris fragrantia unguentis optimis. Optima namque unguenta sunt charismata hæc, sermo sapientiæ, sermo scientiæ, fides, gratia sanitatum, opera virtutum, prophetia, discretio spirituum, & cætera, quæ qui habent, boni odoris sunt & suauiter fragrant, sicut unguentum optimum. Vnde apostolus: Deo gratias, inquit, qui semper triumphat per nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus deo. ¶ Inter cæteros odores unguentorum, quibus perfusa es, prophetia fragrat, etiam longe antequam noscereris. Hoc enim senserat prophetis naribus ille, qui dixit: Et accessi ad prophetisam, & concepit, & peperit filium. Nunquid ille solus ad te accessit, o prophetissa fidelis? Imò prophetæ omnes ad te accesserunt, quia prophetiæ omnium, & scripture omnes in tuum sensum, cum superueniente in te spiritu sancto, conuenerunt. Vbi enim totum se indidit patris verbum, quomodo abessent scripturæ, quæ de ipso verbo fonte suo prodierunt? Talia tam bona vbera sunt: Quid deinde? Oleum effusum nomen tuum. Cuius vbera sunt, eius est nomen, id est, cuius est amor vel spiritus, per quem concipitur, eius est verbum siue filius qui concipitur. Nam filius nomen est patris, præsertim talis filius, tale verbum, per quod deus in cælo & in terra valde nominatus, valde est inclutus. Nam per verbum omnia facta sunt, quæ fecit deus. Et quis potest æstimare fortitudinem eius? Porro nomen hoc tam forte, tam magnū, ecce est oleum effusum. Mira res. Quid verbo fortius, & quid oleo suauius? Ergo ne verbum à sua est natura immutatum? Non. Sed qualitates creaturarum, cum quibus illi ratio est, hinc pro virtute, illinc vitio diuersæ, imò contrariæ sunt. Verbi gratia: Diabolus in cælo per vitium superbus fuit: tu virgo per virtutem humilis in terra apparuisti. Pro qualitatibus tam diuersis tamque contrariis, vitium idemque verbum, illi ut flumini, tibi ut oleum sese exhibuit, iuxta illud: Deus superbis resistit, humilibus autem dat

gratiam. ¶ Quomodo autem, vel in quo est effusum hoc oleum? Nimirum in eo, quod à deo processit, & de inuisibilibus suis ad nostra visibilia venit, quemadmodum ipse dixit Iudæis: Si deus pater vester esset, diligeretis me. Ego enim ex deo processi & veni. Effusum ergo est oleum, id est, nomen tuum, quia processit de secreto substantiæ tuæ, verbum tuæ fortitudinis cum suauitate miserationis. ¶ Et ideo adolescentule dilexerunt te. Nihil verius. Nisi enim oleum taliter effusum fuisset, nisi verbum tuum taliter processisset, adolescentule, id est, animæ imperfectæ non ausæ fuissent diligere te, imò nec ausæ fuissent audire te. Exempli gratia: Steterunt procul, dicentes moysi: Loquere tu nobis, & audiemus. Non loquatur nobis dominus, ne forte moriamur. Et alibi: Et accessistis ad me, ait moyses, atque dixistis: Ecce ostendit nobis dominus deus noster maiestatem & magnitudinem suam. Vocem eius audiimus de medio ignis, & probauimus hodie, quod loquente deo cum homine vixerit homo, &c. Adeo tunc timebant adolescentule, nodum quippe oleum erat effusum. At nunc, dum illud effundis, sicut tunc promissisti, dicens moysi: Bene omnia sunt locuti, prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, &c: dum, inquam, taliter effundis, ecce adolescentule dilexerunt, id est, certissime diligenter te, perfecta charitate foris mittente timore, quia consideratio tanti beneficii fiduciam dabit, & credentium mentes excitabit ad vicissitudinem dilectionis. [Trahe me post te, curremus in odore unguentorum tuorum.] Hactenus exclamationem tuam, o dilecta domini, imitari conabatur in admiratione, quasi gradior modus elocutionis: deinceps sermo noster remissior in demonstratione sit. Trahe me post te, inquit. Vbi discessit angelus, exurgens autem maria, inquit Euangelista, abiit in motana cum festinatione, in ciuitate iuda: & intrauit in domum zachariæ, & salutauit Elizabeth. Dixerat enim illi angelus: Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic est mensis sextus illi, quæ vocatur sterilis, quia impossibile non erit apud Deum omne verbum. ¶ Habent sancti hoc proprium omnes, qui in veritate sanctum habent charitatis spiritum, ut ita gratulentur de beneficiis, quæ aliis impensa perceperunt: quemadmodum & de illis, quæ à deo sibi met collata sunt. Tum properant mutuos sibi præbere conspectus, tum dulcia miscere colloquia, certatimque opportuna, importuna impendere inuicem deuotæ charitatis obsequia. Quid est hoc, nisi trahere & currere in odore unguen-

Adolescentule
animæ im-
perfectæ.

exod. 30.

Deut. 5.

Deut. 18.

1. iohan. 4.

Luc. 1.

Sanctorum
gratulatione
super benefi-
cijs alicui col-
latis.

Luc. 11.
Mat. 23.

Luc. 11.

Eccl. 34.

Silentiū ma-
rie circa se-
cretum Dei.
Gen. 37.

vnguementorum domini? Pretiosum erat vnguementum, magnum erat beneficium, quod dederat dominus sterili cōceptum tanti viri, qui in spiritu & virtute heliæ deberet pręire ante dominum, & quo maior non surrexit inter natos mulierum. Tanti ac talis vnguēti odorem percipere: talis ac tanti beneficii famam hūc nuntium ab ipso angelo acceperat: & de hoc, sicut de ceteris, quis finis, quæ con summatio futura esset Spiritu sancto docen- te, magna prophetissa non ignorabat: Trahebatur ergo post dominum scēmina deside- riorum, trahebatur & currebat in odore vnguētorum talium: & ipsum currere, id est, in montana cum festinatione abire, erat dicere trahe me post te. Nam qui veraciter diligit, & trahit, & trahi cupit. Cum igitur traheretur, siue vbi tracta est & cucurrit, quid dixit? [In- troduxit me rex in cellaria sua.] Quomodo vel cui hoc dixit? Nimirū per aspirationē spi- ritus sancti in mente eius redundātis, in vētre eius iā operantis, hoc dixit cognatæ suæ Eli- zabeth, & infanti, qui erat in vētre illius iam mensibus sex. Intrauit enim in domū Zacha- riæ, & salutauit Elizabeth. Et factū est, vt au- diuit salutationem Mariæ Elizabeth, exulta- uit infans in gaudio in vtero eius. Et reple- ta est spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mu- lieres, & benedictus fructus ventris tui, &c. Ergo verē dixit, & mirabiliter dixit, quæ sal- utatio cognatam repente prophetissam effi- cit, vt confessim sciret illa omnia, quorū illa summa est: introduxit me rex in cellaria sua. Verē pulcherrimus & optimus explanatiōis modus, vbi verēcunda puellæ prolocutor sit ipse Deus, ipse spiritus sanctus, spiritus pro- pheticus: Qui non tentatus est, ait vir sapiēs, quid scit? Vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intel- lectum. ¶ Horum idcirco meminimus, quia reuera non nisi qui tentatus est in his, quæ ac cepit, & à deo reuelata sunt sibi, dignè potest perpendere religiosum silentiū virginis, siue custodiam oris eius, circa secretum dei. Quis enim ab illo, qui somnia primus vidit & enar- rauit, quorum utiq; visio visitatio fuit emis- sa ab altissimo, id est, à puero Ioseph filio Iacob: quis, inquam, vsq; in presentem diem, ita nouit vel potuit obseruare tempus ta- cendi & loquendi, quin aliquando opus habet increpari, doceri, cauere scandalum inuidientium, sicut illum pater increpauit. Ergo quanto quisque amplius tentatus est in eiusmodi, & expertus est inuidiæ malum quid sit, ipse scit, & enarrare potest intel- lectum huius rei, quod tu beata virgo verē

fidelis fuisti & veraciter magnæ fidei: non solum quia credidisti angelo Euangelizan- ti, verum etiam quia secretum istud custo- disti, neq; properasti aliquādo cuiquam tuæ admirationem facere felicitatis, vt diceret, quid fecisset tibi Deus, nisi ei, cui prior ipse deus vel spiritus sanctus reuelauit. Hoc non leuiter perpendere nos vult Euāgelista, cum semel & iterum dicit: Maria autem conserua- bat omnia verba hæc cōferens in corde suo. Nunc dicta prosequamur: Introduxit me rex in cellaria sua. Hoc ipsa quidem dixit ver- bis aliis, scilicet verbis cantici sui, quo ani- ma eius dominum magnificauit, sed sicut iam dictum est, prior eidem, videlicet Eli- zabeth, spiritus sanctus, spiritus propheticus reuelauit. ¶ Et quæ sunt illa cellaria re- gis Dei? Nimirum sacra mysteria, quæcum- que continentur in scripturis sanctis. Nam illa cellaria pretiosa sunt, meliora cellis aro- matum & argenti, & auri, & odoramentorum, & vnguēti optimi, & omnibus apothecis regiæ supellectilis, thesaurorumq; vniuerso- rū, quales habere potuerunt reges terrarum: & ille præcipue temporalis rex Salomon. In cellaria sua, inquit, rex non qualiscunq; sed rex cœli & terræ, me introduxit. Nihil enim à me abscondit, sed omni dulcedine sua me inebriauit. Qui enim verbum suum, quod erat, & est in corde suo, mihi totum infudit, quomodo non etiā cum illo mihi omnia do- nauit? Non enim introductio qualiscunq; hæc debet intelligi, sed introductio cū iure possi- dendi, sicut ius est sponsam legitimā cum ta- bulis matrimonij in dotem suam introduci. Quid ad hæc illa Elizabeth, cū istud intus au- re cordis percipisset? [Exultabimus & lætābimur in te.] Hoc verē dixit, & cum magno clamore dixit. Ait em voce magna: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus vētris tui: Et vnde hoc mihi, vt veniat mater domini mei ad me: Ecce enim, vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in gaudio in vtero meo. Et beata, quæ credidi- sti, quoniā perficietur ea, quæ tibi dicta sunt à domino. Nonne hoc erat dicere, exultabi- mus & lætābimur in te? Iam enim incipimus, ego & infans in vtero meo exultare in gau- dio, à voce salutationis tuæ. Ex hoc & nos, & qui vēturi sunt post nos, exultabimus & læ- tabimur in te, & cantābimus, dicentes, quia Eua nos fecit plorare, maria nos fecit exulta- re. Nam quod illa tristis abstulit, tu reddis al- mo germine. Idcirco exultabimus & lætā- bimur in te. Quomodo in te? Dicam paulo expreſsius. [Memores vberum tuorum super ni- num recti diligunt te.] Hæc est & erit materia vel

Luc. 11.

Es. 39.
3. reg. 10.

Luc. 11.

Luc. 11.

supra inuē.

Memores vbe-
rum tuorum.

Recti dili-
gunt te.

Ps. 127.

Matth. 12.

causa exultationis vel lætitiæ nostræ in te, me- moria vberum tuorum, quia virgineis vberi- bus lactasse illum prædicaberis, qui creauit te. Dicemus enim: Beatus venter, qui te por- tauit Christus, & beata vbera quæ suxisti. Et si aliud quid mysticum per vbera recte potest intelligi, attamen causa ista cunctis erit ama- bilis, quæ is, qui angelos suæ visionis dulcedi- ne pascit, tuā o felix virgo vbera suxit. ¶ Hu- ius rei memores super vinū, id est, super om- ne, quod in hoc seculo dulce videtur aut iu- cundum, recti diligunt, id est, certissime di- ligent te. Rectorem illorum primus est & erit infans iste, qui à voce salutiōis tuæ, qua salutasti me, iam exultauit in gaudio in vtero meo, & lætatur in te. Iam cœpit exultare & lætari in te, & exultare non desinet, memor vberum tuorum super vinum, id est, omne se- culum respuens & carnalis voluptatis com- mercium, virum se deo dedicans virgineum, propter vberum tuorum lac dulcissimū, quæ videlicet vbera tua de cœlo plena lacte virgi- neo lactauerunt Deum. ¶ O quā multi v- triusq; sexus, propter hoc ita te diligunt & si- militer facient. Num paruum est hoc memo- riale tuum? Imo inter omnia, quæcumq; fecit Deus memorabilia, præcipuū & omnis creaturæ expectatione est dignū, quod is, qui an- gelorū cibus est, homo factus ex te propter homines, tuis vberibus lactari dignatus est. ¶ Recti ergo, hoc ipso, quod recti sunt, quod nō inuidi, imo beneuoli sunt, memores vbe- rum tuorum, diligunt te. Quis fructus dile- ctionis huius? Quæ merces aut quod præmi- um? Abundantia. Dicit enim spiritus sanctus in Psalmo: Rogate quæ ad pacem sunt Hieru- salem, & abundantia diligentibus te. Cuius rei abundantia diligentibus te, o sancta Hie- rusalem, nisi eius, quæ diligitur in te. Tale est bonum tuum, bonum videlicet à deo datū, vt quisq; diligendo facere possit, & faciat esse suum. Diligendo ergo in te, quod mater es domini, fidelis anima & ipsa mater fit: Ipse e- nim meus, inquit, & frater & soror & mater est, quicunq; fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est. Cuius videlicet paternæ vo- luntatis, si summam querimus, credere, spera- re, & diligere est. Non ergo paruo pro præ- mio, habendo fidem recti sumus, habendo spem memores sumus, habendo charitatem te diligimus. Sequitur: [Nigra sum sed formosa, filie Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pellis Salomonis: Nolite me considerare, quod fusca sim, quia decolorauit me sol.] Res ipsa exigit vt queram, quousq; vel quā diu beata virgo Maria mā- sit cum illa Elizabeth cognata sua. Vtiq; mē- sibus tribus, fere vsque dum Elizabeth tem-

pus pariendi impleteretur. Ille nanq; mensis sextus erat illi, quæ vocabatur sterilis, quan- do maria nuntio bono impleta, exurgēs abiit cum festinatione in domum Zachariæ, & sa- lutauit Elizabeth. Maria autem mansit, in- quit Euangelista, cum illa quasi mensibus tri- bus, & reuersa est in domum suam. Statim- que subiungit: Elizabeth autem impletū est tempus pariendi, & peperit filium. ¶ Ergo Maria iam non erat illic, quando Elizabeth, peperit filium. Cur, quæso, non interfuit? Cur tanti gaudij, tantæ exultationis festiui- tatem non expectauit? Cur discessum suum non distulit, donec videret infantem, quem vidisse gaudium fuit? Non ignorabat ange- lum dixisse ad Zachariam. Et erit gaudium tibi & exultatio: & multi in natiuitate eius gaudebunt. Item, & ecce eris tacens, & non poteris loqui vsq; in diem, quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis. Cur non expectauit videre hoc miraculum, scilicet eū, qui mutus fuerat, aperto ore eius & lingua eius, cum nomine Iohannis loquentem & be- nedicentem Deum? Nonne magis ad eam quā ad quamlibet aliam pertinebat con- gratulari, & audire verba cantici de ore pro- phetæ, & tu puer propheta altissimi voca- beris, præbis enim ante faciem Domini pa- rare vias eius? Cur igitur quæ & eatenus non venisse causam habere videretur, vt saltem illa die veniret, cognata cum vicinis & aliis cognatis illius, & congratularetur: econtrā cum iam dudum venisset, idcirco discessit ne interesset gaudentibus & congratulan- tibus. ¶ Causam nesciremus, rem ipsam, id est, discessum eius non adinaduerte- remus, nisi excitasset intellectum vox ista, per spiritum sanctum in persona eius prola- ta, nigra sum sed formosa. Quid enim hoc erat? Quid putamus facturos vel dicturos fuisse vicinos & cognatos, qui multi conue- nerunt, si inter eos inueniretur in vtero ha- bens? Ipse Ioseph vir eius, cui desponsata e- rat quoniam inuenit eam in vtero habentem, cum esset iustus, nolebat traducere eam, sed volebat occultè dimittere eam. Ergo in ocu- lis eius nigra erat, & est adhuc in oculis siue in sensu illorum, qui cum sint filij matris sug- de quibus postmodum dicendum est, pug- nant contra eam, contradicendo nobis cre- dentibus & confidentibus, eam de spiritu san- cto fuisse impregnata. ¶ At illa dicere po- terat & veraciter dicit, nigra sum sed formo- sa: nigra, inquam, id est, prægnās inuēta sum: sed formosa, id est, salua virginitate de spiri- tu sancto imprægnata. Benè actum, optimè prouisum est, vt ventura postmodū multitu- dine

Luc. 11.

Cur Maria non interfuit partui Eli- zabeth.

Responsio.

Matth. 11.

Nigra sum sed formosa.

dine ad illud natiuitatis Iohannis gaudium, reuerteretur in domum suam, ne prius ab illis deprehenderetur in vtero habes, quam ab ipso beato Ioseph, qui dignus esset corrigi per angelum, dicentem, Ioseph fili David, noli timere accipere mariam coniugem tuam. quod aut in ea nati est, de spiritu sancto est. Nec istud suffecisset, nisi etiam, priusquam complerentur dies marie vt pareret, locum mutauisset. Poterat nanq; vicinis & notis fieri occasio loquendi, quod tam cito peperit, vix habens menses sex: ex quo monente angelo, beatus Ioseph coniugem suam accepit. Bene igitur, & hoc prouisum est, quod exiit edictum a Cesare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis, quatenus per hanc occasionem & scriptura impleteretur, quæ Christum de Bethleem nasciturum prædixerat esse, & virgo ab omni vicinorum quæstione liberaretur, quomodo tam breui tempore exacto, ex quo in coniugium accepta fuerat, peperisset. Dicit igitur: Nigra sum sed formosa, filia Hierusalem. Secundum opinionem male videntium nigra, secundum fidem recte credentium formosa. Quam nigra, & quam formosa, sicut pellis Salomonis. Sicut em Ismahel, ad quæ pertinet Cedar, niger, id est, ferus homo, iure fuit eiectus cum matre sua, dicente Sara: Ecce ancillam & filium eius: non enim erit heres filius ancillæ cum filio liberæ, & e regione omnium fratrum suorum in solitudine fixit tabernacula, ita & ego iure eiicienda visa sum, ita vt vir meus Ioseph nollet traducere, sed vellet occultè dimittere me. multum erat miserationis in eo, quod occultè dimittere voluit, cum lex multo asperius censet de puella eiusmodi, qualis ego, dum prægnans essem, poteram existimari. Ergo nigra ego sicut tabernacula cedar: quia sicut ille cum matre sua, ita & ego cum eo, quod conceperam, videbar eiicienda, viri mei domo & hereditate indigna. Cedar, vt iam dictum est, pertinet ad Ismahel. Quare autem magis hic placuit dicere tabernacula Cedar, quam tabernacula Ismahel? Videlicet quia Cedar tenebræ, Ismahel interpretat exauditio Dei, magisq; nomē tenebrarum, quam exauditiois dei congruit meæ, quæ putabatur, ingenij nigredini. Econtrā, sicut pellis Salomonis, id est, exterior cultus & omnis dignitas sapientissimi Regis incomparabiliter splenduit, ita vt nullus ei regum potuerit vnquam comparari, ita & virginitatis meæ splendor præ omnibus sanctis & filiis regni Dei est admirabilis, nec ei, qui ex me natus est, quisquam sanctorum, nec ipse Isaac eidem

Cedar longè prælatus & preferendus, potuit vnquam, vel poterit comparari. Quare autem non dixit, sicut Salomon, sed sicut pellis Salomonis? Videlicet, quia quidē formosa pellis Salomonis, sed nō ipse Salomō valde formosus fuit. Intus enim quandam deformitatem habuit, etiā quando fulgebat formositas pellis. Dixit enim dominus illi: Quia habuisti apud te hoc, & non custodisti pactum meū & præcepta mea, quæ mandauī tibi, disrumpens scindam regnum tuum, &c. Quid nam est dicere, habuisti apud te? nisi ac si diceret, qualē te nunc ostendisti, sequendo deos alienos, talis eras etiā, cum de foris me honorares omni adoratione & pulchri templi ædificio. Igitur meli⁹ dicere fuit, sicut pellis Salomonis, quā sicut Salomon, ita formosa sum, quia non sicut habuit apud se, sed sicut de foris edificauit templum manu factum, & sicut dixit: Sapientia edificauit sibi domum: ita ex me Deus templum sibi non manu factum, & nō manu factam sapientia sibi edificauit domum. Nolite filia Hierusalem considerare me, quod fusca sim, id est, corrupta, quia quod tu mentem vterum habeo, quod inuēta sum in vtero habens, non fecit vir, quia virum non cognosco, sed ita decolorauit me sol. Verus sol, & sole Deus longè pulchrior semetipso me impleuit, de semetipso vterum meum tumentem reddidit. Hoccine est decolorari? Non apud vos o filia Hierusalem, quæ habetis oculum simplicem, sed apud superbiorum cogitationes, quorum nequam est oculus. Non erat nequam oculus Ioseph, sed quandā excusabilem ignorantie nebulam habes, cito purgat⁹ est, dicente sibi angelo domini, quod sana cute decolorata essem, quam non flamma ignis de deorsum, sed de super sol decolorauit, quod salua virginitate grauida essem: quam non vir terrenus, sed pater celestis de spiritu sancto grauidam fecit. Non ita ceteri omnes cognitā veritatē sequuntur. Sed quid? [Filij matris meæ pugnauerunt contra me, posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodiui.] Filij matris meæ, Iudei sunt, filij * synagoga, alia synagoga, imo qui se dicunt Iudeos esse, & non sunt, sed sunt synagoga satanæ. Illi pugnauerunt, id est, tiffimè pugnabāt contra me, cōsiderantes & cōsiderare volētes, quod fusca sim, quod nō verè decolorauerit me sol, sed nigra sim nigredine omnimoda, sicut tabernacula cedar. Hinc ab illis passa sum, vel patiar pugnas verborum, pugnas linguarum blasphemiarum. Prædicatū est eis, quod non nigra, imo, ut iā dixi, formosa sim sicut pellis Salomonis: sed econtrā pugnauerunt repleti zelo, & contrā dixerunt propugnatoribus meis blasphemantes.

3. Reg. 11.

Prout. 9.

Quod fusca sim.

Apoc. 8.

alia synagoga.

84.

mantes. Diximus ergo: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim præcepit nobis dominus: Posui te in lucē gentibus, vt sis in salutem vsq; ad extremū terræ. Hoc modo posuerunt me custodem in vineis, id est, in gentibus, quæ non quidem erāt, sed ex mea custodia factæ sunt vineæ domini. Posuerunt, inquam, id est, vt ego ponerer, effecerunt per incredulitatem suam. Non enim ego prior illos, sed ipsi priores me reputarūt, & custodia mea sese indignos iudicauerunt. Igitur iusto iudicio tales matris meæ filios reliqui, & vineam meam non custodiui, gentem meam nō adiuui, non defendi, quin venirent, locumq; & gentem tollerēt Romani. Putauerūt, quod si me repulissent, errare deberem in solitudine, sicut Cedar, vel sicut Agar. Verum non ita est. Pro vna vinea, quæ debuit esse mea, vtpotē gens mea, sanguis meus, & caro mea, multas vineas acquisiui, multas Ecclesias in gentibus dilataui, quæ omnes custodiam meam habent, & habere desiderant, de meritis meis præsumentes, de intercessionibus meis confidentes, & pro huiusmodi custodia clamantes ad me iugiter: Hæc ad filias Hierusalem elocuta, quales refugit, vt supra iam dictum est, ne consideraretur ab eis, & inueniretur in vtero habens, in illa frequentia venientium ad Elizabeth, vt congratularentur ei, mox ad dilectum conuersa, dicit: [Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne usgari incipiam per greges sodalium tuorum.] Sensum vocis huius quærenti, nec dubitanti mihi, quin veraciter congruat tantæ tamq; beatæ virgini, magnū & mirum sese ingerit & aperit sacramentum illius Euangelicæ lectionis: Cum factus esset Iesus annorum duodecim, ascendit illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatissq; omnibus, cum redirent, remansit puer Iesus in Hierusalē, & nō cognouerunt parentes eius, &c. vsq; & dixit mater ei⁹ ad illū: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Quid enim? Nunquid casu gestum est, vt puer Iesus remaneret in Hierusalē, & parentes eius illum esse in comitatu existimarent, vt requirerent inter cognatos & notos, & non inuenirēt, regressi in Hierusalē, requirentes, post triduum inuenirent, nō quomodocūq; vel vbiq; sed in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem? Nunquid hoc Euāgelista tam diligenter scriberet, nisi rem sacramēti plenā esse sciret? Sunt & alia multa,

inquit, Iohannes, quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt, libros. Si solam spectes rem gestam, quantum est hoc inter alia tam multa, vt illis omisissis ab Euāgelista non deberet omitti? Igitur & in voce ista, indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie: & in illa re gesta, qua dixit eadem diligens & dilecta: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te, vnum idemq; mysterium spectare iuuat. Quid enim est comitatus de die festo redeuntium, nisi frequentia vel ritus ceremoniarum Iudaicarum, ceremoniarum carnalium? Istæ nanque mandata vitæ nō præcesserunt, sed comitatæ sunt, & sitē consideres legis ordinem, postquam præcepta bona data sunt, quæ faciens homo viuere in eis, istæ ceremoniæ præceptaq; non bona, in quibus non viuerent, a reatu vituli sumperunt initium, & hoc erat iugum grauissimum, quod neq; nos, ait Petrus Apostolus, neq; patres nostri portare potuimus. Super his magna cōquisitio futura erat, & facta est: sicut in Actibus Apostolorū legimus: Et qui dam descendentes de Iudæa, docebāt fratres, quia nisi circumcidamini, non potestis salui fieri, & quia oportet præcipere, seruari legem Moyse. Hoc erat parentes Iesu existimare, Iesum esse in comitatu. Sed non erat ibi Iesus. Imo erat & esse illum oportebat, in medio doctorum, audire & interrogare verba vitæ. Hinc per Hieremiam prophetam fuerat prædictum: Quia non sum locutus cum patribus vestris, & non præcepi eis in die, quæ eduxi eos de terra Aegypti, de verbo holocaustum & victimarum, sed hoc verbū præcepi eis, dicens: Audite vocē meam & ero vobis deus, & vos eritis mihi populus: & ambulante in omni via, quam mandauī vobis, subauditur, in monte Oreb ante reatum vituli, ubi iustificationes & præcepta vitæ dedi, scripta in tabulis digito Dei. Horum discernendorū utiq; magistrā te esse oportebat o beata Maria, & magistra magistrorū, id est, Apostolorū, iuxta illud: Fons hortorū, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano. An quia spirit⁹ sanct⁹ illos docuit, idcirco tuæ vocis magisterio nō illis op⁹ fuit? Imo vox tua vox illis fuit spirit⁹ sancti, quicquid supplementi opus erat eis de mortalib⁹ vel testimoniis, ad confirmandos singulorum sensus, quos acceperant ab eodem spiritu, diuidente singulis, prout vult, ex religioso ore tuo per ceperunt, instructo ad loquendum, bene cōposito ad tacendum, prout tempus erat opportunum. An quia loco supra memorato de

Ioh. 21.

Mysterium de abolendis ceremonijs iudaicorum.

Leuit. 18. Ezech. 20. xod. 23.

Act. 15.

Hier. 9.

xod. 20.

Cant. 4.

1. Cor. 12.

Acti.

Luc. 2.

Mich. 5.

Gen. 21.

Galat. 4.

Deut. 32.

Formosa sicut pellis Salomonis.

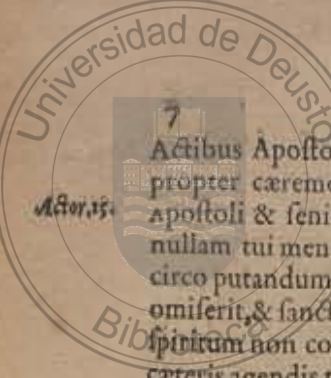
Luc. 2.

Posuerunt me custodem in vineis.

Gen. 16.

Luc. 2.

Luc. 2.

Actibus Apostolorum, ubi facta seditione propter caeremonias Iudaicas conuenerunt apostoli & seniores, videre de hoc verbo, nullam tui mentionem scriptura fecit, idcirco putandum est, quod conuentus ille te omiserit, & sanctum de tuo pectore, de tuo ore spiritum non consuluerit? Imo & illic & in ceteris agendis tu princeps, omnem soluisi questionem: ita tamen, ut non clamares, neque contenderes, neque audiretur vox tua foris: quia (sicut ante nos dictum est) tu sola es virgo, quae uniuersam haereticam prauitatem interemisti. Dixeris ergo: Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie: ne vagari incipiam per greges sodalium tuorum. Indicari tibi flagitabas, ut aliis indicare scires. Sed dico: Nunquid nesciebas? Nunquid quod prophetae sciuerunt, tu ignorabas? Vtique nesciebas, nisi desuper indicatum tibi fuisset. Et Deus tuus, filius tuus praesciebat, quod resurrecturus esset a mortuis: & tamen in persona eius Psalmista dicit: Tu autem domine miserere mei, & resuscita me, & retribuam eis. ¶ Dicat aliquis: Quid ergo est, quod in supradicto loco Euangelij, dum ista significarentur, dixit: Fili quid fecisti nobis sic, ecce ego & pater tuus dolentes querebamus te, & cetera usque, & ipsi nihil horum intellexerunt? Ad haec, inquam: Et quid illud est, quod Euangelista continuo intulit: mater eius conseruabat omnia verba haec conseruens in corde suo? Igitur ecce duo quasi repugnantia. Si enim non nesciebat, quomodo quarens dolebat, dolens quarebat? Si autem nesciebat, quomodo vel de quibus in corde suo conseruebat? Ergo neque a dextris, neque a sinistris sermo sit, quia veraciter magna haec prophetissa, quid ageretur, non ignorabat, quoniam gratia plena erat, & tamen dolens quarebat, quoniam dispensationi diuina ipsa suo silentio feruiens, quamuis cum illis quarentibus quaereret, tepus tacendi custodiebat, & dolentibus cōdolebat. Quomodo autem dicenti, indica mihi, responsum est ex persona dilecti? Nam & percunctatio, & causa percunctationis melius cum responsione explanari poterit. Si ignoras te o pulchra inter mulieres, regredere & abi post uestigia gregum: & pascere haedos tuos iuxta tabernacula pastorum. ¶ O pulcherrima mulierum, & benedicta inter mulieres, cuius pulchritudo benedictio est, cuius pulchritudo ipse benedictus fructus ventris tui est, talis ac tanta causa tua est, ut si teipsam non ignores, statim scias illud quod quaeris, dicens: Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meri-

die, nec verendum tibi sit, ne vagari incipias per greges sodalium meorum, id est, per conuenticula, quae sunt circa cathedras siue doctrinas scribarum & phariseorum, qui sese mihi sodales siue pares faciunt, qui in caeremonijs suis iustificari volunt, qui suam quærentes statuere iustitiam, iustitiae Dei quae Christus est, subiecti non sunt. Quid enim? Vnde pulchritudinem istam acquisisti, ut sis pulcherrima mulierum? ex fide & humilitate, an ex operibus legis? nonne ex fide & humilitate? Nam & beata quae credidit, ait illa prophetissa, illa cognata tua Elizabeth, repleta gaudio, & exultans in spiritu sancto cum infante in utero suo. Beata (inquit) quae credidit, quoniam perficientur ea, quae dicta sunt ei a domino. Non dixit, beata, quae inuenta est in operibus legis. Ecce beatitudo ex fide. Tu quoque statim cecinisti, Quia respexit humilitatem ancillae suae, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Et ecce beatitudo ex humilitate. Ergo ex fide & humilitate, imo fides & humilitas tota pulchritudo tua est, & hic est locus requiectionis meae. Locus, in quo dilectus tuus pascendo & cubando delicietur in meridie, id est, in hoc tempore plenae gratiae, quando figura iam praeterita, res illuxit, umbra depulsa, sol veritatis ascendit. ¶ Si hoc ignoras, consequens est quod dixi, egredere & abi post uestigia gregum, videlicet eorum, qui in lege vel in carne iustificari voluit: & pascere haedos tuos iuxta tabernacula pastorum, id est, carnales habere alumnos secundum imitationem supradictorum sodalium meorum: quorum omnium cuncti greges, non oues, sed haedi sunt: utpote a peccato suo non iustificati, imo in peccato suo morituri. ¶ Cui posthac licebit in carne gloriari? Ecce illi, quae de carne sua verbum carnem factum peperit, si ignorat se, subauditur, vnde altissimo placuerit, dicitur, Egredere & abi. Et in Euangelio, quum extollens vocem quaedam mulier de turba, dixisset, Beatus venter, qui te portauit, & vbera quae suxisti, quid responsum est ei? Quinimo, beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Haec enim causa principalis est effectiua beatitudinis, & si ne hac beata non potuisset esse vel dici. ¶ At tamen perseueranter & irrefragabiliter dicimus, Beatus venter qui te portauit, & vbera quae suxisti, & bene dicimus, scientes quia hospitium ventris sui, quod creatori suo praebuit, & alimoniam lactis sui, quod ori eius ministravit, fide pretiosa & humilitate gratiosa communuit atque perornauit, compleuit & custodiuit, nullam habes vnquam ignorantiam sui. Sequi-

Act. 15.

1. Cor. 12.

1. Cor. 12.

Maria non nesciebat, & tamen dolens quarebat.

Rom. 10.

Pulchritudo Mariae fides & humilitas.

Luc. 11.

Coloss. 2. Abi post uestigia gregum.

Ioh. 8.

Luc. 11.

Beatus venter qui te portauit.

Sequitur. [Equitatu meo in curribus Pharaonis assimilauit te amica mea.] Hoc est quod nolo ignorare, & quod si rite perpendis o amica mea, non ignoras te. Quisnam fuit ille meus equitatus in curribus Pharaonis? Magnū & mirum spectaculū respicienti, inde currus Pharaonis, hinc equitatum meum. Currus nanque Pharaonis valde multi, ferro armati, plerique etiam auro vel argento insigniti fuerunt: equitatus autem meus, virga vna fuit, virga moysi & Aaron. Virga illa contra sublimes currus Pharaonis taliter equitauit, hoc modo militauit. Primò, versa in colubrum deuorauit virgas magorum, deinde percussit aquas fluminis vertit in sanguinem, deinde extrēsa super fluuios & super riuos ac paludes eduxit ranas super terram Aegypti, deinde percussit puluerem terrae, & facti sunt cyniphes in hominibus & in iumentis, denique impleuit domos Aegyptiorum muscis diuersi generis, deinde fecit, ut morerentur omnia animantia Aegyptiorum: & deinde facta sunt vulnera vesicarum turgentium, deinde extrēsa in caelum fecit tonitrua & grandinem mixtum igni, ac discurrentia fulgura super terram Aegypti: deinde extrēsa super terram ascendere fecit locustam, & deuorauit omnem herbam, quae residua fuit grandini: deinde extrēsa in caelum, fecit ut essent tenebrae horribiles in vniuersa terra Aegypti, nouissimè eleuata super mare, vertit illud in siccum, & diuisit aquam, & transierunt filij Israel per medium maris, iterumque reducta super mare, operuit aquis currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis. Rectè ergo virga talis dicitur equitatus domini, quae contra tot currus & equites Pharaonis sola suffecit, & victoriā peregit. ¶ Quomodo vel in quo tali equitatu meo amica mea assimilauit te? Videlicet in eo, quod posita coram domino virga illa in tabernaculo testimonij, sequenti die inuenta est germinasse, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis, in amygdala deformati sunt. Erant enim quidam similes istorum sodalium meorum, pro sacerdotio contententes, & concilia sua trahentes aduersus Moysen & Aaron: sicut isti sodales mei, sacerdotium sibi vendicant, in carnibus taurorum & sanguine hyrcorum, aduersus sacerdotium meum, sacerdotium aeternum, secundum ordinem Melchizedec iuramento firmatum. Dixi ergo. Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonij, ut seruetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, & quiescant querelae eorum a me, ne moriantur. Illi signo, illi equitatu meo assimilauit te amica mea. Sicut enim virga illa virgas

maleficorum & incantatorum deuorauit, & omnē superbiam Aegyptiacā obtriuuit, ac deinde germinauit, frōduuit, floruit & fructum protulit, nō plātata, nō succo terrae animata, sed virtute caelesti supra vsum naturae prouecta, sic tu pulcherrima mulierum, amica mea, cunctā prauitatem haereticam interemisti, superbiam diaboli deiecisti, conceptu florida, partu fructifera, virgo in conceptu, incorrupta in partu, virgo ante partum, incorrupta post partum. Nonne igitur pulcherrima es mulierum? Verè pulcherrima. [Pulchra sunt genae tuae sicut turris, collum tuum sicut monilia.] Pulchritudo tua pudicitia est, quae multum apparet & spectabiliter lucet in genis tuis, quia non foris vagaris oculis, sed sicut foliuaga & auis castissima turtur, solitudine delectabaris, & solitaria te angelus inuenit atque salutauit. Non ita pulchrae sunt genae mulieris, qualē Sapientia denotat, Ornatu, inquit, meretricio praeparata ad capiendas animas, garrula & vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis. Verū ut taceā de eiusmodi, pudicarum omnium virginum, viduarum atque continentium pudor siue pudicitia, religiositas aut verecundia, tuis genis, tuis oculis comparata, non est verecundia, non est pudor, non est, aut vix meretur dici pudicitia. ¶ Adde quod collum tuum sic est sicut monilia. Sicut enim monilia muniunt matronarum pectora pudica, vnde & dicuntur monilia, eo quod pectus muniant, ne quis extraneus (id est, impudicus) manum suā inijciat, ita & collum tuum munit verba tua, non solum ne quid otiosum aut noxium siue inordinatum per vocem erumpat, verum etiam ne ipsum bonum tuum, secretum tuum, diuinum mysterium tibi creditum, leuiter viam vel vocem inueniat, ut auris aliena, siue filia aliqua, quanuis videatur esse filia Hierusalem, quae sorte custodire nesciret huiusmodi margaritas, sicut custodiri oporteret propter porcos, maximeque propter herodē & eius cōplices, intelligat. Verè igitur pulcherrima mulierum, pulcherrima in genis, pulcherrima in collo, id est, tam oculorum quam verborum tuorum moderamine decentissimo. Quid ad haec dicunt amici vel familiares tui, quales primi fuerunt Apostoli? [Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argenteas.] Murenula quoddam colli ornamentum, vulgò sic vocatum, idcirco quod scilicet auri metallo in virgulas lentescere, quaedam ordinis flexuosi catena cōtextitur, in similitudinem murenarū serpentis. Haec & interdum auri atque argenti textitur virgulis. Vnde hic dicitur, murenulas aureas, vermiculatas argento faciemus tibi. ¶ Aurum & argentum idem

Equitatus domini virga Aaron.

Exod. 7.

Exod. 14.

Maria assimilatur virgae Aaron.

Num. 17.

1. Cor. 9. 1. Cor. 10.

Pulchra sunt genae tuae.

Collum tuum sicut monilia.

Matth. 23.

Quid murenula.

RUPERT. IN CANT. CANTIC. CAP. I.

idem significant hic, quod in Psalmo cum di-
cit: Penna colubae de argentata, & posteriora
dorsus eius in pallore auri. Aurum in dorso vel
in posterioribus colubae, interior est sensus
sacre scripturae, argentum vero sermo exte-
rior, cuius nigori nullo modo comparari pos-
sunt lepores siue exornationes eloquentiae
mundanae, quantumlibet exquisitae fuerint siue
accuratae. Ergo per murenulas aureas argen-
to vermiculatas, recte intelligimus sermocina-
tiones sanctorum, sensibus aureas, elocu-
tionis nitore argenteas siue luculentas. Est
igitur sensus: O virgo virginum, quomo-
do factum est istud? Quia nec primam simi-
lem visam es nec habere sequentem. Laxa vo-
cis iter, & collum tuum silentio communitum
pande interdum, & tutis auribus amicorum
fidelium, vel breuiter eloquendo committe
secretum, ut dicas nobis, quomodo vel per
quid altissimo complacueris: qualis ille tibi
fuerit, primum in corde siue in vtero, deinde
in conspectu siue in colloquio, dum lactares vbe-
ribus, dum gestares cum vlnis trementibus? Su-
mus enim fidi artifices, argentarii fideles, &
ad laudem illius, qui tibi hac magna fecit fa-
ciemus murenulas veritatis, ornamenta be-
nedictionis & gratiarum actionis, benedicen-
do & gratias agendo, quia sic fecit tibi, ita ut
non sit locus, ubi vox laudis huius non au-
diatur, vox sonora, laus altisona, quae tuum
nomen concelebrans, iugiter te ambiat, &
quodammodo de collo tuo dependeat. (Dum
esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.
Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi, inter ubera
mea commorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi
in vineis Engadi.) Hoc dico vobis o amici, &
hoc aurum verum est. Si habetis argentum,
facite (ut dixistis) murenulas mihi, imo non
mihi, sed domino, memores illius dicti Sapi-
entis: Glorificantes dominum quantumcum-
que potueritis, superualebit adhuc, & admi-
rabilis magnificentia eius. Benedicentes do-
minum, & exaltate illum, quantum potestis,
maior est enim omni laude. Exaltantes eum
replemini virtute, ne laboretis, non enim per-
uenietis. Quid enim? Cum esset in sinu vel
in corde patris, de illis altissimis suis respec-
xit humilitatem meam. Hoc est, quod dico.
Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea
dedit odorem suum. Quid enim est, vel e-
rat accubitus regis, nisi cor vel sinus patris?
Illi supradicti pastores vel sodales eius, qui
sele pares ei faciunt, & greges non oues, sed
haecorum post se trahunt, dixerunt, quod
ante me rex iste non fuerit, quod ex me ini-
tium sumpserit, quod homo tantum, & supra
hominem nihil in eo sit. At ipse priusquam

ego essem, imo & antequam Abraham fieret,
est & erat, & in illo accubitu suo erat. Nam in
principio erat verbum, & uerbum erat apud
Deum. Dum ita esset, nardus mea dedit odo-
rem suum, & hoc odore delectatus descendit in
vterum meum. Olim in Eua malo superbiae for-
tore offensus, & ob hoc ab humano genere
aversus fuerat: nunc autem delectatus bono
odore, nardo humilitatis meae, sic ad genus
humanum conuersus est. Propterea nardum me-
am, dico humilitatem meam, quia sicut nar-
dus herba aromatica, paruo quidem frutice vel
parua spica, naquaquam in altum se subrigit,
sed comosa atque odoratissima, flore optimi
odoris atque radícula suauis, multis vltibus
probat utilis: sic humilitas mea, suo quidem
arbitrio vel iudicio parua res est, nimium-
que exilis, sed iudicio regis pretiosior est cu-
ctis operibus legis, in quibus homines iussi
sibi videntur atque magnifici: ipsumque regem
& patrem eius deum, sanctum quoque spiritum,
vnicum delectat, velut suauis odor, qualis qua-
tusque de nullo vnquam usque ad ipsum spirauit,
vel spirare potuit sacrificio. O amici, hoc
ego experta sum. Humilitatem meam de illo
accubitu suo sensit & respexit, & valde dele-
ctatus est, & placuit sibi, quod in isto sexu ta-
ta humilitate inuenit in isto (inquam) sexu, a
quo initium superbiae generi humano super-
ueniens, totam massam corrumpit. Prius in
virili quam in isto sexu fidam humilitate in-
uenit, & inter ceteros in ista gratia duo viri
valde nominati sunt, scilicet Abraham & Da-
uid, qui & ex verbis suis cognosci possunt,
quam humiles fuerint in oculis suis. Abrahā
quippe, cum tantus esset, ut cum eo Deus lo-
queretur, & amicus illi haberetur, non tamē
oblitus sui. Loquitur, inquit, ad dominum me-
um, cum sim pulvis & cinis. Dauid quoque cum
esset vnctus rex, & Saul persequeretur eum,
quem persequeris (ait) rex Israel, quem per-
sequeris? Canem mortuum & pulicem vnum.
Propterea non solum non confunditur De-
us, verum etiam istis duobus iurare Deum al-
tissimum non piguit, facturum se hoc myste-
rium o amici, quod in me cernitis. In isto sexu
tandem gratiam eandem, & fortassis abun-
dantiorem inuenit. Nolite incumbere mihi,
ut explicem, quam in me humilitatem mi-
tis & humilis corde inuenierit. Non possum
eloqui, non possum verbis consequi: Res ista
non est effabilis. Quid vel quale sit hoc bo-
num, nemo scit, nisi qui accipit: & cum ac-
ceperit, nulli nisi deo potest effari, qui ut vi-
det, sic intelligit. Hoc tantum dixerim, quia
requies est mentis, & qui hanc inuenit, sine
dubio requiem animae suae inuenit. Ego in
omni-

iohan. 6.
Nardo com-
paratur hu-
milis Ma-
rie.

humilitas a-
brahae & Da-
uid.

Gen. 12.
1. Regum 14.

Matth. 11.

COMMENTARIORVM LIB. I.

omnibus requiem istam quaesui, & vidit rex
respicens ubi nardi huius ex me odore sen-
sit: vidit (inquam) quod requiescere posset
hic in suauitate animae quietae, id est, humilis:
descenditque de illo accubitu suo, & requieuit
in tabernaculo meo. Hic requieuit, hic ha-
bitauit totis noue mensibus: & cuius erat dñs,
eiusdem ancillae suae factus est filius. Vultis
audire amici, qualis exinde fuerit iste dile-
ctus meus mihi, & ego illi? Ecce dico vobis:
Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi, inter
vbera mea commorabitur. Conserte istud illi
dicto vnus ex vobis, vnus ex amicis, iussi Si
meonis: Ecce (inquit) hic positus est in ruinā
& in resurrectione multorum in Israel, & in
signum cui contradicetur. Et tuam ipsius ani-
mam pertransibit gladius. Dico adhuc: Bo-
trus cypri dilectus meus mihi, in vineis En-
gadi. Si haec scitis, si ista rite perpenditis, pro-
fecto in me inuenietis, & vnde mecum copun-
gamini, & vnde mecum dulciter consolemini.
Nolite solā attendere horā vel diem illā, in
qua vidi talem dilectum ab impijs comprehen-
sum male tractari, scilicet illud, spinis coro-
nari, flagellari, crucifigi, felle & aceto potari,
lanceari, mori & sepeliri. Nam tunc quidē gla-
dius animam meā pertransiuit: sed antequam
sic pertransiret, longū per me transitū fecit.
Prophetissa namque crā, & ex quo mater eius fa-
cta sum, sciui eū ista passurū. Cum igitur car-
ne mea taliter progenitum, talem filium sinu
meo fouerem, vlnis gestare, vberibus lactare,
& talem eius futuram mortē semper pra-
oculis habere, & prophetica, imo plus quam pro-
phetica mente prauidere, qualem, quantā,
quam prolixam me putatis materni doloris
pertulisse passionem? Hoc est quod dico: Fasci-
culus myrrhae dilectus meus mihi, inter vbera
mea commorabitur. O commoratio, dulcis qui-
dē, sed plena gemitibus inenarrabilibus. Ad vbe-
ra de foris stringebatur, & eis dē lactabat vbe-
ribus, simulque inter vbera intus in corde fu-
tutorum praescio, semper parebat, quali esset
morte moriturus. Veruntamen & illud scie-
bam, quod esset resurrecturus. Huius rei pre-
sciētia dulcis erat. Igitur dilectus meus mi-
hi & fasciculus myrrhae, quia moriturus, & bo-
trus cypri erat, quia resurrecturus, & vltra nō
moriturus. Botrus (inquam cypri) videlicet terre
vel in sulca, botros praedulces, vinūque optimū
asserētis, quia nō quaecumque, sed optimū est
vinū resurrectionis, & hoc in vineis Engadi,
id est, fontis haedi, hoc enim interpretat En-
gadi. Cur ergo ita dixerim? Idcirco nimirū,
quia me iste dilectus, nō iustos, sed peccatores
vocare venit, ut resurgāt in resurrectione pri-
ma, qui fuerant per peccatum mortui, & hoc

Luc. 2.

Fasciculus
myrrhae.

Botrus cypri.

Luc. 2.
Apo. 2.

in fonte haedi, in fonte baptismi, in lauacro
regenerationis: quo regenerati, sicut oues, qui
fuerant haedi: sicut sancti, qui fuerant peccati,
obnoxij. Ad huiusmodi fontē venientes, iam
nō vineae sunt, sed vinee fiūt: ab alio trāslati,
in alio plantati. Vnde & quilibet eorū dicit:
Si enim complantati facti sumus similitudi-
ni mortis eius, simul & resurrectionis erimus.
In istis plantationibus, in istis vineis apparet
iste botrus Cypri, sapit dulcedo resurrectio-
nis istius dilecti mei. Desideratis scire, qua-
lis interea mihi in colloquio fuerit? Talis v-
tique, qualis ex verbis istis debet intelligi.
[Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi
tui columbarum.] Quid enim erat, illum haec &
ex alia huiusmodi dicere ad me, meque illi sic
& sic respondere, nisi me atque illum de scriptu-
ris, quae de me & illo erant, quam familiariter
tractare? Nam hoc ipsum, ecce pulchra es,
nonne de illis scripturis est? Ecce (inquit E-
saia) virgo concipiet & pariet filium. Item: E-
gredietur virga de radice Iesse, & flos de ra-
dice eius ascendet, & requiescet super eum
spiritus domini, spiritus sapientiae & intelle-
ctus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus
scientiae & pietatis, & replebit eum spiritus
timoris domini. Hoc ergo dicebat: ecce, o a-
mica mea, completum est in te, quod ille pre-
nuntiabat. Quando enī nata es de domo Da-
uid, tunc egressa est virga de radice Iesse: quā-
do (inquam) nata es, quae tanto humilior es
hominibus huius seculi, quāto virgula quae-
uis minor & gracilior est grandibus cedris &
quercubus magnis, de quibus idē propheta
dicturus, Et egredietur virga, praemiserat: Et
excelli statura succidetur, et sublimes humi-
liabuntur, & subuertentur condensa saltus fer-
ro, & Libanus cum excelsis cadet. Quādo autē
ego ex te natus sum, tūc de virga flos ascēdit,
super quē requiescet septiformis spiritus do-
mini. Ecce ergo tu pulchra es: et iterū dico ec-
ce tu pulchra es, pulchra decore virgineo, pul-
chra vnigenito filio. Taliter geminata, nulli
vnquam fuit, nullius vnquam erit pulchritu-
do. Adhuc addo istud, pulcherrimū oculi
tui columbarum. Quinam sunt oculi columba-
rū, nisi dona septē gratiarū, id est, septem spi-
rituū super me requiescentiū? Septem namque
oculi, qui iuxta Zachariā prophetam in vno
lapide sunt, septem sunt spiritus dei, qui iux-
ta iam dictum Esaiam prophetam, super florē
requiescunt. Isti oculi mei, sunt oculi tui, ocu-
li columbarū, oculi omnium gratiarū. Omnium
quippe gratiarum vel spirituum tu effecta es
particeps, ex quo me castis visceribus sus-
cepisti, super quem requiescit, in quo habi-
tat omnis plenitudo diuinitatis corporali-
ter

rom. 6.

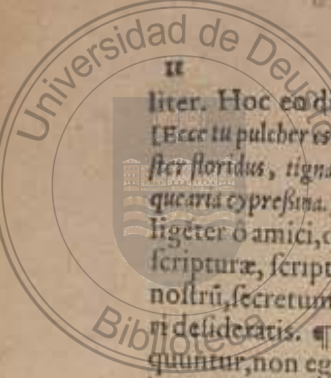
Scriptura de
Christo &
Maria.

Esai. 11.

Esai. 2.

Gemina pul-
chritudo ma-
riae.
Oculi colum-
barum septē
dona spiritus
sancti.

Coloss. 2.

liter. Hoc edicente mihi, quid ego illi? [Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus, lectulus noster floridus, tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia cypresina.] Hæc ego illi. Considerate diligenter o amici, qualis sit ista ordinatio huius scripturæ, scripturæ carabilis, in qua secretum nostrum, secretum dilecti & dilectæ contempla-
Philipp. 2. *Luc. 2.* *Qualis pulchritudo & decor dilecti.*
 deris. ¶ Et hic & in ceteris, quæ sequuntur, non ego dilecto & ille mihi, sed dilectus meus mihi & ego illi: nisi quod semel audistis, ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. Fere in omnibus dilectam honore præuenit dilecti ut potest matræ filius. Ille mihi, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: & ego illi, ecce tu pulcher es & decorus dilecte mi. Ille mihi, sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias: et ego illi, sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios. Quid de hoc censetis? Nonne ille cum Deus & homo sit, debuerat ab homine modis omnibus honore perueniri? At ille in hac disciplina totum principatum possidebat. Hinc Apostolus ad Philipenses cum dixisset, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitantes, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum, protinus ait: Hoc sentite in vobis, quod et in Christo Iesu, qui cum esset in forma dei, &c. Ille namque sicut in ceteris, ita in consideratione mei, semetipsum humiliavit, quodammodo non considerans quod ipse esset Deus, sed considerans quod essem ego mater, & ipse filius, superiore sibi arbitrabatur: quemadmodum & Euangelista vult, intelligi, et dicit: Et descendit cum illis, & erat subditus illis. Itaque cum dilectus meus mihi, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum: & ego illi, ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Scitote amici, quia verba ista non à summis labris veniunt, sed rationis & veritatis istæ voces habent fundamentum. Ille namque veraciter in me veneratur, quod sua mater & virgo: ego in illo adoro, quod sit deus & homo. Dico ergo: Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. ¶ Dicis mihi, Ecce tu pulchra es: & ego dico tibi, Ecce tu pulcher es: Ex quo ego pulchra facta sum, ex eo tu qui semper pulcher fuisti, pulchrior factus es. Nā verē in eo pulchritudine tuā adauxisti, quod cum Deus esses, homo dignatus es fieri. Hinc tu pulcher & decorus, ita pulcher, ut sis ipsa substantia pulchritudinis: ita decorus, ut sis ipsum decus humani generis. Verē ergo dicis mihi, ecce tu pulchra es: & dico tibi, Ecce tu pulcher es, quia tu pulchritudo mea es. Quod ergo pulchra sum, totum tibi attribuendū est. Neque enim virga floris,

sed flos virgæ pulchritudo est. Igitur non nisi opinione falforum atque fallētium nigra sum ego sicut tabernacula Cedar. Nā econtrā pulchra ego sum, & pulcher es tu, & lectulus noster floridus: lectus, inquit, id est, vterus meus, in quo tu quievisisti totis nouem mensibus, & saluo virginitatis meæ sigillo, egressus es flos pulcherrimus: nec iam in desertū eiciemur, sicut tabernacula Cedar, imo in ciuitate nostra domos habebimus, & habebimus diuitias multas & præclaras, scilicet Ecclesias. Nā talium domorum nostrarum tigna cedrina, & laquearia sunt cypresina. Nam sicut cedrus imputribile lignum atque odoriferū, & cypressus lignum cedro penē proximum, virtutis eximie sunt, templorum quoque trabibus apta, impenetrabili soliditate nunquam oneri cedūt, sed ea, qua in principio fuerint, firmitate perseverant: ita domestici nostri Apostoli atque Apostolici viri, doctores Ecclesiarum atque prælati, perpetuæ virtutes atque similitudinis indeficientes erunt, & domus quæ manufactæ nostræ stabunt, quā diu durabit seculum, titulum habentes: Locus terribilis, aula Dei, porta cæli. Hic fructus, & adhuc locupletior, te florem non decidentem sequetur. Quid ad hæc dilectus? [Ego flos campi & lilium conuallium.] Ut tu dicis o amica mea, pulcher ego sum & decorus, nam ego flos cæpi & lilium conuallium, id est, decus generis humani, & honor parentum humilium, patrum spiritu pauperum, scilicet Abraham, Isaac & Iacob, Dauid quoque & ceterorum: qui etsi meritis montes, mente conualles fuerunt: etsi diuites censu, pauperes spiritu extiterunt. Illorum ergo decus vel pulchritudo sum, verē flos, verē lilium, quia speciosus forma præ filiis hominum: quam videlicet formam taliter, ut ego, nullus habet filiorum hominum. ¶ Lilium quippe lactei floris est herba, cuius dum candor sit in foliis, aurum tamen species intus effulget. Ita flos cæpi siue lilium ego sum, flos lacteus, id est, puer mundissimus: flos (inquam) & castitatis lilium, cuius dum caro siue humanitas exterius fatis munda sit, diuinitatis tamen species intus incomparabilis est. ¶ Quid aliud dilectus diceret? Nunquid me dicere, tu pulcher es dilecte mi & decorus, ipse auerfaretur, & ita deberet esse humilis & mitis corde, ut veritatem suam conaretur abigere? Hoc impossibile est. Imo si nos negauerim eum (ait quidā vestrum, scilicet amicorum) ille fidelis permanet, senegare ipsum non potest. Et illic ubi antequā homo fieret, dixit: Videte quod ego sim solus, & non sit alius deus propter me, & hic, ubi homo factus dixit: Ego flos campi & lilium conuallium, & ubicumque, siue inimi-

Domus cedrina
na tēpla sunt

CAP. II.

Psalm. 44.

Christus ut lilium.

Christus se pulchrum esse negare non potest.

Deut. 32.

inimicis Iudæis, siue vobis o amici apostoli eius vel discipuli, quippiam locutus est iuxta hunc sensum, profectio pium est, considerare hoc ipsum, quia ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest, præsertim causa poscente tam magna, causa salutis hominū, propter quos venerat, quos in eū credere oportebat, ut diceret ipse quis esset aut unde venisset. Est autem testis fidelis non soli sibi metipso, verum etiā & aliis, ut testificetur & dicat de singulis, cuius sint meriti vel nominis. Ait ergo & mihi, quā & supra semel & iterū pulchra esse declamauit. [Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.] Hoc restabat, quoniam ille mihi dixerat, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: & ego illi, ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Hoc (inquam) restabat dicere, quod reuera pulcher ipse, & quod ego ad similitudinem eius pulchra sim. Cum ergo dixisset, ego flos campi & lilium conuallium, protinus & mihi fidele perhibens testimonium, sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. ¶ Vbi iam quando lilium istud, lilium conuallium inter spinas? Nimirum in Iudæa, quādo tolerauit tot & tantas impiorum blasphemias, sustinuit probra, alapas, flagella, coronatus insuper corona spinea. Sic quondam pater Abraham leuans oculos, vidit post tergum arietem inter vepres, hærentē cornibus, quæ assumens obtulit holocaustum pro filio. Arietis ille, animal innocuū, præfigurabat istud innoxii candoris lilium: vepres illæ, blasphemias, & maledicta Iudæorum: post tergum Abraham, quia nondum venerat, sed venturus erat iste flos campi, siue istud lilium conuallium suo tempore. ¶ Igitur illic inter detractiones siue accusationes Iudaicas lilium inter spinas, sic & amica mea, inquit, inter filias: filias, inquā, non Hierusalem, sed absolute filios, id est, hæreses vanas & vagas. Filia namque, cum absolute dicuntur, fere nusquam significationem bonā habent, ut illic: Filia discurrebant super murum, sed exasperauerunt eum, & iurgatæ sunt, inuiderūt illi habentes iacula. Et alibi: Multæ filia congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. Itaque & spinæ & filia, blasphemias sunt Iudæorum, sectæ sunt hæreticorum. Quæcumque huiusmodi spinæ lacerauerunt me, ipsæ & amicæ meæ lacerauerunt: quæcumque huiusmodi filia tibi inuiderunt, & mihi detraxerunt. Vbi ego spinis cōpungebar, imo & clauis conficebar, tu præfens patiebaris mente conuulserat: & ubi tuæ virginitati à filiabus derogatur, mihi quoque inuidiose detrahitur. Verum sicut ego spinas pertuli quidē, sed exuperavi: ita & de te veraciter prædicabitur, quia cunctas here-

ses interemisti. Ad hæc, inquit, [Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios.] malus lignum fructiferum, ligna sylvarum sine fructu sunt. Sic dilectus meus boni operis facit fructum, filij verō otiosi & inutiles sunt. Dicunt enim, & non faciunt. Solummodo in hoc importunē gloriāntur, quia filij sunt. Semen Abraham (aiunt) sumus, pater noster Abraham est, vnum patrem habemus Deum. Illi sunt filij & quali sodales dilecti mei. Itaque suo quidem arbitrio filij sunt Dei, filij Abraham: sed reuera ligna sylvarum, imo ex patre diabolo sunt, & tanquam ligna sylvarum, quia non solum non faciunt fructum bonum, verum etiā fructum faciunt malum, suntque cubilia leonum, habitacula draconum, omniumque latibula ferarum, id est, spirituum malignorum, profectio excidentur & in ignem mittentur. Dilectus autē meus qualē, quā bonū inter eos fecit fructum. Vtiq; fructum vitæ æternæ, quia non vtiq; bona arbor ipse, sed lignum vitæ est. Hoc ego experta sum. Quomodo? [Sub umbra illius quem desiderabam, sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo.] Ex quo mihi angelus locutus est, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, ego sub umbra illius sedi. ¶ Non steti ad horam sub umbra, ut interdum paterer carnis æstum, interdum haberem refrigerium: sed continuo sedi, quia semper pacē habui, iugiter sub umbra illius quieui. Et fructus eius dulcis gutturi meo, id est, cordi meo. Quis vestrum nescit, quod sit fructus eius dulcis? Expulit enim à nobis amaritudinem mortis, & vitæ æternæ dulcedinem indidit. Malus fructus, imo malus morsus, quo Adam per Euam vitam perdidit, & mortem inuenit: bonus fructus, quo genus humanum per Mariā mortem perdidit, & vitam inuenit. Hic est fructus eius. Ad quid enim venit, ad quid succreuit inter ligna sylvarum, nisi ut faceret huiusmodi fructum, quo euacuaret primæ præuaricationis reatum, ligni vetiti morsum? Vbi tempus venit huiusmodi fructus edendi, accipiens panem & vinum, & benedicens, Accipite, inquit, & comedite, hoc est corpus meum. Accipite & bibite, hic est sanguis meus. Non vidistis ibi carnis & sanguinis speciem, profectio nec eua videbat promissā sibi à serpente Dei similitudinē. Non vidistis nisi panem & vinum: profectio nec eua vidit nisi pomū visu vel aspectu pulchrum. Attamen illi credidit quod non videbat, credidit (inquā) serpenti, dicenti, nequaquam morte moriemini, sed eritis sicut dii, magis quā deo dicenti, morte moriemini, in quocumque die ex eo comedieritis. Plus (inquam) serpenti quā Deo credidit. ¶ Iusta ergo lege, ut expietur ille

Filij inutiles iudæi.

Mat. 23. Iohann. 8.

Luc. 1.

sub umbra illius sedi. Fructus eius dulcis.

Matth. 26.

Verba & iusta
fides de iustitia
mente & iustitia
vultu.

Phil. 2.

Phil. 2.

Vinum non ha-
bent.

Quid mihi &
tibi est mulier.

ordinata cha-
ritas.

Matth. 16.

reatus male regulatis, exigitur fides, ut cre-
datis id quod non videtis: credatis (inquam)
Deo dicenti, Hoc est corpus, & hic est sanguis,
magis q̄ serpenti, qui per hereticos dicit, Non
est caro, nō est sanguis, & eritis sicut filij dei.
Hec ubi fecit & dixit, paratā in cōspectu viuē
tū mensam relinquēs competentē illis, cōse-
lit ad mortuos, liue dormiētes ipse obdor-
mīscens & mortuus profectus, anima descē-
dēte ad animas, & corpore ad corpora in eun-
dem terrę ventrem, quo fuerant recepta, atq;
ita de semetipso cibavit atq; potavit eos, atq;
exinde sub vmbra illius sedent in perpetuū,
& fructus eius dulcis gutturi eorum. mihi po-
tissimū vmbra suavis, quam cum amore spiri-
tus trahit ad illum & natura carnis. cum esset
in vita præsenti, nō solum modo supradictō
sub vmbra illius sedere, verū etiam faciē eius
desiderabam semper videre, semperq; mecū
præsentem habere. Sed quid actum est? In-
troduxi me rex in cellam vinariam, & ordinavit in
me charitatem. Ventum est ad nuptias, ubi &
aquis in vinum cōuertit. Hoc initium signo-
rum cōtinuo facturus, dixit mihi: Quid mihi
& tibi est mulier? nondum venit hora mea.
Dixeram enim ego illi, Vinum non habent.
Et quidem verum erat, quia vinum nō habe-
bant, non solū sicut litera sonat defecisse vi-
num, sed quia defecerat in omnibus nuptijs
huius seculi per peccatum primi hominis vi-
num verum, scilicet incorruptio animarū &
immortalitas corporum. De huiusmodi vi-
no maior illi cura erat, sed nōdum (ait) venit
hora mea, hora scilicet propinandi hoc vinū,
reparandi per mortem & resurrectionē meā
in corruptionem animarū, immortalitātē cor-
porum. ¶ Tanto mihi negotio impendente,
quid mihi & tibi est mulier? Opus nei tuis af-
fectibus præponendum est. Non tuam, imo
non meā, sed patris mei voluntatē fieri oportet.
His & alijs huiusmodi verbis introduxit
me in cellam vinariam, & ordinavit in me
charitatē, id est, intelligere me fecit, se ad hoc
venisse, ut humani generis aquaticam infir-
mitatem in suum vinum, id est, in suę immor-
talitatis conuerteret fortitudinē, & quod as-
fectib⁹ meis diuinā voluntatē præferre debe-
rē. ¶ Hoc est enim ordinatā habere charitatē,
optare quidē, ut non moriatur talis dilectus,
sed amplius desiderare totius humani gene-
ris salutē. Inordinata & adhuc ordinanda e-
rat charitas Petri, qui assumens illū seorsum,
absit (inquit) domine, non erit tibi istud. Di-
xerat enim, quod tradēdus esset in manus ho-
minum & occidendus. Iamdudum docuerat

me charitatis ordinem, ut dolorem quidem,
& iusti doloris gladium in mente vel anima
portarem, non tamen averti propositum dei
cuperem, prouenturum ipsi ad gloriam & ho-
nore, & humano generi ad perpetuam salu-
tem. Quid igitur? (Fulcite me floribus, stipate me
malis, quia amore langueo. Læua eius sub capite meo,
& dextera illius amplexabitur me. Ecce abiit, ecce
recessit. Comprehensus ab impijs & occisus,
abiit in sepulchrum, descendit ad infernum,
resurrexit, & parumper visus, recessit in cœ-
lum. Scitis autem, quicunq; amici estis, qui-
cunq; illum diligitis: scitis, quia quisque ve-
strū dicit: Cupio dissolui, & esse cum christo.
Quanto magis ego, quæ illū genui, cum illo
esse cupio? Reuera non quomodocunq;
cupio, sed & amore langueo. Igitur fulcite
me floribus, stipate me malis. Hec mihi sit cō-
solatio. Amore langueō pro absentia dilecti,
vnde possum cōsolari, nisi ex eo, ut credatis,
& credentes vitam habeatis in nomine eius
ō populi vniuersi? Credendo fulcite me flo-
ribus, benē operādo & fructum vitæ æternæ
percipiēdo stipate me malis. Ita enim fiet, ut
nō lassescam fatigatione dilationis. ¶ In hoc
læua eius sub capite meo, quod interim dum
differor, floribus vestris fulcior, malis vestris
stipata sum: quia vester profectus, vestra sa-
lus, meū est gaudium: & nihilominus quidē
amore langueo, sed in isto cōsolata sum. Hec
est læua eius sub capite meo, videre me imple-
ri ea quæ scripta sunt de eo, quæq; ipse pro-
misit de semetipso, videre hoc donum quod
effudit, scilicet spiritum sanctum, quem die
pentecostes misit, videre Euangelii eius præ-
dicari ubiq; sequentibus signis, multiplicari
credentes in nomine eius, resflescere mun-
dum ecclesijs eius, & fructificare cunctis vir-
tutibus, curuari in nomine eius omne genu
cœlestiū, terrestriū & infernōrū, & omne lin-
guā confiteri, quia ipse Dominus Iesus Chri-
stus in gloria est Dei patris. Læua (inquā) hæc
est sub capite meo, id est, consolatio magna
quidem, sed minor expectatione vel deside-
rio meo. Quæ est illa expectatio? Quod est
illud desiderium? ¶ Et dextera eius amplexa-
bitur me, id est, gloria patris, in qua ipse est,
totā circumdabit & implebit me, cum de præ-
senti seculo eduxerit & assumpserit me. Illa
videlicet dextera qualis est, Psalmista bre-
uiter intimat, dicens: Et delecta-
tiones in dextera tua vs-
que in finem.

FINIS LIBRI PRIMI.

RVPERTI.

RVPERTI ABBATIS

TVITIENSIS IN CANTICA CANTICO-

RVM DE INCARNATIONE DOMINI

commentariorum:

LIBER SECVNDVS.

Phil. 118.

Antabiles mihi erāt (ait Psal-
mista) iustificatiōes tuæ do-
mine, in loco peregrinatio-
nis meę. Quis est locus pere-
grinatiōis nostræ, nisi præ-
sens deiectio mortalitatis
& passibilitatis nostræ, quam & alibi vallem
lachrymarū appellat, in qua oportet pati mul-
ta, scilicet esuriem, sitim, ceterasq; misērias, &
ad vltimum ipsam mortem. Si ergo iam in ta-
li loco, in tali peregrinatione cantabiles sunt
iustificatiōes tuę, quanto magis in ciuitate
tua domine? Quæ verò maiores iustificatiō-
nes tuę sunt iustificatiōibus, quas habemus
vel intelligimus in vocibus istis, quę dicun-
tur Cantica canticorum? Igitur totis viribus
cūctis extensis rationalis citharę (scilicet cor-
poris & animę) fidibus, istas iustificatiōes
tuas cepta modulatione decantemus, te ad-
iuuante sancte spiritus, quia nimirum cœle-
ste canticum hic assuescendum est, ut nobis-
cum scientia vel notitia eius in illo seculo iu-
stē perseueret. Secundæ perioches, id est, re-
capitulationis initium hoc est. (Adiuro uos fi-
lia Hierusalem per capreas cervosq; camporum, ne sus-
citetis, neq; euigilare faciatis dilectam, quoadusq; ipsa
uelit.) Quid (rogo) necesse fuit dilectam dor-
mire? Nemini enim parum necessaria fuit
eius dormitio, quum tanta sit pro ea dilecti
adiuratio. Quid ergo necesse fuit eam dormi-
re? aut certe quid fuit illi dormire? Hoc enim
perspecto meli⁹ clarebit, quā necessaria ei⁹
dormitio fuit. Quid ergo illi dormire fuit?
Profectō illud, quod euāgelista vult insinua-
re, quū dicit: Maria autem cōseruabat omnia
verba hæc, conferens in corde suo. Iterumq;
repetens alio loco, dicit: Et mater eius con-
seruabat omnia verba hæc in corde suo. Hoc
erat dormire, scilicet oris custodiam habere,
& secretum sibi commissum, propter tempus
quod malum erat, non propulare, ne perci-
peret Herodes de rege Iudeorum, qui natus
erat, vbinam esset? Itaq; necessariū valde fuit
dilectā dormire, & inter verbosas filias Hie-
rusalem nolle vigilare. Neq; enim deerant e-
iusmodi filia Hierusalem, quæ quamuis be-
neuolæ essent, non tamē scirent vsquequaq;
opportunitatem habere taciturnitatem: sed id-

circo non expediebat, ut dilecta hæc de san-
ctę contemplationis somno suscitata, cōmu-
nem se illis faceret, & ad respondendum eis
euigilaret, etsi alij quippiā loquebātur. Verbi
gratia: Pastores, quos aliqua dixisse certū est.
Ait enim Euangelista: Et omnes, qui audie-
runt, mirati sunt de his, quæ dicta erant a
pastoribus ad ipsos: & si (inquam) vel tūc, vel
deinceps, propter multa mira quę facta sunt,
alii loquebantur, ipsam tacere & non inquit-
tari cōdecēbat, ne res nimis manifesta fieret,
maiorēq; persecutionis ipsa laborem susti-
neret, quā fuit illa fuga, qua in Aegyptū fu-
gere oportuerat. Igitur adiuro uos filię Hie-
rusalem, ne suscitetis neq; euigilare faciatis
dilectam, quoadusq; ipsa velit, id est, fortiter
obfirmo mentem dilectę, ne ante tempus lo-
quendi denarret vobis, quid vel quomodo
sibi factum sit, etiam si vos multum instantes
inquiratis. ¶ Per quid adiuro uos? Per capre-
as cervosq; camporum. Verē magnum adiu-
ramētū. Nam & ego iuraui cervis & capreis,
scilicet patrib⁹ vestris, regibus & patriarchis
maximeq; Abraham & David facere verbum
istud, quod nunc feci, cum quō videlicet ver-
bo dilecta dormit dormitione silentii com-
petentis. Si nunc sciscitantibus vobis, & illa
omnibus respondente, fama nimis crebresce-
ret, & Herodes puerum inueniret atq; occi-
deret, Euangelio nondū condito, quomodo
iusiurandum meum ratū permaneret, quod
iuraui ad Abraham patrem vestrum, in isto
femine eius benedicendas fore omnes gen-
tes. Idcirco per illos patres vestros, vobis re-
uerendos, adiuro uos. Vnde patres illi capreg
siue cervi? Nimirum ex eo, quod sicut capreg
ad instar auium ardua & excelsa tenent,
in sublimi habitant, & in petris altissimis cō-
moriuntur: sic illi manentem non quesierunt
ciuitatem, sed meliorem appetierūt, hoc est,
cœlestem, in casulis habitantes & confitētes,
quia peregrini & hospites sunt super terrā:
& sicut cervi, cum aliquid serpenti generis
comederint, summa agilitate desiderant ve-
nire ad fontes aquarum: ita illi scientes se a
primis parentibus per serpentem contraxisse
originale peccatum, desiderabant nasci sibi
iam dictę benedictionis promissum fontem,

b 3 ia

Luc. 2.

Dormire, hic
est secretū nō
revelare.

Hoc cap. in
fine.

Phil. 118.

Læua eius
sub capite
meo.

Act. 2.

Phil. 2.

Dextera eius
amplexabi-
tur me.

aliās, sit.
aliās, in-
nuat.
Phil. 118.

Luc. 2.

Adiuro uos
per capreas
& cervos.

Gen. 22.

Heb. 11. 31.

psal. 42.

Quæstio cur
Christi adu-
entus tam diu di-
latus fuit.

Matth. 1.

psal. 118.

psal. 118.

in quo est remissio peccatorum. Inde est il-
lud: Quædammodum desiderat cervus ad fontes
aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.
[Vox dilecti mei: Ecce veniet saliens in montibus, tra-
siliens colles. Similis est dilectus meus caprea hinnuloque
ceruorum.] Dilectus quando vult, non suscitata,
neque cuiuslibet coacta: sed quando vult, & ubi
vult, & quibus vult, scripturarum mysteria pã-
dit, & loquitur, & dicit: Vox dilecti mei, sub-
auditur, talis est, qualis dictura sum: & vocis
eius, id est, scripturæ, quia ad ipsum & ad me
pertinet, sensus hic est, quæ expositura sum.
¶ Vocem ipsam, verba ipsa dilectus quæ loquitur
mihi, ita diceret: sed vos forte prius aliud
audire vultis, cur tam diu dilatus fuerit hoc ne-
gorium, & priusquam mecum conveniret, tot gene-
rationes præterierunt, videlicet ab Abraham usque
ad David generationes quatuordecim, & a
David usque ad transmigracionem Babylonis, ge-
nerationes quatuordecim, & a transmigratio-
ne Babylonis usque ad ipsum generationes qua-
tuordecim, sicut Evangelista diligenter distin-
guat. Cur adventus suus tam diu distulit? num
tardus est aut segnis? ¶ Immo velocissimus in
opere suo est secundum testimonium scrip-
turarum, cuius videlicet testimonij summa
hæc est: Ecce iste veniet saliens in montibus,
transiliens colles. Similis est dilectus meus
caprea hinnuloque ceruorum. Dicunt enim
scripturæ prophetica, velocitatem eius atte-
stantes: Voca nomen eius, accelera spolia de-
trahere, festina prædari. Item: Et ecce festi-
nus velociter veniet, non est deficiens, neque
laborans in eo. Et multa his similia. Unde er-
go dilatio? Dicam: [En ipse stat post parietem no-
strum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancel-
los.] Diligenter animadvertite, ut sciatis rem.
Non enim res parva est, quam dico parietem
nostrum, propter quem tam morose venit
iste, qui & antequam veniret, festinus & celer
vocatus est, & quum venisset, illud propter
quod venerat, tam cito, tam velociter opera-
tus est. Quid enim? ¶ Quam longum expen-
dit tempus in faciendo, id quod de ipso scrip-
tum est, A summo cælo egressio eius, & oc-
cursus eius usque ad summum eius? Spatio an-
norum plus quam triginta duorum, tantam
exultando cucurrit viam, saliens atque transi-
liens, tanquam caprea siue hinnulus ceruo-
rum, de cælo in vterum meum, de vtero meo
in crucem, de cruce in sepulchrum, de sepul-
chro rursus in cælum. ¶ Propter quem ergo
parietem nostrum tam diu moratus est, qui
tam velox in opere est? Nimirum propter pa-
rietem inimicitiarum, qui non de vno tan-
tum originali peccato, verumetiam de multis

actualibus peccatis congestus est. Eorum, vi-
delicet actualium peccatorum, primum illud
fuit, quod filij Jacob filij Isaac filij Abraham, ad
quem primum repromissio facta fuerat, fra-
trem suum Ioseph per invidiam in servum
vendiderunt, & ille quatuordecim annis ser-
vavit. Quum enim sedecim esset annorum, tunc ven-
ditus est: & quando educus de carcere, stetit
in conspectu regis Pharaonis, triginta anno-
rum erat. Itaque sicut quodam loco iudex iu-
stus, id est, dominus dicit, iuxta numerum die-
rum, quibus considerastis terram, annus pro
die imputabitur, & quadraginta annis reci-
pietis iniquitates vestras: ita & illic iustus esse
arbitremur iudicium, ut diceret: Iuxta nume-
rum quatuordecim annorum, quibus servi-
vit venditus Ioseph, generatio pro anno im-
putabitur, & quatuordecim generationibus
semen quod promissi patribus vestris, differe-
tur, quod est Christus. Igitur ab Abraham, Matth. 1.
inquit, usque ad David generationes quatuor-
decim, subauditur, & Christus non venit, & eo
usque distulit eum iratus dominus: unde & moy-
ses loco supradicto cõgemuit. Porro David, in
quem generationes quatuordecim termi-
natæ sunt, quum iam & ipse promissionem ac-
cepisset eandem cum iuramento domini, pec-
cavit & ipse non minus quam priores illi. Vri-
am Ethaam percussit gladio, & uxorem eius
tulit, & interfecit eum gladio filiorum Am-
mon. Itaque non minus super hoc irasci debuit
dominus, quam dudum fuerat iratus: & idcirco
a David usque ad transmigracionem Babylo-
nis, ait, generationes quatuordecim, subaudi-
tur, & Christus non venit. Porro in transmi-
gracione Babylonis, quæ poena fuit transmi-
gratis illis, non minoris erat peccati vel crimi-
nis, quod reges Iuda maximeque manasses, san-
guinem innoxium fuderant multum, donec im-
plerent Hierusalem usque ad os, absque peccatis
suis, quibus peccare fecerunt Iudam, ut face-
rent malum coram domino. Igitur & a transmi-
gracione Babylonis usque ad Christum genera-
tiones quatuordecim, subauditur, & non nisi
post tot generationes idem Christus venit.
¶ Post huiusmodi parietem nostrum en ipse stat,
id est, propter hæc & alia peccata generis no-
stri, cui repromissus fuerat, ipse iustas fecit
moras. Stat (inquam) respiciens per fenestras,
prospiciens per cancellos, id est, visitans nos
per prophetas, memor nostri propter patres
nostros. Nam fenestras in hoc pariete fuerunt
moyses & propheta, suo quique tempore in-
tra multitudinem peccantium, in ipsa cõgerie
peccatorum claruerunt, parietem non ita cõ-
tiguum esse sinentes, quin dilectus haberet
aditum, quo huc introrsus respiceret, & vo-
cans

Gen. 39.

Gen. 42.

Num. 14.

Matth. 1.

Num. 14.

Psal. 88.

1. Reg. 15.

4. Reg. 21.

1. Para. 33.

Fenestra

sunt prophe-

ta.

coram

Gen. 39.

Luc. 1.

Psal. 103.

Deut. 10.

Gen. 3.

Luc. 1.

Gen. 3.

Galat. 4.

cem audibilem daret, locutionem intelligibi-
lem faceret. ¶ Porro cæcellis, scilicet anterior
pars ædificij fuerunt Abraham, Isaac & Iacob,
primi patres generis nostri, per quos in eo
prospexit, quod propter eos misertus est no-
stri, recordatus est quod eis promiserat, quid
iuraverat, hoc est quod ipsa cecini: Suscepit
Israel puerum suum, recordatus misericor-
diæ suæ. Sicut loquutus est ad patres nostros,
Abraham & semini eius in secula. [Et dilectus
meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea,
columba mea, formosa mea, & ueni. Iam enim hyems
transiit, imber abiit & recessit, flores apparue-
runt in terra nostra, tempus putationis aduenit,
vox turturis audita est in terra nostra, ficus pro-
tulit grossos suos, vineæ florentes odorem dede-
runt.] Verba ista profectio desiderantis ver-
ba sunt. Quid autem est desiderium dilecti,
vel quid amor eius, nisi charitas, nisi Spiritus
sanctus? Tali utique desiderio desiderare, cum
amore recte dicitur amare, dicitur etiam læ-
tari, ut illic: Lætabitur dominus in operibus
suis. Quin etiam petere dicitur, nimirum eo-
dem desiderio, iuxta illud in Deuteronomio:
Et nunc Israel, inquit moyses, quid dominus
Deus tuus petit à te, nisi ut timeas dominum
Deum tuum, & ambules in viis eius, & diligas
eum? Amplius autem non solum petentis, ve-
rum etiam valde optantis animo loquitur, cu-
item in Deuteromio dicit, Bene omnia sunt
locuti. Quis det talem eos habere mentem,
ut timeant me, & custodiāt vniuersa mandata
mea in omni tempore, ut bene sit eis & filiis
eorum in sempiternum. Et in Esaia dicit: Ut
nam attendisses mandata mea, facta fuisset si-
cut flumē pax tua, & iustitia tua sicut gurgites
maris. Hæc & his similia multa scripta sunt,
testantia quietum dilecti desiderium, chari-
tatem impassibilis, non passionē, sed delecta-
tionē, qua semper optauit, semper cupiuit id,
quod vtile esset creaturæ suæ humano gene-
ri. Quod si vnquam aliquid recte dicitur op-
tasse vel desiderare, quanto magis istud, in
quo est summa salutis, istam plenitudinem
temporis, in quo fieret, ex muliere fieret sub
lege, ut eos qui sub lege erāt redimeret, ut a-
doptionem filiorum reciperet. Igitur hæc ver-
ba dilecti, loquētis mihi: Surge, propera ami-
ca mea, columba mea, formosa mea, & ueni, &c.
sic accipite, quasi verba desiderantis, tamquam
festinantis & optantis iam adesse materiā tãtæ
salutis, scilicet me, cuius caro illi materia fo-
ret assumendæ carnis. Tanquam præsentis lo-
quebatur mihi, neque iubebat surgere & pro-
perare, id est, nasci & hospitium ventris mei si-
bi cito præparare. ¶ Et reuera priusquam nas-

ceret, illi præsens aderat: antequam fieret, bene
illi cognita fuerat. Si enim dicitis, & verè dicitis,
quia elegit nos in ipso ante mundi constitutio-
nē, ut essemus sancti & immaculati in conspe-
ctu eius in charitate, nonne & de me recte sen-
titis, & recte sentiēdo dicitis, quia elegit me
ante mundi constitutionē, ut essem sanctus &
immaculatus in conspectu eius in charitate? Et
si sapiam, ut ipsa testatur, ita antequam fieret,
ludens erat coram eo in orbe terrarum, & de-
licie eius cum filiis hominum, quanto magis
ludens erat, & deliciabatur cum ista ancilla do-
mini, miraculo cunctorum filiorum vel filia-
rum hominum. ¶ Surge, inquit, propera ami-
ca mea, columba mea, formosa mea, & in his
omnibus Eux opposita. Eua namque quasi ini-
mica, Eua quasi vipera, Eua quasi deformis
& ignominiosa. mihi inimica, viro suo vipe-
ra, libimet confusa ignominia. Inimica per
superbiam, qua intus tumuit, vipera per mali-
tiam, quam ex serpente concipiens, foris ten-
tata, facile cessit: ignominiosa per pruritus
libidinis, qua statim scaturire cepit, unde &
nudā se cognoscēs, folio pudenda contexit.
Tu autem amica mea per humilitatem, colu-
ba mea per charitatem, formosa mea per ca-
stilitatem. Tu contra Deum non tumuisti, imo
mente humili altissimo complacuiisti, & ecce
amica es. Tu serpenti aurem non præbuiisti,
imo inimicitias inter te & serpentem ego po-
sui, & ecce columba es. Tu nuditatem libidi-
nis non incurristi, imo Spiritus sanctus ob-
umbrabit tibi, & ecce formosa es. Veni ergo
maria, veni, nam tua ad latebras fugit. Veni &
crede angelo Euangelizanti, nam Eua credidit
serpenti susurranti. Veni & cõtete caput ser-
pentis, nam Eua & capite illecta, & ventre ob-
lectata, & cauda est obligata serpentis. Veni &
dic, ecce ancilla dñi. nam Eua se abscondēs pa-
riter & defendēs, Serpens, ait, decepit me, & co-
medi. Hæc est vox dilecti mei, & hæc loquitur
mihi: Surge, propera & ueni. Surge per fidem,
propera per spem, veni per charitatē. Iam enim
hyems transiit, imber abiit & recessit, flores ap-
paruerunt in terra nostra, tempus putationis
aduenit. Vox turturis audita est in terra no-
stra, ficus protulit grossos suos, vineæ floren-
tes odorem dederunt. ¶ Ecce enim æquino-
ctium vernum iam præterit, & adest festiui-
tas Paschalis, dum hæc loquor tibi, dum foris
angelus annūtiat, & ego intus vocem sequor
annūtiantis: quo tempore sine dubio, secundū
cursum solis & naturā aeris, hyems iam tran-
siit, imber abiit & recessit. Ex ipsa ergo qua-
litate temporis auspiciū cape magnæ feli-
citatē, quia per istud quod dicitur tibi, quod
agit tecum, transiit, id est, certissimè pertransibit,
b 4 hyema

Maria ante
mundi consti-
tutionem ele-
cta.
Eph. 1.

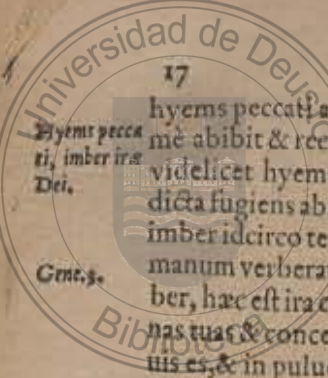
Prover. 8.

Maria in am-
nibus opposi-
ta Eux.

Gen. 3.

Gen. 3.

Et sum annū-
tiationis uer-
bo tempore.

hyems peccati abijt & recessit, id est, certissimè abibit & recedet imber iræ celestis, quæ videlicet hyems ex eo venit, quod Eva iam dicta fugiens abscondit se à facie Dei, & qui imber idcirco terram, id est, omne genus humanum verberavit, quia peccavit. Hic est imber, hæc est ira celestis: Multiplicabo ærum-
Gen. 3. nas tuas & conceptus tuos, &c. vsq; Quia pulvis es, & in pulverem reuerteris. Hic talis imber abijt, & recessit, id est, certissimè abibit & recedet
Duplices flares. per me fructum vêtis tui. Tunc apparuerunt, id est, certissimè apparebunt, flores multi, flores sancti ac diuersi, alij videlicet martyrio rubicundi siue purpurei, alij confessione siue ad imitationem nostri, virginitatis incorruptione candidi. Tunc & tempus putationis aduenit, & mox aderit, ut amputentur ea, quæ superflua sunt legis, dicaturq; floribus siue florentibus campis & arboribus nostris: Visum est enim Spiritui sancto & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione: & ea quæ vobis non vultis fieri, aliis ne feceritis. A quibus custodientes vos, benè agetis. Tunc & vox turturis audita est, id est, certissimè auditur in terra nostra. Vox (inquam) turturis, nimirum paruulæ quidè, sed castissimæ auis, scilicet prædicatio Euangelii, cuius initium est pulchritudo nostra castitatis & virginei conceptus tui: audita est, id est, auditur, in terra nostra in ecclesia nostra, in vniuersa terra. Tunc ad vocem huiusmodi turturis ficus protulit, id est, certissimè proferet grossos suos: vineæ florantes dederunt, id est, certissimè dabant odorem. Ficus, inquam, id est, synagoga, proferet & iactabit opera vel iustitias suas, sed cadentibus huiusmodi ficis, ipsa remanebit effœta, & ego veniens ad eam, & quærens fructum, non inueniam. Vineæ autem florentes, id est, gentes credere incipientes, dabant odorem, id est, bonam opinionem, ita ut amici gratulentur, & dicant: Primum gratias agimus Deo nostro per Iesum Christum pro omnibus, quia fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo. [Surge amica mea, speciosa mea, & ueni columba mea, in foraminibus petrae, in cauerna maceriae. Ostende mihi faciem tuam, sonet uox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.] Iterum vox dilecti mei, iterum loquitur mihi & ad surgendum inuitat, eisdem nominibus me compellat: Surge, inquit, amica mea, speciosa mea, & ueni columba mea. Et protinus, ac si quærerem, quod ego surgam, ubi, vel in quo ero columba gemituosa, in foraminibus (inquit) petrae, in cauerna maceriae. Scit enim situm vel habitum

mentis meæ, quia clauis eius, quos, antequam fierent, mente prophetica præuidebā, & in propheta legebā, dicente: Foderunt manus meas & pedes meos, & lancea lateris eius, quam similiter præuidebam, in propheta legebam: Videbunt enim, ait Zacharias, in quem transfixerunt. Clauis (inquam) eius & lancea iam essent animæ meæ vulnera, & in ipsis gementem sicut columba. Dicebat ergo: Columba mea in foraminibus petrae, in cauerna maceriae, id est, anima gemituosa propter fixuram clauorum, qui sum petra, propter vulnus lateris mei, qui sum maceria. Nam ego vnus idemq; aliās petra & aliās maceria. Videlicet ubi adhuc mortalis & passibilis eram, ibi ego maceria: ubi aut iam resurrexi à mortuis, ibi vel ex tunc petra solidissima: sed non disparuerūt in petra iam impassibili cauernæ siue foramina, quæ facta fuerant in maceria adhuc passibili, imò apparebunt eadem in die iudicii. Age quod agis, contemplare quod contemplaris, atq; hoc modo semper ostende mihi faciem tuam, & ostendendo corrige, quod Eva peccauit, & abscondit à me faciem suā. Vbi abscondit? In medio ligni paradisi, videlicet in eodem in quo peccauit. Nā de ligno, quod est in medio paradisi, ait, præcepit nobis dominus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Comedit, & cum audisset vocem domini Dei, abscondit se (ait scriptura) à facie domini Dei in medio ligni paradisi. Ergo in quo peccauit, in eodè se abscondit, utpote quæ in peccato suo sibi cōplacuit, & peccatum suum defendit. Non ostendit mihi faciem suam, cum dicerem, Vbi es? non sonuit vox eius in auribus meis, vox confessionis, quæ sonare debuisset, saltem cum dicerem, quare hoc fecisti, sicut & quando benedixi ei & viro eius, dicens: Crescite & multiplicamini, non sonuit vox in auribus meis, nullum enim cantauit canticum gratiarum actionis pro tam magno beneficio, quo illam constituēbam matrem tantæ generationis, possessorē tantæ hereditatem regni Dei. Tu autem ostende mihi, sicut & ostēdis, faciem tuam: sonet vox tua in auribus meis, & audiā ego, audiant & amici, quorum vnus vel primus audiuit, cum adhuc esset clausus in vtero matris suæ, & exultauit ad vocem tuam, quæ hoc modo sonuit in auribus meis: Magnificat anima mea dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Ibi ad vocem meam, & vocem tuā audire atq; exultare cœpit. Vnde & quodam loco dixit: Qui habet sponsam, sponsus est. Amicus autem sponsi, qui stat & audit eum, gaudium gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium

Duplices flares.

Tempus putationis.

Act. 15.

Vox turturis.

Ficus protulit grossos suos.

Math. 21. Vineæ florantes.

Rom. 1.

Psalm. 141.

Zach. 14.

Christus est petra & maceria.

Gen. 3.

Sonet uox tua in auribus meis.

Luc. 1.

10. 10.

meum impletum est. Igitur quia & amici auscultat, & me delectat audire faciem fidei, & audire vocem confessionis atq; gratiarum actionis, ostēde mihi faciem tuā, sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. In quo vox tua dulcis? In eo videlicet, quod columba mea es, & intēta in foraminibus iā dictis, ita sicut colūba gemitū pro cātū habes. Canēdo gemis, gemēdo canis: & ipsa exultatio, qua exultauit spiritus tuus in Deo salutari tuo, plena est gemitibus, plena laetitia. In quo facies tua decora? In eo videlicet, quia magna est fides, magna est humilitas. Ille est decor, quē concupiuit rex, quē admodum Psalmus dicit: Audi filia & vide, & inclina aurē tuā, & obliuiscere populū tuū, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum. [Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoluntur vineas. Nam vinea nostra floruit. Vulpes Herodes, vulpeculæ siue vulpes paruulæ illius temporis omnes, qui querebant animā pueri. Vnde & de quodā ex posteris eiusdē nominis, cū nuntiātū fuisset à Phariseis dicentibus, Exi & vade hinc, quia Herodes vult te occidere: Ite, inquit, dicite vulpi illi: nece eiicio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consumor. Ergo vulpes Herodes, maxime quia non solum crudelis, verum etiam dolosus ille, qui dixit: Ite & interrogate diligenter de puero, cum inueneritis, renuntiate mihi, ut & ego veniens adorem eum. Fuisse tunc iam cum eo etiam alios eiusdē dolositatis, vel ex eo constat, quod angelus ad Ioseph ita dixit. Surge & accipe puerū & matrē eius, & vade in terram Israel, defuncti sunt enim qui querebant animā pueri. Igitur vulpes paruulas, quæ demoluntur vineas, capite nobis, inquit, id est, occidantur cito, moriātur, & disperiant qui quærunt animā pueri. Nonne videtis paruulas vulpes istas, quomodo demoluntur vineas? Herodes enim non cessat occidere fere omnes, qui erant regie stirpis, non cessat persequari, ut funditus deleat domum David, de qua regem Christū nasciturū fore audiuit. Nonne videtis ad vltimū, quod teneros palmites fera ista momordit, quod infantes bestia crudelis occidit in Bethleem Iudæ, ciuitate David? Capite, capite, nam vinea nostra floruit. Vineam illam quæ nostra est, vineam vel vitis, vineam propter quam cæteras demoluntur vineas, inter quas ista sic latuit, quemadmodum virga vna gracilis in magna sylua latere solet ob paruitatem suā, vinea (inquam) nostra hæc floruit. Fructus eius adhuc flos, & non botrus est, nondum maturuit, & idcirco damnosum nimis est, huiusmodi vineam vel florem eius succidi vel demoliri. Crescat

prius & de flore proueniat fructus, condatur euangelium, & cognoscatur de signis & virtutibus, venisse sanctum sanctorum, atq; hoc erit flore venisse in fructum, & maturuisse botrum. Tunc, si fuerit succisus huiusmodi botrus, custodiat, atq; in veste crucis portetur, ut experimento resurrectionis & dulcedinis eius cognoscatur, qualis terra, qualis sit regnū eius, ad quod non pertinent vulpeculæ istæ, quæ vineas demoluntur. Sicut olim duo viri de exploratoribus, quos misit Moyses ad explorandam terram promissionis, palmitem cum vna sua deportauerunt in veste cum cæteris frugibus terræ, dicentes: Venimus in terram, ad quam misisti nos, quæ reuera fuit lacte & melle, ut ex his frugibus cognosci potest. Illius rei gestæ mysterium obleruetur, & tam diu vinea nostra defendatur à vulpibus, donec flos eius botrus fiat prematurus, ex suo sapore cognoscendus, & terræ viuentium experimentum mundo præbiturus. [Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pasciunt inter lilia, donec aspires dies & inclinentur umbræ.] Hoc est, vnde beatam me dicent omnes generationes, quia dilectus me mihi, & ego illi. Quomodo enim ille mihi, & ego illi, nisi sicut per prophetam dictum est, Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel: butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum & eligere bonū. Etenim ille mihi, & ego illi, nec opus est dicere verbis, quia mente melius potest percipi, imò nec verbis exprimi, nec mente potest comprehendere siue estimari, quale vel quantum hoc sit. Recordemur hic etiam veteris historie, per quam colligi potest, quā sit terribile id, quod sub verbis continetur tam incūdis, qui pascitur inter lilia. Donec aspires dies & inclinentur umbræ, simulq; quā serio de Emmanuel sit dictū, Butyrū & mel comedet, ut sciat reprobare malū & eligere bonum. Quæ est illa vetus historia? Clamor Sodomorum & Gomorrhæ (ait dominus ad Abraham) multiplicatus est, & peccatū eorum aggrauatū est nimis. Descendā, & videbo, vtrū clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, an non est ita, ut sciam. Veneruntq; duo angeli Sodomā, sedente Loth in foribus ciuitatis. Compulsi illos oppido, ut diuerterent ad eū, ingressisq; domum illius, fecit conuiuium, coxit azyma, & comederunt, prius autem quā irent cubitum, viri ciuitatis vallauerunt domum illius, à puero vsq; ad senem omnis populus simul, vocaueruntq; Loth & dixerunt ei: Vbi sunt viri, qui ad te introierunt nocte? Educ eos huc, ut cognoscamus eos. Et quidem duo angeli venerant, sed diligenter animaduertendum

Num. 13.

Luc. 1.

Isa. 7.

Historia vetus de angelis circa Abraham & Loth.

Gen. 18. Ibidem 19.

Isa. 44.

Matth. 2.

Luc. 11.

Matth. 2.

Ibidem.

Vinea nostra Christus est.

Deus in auge
be illu.

Joseph & Ma-
ria duo lilia.

Gene. 18.

a. Pet. 2.

Matth. 4.

Matth. 23.

tendū, quia sic deinde scriptū est: dixit quo-
que Loth ad eos: Quæso domine mi, quia in-
ueni seruus tuus gratiam coram te, & mag-
nificasti misericordiā tuam, quam fecisti me-
cum, vt saluares animam meā, &c. ¶ Ergo &
in tribus angelis, qui venerunt ad Abraham me-
ridie, & in duobus qui venerunt Sodomam
vespere, vnus idemq; agnoscendus est Deus,
qui & per ipsos operabatur, & in ipsis loque-
batur: Descendam, inquit, & videbo, vtrū
clamorē qui venit ad me, opere cōpleuerint,
an non est ita, vt scia. Igitur & de illo tēpore
iā præterito rectē dicas, butyrū & mel come-
dit, vt sciat reprobare malū & eligere bonū,
quoniam & apud Abraham apud Loth ha-
buit conuiuium, vt tanti illius mali caperet
experimentum, & pascebatur apud illos tam
diu, donec aspiraret dies & inclinarentur vm-
bræ, id est, vsq; mane. Sic enim scriptum est:
Cumq; esset mane, coquebant eum angeli, di-
centes: Surge, tolle vxorem tuam & duas fi-
lias quas habes, ne & tu pariter pereas in sce-
lere ciuitatis. O quā terribile impijs, & q̄
venerabile est pijs id, quod secundum simili-
tudinē illius rei gestę intelligitur in verbis
istis. Pascit (inquit) inter lilia, donec aspiret
dies & inclinentur vmbræ. ¶ Quā sunt lilia,
nisi amic' dilecti Ioseph, & ego dilecta, cui
dicit, Sicut liliū inter spinas, sic amica mea in-
ter filias. Verē ambo lilia, videlicet pro virgi-
nalibus nuptijs & cohabitatione castissima. In-
ter huiusmodi lilia pascit dilectus, donec aspi-
ret dies & inclinetur vmbræ, comedit Em-
manuel butyrum & mel, id est, qualem cūq;
victum necessarium corpori, vt sciat repro-
bare malum & eligere bonum. Dixit enim
ipse olim, Clamor Sodomorum & Gomo-
rrhæ venit ad me, descendam, & videbo, vtrū
opere compleuerint, an non est ita, vt sciam.
Dicite & nunc, quia clamor sanguinis sancto-
rum prophetarum, quem effuderunt Iudæi,
venit ad me, descendam vt videam, vtrum ta-
les sint, an non est ita, vt sciam. Facturus qui-
pe sum vniuersale iudiciū, cuius exemplū
fuit illud Sodomorum incendiū sulphureū,
iuxta illud, & ciuitates Sodomorum & Go-
morrhæorum in cinerem redigens, euersio-
ne damnavit, exemplū eorū, qui impiē æturi
sunt, ponens. Quod si illud in Sodomis non
feci iudiciū, nisi prius experimēto scirem,
vtrum ita esset an nō, quāto magis antequam
faciam illud vniuersale iudiciū, debeo ex-
periri, vt sciam reprobare malū & eligere bo-
num, sic incipiens: Pœnitentiam agite, appro-
pinquabit enim regnū cœlorum? Cum illud
in me accepero experimentum, cum imple-
uerint mēsuram patrum suorum, occidendo

me dominum prophetarum, sicut prophetas
occiderunt patres eorum, tunc incipiet iudi-
cium fieri à cæcitate ipsorum secundum simi-
litudinem Sodomorum. Sic enim dictum, &
sic factum est. Et ecce miserunt manum viri,
& introduxerūt ad se Ioth, clauferūtq; ostiū,
& eos qui foris erant, percusserunt cæcitate,
à minimo vsq; ad vltimum, ita vt ostium in-
uenire non possent. Ita cæcitas continget in
Israel in his, qui non tam Israelitæ quā So-
domitæ sunt, iuxta illud Esaiæ: Audite verbū
dñi principes Sodomorū, aurib' percipite le-
gē Dei mei populus Gomorrhæ. ¶ Cūq; aspi-
rauerit dies, subauditur resurrectionis meæ,
& inclinata fuerint vmbræ peccatorum & ig-
norantiæ, in ijs videlicet, qui pœnitentiam e-
gerint, tunc subuertam illos, sicut mane illo
subuerit Sodomam & Gomorrhā, non quod
reliquiæ non remanebūt, iuxta illud prophe-
ticū, Subuerit vos sicut subuertit Deus So-
domam & Gomorrhā, & facti estis quasi tor-
ris raptus de incendio: Item: Nisi dominus
exercituū reliquisset nobis semē, quasi Sodo-
ma fuisset, & quasi Gomorrhā similes esse-
mus. Hæc dilectus mihi. Et quid ego illi? (Re-
uertere, similis esto dilectæ mi capræ aut hinnulo cer-
uorum super montes Bethel.) Quid erat hoc dice-
re, nisi orare pro salute reliquiarum gentis
meæ? Nunquid enim ego erga gentem meam
minorem compassionem haberem vel chari-
tatem amicorum, scilicet prophetarū & apo-
stolorū? Exēpli gratia: Quare (inquit Esaias)
errare nos fecisti domine de vijs tuis, indura-
sti cor nostrum, ne timeremus te? Conuer-
tere propter seruos tuos tribus hereditatis
tuæ. Apostolus autem: Veritatem, inquit, dico
in Christo, non mentior, testimoniū mihi
perhibente cōscientia mea in spiritu sancto,
quoniam tristitia est mihi magna & continuus
dolor cordi meo, &c. Igitur & me non dubi-
tetis postulasse pro salute reliquiarū gentis
meæ, cuius videlicet postulatiōis summa hæc
est: Reuertere similis esto dilectæ mi capræ
aut hinnulo ceruorum super mōtes Bethel,
id est, propter patres domus Dei, hoc enim
interpretatur Bethel. Cæcitas quidem con-
tinget in Israel, ita vt te inuenire nō possint,
qui dicis, ego sum ostium, secundum supradic-
tam similitudinē Sodomitarum, quos per-
cussisti cecitate, ita vt non possent inuenire
ostiū, sed reuertere super montes Bethel,
id est, sicut Esaias dixit, Conuertere propter
seruos tuos, recordare misericordię tuę, sicut
locutus es ad patres nostros, vt saltem, quum
plenitudo gentium subintrauerit, tunc om-
nis Israel saluus fiat. Aliter: reuertere, similis
esto dilectæ mi capræ, aut hinnulo ceruorū
super

Gene. 19.

Esa. 1.

Donec aspi-
ret dies.

Amos 4.

Esa. 1.

Esa. 65.

Rom. 6.

Iohan. 10.

Rom. 11.

Marc. 16.

Osee 6.

Matth. 12.
Quo compu-
tatur tridui
Christi in se-
pulchro.

Esa. 8.

Gene. 49.

Cap. 10.

super montes Bethel. Qui pasceris inter li-
lia, donec aspiret dies, & inclinetur vmbræ,
qui, vt scias reprobare malum & eligere bo-
num, butyrum & mel comedis, & hoc inter li-
lia castitatis, quæ sunt optima, pater & ego
virgo mater, cum aspirauerit dies & inclinata
fuerint vmbræ, reuertere, id est, diluculo re-
surge, valde mane, orto iā sole, plena luce re-
paratiōis nostrę, inclinatis atq; destructis vm-
bris mortalitatis nostrę. Cito reuertere, noli
moras facere, quia anima mea desiderat te. Scio
quidem quia cito reuersurus es, iuxta illud
propheticū: Viuificabit nos post duos dies,
in die tertia suscitabit nos, & viuemus in cō-
spectu eius, & iuxta quod ipse dixisti, sicut
fuit Ionas in ventre ceti tribus dieb' & trib'
noctibus, ita erit filius hominis in corde ter-
rę tribus diebus & tribus noctibus. ¶ Tridui
quidem tempus breue est, sed dilectæ & co-
lumbæ tuæ desideranti & gementi vulnera-
ta mente, non satis dilectæ mi festinatū est.
Abbrenia hoc ipsum triduum, & similis esto
in reuertēdo capræ aut hinnulo ceruorum,
id est, velocissimus esto ad peragēdū cursum
tuū. In corde terrę, id est, in sepulchro tuo nō
totum expendas tridui. Sufficit ad complen-
dam veritatē scripturarum, si partem exigua
primi diei, id est, tres horas nouissimas, & par-
tem aliquā diei tertij, scilicet sex horas, quod
est dimidium noctis, cum die secūdo, id est,
cū sabbato iacens in sepulchro, trāsegeris. Nā
tres integri dies; horę septuaginta duę sunt.
Hoc esset nimis longum. ¶ Sufficiūt horę tri-
ginta tres, qui numerus ex duobus ternarijs,
deceno & singulari cōpositus est. Beatam tri-
nitatē, cui primus homo peccauit, in te & per
te & de te ipso, dilectæ mi, caro mea & sanguis
meus, deus me' & dñs meus, placari oportet:
sed hoc fiat celerrimē & multū festinanter, si-
cut caprea siue hinnulus ceruorū in mōtibus
celerrimus est: secundū nomē tuū, quo per
prophetā iussus es vocari, accelera spolia de-
trahere, festina prædari. ¶ Vix igitur expecta-
tis triginta tribus horis, reuertere super mō-
tes Bethel, id est, resurge & appare principib'
domus Dei, scilicet apostolis tuis & mihi, cu-
ius maximē, sicut & illorū, imo & multo plus
quam illorum, tu es grande desiderū, iuxta
illud patriarchæ Iacob dictum ad Ioseph fi-
lium decorum: Benedictiones patris tui con-
fortatę sunt benedictionibus patrū eius, do-
nec veniret desiderium collium æternorum.
Quā veraciter ille te appellauerit deside-
rium, ego maximē in visceribus meis experta
sum, & hoc amicis est intimandum. In lectulo
meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea, quæ-
siui illum, & non inueni. Surgam & circuibo ciuita-

tem per vicos & plateas, quæram quem diligit anima
mea. Quæsiui illum & non inueni. Inueniunt me vi-
giles, qui custodiunt ciuitatem. Num quem dilexit ani-
ma mea uidistis? Paululum cum pertransissem eos, inue-
ni quem dilexit anima mea. Tenui eum, nec dimittam,
donec introducam illum in domū matris meę, & in cū-
biculum genitricis meę. ¶ Hoc sentitis o amici in
vobismetipsis, quicūq; habetis sanctū dile-
ctionis spiritum, quicūque diligitis domi-
num deum ex toto corde, ex tota mēte & ex
tota anima. Hoc, inquam sentitis vos amici,
& vos filiæ Hierusalem, quia magnū in ista di-
lectione est desiderium: Quāto vicinior iste
dilectus habetur, tanto vehemētius desidera-
tur. Qui habet, habere desiderant, qui videt,
videre desiderāt. Nam angeli vident, & tamē,
scriptura teste, desiderant in eum prospicere
¶ Ego autem, non utcūque habui aut vidi
eum, sed in vtero gestaui, & genui eum, &
ei mater lac præbui, & diligenter cōtemplata
sum. Quid putatis, quot noctes duxi peruigi-
les videndo & audiēdo eū? Nō enim suffice-
bat dies ad tantū desiderium, sed totis nocti-
bus in lectulo meo, in cubiculo meo peruigil
soueā & adorabā paruulū, audiebam & ado-
rabam iam adultum, cum intra dulcia collo-
quia per oculos suos, oculos corporis transf-
funderet mihi suæ diuinitatis aspectū, ita ta-
men contemperans, vt tolerare possem, quē
tremūt angeli & virtutes cœlorū, iuxta illud,
quod auditis eū dicentem in hoc ipso libro
Canticorum, Auerte oculos tuos à me, quia
ipsi me auolare fecerunt. ¶ Ita in lectulo meo
habui eū, sed deinde cōtiguit mihi, vt ibi non
inuenirem eū. Dixit enim: Quid mihi & tibi
est mulier? Iā ex quo baptizatus est à Iohāne,
fieri cœperat, in lectulo siue in cubiculo meo
in illo habitationis meæ secreto, vt non inue-
nirem eum. Nam statim ductus est in desertū
à spiritu, & deinde regressus, Euangeliiū meis
præposuit affectibus, ita vt diceret. Quid mi-
hi & tibi est mulier? Sed & alios docuit, vt si-
militer facerēt, vt scilicet patrem & matrem
propter Euangelium relinquerēt. ¶ Itaq; de-
siderio quærebam & non inueniebam eū, vt
solitaria possiderem solitarium. Dixi ergo,
Surgam & circuibo ciuitatem per vicos & pla-
teas, quæram quem diligit anima mea. Dixi
et feci sic. cum enim circuieret per ciuitates et
castella, prædicans Euangelium regni Dei, e-
go sequebar et quærebam eum. Quæsiui il-
lum, et non inueni. Ille enim tanto intentus
negotio, me matrem suam agnoscere quodā-
modo dissimulauit. Deniq; et quadā die, cū
loquente eo ad turbas, dixisset ei quidā, ecce
mater tua et fratres tui foris stant quæren-
tes

Desiderium
sanctorum et
angelorū ui-
dendi Chri-
stus.

Desideriū me-
um.

Cant. 6.

Iohan. 3.

Mat. 10. 19.
Quæsiui illū
& nō inueni.

Luc. 9.

Matth. 12.

Ioh. 19.
Luc. 2.
Matth. 27.

Bibliotheca

Inuenerunt me
vigiles Apo-
stoli.

2/a. 26.

Mat. 28.

Matth. 16.

Luc. 24.

Ioh. 20.
Nuntium de
resurrectione
Christi.

tes te, ipse respondens dicenti sibi, ait: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Et extendens manū in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse meus & frater & soror & mater est. Hoc modo me matrem suam agnoscere dissimulauit. **Hoc est quod dico**, quæsiui illum & non inueni. Post hæc iuxta crucem eius steti. Sed nunc quid hoc mihi fuit inuenisse dilectum? Imò fuit mihi inuenisse gladium, qui & pertransiuit animam meam. Sepultus est, clauum & signatum fuit monumentum. Et ego quali mente quærebam eum? Quali desiderio desiderabam eum, sciens eum esse à mortuis resurrecturum? Inde non inueni illum. **Inuenerunt me vigiles**, qui custodiunt ciuitatem. Qui vigiles, vel quam custodientes ciuitatem? Discipuli eius, quia ad hoc erant dispositi, ut custodirent, imò ut edificaret, ciuitatem veram Hierusalem: de qua, vel ad quam ipse dilectus, per Esaiam dixit: Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, tota die & tota nocte non tacebunt laudare nomen domini. Isti vigiles iam tunc vigilabant, quia lugentes & fletus somnum non capiebant. Isti vigiles me inuenerunt, & mulieres, quæ tota nocte vigilantes venerunt ad monumentum, quæ et emigrant aromata, ut venientes vngerent eum, inuenerunt me, bonum certatim afferendo nuntium, quod resurrexisset, & quod vidissent eum. **Et ego**, inquam: Num, quem dilexit anima mea, vidistis? Vidimus aiunt, vidimus dominum: Surrexit verè, et apparuit Simoni. Visus est & duobus euntibus Emanis: & deinde stetit in medio nostrum & dixit, pax vobis, & ostendit nobis manus & latus: & obtulimus ei partem piscis assi & fauum mellis: & manducabat coram nobis, & dixit: Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum, &c. His atque alijs modis vidimus eum ipsa tertia die qua resurrexit. Hæc mihi dixerunt vigiles illi. Ego autem sic illum inuenire cupiebam, ut iam nemo despiceret me dicentem, inueni illum, vidi illum, et ita factum est. **Nam paululum cum pertransissem eos**, inueni quem diligit anima mea

& non quocumque, sed in cælum vidi ascendentem, & Apostolos eius misso de cælis spiritu sancto vidi prædicantes gloriam domini. Hæc mihi fuit inuentio eius, quem diligit anima mea, & ex illa inuentione tenui eum, ut introducerem in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ scilicet synagogæ. Hoc ex parte iam factum est, quia multi Iudeorum crediderunt in eum: Alij quidē obelulis cordibus, me & ipsum repulerunt, sed non dimittam donec illuc introducā eum. Si enim, ait **Esai. 10.** scriptura, fuerit populus filiorum Israël quasi arena maris, reliquæ conuertentur ex eis. **Dilectus, & dilectarum dilectissima**, ceterarum exemplum est animarum, ut similiter & ipsæ pro modulo suo dilectum quærant, & inuenire cupiant. Dilectum namque in lectulo quærimus, quando in presentis vitæ aliquantula requie, redemptoris nostri desiderio suspiramus. Per noctem quærimus, quia & si iam mens in illa vigilat, tamen adhuc oculus caligat. Sed qui dilectum suum non inuenit, restat, ut surgat, ciuitatem circumeat, id est, sanctam Ecclesiam electorum mente & inquisitione percurrat, per vicus & plateas quærat, id est, per angusta & lata gradiens, & aspiciat, ut si qua inuenire in eis valeat, eius vestigia exquirat: quia sunt nonnulli etiam vitæ secularis, qui imitandum aliquid habent de actione virtutis. Quærentes autem nos vigiles inueniunt, qui custodiunt ciuitatem, qui sancti patres, qui ecclesiæ statum custodiunt, bonis nostris studijs occurrunt, ut suo verbo vel scripto nos doceant. **Quos cum paululum pertransimus**, inuenimus quomodo diligimus, quia redemptor noster, & si humilitate homo inter homines, diuinitate tamen supra homines fuit. Cum ergo transeuntur vigiles, dilectus inuenitur: quia cum prophetas & apostolos infra ipsum esse conspiciamus, illum, qui natura deus est, esse supra homines consideramus. Prius ergo non inueniendus quæritur, ut post inuentus, strictius teneatur. Sancta omnium desideria, ut prædiximus, dilatione crescunt, si autem dilatione deficiunt, desideria non fuerunt.

FINIS LIBRI SECVNDI.

RVPERT.

RVPERTI ABBATIS

TVITIENSIS IN CANTICA CANTICO

RVM DE INCARNATIONE DOMINI

commentariorum

LIBER TERTIVS.

Tertia recapitulatio sonorum valde habet principium, scilicet tantam in admiratione exclamationem, ut auditorem etiam dormitantem excitare & reddere possit attentum. Præmissa namque admiratione, adiuro vos filie Hierusalem per capreas ceruosque camporum, ne suscitatis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit, de qua supra tractatum est, continua sic exclamat diuina vox. **Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula summi, ex aromatibus myrrhæ & thuris & vniuersi pulueris pigmentarii?** Cuius rei quæso est hæc admiratio? Nimirum admiratio est huius dilecti singularis huius sanctissimæ virginis. Et quid admiramur? Vel quid nobis admirandum insinuat spiritus sanctus per verba huiusmodi: ascendit per desertum sicut virgula summi, ex aromatibus myrrhæ & thuris & vniuersi pulueris pigmentarii? O felicem mentis habitum, qui tam magnum habet preconium. Humilitas tua est, o ancilla domini, beata Maria, quam tali admiratione spiritus sanctus collaudat: Odor tuus, odor humilitatis tuæ præcipuus ascendit ad eum, ut verè sacrificium contribulati spiritus. Quid enim est fumus & quid puluis, nisi spiritus lachrymosus & conscientia valde humilis? Et sua quidem æstimatione vera humilitas est fumus innoxius, quasi cremij sue torris obusti, & puluis terræ sine aqua & sitientis, iuxta illud: Quia defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut cremium aruerunt, & sicut Abraham dixit, loquar ad dominum meum, cum sim puluis & cinis: sed non ita æstimatione Dei. Aliter & melius ille te discernit. Tu dicis, puluis sum terræ, qualem ventus dispergit, aura tollit, & ille dicit, non, sed puluis pigmentarius, siue puluis pigmentarij, puluis myrrhæ & thuris, qualem pigmentarius spiritus sanctus conficit ex optimo thure, quod est suauitas mentis, & ex myrrha probatissima, quod est mortificatio siue incorruptio carnis. Tu dicis, fumus ego sum teter coram diuinis oculis, qualis de camino siue de fumario deficiens ascendit, ascendens deficit, &

ille dicit, non, sed fumus ex aromatibus myrrhæ & thuris, qualem decet ascendere de aureo thuribulo ante altare aureum, usque ad oculos & olfactum domini. Talis fumus, imo talis sumi virgula, tu o beata Maria, suauem odorem spirasti altissimo, cælestibus disciplinis erudita atque extenuata. Talis ascendisti per desertum, id est, animam habens valde solitariam. Si enim vera cuiusque animæ humilitas etiam inter turbas potest esse solitaria, ita videlicet, ut in nullo alio præterquam in Deo spem habeat, quemadmodum Hester, cum esset regina, veraciter tum dicebat: Domine mi, qui rex noster es solus, adiuua me solitariam, & cuius præter te nullus auxiliator est alius, quanto magis tu vera aut solitaria, & quasi in deserto eras, quæ virum non cognoscebas, nec cognoscere cupiebas, & ab illo, cui desponsata fueras, penè fuisti deserta, non quia sanctus angelus, qui te solitariam inuenerat, solitariam salutauerat, te commendat, & filium tuum, qui quasi pupillus in hoc seculo nasciturus erat. Digna ergo exclamatio, digna admiratio. **Quæ est ista, quæ talis ascendit per desertum siue de deserto?** Verè mirabilis, & illi multum dissimilis, quæ descendit per paradysum, cecidit de paradiso: non gracilis per humilitatem, sed nimis grossa & rigida per mentis tumorem. Propterea vultis scire, quam magna fuerit cura altissimo de ista, quæ de superbis non curat? **En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël: vniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.** Quis enim est lectus verè & veri pacifici Regis Salomonis, qui inter nos & dominum pacem composuit? nisi illa in quo diuina natura humanam sibi naturam coniunxit. Et quis ille est, nisi vterus tuus dilectus dilecti, vterus virginalis? Ibi namque diuinitas verbi Dei, verbum Deus sese conclusit, & humanam naturam, de tua carne formatam sibi in unitate personæ inseparabiliter coniunxit, & ecce sponsus, id est, carnem nostram, cum anima rationali habens Deus, sponsus, inquam, deus & homo Christus, sicut canimus in Psalmo, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Quomodo talem tanti Salomonis lectulum sexaginta fortes ambiunt.

c Vel

Humilitas
marie optimi
modicæ.

Psalm. 101.
Gen. 18.

Pertransimus
vigiles.

Ascendit per
desertum.

Matth. 11.

Lectulus Sa-
lomonis uter-
tus Maria.

Psalm. 45.

Cur nunc non
est usus gla-
dij ut anti-
que.

Matth. 26.
Marc. 13.

Gen. 12, 22.

Catalogus
12. fortium in
Israel.

Eph. 6.

Gen. 14.
Gen. 26.
Gen. 29.

Gen. 41.
Jud. 3.
1. Reg. 7.

2. Para. 23.
2. Reg. 91.

Vel qui illi sexaginta fortes sunt? Magnum & mirum mysterium, audituque & scitu dignum: sed prius est aliquid querendum. Cur sancti patres gladios habuerunt, aut cur gladiis licito vti sunt? Hodie vel hoc tempore, ex quo Evangelium effulgit, ex quo ille sponsus de thalamo suo processit, sanctis ad perfectionem tendentibus non conceditur usus gladii. Converte gladium tuum in locum suum, ait idem sponsus Petro, qui fortiter ac fideliter pro illo zelabat, & quod vni dixit, omnibus dixit: ut post tempus belli, tempus pacis nunc esse sciamus. Quare istud? Quam ob causam tunc fuit tempus belli, & nunc est tempus pacis? Videlicet quia radicem siue arborem bonam, quod erat genus Abrahæ, ad quem primus beati seminis reproductio facta fuerat, diabolus per barbaricos gentium vel regum impiorum gladios excidere atque extirpare volebat, unde sacræ historiæ plenæ sunt. Idcirco tempus belli tunc erat, idcirco materialibus gladiis tunc opus erat, ut defensores genus Abrahæ, ut defensores radicis Iesse, defensores inquam, atque protegeretur genus & radix David, donec tu beata virgo nascereris, lectulus, ut iam dictum est, veri Salomonis. O igitur verum & bonum consiliū, quod lectum Salomonis sexaginta fortes ex fortissimis Israel ambierunt. Et qui fortes vel fortissimi illi sunt vel fuerunt? Numeremus illos omnes, qui pro defensione spei vel expectationis Abrahæ gladiis laudabiliter vti sunt cum prophetis, quorum libri extant, quique contra gladios materiales regum impiorum, gladium spirituale, gladium verbi dei, non solum loquendo, verum etiam scribendo euaginantur, & sexaginta fortes sunt. Primus Abraham fortissimus, gladio accinctus, sicut probatum est in illis, de quibus prædam reduxit, & Loth filii fratris sui liberauit de quatuor regibus. Secundus Isaac paterno gladio sacrus, & deinde potentia plusquam regia clarus, ita ut diceret ei rex Abimelech, recede à nobis quia potentior nostri factus es valde. Tertius Jacob, & ipse fortis in gladio, sicut testatur ipse Ioseph, loquens filio suo: Do tibi partem extra fratres tuos, quam acquisiui in gladio & arcu meo. Quartus idem Ioseph, potentia regis potens, quasi rex vel regis pater. Quintus Moyses, sextus Aaron, septimus Phinees, octauus Iosue, nonus Caleb filii Iephonæ: Deinde duodecim iudices, qui iudicauerunt & liberauerunt Israel, & sunt viginti & unus. Vicesimus secundus Samuel, vicesimus tertius David, vicesimus quartus Helias, vicesimus quintus Heliseus, vicesimus sextus Ioiada pontifex clarissimus & domini benedictus, vicesimus septimus Zacha-

rias filius eius, qui cultum Baal, quem Helias & Helizeus exterminauerunt de Samaria per manum Iehu, Iezabel interfecta, deleuerunt de Iuda & Hierusalem, occisa Athalia filia eius implissima, vicesimus octauus rex Ezechias, vicesimus nonus rex Iosias, tricesimus propheta nobilissimus Esaias: Post istos duo decim prophetae, quorum libri extant, qui & minores dicuntur, & sunt quadraginta duo. Quadragimus tertius Hieremias, quadragimus quartus Ezechiel, quadragimus quintus Daniel, & cum eo tres socii eius Ananias, Azarias, & Misael, & sunt quadraginta octo. Quadragimus nonus Esdras, quinquagesimus Neemias, quinquagesimus primus Zorobabel, quinquagesimus secundus Ihesus, sacerdos magnus filius Iosedech in reuersione captiuitatis & reedificatione ciuitatis vel templi. Quinquagesimus tertius cum regina Hester mardocheus, qui ambo iure pro vno reputantur, quia regalis dignitas siue sublimitas Hester fuit mardochei gladius. Quinquagesimus quartus Matathias, quinquagesimus quintus Iudas Machabæus. Post illum Ionathas & Simon duces alter post alterum successerunt, & deinde Iudas & Iohannes, qui & Hircanus filii Simonis nouissimi contra pardum, id est, regem Græcorum præliati sunt, & sunt quinquaginta nouem. Quibus adde hunc ipsum, per quem spiritus sanctus hæc locutus est, regem Salomonem, & sunt sexaginta. Nam Iosaphat rex fuerat quidem de fortibus, sed non de fortissimis Israel, quia impio præbuit auxilium, & his qui oderunt dominum amicitia iunctus est per Athalia filiam Iezabel uxorem filii Ioram, quæ cultum Baal introduxit in Hierusalem, & omnem impietatem, propter quam necessarii fuerunt gladii fortissimorum Israel. Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Verè tenentes & iure tenentes gladios tam sacerdotes, quam reges, tam patriarchas, quam duces, tam prophetas, quam iudices si rationem temporis supradictam ritè consideres. Nondum enim processerat sponsus de thalamo suo, & adhuc laborabat diabolus per satellites & comministros suos, reges Aegyptios, reges quoque Israeliticos scissos à domo David, reges Assyrios siue Babylonios, reges Persicos siue Mædos, reges Græcos siue Macedonicos: laborabat, inquam, & laborauerat atque contenderat diabolus serpens antiquus obfistere volens Dei proposito, ne impleteretur promissio, ne collocaretur hic lectus siue thalamus, ne esset unde nasceretur hæc beata & dilecta virgo, de cuius utero procedere oportebat

Cur Iosaphat rex non connumeratur.
3. Reg. ult.
2. Para. 20.

Ad bella doctissimi.

12. fortes Salomonis regis temporales.
2. Reg. 23.

Iohan. 5.

bat dilectum, tanquam sponsum de thalamo suo. Isti erant timores nocturni, quos dicit hoc modo, vniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos. Hinc verè ad bella doctissimi, quia cur bellaret causam præ oculis habebant huiusmodi. Et reuerà pro causâ huius consideratione percutiēdo & occidendo impios, iuuat & delectat siue Heliam, siue quemlibet alium prophetam aut sacerdotem audire dicentem: maledictus qui retrahit gladium suum à sanguine, quia videlicet ille erat sine zelo iustitiæ. mirum spectaculum, quia cum hæc diceret ille realis siue temporalis rex Salomon, habebat & ipse sexaginta fortes ambientes lectum suum, id est, pacatissimum & quietissimum regnum suum. Nam de patre suo David sibi relictos habebat fortes triginta & septem, quorum primus Eleazar filius patris David Ahoi, nouissimus scribitur Vria Ethæus. Et quidè mystica litera sic se habet, eleazar inter tres fortes & Abisai frater Ioab, filius Saruiaz, princeps erat de tribus, & hæc fecit Banaias filius Ioiade, & ipse nominatus inter tres robustos, qui erant inter triginta nobiliores, tanquam ad mysterium intendens eorum, qui propter fidem trinitatis agonizaturi erant, quali distinctis ordinibus secundum triginta & tres, qui uterque numerus ternarius est, alter singularis, alter decenus, sed in summa omnes triginta septem sunt. Quibus adde principes vndecim, quos habebat rex Salomon, regnans super omnem Israel, & duodecim præfectos qui præbebant annonam Regi & domui eius: quos omnes, videlicet & principes & præfectos, suis ex nominibus scriptura commemorat, & sunt sexaginta, excepto quod Banaias filius Ioiade, vir fortissimus & magnorum operum, hoc pacto bis nominatur. Illi sexaginta fortes ex fortissimis Israel, tam virtute animi quam corporis fortitudine, tunc temporaliter ambierunt lectum, id est, tutatum sunt quietissimum regnum Salomonis temporalis, & sicut in cæteris laudabilibus atque memorabilibus, quæ gessit idem Salomon, ita & isto numero fortium magnum sacramentum, perpulchrum rex sapientissimus prospexit mysterium, de quo iam pro posse dictum est. Et tunc quidè gladii, sicut iam dictum est, necessarii fuerunt, nunc autem sola necessaria sunt testimonia scripturarum, & ipsæ inter eosdè gladios diuinitus prouisæ sunt, ut tunc cõderentur: quæ nunc in suo tempore legerentur, quas legentes atque credentes vitam in ipsis haberemus. Vnde protinus sequitur. [Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum. Me-

dia charitate construxit propter filias Hierusalem.] Ferculum namque Regis Salomonis, scripturæ sunt veritatis, omnes vna mensa domini cum regentis, & omnibus prouidentis, quem admodum Psalmista dicit: Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. Quid enim est, in loco pascuæ ibi me collocauit, nisi fecit me studere in scripturis? Ibi regit me, scilicet ne quid prauè intelligam, & nihil mihi deerit, videlicet quod ad intelligendum mihi necessarium sit. Altissimum est huiusmodi ferculum & habet ascensum. Qualem ascensum? Purpureum. Quid est ascensus purpureus? Deus & homo Christus, pro salute hominum passus & sanguine suo purpuratus. Istud credere, ascendere est: Qui sic ascendit, illum ad resurrectionem vitæ, quæ est in scripturis diuinis admittit. Nā qui sic non ascendit, qui non credit, nunquam scripturas intelligit. Idcirco Iudæi, non intelligunt, & cæci sunt, quia non ascendunt per hunc ascensum purpureum: non credunt Christum de Maria virgine natum, & eum qui à patribus ipsorum crucifixus est, Deum esse ac dominum, regem Salomonem verum, regem æternum. Exempli gratia: Deus iudicium tuum regi da, & iusticiam tuam filio regis, &c. Quomodo hæc & horum similia intelligit, qui alium Salomonem, alium regem siue filium regis non recipit, nisi illum hominem, qui suo tempore regnauit, & mortuus est, sicut cæteri homines? Nimis arduum est illi ferculum hoc regis, nec attingere potest quicquam de vitalibus cibis, quos ibi sapientia præparauit. Unde rex Salomon hoc ferculum fecit? De lignis Libani, id est, de hominibus sanctis, hominibus fidei imputribilibus, quorum quandam similitudinem habent ligna Libani, id est, Cedri, per id quod sunt nature imputribilis. Quomodo fecit? Eo videlicet modo, quo ad illos factum est verbum domini. Ipse enim rex Salomon erat verbum domini, & per spiritum sanctum corda illorum impleuit, & linguas disertas fecit, ut de celestibus sciret eloqui, qui non ab hominibus, neque per homines fuerat doctus, atque ita locuti sunt & scripserunt, quæ pascua vitæ, in quibus homo viuit, quemadmodum ipse dicit: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Ibi est argentum, ibi est aurum, nam columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum. Quod est illud argentum, & quod illud aurum? Argentum illud est exterius eloquium valde nitidum: aurum vero interior maiestas sensuum: aurum, inquam, imo desiderabilia sunt super aurum & lapidem pretiosum multum, quæ intrinsicè

Ferculum Salomonis sunt scripturæ.
Psal. 22.

Ascensus purpureus Christus fuit.

Psal. 71.

Ferculum de lignis Libani

Deut. 8.

Matth. 4.

latenti: nitidior vero super argentum, quæ extrinsecus patent. Eloquia dñi, inquit Psalmista, eloquia casta, argenti igne examinatum, probatum terra, purgatum septuplū. Quod dicit casta, quod dicit argentum, ad hanc similitudinem dicit, quia sicut casta mulier à labe corruptionis est immunis, & sicut argentum bene excoctum à cunctis sordibus redditur vacuum: sic verbis siue eloquijs dñi nihil falsitatis, nihil superfluitatis potest esse admixtum. Cunctam hominum sapientiam, cunctā rhetoricum seculi huius eloquētiā exuperat hoc regis Salomonis serculum, scilicet omne canonicarum corpus scripturarum, unde hic anima viuere incipit & in aeternū viuunt. Media charitate constrauit propter filias Hierusalem. Quomodo constrauit, pte dicat rex Salomon: Audiuius, quia dicit ipse: In his duobus mandatis vniuersa lex pendet & probetur. Dixerat enī interrogatus à phariseis, quod esset mandatū magnum in lege: diliges dominum deum tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc est maximum & primū mandatum: Secundū aut simile est huic: Diliges proximum tuū, sicut teipsum. Statimq; intulit: In his duobus mandatis vniuersa lex pendet & prophetæ. Verē dixit, & antiquam veritatem dixit. Quid enim aliud ab antiquo dominus petit: Et nūc Israel, inquit moyses, quid dominus Deus tuus petit à te, nisi vt timeas & diligas eum in toto corde tuo, & in tota anima tua? Ergo media serculi rex Salomon charitate constrauit, id est, in medio scripturarum principatum charitatis posuit, quia reuera, de quo pendet cetera omnia, illud recte medium ac principale dicitur & est. ¶ Vt quid media taliter charitate constrauit? Propter filias Hierusalem. Quas propter filias Hierusalem? Quæ sunt illæ filie Hierusalem? Animæ fideles, amantes quidem Hierusalem veluti matrem, sed virilem, id est, perfectam: nec dum habentes in operibus iustitiæ virtutem, scilicet in hoc, omnia relinquere propter regē Salomonē, & suum quoq; pro illo valeat erogare sanguinē, aut in virgineo proposito sacram & beatam spōsi & sponsæ, dilecti & dilectæ, de quibus hic sermo est, iugem celebrare festiuitatē. ¶ Quomodo vel in quo filiabus huiusmodi proficit, quod media serculi rex Salomon charitate constrauit? Nimirum in eo, quod facere possūt, & suū faciunt illud quod est aliorum, quod est virorum siue fortium. Verbi gratia: Non sunt carne virgines, sed bonū virginitatis in te, o beata maria, diligendo, suū faciunt. Non alia præter te genuit regem Salomonem, regē tam mag-

num, tam magnificum: sed illæ, diligendo in te hoc tam grande priuilegiū, regis eiusdem matres sunt. Item: Non sunt martyres, neq; sufficiunt inter fortes præliari, & pro amore regis Salomonis fundere sanguinē suū: sed martyres diligūt, & diligendo illos, gloriam eorum suam faciunt. Amplius dicā: Non sunt dij, sed diligendo Deum, dij vel filij dei sunt, sicut scriptum est: Ego dixi dij estis, & filij ex celi omnes. Proinde quid sequitur? [Egre dimini ex videte filia Sion regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis illius. & in die latitiæ cordis eius.] O igitur filia Sion, siue filie, hierusalē quoniā serculū eius modi fecit sibi rex Salomon, & quoniā propter vos media charitate cōstrauit, venite ad nuptias: Venite & aspiciate, egredimini & videte hunc regē, hunc Salomonem pacificū, & pacis principem, in diademate regali, in charitate nuptiali, qualis, quantus, quā gloriolus sit. Nolite hoc solum considerare, qualis sit in carne mea, qualis natus in diuersorio, qualis collocatus in præsepio. ¶ Egre dimini ex istis angustijs, & videte illum in diademate suo, quo coronauit eum mater sua, scilicet antiqua patriarcharum, & prophetarum ecclesia, cuius fidei promissus est, cuius de carne progenitus est. Antequā naceretur, fecit ei mater sua illud pretiosum diadema, quo coronari deberet, & unde cognoscendus foret magnus & spectabilis rex. Quod est illud diadema? Nimirum clarissima prophetica veritatis authoritas: cuius quot sunt præconia, tot gemmarum, tot pretiosorum lapidum, est huius Salomonis diadema: in die desponsationis illius, quo de vtero meo, tanquam sponsus processit de thalamo suo, & in die latitiæ cordis eius, quo spinea coronatus corona laborem consummavit, & subsequenti latificatus resurrectionis triumpho. Et in die latitiæ illius, & in die desponsationis illius, in illo diademate vidēdus & ex illo est diademate, quātus sit agnoscendus. Exempli gratia: Paruulus natus est nobis: filius datus est nobis, & cetera, vsque amodō, & vsq; in sempiternum. Et alibi: Catulus leonis Iuda, ad prædam fili mi ascendisti. Quiescens accubisti vt leo, & quasi leona. Quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femoribus eius, &c. Ex huiusmodi sententijs & dictis propheticijs, ex huiusmodi auro & lapidibus, quā multis, quā pretiosis, fabricatur vel compositum est diadema regis veri Salomonis. ¶ Nolite ergo eum solummodo in præsepio considerare, sed egredimini mente ex illo,

Charitas, si
nu præcepti.

1. Tim. 2.
Matth. 22.

Deut. 10.

Filia Hieru
salem.

Charitas autē
vni bonū suū
facit.

Psalm. 22.

Quo coronauit
eum mater
sua, scilicet
antiqua eccle
sia prophetarum.

Psalm. 22.

Esa. 9.

Gen. 49.

isto, in quo natus est, diuersorio: & ex illo, in quo iudicatus est, Pilati prætorio siue auditorio: & videte eum in præsepio simul & in diademate, in cruce simul & in ea, qua coronauit eū Deus pater gloria & honore. Et quis fructus visionis eius? Ille nimirū, qui in propheta promittitur, regem in decore suo videbūt oculi eius. Qui enim hic, vbi ambulamus per fidem & nondum per speciem, viderit & videre voluerit per speculum in ænigmate regem Salomonē, in tali diademate videbit eūdem in decore suo regem, videbit eum facie ad faciem, quando, veniente eo quod perfectum est, euacuātū fuerit, quod ex parte est. Sequitur. [Quā pulchra es amica mea, quā pulchra es: Oculi tui columbarum, absq; eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui, sicut greges tonsurarum, quæ ascenderunt de lauacro: omnes gemellis sœtib; & sterilib; non est inter eas. Sicut vilita coccinea labia tua, eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali Punici, ita genæ tuæ, absq; eo quod intrinsecus latet. Sicut turris David collum tuum, quæ edificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendēt ex ea, omnis armatura fortium. Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capræ gemelli, qui pascuntur in lilijis, donec assipet dies, & inclinentur umbræ.] O pulchritudo admirabilis, quā sic admiratur & collaudat pulcherri-mus author ipse pulchritudinis septem præconijs. Considerauit oculos, capillos, dentes, labia, genas, collum & vbera, & pro singulis dilectus singula decantauit dignæ collaudationis capitula. Audiant hæc pueri, & sic se habeant ad cantationem huiusmodi, sicut filij nuptiarum læti & iucundi, longē dissimiles illis, quibus ipse quodam loco dicit: Cantauimus vobis, & non saltastis, id est, monstraui vobis ea, quibus delectatur deus, & ad illa vosmetipsos aptare neglexistis. ¶ Quid enim septem istis modulis decantatur? Quid in te, o dilectissima dilectarum, virgo virginum laudatur à dilecto laudabili, quem laudat omnis chorus angelorum? Laudatur simplicitas, munditia, innocentia, doctrina, verecundia, humilitas, mentis & carnis integritas, siue incorrupta virginitas. In oculis simplicitas, in capillis cogitationum tuarum munditia, in dentibus innocentia, in labijs doctrina, in genis verecundia, in collo humilitas, in vberibus tuis admiranda & spectabilis est cū fecunditate virginitas. Simplicitas tua, prudentia tua est: munditia tua, supernorū desiderium est: innocentia tua, religiositas est, humilitas tua, vera contra diabolum fortitudo est: virginitas tua, matrū siue matronarum decus est. Hi sunt dulces moduli musicæ cœlestis,

quos libet audire & intelligimus in verbis istis iam diligētius pertractādis: Primum hoc est pulchritudinis tuæ prædicamentum. [Oculi tui columbarum, absq; eo quod intrinsecus latet.] Oculi columbarum & oculi ceruorum, hoc differunt: quo dulcedo simpliciter diligentium, & multiplex amaritudo invidentium. ¶ Simplicitas columbarum septem habet insignia virtutum naturalium. Hæc namque auicula, primum sine felle est, deinde nihil viuū comedit, pullos alienos nutrit, grana semper candidiora colligit, in petris nidificat, gemitum pro cantu habet, libenter iuxta fluentia residet, vt venientem accipitrem ex umbra præcognitum effugiat perneciter. ¶ Tu maximē, o misericordiæ mater, sine felle es: nihil enim vnquam habuisti inuidiæ, nihil odij, quod familiare est rapacibus coruis. Nihil viuū columba comedit, & tu longē ab illis es, de quibus scriptum est, qui deuorant plebem meam sicut escam panis. Pullos alienos colūba nutrit, & nos qui eramus alieni secundum carnem à genere tuo, ecce viuimus tuis meritis. Grana candidiora columba colligit, & tu conferens in corde tuo testimonia de scripturis, creditum tibi conseruas secretum Dei. Columba in petris nidificat, & tu in solitudine fidei permanens, euasisti serpentis antiqui venena. Columba gemitum pro cantu habet, & tibi gemere dulce fuit, eō quod præ cunctis mortalibus mente vulnerata esses. Columba iuxta fluentia residet: tibi autem vel tuo pectori omne fluentum scripturarum, quā contiguum est? Nunquam aduentus spiritalis accipitris tibi esse improuisus, aut te consequi, imo nec tibi appropinquare potuit. ¶ Igitur oculi tui columbarum, & hæc vera pulchritudo est, absq; eo quod intrinsecus latet, quod solus in te Deus videt: nobis autem quia inexpertum, idcirco ineffabile, imo & incogitabile est. Si enim quispiam dixit, & teste Deo vel cōscio, non mentiens, dixit raptum se fuisse in paradysum, siue vsq; ad tertium cœlum, ita vt nesciat, siue in corpore, siue extra corpus raptus fuerit, & audisse arcana verba, quæ non licet homini loqui: quanto magis tu regina cœlorum persæpè cœlestibus interfuisti: quippe quā & circumsteterunt obstetricum vice, gloriam Deo cōcinentes, angeli: & inter hæc didicisti vel assecuta es aliquid, quod latet & latere nos debet? [Capilli tui, sicut greges caprarum, ascenderunt de monte Galaad.] Qui greges caprarum, vel quando greges caprarum apparuerunt de monte Galaad? Vtiq; greges rationales, greges caprarum rationalium tunc apparuerunt, quando cœperunt homines filij eorum, eiusmo-

Cor. 2.

Cap. III.

Præconij pul
chritudinis.

Matth. 11.
Pulchritudo
ista ex septē
virtutibus.

septem pro
prietates co
lubarum.

Quomodo ma
ria sicut co
lumba.

Psalm. 122.

Luc. 2.

Luc. 2.

absq; eo quod
intrinsecus
latet.

2. Corin. 12.

Greges ca
prarum, pro
pheta sunt
filij eorum,

Hier. 11.

2. Reg. 17.

Helias primus
monachorum
institutor.Capilli simi-
les gregibus
caprarum.

2. Reg. 18.

Eccle. 24.
Rom. 10.

Psal. 54.

Hab. 11.

eiusmodi esse, de qualibet apostolus dicit: Circuierunt in melioribus, in pellibus caprinis, &c. vsque, & in cauernis terræ. Quando ceperunt esse homines eiusmodi, vel unde apparuerunt homines huiusmodi conuersationis? Nimirum quando Iezabel interficiebat prophetas domini, tunc apparuerunt de montibus Galaad. Sic enim scriptum est: Et dixit Helias Thesbytes, de habitatoribus Galaad ad Achab: Viuit dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros & pluuia, nisi iuxta oris mei verba. Et factum est verbum domini ad eum, dicens: Recede hinc, & vade contra orientem, & abscondere, &c. Hæc dixit, & hæc fecit ille primus author, & institutor eorum, qui dicti sunt filij prophetarum, quos fuisse monachos in veteri testamento, consentit autoritas patrum venerabilium. Et recte dicuntur apparuisse, quia iam dictus institutor illorum Helias, sic repente illuc introducit, vt antea nusquam scriptura meminerit, q̄s vel unde fuerit progenitus. Qui capilli tui, vel unde capilli tui, similes gregibus illis? Nimirum cogitatus tui subtilissimi in eo fuerunt, vt fugeres ad desertum gentium, propter sanguinem quem synagoga multum effudit, sicut illi in solitudine fugerunt, propter sanguinem quem Iezabel primum ludit: secundum nomen suum, quod interpretatur fluxus sanguinis, interficiens prophetas domini. In hoc similes illis gregibus capilli tui, id est, sicut illi, imo plus quam illi, omnes cogitatus tui, omnis meditatio tua, solitudo & requiem in omnibus quæ sunt, procul à tempestatibus Iudæis, qui suam iusticiam statuere volentes, iustitiæ Dei subiecti non sunt: synagoga peccatrix, & per omnia Iezabeli similis, quam Helias (quod interpretatur dominus Deus) & post eum filij prophetarum, non sine causa fugerunt, iuxta illud: Et dixi, quis dabit mihi pennas, sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine, & expectabam eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus & tempestate. Et tu columba illis similis, & quis illorum tibi columbæ similis, hæc similitudo in capillis, non solum propter illa, quæ iam dicta sunt, verumetiam, quia tu quoque longum in cogitationibus tuis, præscia futuræ passionis filij tui, pertulisti martyrii, sicut illi diu egentes, angustati, afflicti, omnes testimonio fidei probati inuenti sunt. (Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro. Omnes gemellis scetibus, & sterilibus non est inter eas.) Quia pulcher ordo? Primum oculi, & post oculos

capilli, post capillos dentes lauatur innocui. Respicite amici ad sinistram, considerate tuam mulierem odiosam, huic dilectæ oppositam, & oculis, & capillis, & dentibus & labijs, & genis, & collo, & vberibus infauis. Oculi eius non sicut colubarum, imo sicut oculi coruorum rapacium. Scriptum est enim: Vidit igitur mulier lignum, quod bonum esset ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile, & tulit de fructibus eius & comedit. Habet autem ambitionem huiusmodi, comedite & eritis sicut dii. Ergo capilli ei, id est, ambitio eius, non sicut supradictarum greges caprarum, qualium est cœleste desiderium, sed sicut ille princeps super omnes filios superbiæ, qui dixit in corde suo, ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Dentes verò eius quales fuerunt? Nimirum sicut dentes leonum, qui momorderunt, & mordendo vetitum, venturæ posteritatis suæ animas interfecerunt. Si enim de filiis eius veraciter dictum vel scriptum est, Filii hominum dentes eorum arma & sagittæ, & illud: Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum confringet dominus: quanto magis de illa, quæ tali consilio momordit, cuius morsus tam malus prouentus extitit, recte quis dicat, quia dentes eius arma ferrea fuerunt, dentes eius mola siue molares fuerunt? At tui dentes o amica mea, sicut grex tonsarum, quæ ascenderunt, id est, certissime ascendunt de lauacro. Cum enim posuero, siue de memetipso de latere meo lauacrum regenerationis, lauacrum sanguinis & aquæ profudero, sanctique spiritus inuocatione dederò, tunc lauabuntur oues, pro quibus animam meam pono & mudabuntur eodem lauacro, nec emundatione simplici contentæ, vellera sua deponent: vellera rerum, vellera facultatum suarum, vt nihil habeant proprium, sed sint illis omnia communia. Huiusmodi tonfæ omnes sunt gemellis scetibus, & sterilibus non est inter eas. In quo gemellis scetibus? In eo videlicet, quod & præceptum impleuerunt vel custodierunt, & consilium suo addiderunt. Quod est præceptum, aut quod consilium? Vtiq; præceptum est, non rapere, aliena: consilium, relinquere etiam sua. Consilium istud tum præcepto sibi met composuerunt, & hoc est bonum geminum, hæc est fecunditas seu tuum gemellorum. Sic sunt o amica mea dentes tui, id est, talium innocentiam tibi proponis, cum eiusdem innocentie magistra sis, multo excellentior qualibet ouium siue arietum talium, quorum vtiq; non est dentibus malè vti, scilicet inuicem mordere, vel detrahere, & ab inuicem consumi. Et quidem grex ille, qui

Eua in his
ge dissimilis
marie.

Oculi eius.

Gene. 3.

Capilli eius.

Job. 41.

Dentes eius.

Psal. 56.

Psal. 57.

Dentes marie.

Iohan. 19.

Tit. 1.

A. 1. 1. 4.

Oes gemellis
scetibus.

Matth. 9.

Galat. 5.

cunq; talis est, sibi magistram scit, tu autem cunctis humilior, de omnibus pene altiora sentis, & videris tibi capras & oues meas imitari, quas longè precedis. [Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.] In quo sicut vitta coccinea labia tua? Nimirum in eo, quod sermo tuus à veritate non discordat, imò cum veritate multum concordat. Principium veritatis, hoc est, vt non defendat se contra Deum, imò accuset ante Deum quispian filiorum vel filiarum Eux, quæ dissoluit amicitiam inter se & Deum proterua defensione. Si vittam huiusmodi habuisset, si vinculo perfectiōis, quod est dilectio, sese creatori astrinxisset, paries inimicitiarum in medio non surrexisset. In labijs tuis confessio & pulchritudo est, in labijs tuis sanctitas & magnificentia est. Illa Deo fuit muta, tu autem magnificasti dominum mente ardentissima, voce suauissima, & hæc est vitta coccinea, quia charitas est ignea, quæ benè cum eo ligata, sic Deo adhesisti, vt vnus cum eo spiritus sis. Hinc eloquium tuum dulce, quia videlicet ex abundantia cordis os loquitur, & dulcedinem, quæ abundat interius, sapit sermo, qui redūdat exterius. Ecce rhaab meretrix dulcis eloquij tui vittam coccineam, siue funiculum coccineum, in fenestra sua ligauit, signum suæ fidei, quod nuntios Iosue siue Iosue suscepit atq; saluauerit: dū ecclesia quondam peccatrix, & idololatriæ meretricio fordida, dulce eloquium tuum: quo magnificauit anima tua dominum, pignus suæ salutis iugiter personat, & omnem doctrinam Euangelicam, in qua ipsos Apostolos tua sine dubio labia confirmauerunt, integra semper fide prædicat. Et de omni quidē anima, quæcunq; diuersa sentientes ad vnitatem suam prædicatione constringit, vt idipsum dicant omnes, & hoc agit in charitate & fide non ficta: verū est dicere, quia labia eius sicut vitta coccinea: sed in ista gratia ceteris omnibus es incomparabilis, post me dilectum tuum, cui specialiter spiritus in Psalmo dicit: Diffusa est gratia in labijs tuis. [Sicut fragmen mali Punici, ita genæ tuæ, absq; eo quod intrinsecus latet.] Malum Punicum dicitur, eo quod ex Punica regione sit genus eius translatum. Idem & malum Granatum, eo quod intra corticis rotunditatem granorum contineat multitudinem. Negat medici mali huius cibo corpora nutriri, sed eo sic vtendum opinantur, vt medicari potius non alere videatur. Ita, inquit, genæ tuæ sicut fragmen mali Punici, id est, verecūda es, sicut decet virginem, longè dissimilem filiabus illis, quarum cuilibet dicendum fuit, Frons mulieris meretricis facta est tibi, & erubescere noluit. Fragmen mali Punici & robet, & amplius

Coloss. 3.

Eph. 2.
Psal. 95.

1. Cor. 6.

Matth. 23.

Iosue 2.

Luc. 1.

1. Cor. 12.

1. Tim. 1.

Psal. 44.

Quid sit ma-
lum Punicum.

Hier. 3.

quàm integrum malum redolet. Sic tu & singulariter verecūda es, & multis per bonam opinionem in bono exēplo proficies. Quid autem est dicere, absq; eo quod intrinsecus latet, nisi ac si diceret, & illud, quod intus in cōscientia latet, amplius laudabile est? O verè laudabilis verecūda, vbi & intus cōscientia munda, & foris facies verecūda est. Nā vbi est aliqd, quod mens erubescat, non adeo laudabile est, si cōspectam faciem rubor perfundat. Igitur tua verecūda quid est, nisi religiositas summa? Et hæc virtus, sine dubio, malo Punico debuit assimilari, quia gratiosa est intuitum oculis, & interdum suo silentio non minus edificat, quàm sermo prædicationis. Vnde in tunica pontificis deorsum ad pedes eiusdem tunicæ: Facies (inquit dominus ad Moysen) per circuitum, quali mala Punica ex hyacinto purpura & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis, ita vt tintinnabulum sit aureum & malum Punicum, rursumq; tintinnabulum aureum & aliud malum Punicum: & vestietur ea Aaron in officio ministerii, vt audiat sonus, quando ingreditur & egreditur sanctuariū, & in cōspectu domini, & non moriatur. malum quippe Punicum in medio tintinnabulorum, religiosum atq; operosum est silentium, maxime sexus femine, in societate fidei vel doctrinæ prædicatorum: qualis tu præcipue fuisti virgo virginum in adiutorio, vel etiam regimine prædicantium Apostolorum, cuius & si verba non leguntur vel audiuntur, vbi prædicauerunt: opera tamen vel merita non ignorantur, non minora, imo maiora tintinnu prædicantiū. Illud quoq; factitium malum Punicum rubicundum erat, vt potè non ex solo hyacinto, qui color ærius vitam significat cœlestem, verumetiam & ex purpura & cocco bis tincto factum. Et ita genæ tuæ, o dilectæ verecūda, & magistra cōpetentis verecūdiæ siue religionis necessaria: cuius verecūda tanto est laudabilior, quanto conscientia gloriosior, tutior atq; securior. [Sicut turris Dauid collum tuum, quæ edificata est cum propugnaculis.] Quid erat turris Dauid? Putasne illa turris manufacta, de qua legitur, crepitq; Dauid Sion, hæc est ciuitas Dauid? Imo turris Dauid non manufacta fuit, cui tuum o dilectæ collum debebat assimilari, & hæc est humilitas Dauid. Atque hic sensus placet magis, Filie Sion, ait dominus deus apud Esaiā, eleuata sunt & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant & plaudebant. Hæc fuit superbia illarum. Propterea expugnari potuerunt. Tuum autem collum nequaquam extentum fuit, sed est sicut turris Dauid, id est, sicut humilitas Dauid, per quam ille coram Deo fortis,

verecūda dō
plex.

Exod. 28.

Mala punica
in ueste Aa-
ron.

1. Par. 11.

Esa. 31.

& cōtra homines stetit inexpugnabilis. Ipse enim quasi tenerimus ligni vermiculus, qui & cum esset rex vnctus, dixit ad Saul, cum es ille persequeretur, Quem persequeris rex Israel, quem persequeris? Canem mortuum, & pulicem vnum. Turris ista edificata est cū propugnaculis, & mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium, id est, hanc eius tam humilitatem ceteræ virtutes consecutæ sunt, maximeque fortitudo & sapientia, sicut scriptum est: Dauid sedens in cathedra, sapiensissimus ipse est, quasi tenerimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno. O qualis hæc turris, qualia propugnacula? Ex ea mille clypei pendent, omnis armatura fortium, qui propter humilitatem accepit, vt caneret & scriberet verba fortitudinis, verba sapientiæ & veritatis tam multa, vt millenarius numerus vult intelligi: tam fortia, vt omnibus exinde armatis fortibus nihil falsitatis obsistere possit. Ita collum tuum, imo & vltra quàm turris illa, collum tuum, id est, humilitas tua, quæ sedet vel patet in collo tuo non extento, edificata est cum propugnaculis, & mille clypei pendent ex ea omnis armatura fortium. Nihil enim deest illic omnium, quæ continentur in scripturis veritatis, & neq; inuisibilis diabolus, neq; visibilis homo hereticus, econtrā potuit vnquā vel poterit. Adde illud, quod maximum est, quia verbi cuius mysterij consecuta est, vt caneret humilitas patris tui Dauid, verbi, inquam, eiusdem substantiæ concepit, & incarnatam peperit humilitas tua o filia Dauid. (Duo ubera tua tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies & inclinentur umbræ.) O vbera verè gratissima atq; pulcherrima, duo vbera manu altissimi formata. Hæc sunt virginitas & fecunditas, quarum pulchritudo o in tuis dilecta vberibus castis, vberibus femineis quæ me lactauerunt, maxime spectanda est. Spectate amici vbera hæc, imò in vberibus istis duo hæc, virginatatem atq; fecunditatē. Nonne sunt hæc sicut duo hinnuli capreæ gemelli? Nunquam visum est simile huic in montibus, siue collibus nostris, sed neq; videbitur in seculis superueneris, vt vni capreæ hanc duo tales hinnuli gemelli, vt vni formiæ cōtingat, quatenus eiusdē vberibus & filiū lactet, & virgo sit. Aspicite hoc & admiramini, videte & cōgratulamini, quia caprea hæc talis hinnulos ita geminos edidit, quia femina hæc, dū quasi caprea per mōtes exilit, dū celestibus vel supernis animo intendit, gemella hæc plenæ gratiæ dona feliciter apprehendit, vt & mater & virgo sit. Quid faciemus gemellis istis? Pas-

cuntur, & pascantur in liliis, donec aspiret dies, inclinentur umbræ, id est, secreto custodiantur, in silentio habeantur, nec publicè prædicentur, quod ita sint gemelli, donec resurgam à mortuis, quod est aspirare diem, & inclinari umbras mortalitatis. Omnino secreta sunt in liliis hæc, id est, in illis siue penes illos, quibus inest & cādor & suavis odor castitatis, qualium prima fuit, cuius in vtero infans ad odorem nostrum exultauit longè à filiabus illis, quarum sunt quasi septem dæmonia, septem istis prædicamentis tuæ pulchritudinis, quæ nunc edixi, contraria: scilicet altitudo oculorum compositio capillorum, voracitas dentium, incontinentia labiorum, irreuerentia genarum, colli erectio nimia, subactionis atque confractio nis frequens iniuria. Tempus erit, quando hæc tua, quæ nunc secreta sunt, oporteat prædicari ad gloriam Dei. Prius hoc fiet. (Vadam ad montem myrrhæ & ad collem thuris. Quomodo uadam?) Ascendam Hierosolimam, & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt de me: Tradar enim gentibus ad illudendum & flagellandum, & postquam flagellauerint, crucifigent & occident me. Hoc erit ire ad montem myrrhæ, scilicet mortificari vel occidi, sicut à patribus istorum mortificati sunt prophete. Tertia die resurgam à mortuis, & deinde ascendam in cœlum, & sedebo ad dexteram patris, iuxta illud: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis. Hoc erit ire ad collem thuris. Exinde nanq; cognoscetur & prædicabitur, quia sum deus, iuxta illud: & vocabitur nomen eius admirabilis, cōsiliarius, Deus. Hoc prædicabitur, & sequentibus signis confirmabitur, atq; ita fiet, vt mihi thus offeratur tanquam Deo vero, destructis simul lachris gentium & aris dæmonū, quibus hactenus ab ignorantibus & errantibus incensum offertur & sacrificium. Quid deinde? [Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Veni de Libano sponsa mea, ueni de Libano, ueni. Coronaberis de capite amana, de uertice sanior & hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.] Cum pertransiero montem myrrhæ, et peruenero ad collem thuris, id est, cum resurrexero à mortuis, atq; coronatus gloria et honore resurrectionis immortalitatis, sedensq; ad dexteram patris adorari, & thure, id est, omni diuina religione honorari cœpero Deus vnus cum patre et spiritu sancto, tunc demum et tu coronaberis: tunc demum hæc loquar ad te: Tota pulchra es amica mea, et macula non est in te. Quomodo hæc loquar ad te? Nimirū magna et manifesta Euangelii prædicatione. Et nunc quidem pulchra

Qui pascuntur in liliis.

Luc. 1.
Luc. 8.
Septē uitis.

Matth. 16. 20.

Quid est ire ad montem myrrhæ & ad collem thuris.

Psalm. 109.

Isa. 9.

Mar. ult.

Tota pulchra es.

chra es, sed nondum apparuit quod tota pulchra sis, & quod macula non sit in te, quod scilicet virgo cōceperis vel genueris, & virginis vberibus lactaueris me. Hoc prædicabitur gentibus, quod à Deo macula nō sit in te. Tunc demū loquar tibi: ueni de Libano sponsa mea, ueni de Libano, ueni coronaberis. Vnde coronaberis? De capite amana, quod interpretatur nocturna auis, de uertice sanior, quod interpretatur dens vigiliarū, & hermon, quod interpretatur anathema. Venies de Libano, quod interpretatur candidatio, id est, migrabis de corpore isto, corpore candido, corpore virgineo, & coronaberis de omnibus his, id est, de corpore vel membris illius, qui nominibus istis rectè denotatur, de regnis mundi huius. Regna nanq; mundi huius, quædam capita, vel quidam vertices rectè dicuntur nocturnæ auis, & dentis vigiliarū, & verè anathematizati diaboli, à deo separati, qui cū sit princeps tenebrarum, & tanquā leo rugiens circumeat, quarens quem deuoret, rectè & nocturna auis & dens dicitur vigiliarū. Ipsa eadem regna & cubilia leonum, & montes dico pardorum: quia uidelicet reges regnorum, reges Babyloniorum & Persarum atque Mædorum, reges Græcorum, reges & cōsules siue imperatores Romanorum, quid nisi leones & pardi dicendi sunt, quicquid bellicis, tot cādibus orbē terrarum lacerauerūt? De talium leonum cubilibus taliumq; pardorum montibus, tu amica mea coronaberis. Quomodo? Videlicet credent in me fructū vetricis tui, & eorum credentium salus corona tua erit. Ita coronaberis, vt & in cœlis regina sanctorum, & in terris regina sis regnorum. Vbiq; enim prædicatum fuerit illud de dilecto dictum, minuiisti eum paulominus ab angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum: prædicabitur & de te, quod sis o dilecta & mater huius coronati, ac proinde regina cœlorum, totum iure possidens filii regnum, atque hoc intuitu reges atque imperatores coronis suis te coronabunt, palatia sua nomini meo sacrabunt, honori tuo dedicabunt, vt definant esse quod fuerant, montes pardorum cubilia leonū. (Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, uulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui. Etenim quis vnquā ita habuit, vt tu habes soror mea sponsa, vnū oculorum? De quadā muliere sacra & veridica narrat scriptura, quia cum esset sterilis, & ob hoc amaro animo orauit dominum flens largiter, & multiplicauit preces coram domino, & post hæc ita subiunctū est: Et abiit mulier in domū suā, vultusq;

illius nō sunt ampli⁹ in diuersa mutati. Quid erat illa vniformitas vultuum, nō se amplius in diuersa mutantū? Nimirum identitas cogitationum, & valde intēta earundem persequerentia precū, quas profectō quis discernat, vos scitis o amici qui dicitis: Viuus est enim sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vq; ad diuisionem animæ & spiritus, compagium quoq; ac medullarum, & discretor cogitationū & intentionū cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. Hoc est vnum oculorū, hæc vniformitas vultuum, oculorū spiritualiū, vultuū internorū indefessa charitate iustam precē perseueranter, vt cœptū est, dirigere ad dñm, ac semper cogitare idipsum. Et quis in hac re talis, vt tu, o dilecta singularis, quā solā præcunctis amātibus totā occupauit totaq; possidet amor dilecti. In hoc vno soror mea sponsa, per fidem soror mea, per spiritum sanctum amorem verum sponsa mea: in hoc vno oculorum tuorum vulnera. Si cor meum, vnde & viscera mea super te cōtinere se non potuerunt. Nec verò solummodo in hoc vno oculorum tuorum vulnerasti cor meum, sed & in vno crine colli tui, id est, in nimia humilitate cordis tui, quem videlicet crinem semper vnū vidi, quam humilitatem semper vniformem & indeficientem esse conspexi. Quid vno crine gracilius, & quid humilitate subtilius? Quid crine flexibilius, & quid humilitate confractius? Crinis vnus vix comparet, humilitas tua vix consentit, quod cōputari possis inter homines. Ille est crinis colli, humilis cogitatus mulieris, caput non habentis: caput, inquam, id est, virum, neq; habentis neq; habere volentis. Nā caput mulieris vir. Tu capite isto te indignam iudicasti, tu viro & omni seculo te indignam existimasti. Hoc sciētes dicunt & verè dicunt amici, quia votum egregiū deo primum vouisti, votum virginittatis. Attamen sponsi nomen admisisti, desponsari viro non renuisti, & inter hæc vnum oculorum tuorū & illū crinem iam dictū colli tui, magis ac magis in me fixisti, fide fortis, spe stabilis, charitate immobilis. Si enim Abraham & Sara fideles spe rare potuerunt, quod coniugium eorum nō deberem negligere, quin custodirē illud in domo Pharaonis incontaminatum, & idcirco Saram tolli in domum illam, nec Abraham renuit, nec ipsa Sara refugit: quanto magis tu fidelissima me fidelem fore sperasti, quod virginittatem tuam custodire possem, aut nō negligerem illibatam in domo sponsi, præsertim fidelis & iusti, & idcirco desponsionis solennitatē non refugisti? Itaq; semper & vbi-

Veni coronaberis.

1. Pet. 5.

Leonum cubilia.

Regina cœlorum.

Psalm. 8.

1. Reg. 1.

Eccl. 4.

Soror mea sponsa.

Gen. 4.

In uno crine colli tui.

1. Corin. 11.
De eria uotum virginittatis prima emisit.

Gen. 12.

maria forti
ar quam la-
cob.

Gene. 12.

Maria per
humilitate ex-
altata.

Congratulatio
amicorum.

Yohan. 2.
Psal. 103.

Incarnatio
Christi pul-
chrior plas-
matioe homi-
nis.
Gene. 1. 2.

& ubiq; vnum suae unitatem habens oculo-
rum, id est, vultum in diversa non mutatum:
vulnerasti cor meum, vnum illum crinē tuū,
scilicet spiritum humilem, & contribulatum
in me iecisti, veluti spiculum praecutum, &
vulnerasti cor meum. Alij quondam fortes
& validi me tenuerunt, & dicētem, dimittite
me, non dimiserunt, & luctando fortiter con-
tra Deum fortes fuerunt, tu autem & vulne-
rasti cor meum. Et illi quidem luctando atq;
vincendo, aeternam sibi met benedictionem
& necessariam peccatori populo suo indulgē-
tiam obtinuerunt, tu autem quid inuenisti,
quid accepisti vulnerando cor meum? Quam
pulchra sunt mammae tuae soror mea sponsa. Pulchrio-
ra sunt ubera tua vino, & odor unguentorum tuorum
super omnia aromata. Amici auscultant hanc, &
intelligūt me hoc dicere, hoc admirari, quia
mater & virgo es, & hunc esse fructum vnius
oculorum tuorum, & vnius crinis colli tui:
quod cum te reputares indignam viro, facta
es digna Deo: cum te indignam iudicares fa-
cere semē in Israel, facta es digna facere salu-
tem in Israel, cum indignā te reputares lacta-
re filiū hominē, digna habita es mammis pul-
chris, vberibus pulcherrimis, mammis virgi-
neis, vberibus intactis, lactare filium Deum
& hominem. Hanc auscultantes, toties de
mammis & vberibus tuis, & de ceteris instru-
mentis tuae pulchritudinis, de oculis, de ca-
pillis, de dentibus & labijs, tot voces dilecti
gratulantis nō fastidiunt, quoniam amici sunt,
imo gaudio gaudent propter vocem sponsi
lātantis, iuxta illud: Latabitur dominus in
operibus suis. Voces istae, voces laetitiae no-
stre sunt, letitiae patris & filij & spiritus sancti
in istis operibus nostris, in mammis siue vbe-
ribus tuis, semel duo vbera tua, sicut duo
hinnuli capreae gemelli, quod iam supradic-
tum est: & nunc iterum, quam pulchrae sunt
mammae tuae soror mea sponsa, ac tertio, pul-
chriora sunt vbera tua vino. Hanc em egre-
gia sunt opera trinitatis, hanc gratiora valde-
que pulchriora primis operibus illius, dicen-
tis: Faciamus hominem ad imaginem & si-
militudinem nostram, plasmantis de terra A-
dam & fabricantis de costa eius Evam. Nun-
quid enim non valde pulchrius est, sicut nūc,
de vtero mulieris absque viro virum facere,
quam tunc de costa viri mulierem fecisse? Il-
lic namq; de viro mulier facta est, quae perdat,
hic de muliere vir factus est, qui perdit salu-
et, propter quod & factus est. Pulchritudo
eius operis iucundius spectatur in mammis
siue vberibus tuis, quando iam peracta est spe-
cies tanta pulchritudinis, quando iam natus
lactor mammis tuis, mammis foemineis, vbe-

ribus virgineis. Qualis tandem est ista com-
paratio, pulchriora sunt vbera tua vino? Aut
quid magnū est dicere, pulchriora sunt vbera
tua vino? Nam in vino luxuria est. Nolite (ait
quidam amicorum, ad nostras adolescentu-
las scribens) nolite inebriari vino, in quo est
luxuria. Quid ergo magnum est dicere, quod
vbera tua pulchriora sunt, eo quod non est
pulchrum? Vinū namq; siue hoc praesens vini
significatum non est pulchrum, cum sit luxu-
ria, siue carnis voluptas: siue cuius ebrietate
praeunte nulla vnquam vbera praeter vbera
tua filium lactauerunt. Est igitur illud, quod
apud hominum scholas dicitur tapinosis, id
est, humilitas, statum rei magnae dictis infir-
mans. Magna quippe res est virginitas siue in-
tegritas vberum, me filium lactatium, nec sa-
tis laudatur hanc tam pulchra res, dum re ma-
ritali siue coniugali pulchrior esse praedicatur,
scilicet lactatione filiorum, quorum initium
vinum est, id est, luxuria, quae in vino est:
itidem secundum tropum, qui apud homi-
nes metonymia dicitur, per id quod conti-
net, ostendens id quod continetur. Poter-
am sic dicere, quia sola vbera tua me lactan-
tia pulchra sunt, ceterarum cuncta vbera fecer-
minarum, ex quo id acceperūt, ut filios suos
lactare possent, etiam si quid pulchritudinis
prius habuerunt, pulchra esse desierunt, ita
ut re ipsa quisq; lactentium veraciter dicat:
Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum,
& in peccatis concepit me mater mea, scili-
cet in iniquitatibus Adae, in peccatis Euae. Nā
ex illis iniquitatibus, ex illis peccatis, cum ca-
teris malis istud quoq; vinum venit, scilicet
luxuriae nimietas, per quam conceptus mu-
lieris a Deo super numerum multiplicentur,
ut in comparatione reproborum electi pau-
ci aestimentur. Quae autem sunt vnguenta
tua? Dico enim, & odor vnguentorum tuorum
super omnia aromata. Quae ergo sunt vngue-
nta tua soror mea sponsa? Eleemosynae
tuae, quas expendisti in me. Audiunt & audi-
turi sunt amici de quadam muliere effunden-
te oleum super caput & super pedes dilecti
tui recumbentis, & dicunt, quia domus im-
pleta est ex odore vnguenti, & intelligūt in illa
muliere Ecclesiam nostram, quae quoties im-
pendit eleemosynam pauperibus nostris, to-
ties vnguenta sua pedibus meis superfundit,
& aromata distribuit. Hanc enim sunt aroma-
ta vera, vnguenta pretiosa, esurienti cunlibet
ex inimicis meis cibum dare, sitienti potum
praebeere, hospitem siue peregrinantem colli-
gere, nudum vestire, infirmū visitare, & si in
carcere est, ad eum venire. Super omnia hanc
aromata est odor vnguentorum tuorum, id est,
suavi-

rapinosis.

Metonymia.

Alia mulierum ubera.

non sunt pul-
chra.

Psal. 50.

Vnguenta, &
eleemosynae di-
cuntur.

Yohan. 12.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Christus fa-
nus Maria.

suauitas eleemosynarum tuarum, quia non
ut ceteri in membris meis, sed in memetipso
tu mihi munificentissima exististi. Et quidē
iure materno & naturali affectu tu mihi cun-
cta debuisti: verum tamen fidē & humilitatem
siue charitatem tuam plusquam maternam
respicienti mihi, cuncta pro optimis vnguen-
tis, cuncta pro suauissimis fuere eleemo-
synis, ita ut nulla eleemosynarum aroma-
ta, quaecunque mihi in meis expenduntur
minimis, vnguentis illis valeant aliquatenus
comparari. [Fauus distillans labia tua sponsa mel &
lac sub lingua tua, & odor uestimentorum tuorum si-
cut odor thuris.] Parum erat quod dixi supra,
& eloquium tuum dulce: quia nimis parum
est, dulcedinem esse in eloquio, nisi dulce sit
etiam cor. Tu dulcis in ore, dulcis & in corde.
Hoc est quod nunc dico, fauus distillans la-
bia tua subiungens, mel & lac sub lingua tua,
id est, in anima tua. Ibi tibi metipsi dulciter
sapit fauus eloqui tui, fauus distillans a la-
biis tuis, labijs gratiosis. Fauus tuus ego sum,
mel tuum & lac tuum ego sum: quia deus tu
us & filius tuus ego sum. Hoc tua sentit ani-
ma, hoc tua sonant labia: Aliud loqui nō po-

tes, quam id quod in pectore habes. Ex abun-
dantia cordis labia tua loquuntur. Et si aliis
pro tempore tacuisti, mihi tacere non potui-
sti. Ex quo me natum vidisti, mecum dedi-
cata es fauo dulcis eloqui, simulque osculo
oris mei osculo oris tui, & satisfactum est e-
tiam sic fidei tuae, spei & dilectioni tuae, fidei
per dilectionem, dicentis, osculetur me os-
culo oris sui. Quid de pannis dicam, quibus
me inuoluisti, & in praesepio reclinasti? Nimi-
rum id quod verum est, quia odor vestimen-
torum tuorum sicut odor thuris. Omnium namq;
vestimentorum scilicet bonorum operum tuorum,
quae in me materna & plusquam materna charita-
te operata es, panni illi primitiae fuerunt. Et
quia cuncta, quae tunc in me vel tunc propter
me operata es, de magno & valido charitatis
igne cum suauitate humilitatis venerunt, rectē
dixerim ego, rectē consenserunt amici, quia
odor vestimentorum tuorum sicut odor thu-
ris. Sic enim in omnibus famulata es mihi, ma-
ter & virgo fidelis, tanquam deo, cui soli de-
betur odor thuris in sacrificio suo, quamuis
esset ego paruulus tuus, paruulus homo.
FINIS LIBRI TERTII.

Lac, &

Can.

Sicut odor
thuris.

RVPERTI ABBATIS

TVITIENSIS. IN CANTICA CANTI- CORVM, DE INCARNATIONE DOMI- ni commentariorum

LIBER QVARTVS.

Psal. 41.
Nuptie.

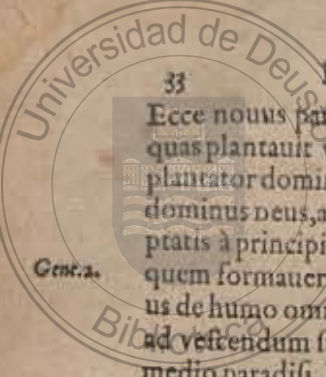
Matth. 22.

Autori reue-
latio per vi-
sionem facta.

Vid agimus anima? quare
tristis es, & quare contur-
bas me? Ecce in medio nu-
ptiarum sumus, nuptiarum
nominis regis, quas fecit fi-
lio suo, quem de virgine in-
carnari voluit. Et dicis mihi illud terrificum,
illud valde pauendum. Intrauit autem rex, ut
videret discumbentes & vidit ibi hominem
non vestitum veste nuptiali, & ait illi: Ami-
ce quomodo huc intraisti, non habes vestem
nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex
ministis: Ligatis manibus eius & pedibus,
mittite eum in tenebras exteriores. Quor-
sum tendis? Cur mihi hac ingeris? Times ne,
quod vestem non habeas nuptialem? Et qui-
dem si de charitate agitur, quod ipsa sit ve-
stis nuptialis, tu ad istas nuptias, ad istarū nu-
ptiarum laudes decantandas sine charitate
non intraisti. Ipsa mater nuptiarum, conscia
sibi sit & testis, quod sine huiusmodi veste

non accesseris, cui quondam tecum, ut vide-
batur, colloquente, dū sermonem cum illa co-
ferens de sacris mysteriis, de gloria sanctae &
individae trinitatis, & dicenti: quomodo tu
audes loqui de huiusmodi? erat autem hanc
eius percunctatio facie serena & vultu hilari,
ita respondisti: Ego beatā trinitatem diligo,
& inde certissimē scio, quod de illa loquens
nunquam extra veritatem aberrabo. Ne igitur
tristeris anima mea, neq; conturbes me, sed
spera in deo, quoniam adhuc confitebor
illi, non aberrando, quod esset penē in
tenebras exteriores mitti: & sequentem vo-
cem sponsi cum gaudio audi. [Hortus conclusus
soror mea sponsa es, Dei genitrix, hortus con-
clusus, fons signatus. Emissiones tuae paradisus malo-
rum Punicorum cum pomorum fructibus. Cyprus cū
nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomum,
cum uniuersis lignis Libani, myrrha & aloē cum omni-
bus primis unguentis. Fons hortorum, puteus aquarū
viventium, quae fluunt impetu de Libano.]
Ecco

Psal. 41.

Ecce nouus paradysus, nouæ plantationes, quas plantauit vnus idemq; antiqui paradysi plantator dominus deus. Plantauerat autem dominus deus, ait scriptura, paradysum voluptatis à principio, in quo posuit hominem, quem formauerat. Produxitq; dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suaue: lignum etiam vitæ in medio paradysi, lignuq; scientiæ boni & mali. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum, qui inde diuiditur in quatuor capita. Ille est paradysus antiquus, paradysus terrenus. Ille est paradysus nouus, paradysus celestis. Vtriusq; plantator est vnus idemq; dominus Deus. In illo posuit hominem quem formauerat: in isto formauit hominem, qui apud ipsum in principio erat. ¶ De ista humo produxit omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suaue. Lignum etiam vitæ in medio paradysi: istam humum, istam terram suâ benedixit, & ex ea cunctarum germina gratiarum, & cunctarum exemplaria virtutum produxit: ipsum quoque lignum vitæ Christum, Deum & hominem dominum paradysi celestis. De illo voluptatis loco egrediebatur fluuius ad irrigandum paradysum, qui inde diuiditur in quatuor capita. ¶ De isto paradiso ille fluuius, siue illud flumen egressus est, de quo Psalmista dicit: Fluminis impetus lætificat ciuitatē Dei, qui inde diuiditur in quatuor Euāgelia. Nec paradysus ille hominem custodire potuit, nec paradysum illū homo custodire voluit. Quoniam ergo non profuit illis parentibus primis, nec nobis in illis introductio illa in illū talem paradysum, terrenum paradysum, non obseruato præcepto quod acceperunt, iterum plantatur alius paradysus, quem ingredienti lignum vitæ æternæ comedamus, & non moriamur, & istæ sunt emissiones dilectæ, super quibus presenti loco gratulatur dilectus, & ita loquitur: Hortus conclusus soror mea sponsa es: Dei genitrix, hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuæ, paradysus malorum Punicorum, cum pomorum fructibus. ¶ Dicturus, emissiones tuæ paradysus, præmisit, hortus conclusus, soror mea sponsa, & iterum, hortus conclusus, ac deinde, fons signatus. Porro emissionum horti huius illud fuit principium, quod sicut illi nuntiavit angelus, concepit & peperit filiū. Quid igitur verbis istis, nisi & concipientis virginitas, & parientis prædicatur integritas? Proinde dicamus & nos feliciter cum dilecto, dicamus omnes corde credulo & ore consono: Hortus conclusus es, o Dei genitrix, hortus conclusus, fons signatus. Vnde hortus? Nam

inde nominatur hortus, quod semper ibi aliquid oriatur, quia cū terra semel in anno aliquid creet, hortus nunquam sine fructu est. Vnde ergo hortus es tu o dilecta dilecti, nisi quia ante te natū est aliquid, quod nunquam definit, & fructus tuus nunquam marcescit, aut deficit. ¶ Maximè autē hoc mirū est, imo verū atq; iucundum, quia de horto prædicatur quod sit conclusus. Quomodo enim hortus, si conclusus? Nunquam simile huic auditum est de omni nostrorū multitudine hortorum, nec potuit dici vel esse hortus non habens aditum, per quem saltem vnus intraret vel exiret hortulanus. Hic hortus vnus vel solus est & clausus vel conclusus, hic vterus vnus est & fecundus & incorruptus. O igitur soror & sponsa mea, quomodo gaudet amici, quia talis es hortus, talis fons? Cor pore hortus conclusus, mente vel anima fons signatus. Et quare bis diceris hortus conclusus? Videlicet propter conceptum & propter partum, quia in vtroq; mirabile est, & fidelium mentibus amabile miraculum, quod neque corrupta es conceptu, neq; violata partu in vtroq; & amici & omnes adolescentulæ nostræ gratulantur, & vtrunq; libenter cōsistentur. ¶ Vnde aut fons signatus, & quo vel quali signaculo signatus? Nimirum ex eo, qd spiritus sanctus superuenit in te, & virtutis altissimi obumbravit tibi. Ipse spiritus sanctus signaculum est huius fontis nostri, signaculum peccatoris tui. Et hoc est geminum nostræ custodiæ munimentum, geminū nostrorum amicorum gaudiū: quia & vterus tuus nulli viro, nulli carnali commercio accessibilis: & mēs tua nulli vitio, nulli spiritali nequitie fuit vnquam penetrabilis. ¶ Mirum, quod cum ita sis hortus conclusus, ita fons signatus, nihilominus, imo & eo amplius, emittis omnia bona, quibus mundus impleatur, & emissiones tuæ paradysus malorum puniceorum cum pomorum fructibus: paradysus scripturarū vel doctrinæ cum bonis & sanctis operibus. Emissiones tuæ vel paradysus tuus, cyprus cū nardo, nardus & crocus, fistula & cinamo-

Sola Maria est hortus & conclusus.

Fons signatus.

Luc. 4.

Emissiones tuæ paradysus.

Numerus septenarius.

Paradysus terrenus.

Fluuius paradysi.

Iohan. 6. Cur his dicitur hortus conclusus.

inter quas principalis est nardus, vnde & bis prædicari vel numerari meretur, quū dico, cyprus cum nardo, nardus & crocus. Nam ipsa est humilitas tua, quæ valde oblectauit altissimum, oblectauit me regem dilectum tuū, sicut ipsa dicis, quia dū esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorē suū. Quicquid gratiarū, quicquid virtutū, quicquid operationū celestium mūdus accepit, emissiones tuæ sunt: vt vbi erant prius spina & vepres, vepres & carduus, lappa & tribulus, vrtica & paliurus, vniuersitas nequitiarum, ibi sit cyprus cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinamomum, myrrha & aloē, vniuersitas gratiarum, iuxta numeri huius, numeri septenarij sacramentum, cum vniuersis lignis Libani, cum omnibus primis vnguentis. Quid ibi vniuersa ligna Libani? Et prima vnguenta quid sunt vel faciunt illic. ¶ Nimirum ligna Libani sunt quidam amici nostri, amici illi, qui sunt nuptiarum nostrarum filii siue domestici, nihilominus sunt potētia seculi grandes & excelsi, atq; facultatib; dilatati: ita vt ex eleemosynis eorū sustentetur paruuli nostri, paruuli spiritalis propositi, quemadmodū in ramis lignorū Libani nidificant passerēs exigui. Vnde est illud in Psalmo præscriptum: Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit, illic passerēs nidificabūt. ¶ Tales niduli passerum nostrorum, & cunctæ eleemosynæ, quas faciunt vel facturi sunt potentes ac ditēs amici vel filii nuptiarum nostrarū, prima vnguenta sunt, vnguenta miri odoris, sicut significatur ex me dilecto tuo, vbi mulier peccatrix pretiosum vnguentū emit, & effudit super caput vel pedes meos recumbentis, & domus repletur ex odore vnguenti. ¶ Pulchra valde varietas siue diuersitas harum emissionum tuarum huius paradysi nostri, vbi & altitudo lignorum Libani, & humilitas omnis aromatici germinis, qualecunque decet intelligi, per iam dicta virgulta numeri septenarii spectaculum commune præbebit, spirantibus in medio primis vnguentis, id est, cunctis operibus pietatis, maximeque eleemosynis, quibus suppleri poterit, quicquid minus spiritalis vitæ habuerint tales (vt iam dictum est) nuptiarum nostrarum domestici, quamuis seculi curis impliciti, nostri tamē per fidem amici. Sic quondam in tabernaculo domini saga cilicina byssum & purpuram amica extensione tegebant: sic semper, qui spiritalibus minus abundant, carnalia sua spiritalibus communicant, vt iure spiritalium illorum participes fiant. Hæ sunt emissiones tuæ, soror mea sponsa,

emissiones horti conclusi, emissiones fontis signati, paradysus dei patris. ¶ Hæreditas mea dilecti tui, filij Dei, filij tui opus spiritus sancti, ecclesia vna de multis emissionibus tuis, quæ per obem terrarum diffusa, semper in te respiciet, & ad nos clamabit de nobilibus, vocē extollens mulier de turba fidelis, dicens mihi: Beatus venter, qui te portauit, & vbera quæ suxisti. Tu fons hortorum, puteus aquarum viuientium: fons (inquam) hortorum, id est, mater ecclesiarum: puteus aquarum viuientium, id est, secretarium omnium scripturarum sanctarum. Quæ, videlicet aquæ viuentes, fluunt impetu de Libano, id est, sanctæ omnes scripturæ, quæ solæ dicuntur & sunt canonice, manauerunt de populo antiquo, populo Iudaico. Nobilitas quippe illius populi, per Libanum solet mystice designari: de quo populo ego & tu soror mea sponsa secundum carnem sumus progeniti, cuius terræ terminus ex vno latere est mons huius nominis. Cunctæ viuentes aquæ de isto Libano fluunt, cuncta eloquia dei huic populo nostro, nō quomodocunq; sed cū impetu cucurrerunt. Oportebat enim huiusmodi aquas cum impetu fluere, oportebat eloquia domini fortiter currere, quia multi nimis erant, qui conabantur obfistere, multi nimis adhuc sunt, qui obnituntur & audent contra dicere. ¶ Idcirco amici nostri, per quos administrata sunt eloquia Dei, oportuit, vt essent non solum autoritate diuina præditi, verumetiam potestate mūdāna præcelli. Qui fere primus vocibus manifestis canturus erat mysteria regni nostri & virtutes seculi venturi, oportuit eum regem fieri, regem David potentem & secundum nomē suum bellatorem manu fortem, vt pueros siue pueriles populi animos, qui nescirent sponte curam habere de futuris & inuisibilibus, nimis inhiando præsentibus istis visibilibus, autoritate frangeret regie potestatis, admixto terroribus blandimento, scilicet suauitate musici modulaminis. Similiter ceteri amicorum nostrorum, per quos eloquia dei manauerūt, fere omnes fortitudine & terrore armati fuerunt, & omnes gladiis vti sunt, gladiis (inquam) materialibus necessariis armatis huiusmodi aquæ viuentes, reuera cū impetu per eos cucurrerūt. Primus vel mitissimus eorum Moyses, cum de nostra plenitudine accipiens, viuentes aquas fundere, id est, legem sanctam & mysticam scribere inciperet, gladium arripuit atque arripit iussit, & vno die viginti tria milia hominum fabricatorum mendacii, impetu primo aquæ viuētis, id est, acceptæ legis,

Extollens vocē mulier de turba, accedens est.

Luc. 11.

Roma. 9.

Conditores scripturarum potentes fuerunt.

Moyses.

Exod. 32.

Genet. 1.

Ligna Libani, Christiani potentes.

Psalm. 103.

Prima vnguenta.

Eleemosynarum munimentum.

Exod. 16. 17.

Melies.
p. reg. 18.
MARIA puteus
aquarum ui-
uentium
Gen. 2.

Ps. 135.

Ps. 135.
in cantu
or capita.

Quatuor faci-
es quatuor a-
nimatum.

Gen. 49.
Leuit. 4.
Deute. 18.
Deute. 32.

interfecit. Et illi quidem, postquam tempo-
raliter administraverunt, suo quique tempore
decesserunt: sed perseverat impetus aquarum
viuentium, in ore & manibus etiam illorum,
qui non scripserunt, quorum notissimus He-
lias extitit, qui vno die quadringentos viros
magno impetu interfecit. Aquarum igitur
viuentium puteus, id est, sanctarum scriptu-
rum sacrarium, soror mea sponsa tu es, & hinc
est quod dico, quia emissiones tue paradisus
malorum puniceorum cum pomorum fructi-
bus. Sicut enim in initio fons ascendebat
terra, irrigans vniuersam superficiem terrae,
sicut (inquam) fluuius egrediebatur de loco
voluptatis ad irrigandum paradisum, qui in-
de diuidit in quatuor capita: sic ex te o ami-
ca, o terra benedicta, fons ille ascendit, qui a-
pud deum erat, & vera lux erat, sicut scrip-
tum est: Quoniam apud te est fons vitae, &
in lumine tuo videbimus lumen. Fons (in-
quam) ille ascendit ex te, non principium siue
initium habens ex te, sed de corde patris per
occultas vias cum omnibus aquis viuētibus,
id est, cum omnibus scripturis veritatis veni-
ens in te, & eternum sapientiae fontē siue pu-
teū faciens in te, atque hoc modo ascendit ex
te. Ad quid ascendit? Vtiq; ad irrigandam su-
perficiem terrae, ad instruendam siue excolē-
dam ecclesiam per vniuersum orbem ter-
rae. Ad hoc egreditur fluuius de loco volup-
tatis, scilicet ad irrigandum paradisum,
ad hoc, inquam, ex te, o voluptas siue
locus voluptatis Dei, initium accipiet san-
ctum euangelium, ut per vniuersum mun-
dum spiritualem irriget paradisum: & di-
uidetur in quatuor capita, id est, in qua-
tuor necessariae salutis sacramenta, quae vide-
licet sunt haec, incarnatio, passio, resurrectio,
atque ascensio mea. Haec enim necessario praedi-
cabitur, & necessario scientur, quia sine
istorum confessione non sit noster paradisus,
sine istorum fide non saluatur mundus. Diui-
dentur (inquam) viuentes aquae in ista qua-
tuor capita, id est, principalia sacramenta: quia
videlicet omnes scripturae in ista quatuor
subtiliter intendunt, appellando haec, fa-
ciem hominis, faciem vituli, faciem leo-
nis, & faciem aquilae volantis. Tunc cognos-
cent amici, quid etiam ante scripturas volue-
rit scriptura legis, dicendo: Catulus leonis
Iuda, ad praedam fili mi ascendisti: quid volue-
rit, ordinando talem ritum vituli sacrifican-
di: quid voluerit, dicendo moysi, Prophetam
suscitabo eis de fratribus suis similem tui:
quid voluerit, canendo: Sicut aquila prouo-
cans ad volandum pullos suos, & super eos
volitans, expandit alas suas, & assumpsit eos

atque portauit in humeris suis. Et de duabus
quidem faciebus, de facie hominis & fa-
cie vituli, omnes in me consentiunt, scili-
cet quod humanatus sum, & mortalis mor-
tem sustinuerim, sed de facie leonis, & de
facie aquilae volantis, non omnes similiter
consentiunt, videlicet quod & resurrexe-
rim, & in caelum ascenderim. Sic & de duo-
bus capitibus fluuii, de loco voluptatis egre-
dientis, & in quatuor capita diuisi, scilicet de
de fluuio Gyon, qui apud Aegyptios Nilus
vocatur, & de fluuio Phylon, qui & Ganges
dicitur, negari non potest, quin exant de il-
lo paradiso terrestri: de duobus vero ceteris,
scriptores mundi scripturam nostram
redarguere conantur, dicendo quod non
ita sit, ut ipsa dicit, eo quod illi, scilicet Ti-
gris & Euphrates in Armenia manare vi-
deantur, vno fonte exorti: non intelligen-
tes neque animaduertentes, quia scriptura
non dixit, quod fluuius ille paradisi in ipso
paradiso incipiat in quatuor capita diuidi:
sed fluuius, inquit egrediebatur de loco vo-
luptatis ad irrigandum paradisum, qui inde di-
uiditur in quatuor capita, id est, in omnes flu-
uiales atque dulces & potabiles aquas, quarum
capita sunt ista flumina principalia. Quae
etenim suapte natura salae erant & amarae: al-
cendunt aut per illam quasi terrae mammam,
scilicet paradisi terram, versae sunt in dul-
cedinem, ut irrigaret vniuersam terrae super-
ficiem, ipsaeque dulces atque potabiles captiuo
(quod futurum erat) generi humano, terram
extra paradisum faceret habitabilem, scilicet
herbarum, lignorum, seminumque feracem: &
inter aquas ceteras, quae ex illa mamma
dulcorem acceperunt, illa flumina, Gyon
& Phylon, Tigris & Euphrates, praeci-
pua sunt. Similiter aquae scripturarum ex
te, soror mea sponsa, dulcescunt, ex v-
tero tuo, siue per vterum tuum viuentes
factae sunt. Alias autem valde amarae, imo
& mortuae & mortificantes sunt. Litera
enim occidit, ait quidam amicorum no-
strorum. Etenim quid aliud est, quicquid
Moyses loquitur, quicquid de Prophe-
tis legitur apud filios matris nostrae, qui
pugnant contra te, nisi litera sine spiri-
tu, sine anima corpus? Idcirco bibentes
aquas mortuas, moriuntur, legentes & se-
quentes solam occidentem literam, occi-
duntur. Quomodo tandem fiet istud? Quo-
modo plantabitur, siue dilatabitur talis
emissionum tuarum paradisus? Surge Aquilo
& ueni Auster, perfla hortum meum, & fluent aromata
illius. Surgente Aquilone, & flante Austro, Aquilo diabo-
lus est, qui

ali. homo na-
tus.

Disceptatio
de quatuor
fluuiis para-
disi.

Per paradi-
sum aquae po-
tabiles & dul-
ces factae sunt.

2. Reg. 14.
Hier. 17.
Apoc. 12.

Serpens
Gen. 3.

Draco.

Apoc. 12.
Surge non im-
perat, sed
permittit di-
citur.

Gen. 22.

Exod. 15.
Exod. 15.

2. Reg. 18.
4. Reg. 17.
Hester 2.
1. Machab. 1.

qui dixit: Sedebo in monte testamēti, in late-
ribus aquilonis. Ille, de quo dictum est per
prophetam: Ab aquilone pandetur malum su-
per omnem terram. Ipse est serpens antiquus, qui
vocatur diabolus & satanas. Vnde iste talis
aquilo surget? Quomodo surget? Surge
de occultis insidijs, ubi iacebat olim, & serpe-
bat lubricus anguis, quando primam mulierem
decepit, quemadmodum illa dixit: Serpens dece-
pit me, & comedi. Non ibi surrexit ut impug-
naret, sed serpendo sibilauit ut deciperet. Vi-
res quippe non habebat prius, quam consensum vo-
luntarii praeberet ei mulier, quam Deus in-
nocentem lecerat. Inter te & illum, soror mea
sponsa, Deus inimicitias posuit, & idcirco
de te omnino desperauit, imo de fraude sua,
de dolo siue artibus suis aduersum te nihil
habet spei, ut decipere possit. Dico ergo illi:
Surge aquilo. Quid iaces in terra? Quid insi-
diaris calcaneo nostro? Nihil proficis insi-
diando. Potius surge, viribus utere, & toto
malignitatis impetu debacchare. Egisti olim
ut serpens, age nunc ut draco magnus, draco
rufus habens capita septem. Non quasi im-
perans dico, sed permittētis animo loquor.
Tu enim iam dudum surgere coepisti, nec aliud
est nisi ac si dicam: Age quod agis, surge qui
surgis, debacchare qui debaccharis. Quando
enim surgere coepisti? Nimirum antequam
fieret haec altera mulier, contra quam deci-
piendo nihil poteris. Vbi verbum promissio-
nis, quae nunc impletur, audisti, quod ad Abra-
ham dictum est, in semine tuo benedicentur
omnes gentes, statim surrexisti, quia praedi-
ctas inter te & mulierem, inter semen tuum & se-
men illius inimicitias adesse persensisti. Surre-
xisti, caput erexisti, caput primum regnorum
Aegyptiorum. Dixisti enim loquens in Pha-
raone: Quicquid masculini sexus natum fue-
rit, occidite, & in flumen prolicite: quicquid
foemineae, reseruate. Et cetera his similia, vs-
que dum diceret, persequens abeuntes: ena-
ginabo gladium meum, interficiet eos ma-
nus mea. Ita qui serpens deceptor fueras, dra-
co persecutor factus es, draco magnus, draco
rufus, id est, sanguineus. Post illud pri-
mum caput tuum, secundum caput erexisti
occidendo per manus Iezabel & stirpis eius,
pracones mysterii huius, praenuntios hu-
ius sacramenti, prophetas domini. Deinde
tertium caput in Nabuchodonosor rege
Babylonis, deinde quartum in regno Persa-
rum & Macedonum per Aman, qui genus no-
strum delere voluit, ne esset vnde possem ego
nasci. Deinde quintum in regno Graecorum
per Antiochum Epiphanem caput erexisti, &

& ita iam quinque vicibus, o aquilo, surrexisti. Sex-
tum caput nunc est, scilicet regnum Roma-
norum. Septimum nondum venit, videlicet
regnum Antichristi. Surge igitur aquilo, id
est, age quod agis, non enim praecipio ut agas
malum, quod nunquam egeris: sed permitto
surgere, quia vis. Excute hoc sextum caput
tuum, effice ut tradatur hoc semen mulieris
in manus Romanorum. Ita surge aquilo,
& veni auster, veni sancte spiritus, cui diabo-
lus aquilo contrarius est, perfla hortum meum
& fluat aromata illius, fietque quod ante dixi,
emissiones tuae paradisus, quod nunquam ita
factum est. Nunquam enim o auster ita con-
tra Aquilonem venisti, ut perflando hortum
meum, nouum faceres fluere paradisum, id
est, nouam propagari ecclesiam de multitu-
dine gentium. (Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum.) Ut di-
lectus meus mihi loquitur ita est. Ego hor-
tus, ego fons hortorum, ego fons signatus,
ego gratia eius, puteus aquarum viuentium,
& emissiones meae paradisus malorum Pu-
nicorum. Veniat ergo ipse in hortum suum,
ut comedat fructum pomorum suorum. Non,
quomodo Eua inuitauit virum suum, ego in-
uito dilectum meum. Illa inuitauit virum suum
ad comedendum pomum, non suum, pomum
alienum, pomum interdictum: ego inuito di-
lectum meum ad hortum suum, ad comedē-
dum fructum pomorum, non alienorum, sed fru-
ctum pomorum suorum, quemadmodum di-
xit: Meus cibus est, ut faciam voluntatem pa-
tris mei, quae videlicet voluntas patris, salus
& vita est generis humani, quod ipse plas-
mauit, quod benedixit, quod perditum
reparauit. Et quid tam proprium suum inter
omnes fructus pomorum suorum, quam
ego, quae sum prima de primitijs pomorum,
imo etiam fons hortorum. Veniat igitur
in hunc hortum suum, & me transparen-
do in illud tertium caelum, in illum tertium
paradisum, quo abiit, quo me vidente, ascen-
dit, comedat fructum pomorum suorum: per-
ficiat, vsque in finem perducatur gratiam eorum,
quae in me celebrata sunt, operum suorum.
Ex quo in caelum abiisti, crebro ruereris in
illum quem dicis, paradisum emissionum mea-
rum, & comedis de pomis puniceis, quae opti-
ma sunt inter primitias earundem emissio-
num mearum. Tot enim iam comedis frag-
mina malorum puniceorum, quot beatas ani-
mas martyrum confessorumque tuorum hinc
assumis, & transfers in illud vitae sempiternae
secretum. Quando ita venies in hunc hortum
tuum, ad istum quem dicis fontem horto-
rum?

Auster est spi-
ritus sanctus

Aliter Eua
inuita-
uit Maria.

2. Cor. 12.

1. Cor. 1.

RYPER. IN CANT. CANTIC. CAP. V.

rum? Quando ita venies ad me, ut ubi tu es, illic ego tecum sim? Veni in hortum meum soror mea sponsa, melli myrrham meam cum aromatibus meis. Comedi fauum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite amici & bibite & inebriamini charissimi. Omnia quæ generi humano ad salutem siue restorationem ipsius erant necessaria, ego te silente perfecit, soror mea sponsa: nunc me quiescente, tibi debetur aliqua eiusdem operis portio tua. Quid tatum ad requiem tuam festinas? Ego nascendo, moriendo, resurgendo, & in cælum ascendendo, salutem mundo operatus sum: nunc cum amicis & testibus meis te superesse oportet, & omnium quæ facta sunt, idoneum perhibere testimonium, cum necessaria operatione signorum atque virtutum. Diligenter auscultent amici, & enarrent omnibus nuptiarum nostrarum filiis, quatuor ista quæ facta sunt, quia veni in hortum meum, quia melli myrrham meam cum aromatibus meis, & quia comedi fauum cum melle meo, & quia bibi vinum meum cum lacte meo. Descendendo quippe in vterum tuum, & assumendo carnem, ut verus homo nasceretur, qui verus deus esset, veni in hortum meum: moriendo atque ad infernum descendendo, reuersurus cum omnibus sanctis & electis meis, qui me expectabant ab origine mundi, melli myrrham meam cum aromatibus meis: resurgendo, comedi fauum cum melle meo: ascendendo in cælum, bibi vinum meum cum lacte meo. Descendendo (inquam) in vterum tuum homo factus ego, veni in hortum meum. Quid enim non meum? Ego quippe, ego ipse sum verbum, per quod omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil. Et ille paradysus, de quo scriptura dicit: Plantauerat autem dominus deus paradysum voluptatis à principio, per me plantatus est: & tu hortus alius, horum conclusus, per me factus es: & vniuersus emissionum tuarum paradysus, per me plantatus siue plantandus est: propterea dixi hortum meum. At non sic ille primus homo, de quo sic scriptum est: Tulit ergo dominus hominem, & posuit eum in paradysum voluptatis, ut operaretur & custodiret illum: non (inquam) sic ille dicere potuit: Veni in hortum meum. Non enim paradysum ipse fecerat siue plantauerat, sed nec in paradiso ipse formatus fuerat. Ego & hortum feci, & in horto natus sum, & ut aliis verbis utar, ego & ciuitatem condidi, & in ciuitate natus sum, sicut scriptum est: Homo natus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus. Non suus paradysus erat, atque eo magis operari, & commissum custodire illum condecebat. Quod quia non fecit, necessarium

erat ut venirem ego in hortum meum, & ultra debitum operando ac seruiendo, corrigere illum peccatum, qui nec operatus est debitum. Quomodo correxi? Melli myrrham meam cum aromatibus meis, id est, expandi manus meas in cruce, hoc fructu, ut saluarentur omnes mei, quos ille, metendo mortem animæ suæ, perdidit. Dicitur quippe fuerat illi: De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas, in quacunque enim die ex eo comederis, morte morieris. Non obediuit, imo inobediens manus incontinentes ad vetitum extendit. Hoc illi metere fuit, seminauerat enim impiam cogitationem, tumens intus, & cogitans esse sicut Deus. Hoc illi, inquam, metere fuit, non myrrham, sed gehennam, non mortem corporis, quæ interdum pretiosa est, sicut dicit Psalmus: Pretiosa in conspectu domini mors sanctorum eius, sed mortem animæ, quæ mors mala est, sicut ite dicit Psalmista: Mors peccatorum pessima. Mortem illam melliuit, morte illa statim mortuus fuit, ubi pomum de arbore rupit & momordit, iuxta veritatem, dicentis: In quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris. Ego autem melliui myrrham meam, scilicet corporis solam mortem, mortem pretiosam. Seminauerat ante iustitiam, seminauerat humilitatem & obedientiam spontaneam, cum essem ego non ut ille, tantum homo, sed & deus & homo. Considerabam illud unde patre minor essem, scilicet natura carnis, sicut scriptum est. Minuisti eum paulominus ab angelis, & secudum illam naturam ita iustitiam ordinem tenui, ut omnibus subditus essem & obediens patri, tanquam minor maiori, homo deo, creatura creatori, secundum legem moysi. Exempli gratia. Ter in anno apparebit (inquit) omne masculinum tuum coram domino deo tuo, scilicet in solennitate azimorum, in solennitate primitiuorum mensis, & in solennitate exitus anni, quæ est solennitas tabernaculorum. Hæc enim pars iustitiæ siue obedientiæ, maxime mihi seminarium myrrhæ fuit: quia exinde inimicis meis opportunitas venit me interficiendi, dum sciens eos tractare mortem meam, nihilominus propter præceptum legis ascendi Hierosolymam. Ita factum est, ut metere myrrham meam cum aromatibus meis, id est, ut per obedientiam peruenire vellem ad mortem, mortem autem crucis, cum qua & per quam omnia traxi ad me, & acquisiui omnes electos meos à constitutione mundi. Quid deinde? Comedi fauum cum melle meo. Id est, iur rexi à mortuis, recepi carnem meam, non ultra morituram semperque victuram cum verbo sibi vnito

Gen. 3.

Deut. 21. Fauus cum melle in resurrectionis gloria.

Psalm. 8.

Exod. 3.

Philipp. 2.

Iohan. 12.

Eph. 1.

vnito, verbo deo, quod sum & erā ego. Miranda oppositio, mirabilis correctio. Ille primus homo requisitus siue redargutus de peccato suo, quoniam semetipsum defendit, non solum mortem animæ, quam incurrerat, non euasit, verum etiam mortem corporis insuper acquisiuit, dicente deo, Quia pulvis es, & in puluerem reuerteris. Ego autem, quoniam tradidi pro peccato, non meo, sed alieno, me metipsum, obediens patri, non solum vitam animæ non amisi, quasi propter maledictum legis, dicentis: Quia maledictus à Deo est, qui pendet in ligno, verum etiam vitam carnis cito recuperaui, & ecce sum homo in utroque, scilicet in corpore & in anima viuus, contra quod ille fuit in utroque mortuus. Itaque & melli meum cum fauo meo, & fauum meum cum melle meo comedi: quia melli meum fauum suum recognouit, & fauus meus melle meo respirauit, ita ut nulla vnquam myrrha interfluere possit, id est, vitæ & verbi, quod ego sum sempiterna dulcedo carnem meam rursus decorauit, & caro in diuinitatis gloriam transiit, ita ut ipsa iam mori vel mors ei dominari ultra non possit. Hæc sacramentum nesciebant adhuc amici nostri, quando rediuius apparens eis, dixi: Habetis hic aliquid quod manducetur? & tunc obtulerunt mihi partem piscis assi & fauum mellis. Comedi coram eis non prius fauum mellis, & deinde partem piscis assi, sed prius partem piscis assi, & deinde fauum mellis, & sumens reliquias, dedi eis. Hoc signo edocēs, quod & ipsi exemplo meo prius passionibus atque pressuris delictandi, ac deinde fauo confurgendi mecum forent satiandi. Similiter & inimici mei nesciebant sacramentum dicti huius, quod dixi, & nunc dico: Melliui myrrham meam cum aromatibus meis, & nihilominus dabant mihi bibere vinum myrrhatum, vinum cum felle mixtum. Post illum resurrectionis fauum ista est gloriæ & honoris consummatio, quia bibi vinum meum cum lacte meo, id est, lactificatus sum ascensionis gaudio, completa scriptura, quæ dicit: Lactificabis eum in gaudio cum vultu tuo. Nam ego sum ille rex, de quo dicebat: Domine, in virtute tua letabitur rex, & super salutare tuum exultabit vehementer. Illa lætitia, illa vehementis exultatio, ista est quam nunc dico, Bibi vinum meum cum lacte meo. Ascendi enim in iubilo, & inde non solum lætatur cor, verum etiam exultat caro: & idcirco dixi, Bibi vinum meum cum lacte meo. Hoc vinum meum, obliuionem mihi fecit laborum præteritorum, iuxta illud: Da siceram merentibus ô Lamech, & vinum his qui amaro sunt animo. Bibant & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris

non recordentur amplius. Bibi, & bibendum dedi his, qui amaro mecum fuerunt animo, vinum cum lacte meo. Biberunt & obliti sunt egestatis atque doloris: egestatis, quia prius egestes fuerant, utpote homines sine literis & idio tæ: doloris, quo propter passionem meam doluerant, sicut prædixerat eis in hora passionis imminere: Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. Itē: Et vos igitur nunc quidē tristitiam habetis: iterum autē videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Hoc sacramentum nesciētes, qui videbant & audiebant eos, scilicet quod bibissem ego & gustandū præbuissem illis vinum meum cum lacte meo: dicebant, nesciētes quid loqueretur, quia multo pleni sunt isti. Denique spiritum sanctum dederat illis, spiritum paracletum, qui vnus idemque est, & vinum meum, & lac meum: vinum meum, quia gaudium de presentibus bonis: lac meum, quia consolatio de præteritis malis: vinum meum, quia dilectio Dei: lac meum, quia dilectio proximi. Et dicebat eis: Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi mei. Quid comedetis, & quid bibetis? Nimirum reliquias, quas ego sumens dedi vobis, reliquias faui mei & mellis mei, reliquias vini mei & lactis mei, non sine reliquijs myrrhæ meæ vel piscis assi mei. Non quomodo serpens mulierem Euam, & mulier virum suum inuitauit ad comedendum, ego inuito vos ad comedendum & bibendum, imo contra illud quod illi comederunt, ego necessaria comestitionis atque bibitionis appono vobis antidotum. Serpens non dabat illis de suo, sed suadebat rapere de alieno: ego do vobis de proprio, de fauo & melle meo, de vino meo & lacte meo, imo & de corpore meo, de sanguine meo, simul & de spiritu meo. Spiritus hic veritatem loquitur vobis contra mēdaciū, quod serpens loquebatur illis. Quid enim locutus est illis: Scit enim deus, quia quocunque die comederitis de ligno illo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dii, & idcirco prohibuit ne comederetis. Hoc dicens ille spiritus blasphemiam, magnam deum asseruit contra hominem habere inuidiam. Iste autem spiritus veritatis, quid dicit vobis? Scit enim dei filius, quia si mēseritis in illo, & ipse in vobis, eritis sicut filij dei, eritis dii, eritis omnes filij excelsi, quia aperientur oculi vestri, aperientur vobis sensus, ut scripturas intelligatis, & idcirco dixit vobis: accipite & comedite, hoc est corpus meum. Accipite & bibite, hic est sanguis meus. Hoc dices ille spiritus gratie, magnam circa nos insinuat dei beneuolentiam. Comedite igitur amici & bibite, & inebriamini charissimi. Hoc vnum de similibus loquor vobis, de similibus serpentis. Non enim

Act. 2.

Iohan. 19.

Act. 2.

Aliter Christus, aliter serpentis inuicem ad comedendum.

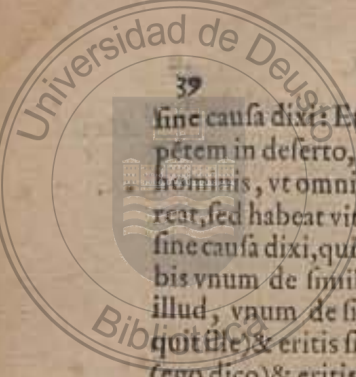
Gen. 3.

Iohan. 17.

Psalm. 91.

Luc. 28.

Matth. 26.

hinc causa dixi: Et sicut Moyses exaltuit ser-
petem in deserto, ita exaltari oportet filium
hominis, ut omnis qui credit in ipso, nō pe-
reat, sed habeat vitam æternam. Nō (inquam)
sine causa dixi, quia videlicet ecce loquor vo-
bis vnum de similibus serpentis. ¶ Quid est
illud, vnum de similibus? Comedite (in-
quit ille) & eritis sicut dii, comedite & bibite
(ego dico) & eritis vos gratia, quod sum ego
natura, scilicet filij dei. Neq; illi, videlicet pri-
mi homines, in fructu ligni vetiti videbant
hoc quod audiebant, scilicet diuinitatis esse-
ctum, neq; vos videtis in pane & vino corpo-
ralibus oculis, sic esse, ut dico corpus & san-
guine meum. Illi videbant solummodo arbo-
ris pomum, vos videtis solummodo panem
& vinum. Plus ille serpens, quā videretur,
credi sibi met voluit, & creditum est illi: plus
& ego mihi ut credatis exigo, quā videre
possitis corporis oculis, & credendum est mi-
hi, ut quo ordine mors introiuit, eodē foras
mittatur, & vita sublata malē credulus, benē
credentibus recuperetur. ¶ Quo enim ordi-
ne vita sublata est & mors introiuit? Eo vide-
licet, ut morte animæ præcedente, mors car-
nis subsequeretur. Nam quo die comederūt
primi homines vetitum, eodē morte animæ,
morte peccati mortui sunt: & deinde morte
carnis, suo quoq; die vel tempore in puluere
reuerſi sunt. Ibi vos quoq; amici, & secundū
animam mortui, & secundum carnem mortui
les facti estis. In Adam quippe omnes mortui
tur, & hoc scienter vnusquisq; vestrum con-
fiteatur. Nunc autem quid spiritus dicit? Ele-
uare, eleuare, conſurge Hierusalem, quæ bi-
bisti de manu domini calicem iræ eius, & vs-
que ad fundū calicem soporis bibisti, & pota-
sti vsq; ad feces. Duo sunt quæ occurrerūt ti-
bi, vastitas & contritio, & fames & gladius. Fi-
lij tui proiecti sunt, dormierunt in capite om-
nium platearum, sicut bestia illaqueata: pleni
indignatione domini, increpatione dei tui.
Quam dicit indignationem domini, ipsa est
mors animæ: & quam dicit increpationem
dei tui, ipsa est mors corporis, & ipsa est ca-
lix, quem bibisti (inquit) de manu domini,
subauditur, increpantis atq; dicentis: in su-
dore vultus tui veleris pane tuo, donec veg-
taris in terram, de qua sumptus es, quia pul-
uis es, & in puluerem reuerteris. Nam calicē
mortis animæ bibisti, non de manu domini
dei tui, sed de manu serpentis antiqui inimi-
ci tui. Mortis corporeæ calicem idcirco bibi-
sti de manu domini, quia sublata vita animæ,
vita corporis si perpetua fuisset, nimis esset
inutilis. Hæc duo occurrerunt tibi, inquit.
Ac deinde subiungit: Idcirco audi hæc pau-

percula, & ebria non à uino. Ecce tuli de ma-
nu tua calicem soporis, fundū calicis indigna-
tionis meæ. Nō adijcies, ut bibas illum vltra.
¶ Hoc agitur nūc, o charissimi, dum dico vo-
bis: comedite amici & bibite, & inebriamini.
Amici, inquam, & charissimi. Iam enim non
dico vos seruos, sed amicos meos, quia om-
nia quæcunq; audiui à patre meo, nota feci
vobis. Idcirco non dico chari, sed dico cha-
rissimi, quia charitas erga vos maxima mihi
est, quā maior esse nō potest. Maiorem enim
hac dilectionem nemo habet, quā ut ani-
mā suā ponat quis pro amicis suis. Hoc ego
facio. Nam ecce dum morior, dum ad mortē
trador, iamq; venditus in morte agonizor,
corpus quoq; meum comedendum, & sangui-
nem meum bibendum vobis appono, ut si-
cut iam dixi, quo ordine mors introiuit, eo-
dem foras mittatur de animabus & corpo-
ribus vestris. Primò quippe foras mittitur
mors animæ, dum comeditis & bibitis sacra-
mentum mortis vel passionis meæ, quia si-
cut quodam loco dixi, Qui manducat me, ip-
se viuet propter me. Post hoc foras mittetur
mors corporis, scilicet quando omnes resur-
getis, quod & vos me primo resurgente fide-
liter creditis, sicut itidē ego dixi de illo, qui
manducās me, viuit propter me, & ego resus-
citabo eum in nouissimo die. Dicit aliquis.
Sancti itaq; patres vestri quomodo viuent,
qui non comederunt neq; biberunt hoc vi-
tæ sacramentum, nisi tantum in figura & in
generatione vna, quando manna in deserto
comederunt, & aquam de cōsequente eos pe-
tra biberunt? Ad hæc, inquam, sicut viuenti-
bus vobis pro modo vestro, ita & defunctis
illis pro modo ipsorum, sapientia dei prou-
dit, eandemq; mentem parauit. Siquidē dissi-
pati sunt illi, quoniam animæ quidē apud in-
feros sunt in requie spei, corpora verò re-
quiescunt in sepulchris, dissipabor & ego pa-
nis viuus, qui de celo descendi, & anima qui
dem ad animas illorum, corpus verò descen-
dit ad corpora ipsorum, scilicet in eius terræ
ventrem, quo illa recepta sunt. Mox animæ
illorum reuiuiscunt in vita plena atq; perfe-
cta, cuius in spe aliquatenus vixerunt, in no-
uissima autem die vobiscum resurgent resur-
rectione corporum. Atq; ita fiet, quod dicit
aliquis vestrum, quodq; firmiter tenet fides
omnium vestrum, quia sicut in Adam omnes
moriūtur, ita & in Christo omnes viuificabū-
tur. ¶ Hoc tantæ salutis sacramentum ab ini-
tio non feci vobis, hunc cibum potumq; vi-
tæ æternæ hætenus non porrexi vobis, cum
ambularetis mecum ad prædicandum euā-
gelium regni dei. Non enim tēpus erat, neq;

Inebriamini
chariss.
Iohan. 15.
Ordo mitten-
di foras mor-
tem.

Iohan. 6.

Ibidem.

Questio.

Exod. 16.
1. Cor. 10.
Responsio.

1. Corin. 15.
Cur in ulti-
ma cena
non præs-
taretur
corpora
ordo

ordo poscebat, ut vobis cibus aut potus dare-
tur nouæ salutis, priusquam mundaremini,
priusquam deleteretur macula vestra, macula
reatus antiqui, quā contraxerunt comedēdo
vetitū, vobisq; omnibus nascituris intulerūt
iā dicti homines, primi parentes vestri. Mun-
dari aut aliter neq; vos potuistis, neq; potue-
rūt veteres amici nostri, sancti antiqui ab ori-
gine mūdi, nisi per effusionē sanguinis mei,
lauacrum regenerationis, scilicet sanguinis
& aquæ de latere meo decurrentis. Non igitur
antē vobis facere aut dicere debui, acci-
pite & comedite amici, accipite & bibite cha-
rissimi: non, inquam, antē, sed in ipso articu-
lo passionis meæ vel mortis, quā emundati
estis, vnde & dico vobis, quia & vos mundi
estis propter sermonē, quē locutus sum vo-
bis. Nā quia credidistis, & quia permansistis
mecū in tentationibus meis, idcirco ex quo
ego cœpi agonizari, vos cœpistis emundari:
ac proinde, sicut iam mūdis, sicut emundatis
à peccato originali, quod primus homo per
cibū cōtraxit, hūc cibū & hūc potū feci vobis
apponēdū cæteris amicis & filijs nostris post
vos nascituris, hoc ordine, ut ipsi prius laue-
tur aqua baptismatis, quæ post sanctificatio-
nem verbi cum signaculo crucis siue exorcis-
mo passionis meæ vel mortis, non erit alia,
sed eadem, quam cum sanguine meo de late-
re meo iam mortuus profundā, percussus lan-
cea militis, & tunc demum particeps fiat cibi
huius ac potus eo modo, quo tradidi vobis.
Inebriamini igitur charissimi, inebriamini,
inquam, ita ut egestatis vestræ obliuiscami-
ni, & doloris amplius nō recordemini. Nam
corpus quidem mortuum, id est, certissimē
moriturum est propter peccatum, spiritus ve-
rò viuit propter iustificationē. Et ipsam mor-
tem & omnes modos siue species mortis at-
que pœnarum, quicquid doloris & quicquid
gaudij, quicquid timoris & quicquid spei mū-
di habere, siue inferre potest aut potuit, ob-
liuiscimini charissimi præ ebrietate vini ve-
stri, præ abundantia spiritus sancti, præ dulce-
dine nuptiarum nostrarum, nuptiarum præ-
sentium, quibus interesse meruistis, quarum
festiuitatem videre primi meruerunt beati
oculi vestri. Vos enim estis conuiuiæ nuptia-
rum præcipui, qui primi omnium aquam vi-
num factum gustare meruistis. Siquidem iā
hoc ipsum, quod non habetis tristitiam siue
dolorē seculi, quod contemnitis gaudiū mū-
di, q̃ timorem hominis non timetis, quod
non in homine speratis: quæ videlicet qua-
tuor passiōes aquæ mortuæ, imo & aquarum
mortuariū quedā capita sunt: sed solummodo
secundum Deum contristamini, solummodo

in spiritu sancto gaudetis, solum deum time-
tis, & in solo deo speratis: iam, inquā, hoc ip-
sum est prægustare factum ex aqua vinum, &
ebrietatis initium: veniet autem satiētas, per-
ficietur ebrietas, post hoc, iuxta illud in Psal-
mo: Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ,
& torrente voluptatis tuæ potabis eos. Ecce
hæc sunt soror mea sponsa, quæ feci, quæque
dixi amicis & charissimis meis, venies in hor-
tum meum, metens (ut iam dixi) myrrham
meam cum aromatibus meis, comedens fauū
meum cum melle meo: & bibens vinum meū
cum lacte meo. Cæterum quod optas & dicis
post hæc omnia: Veniat dilectus meus in hor-
tum suum, ut comedat fructum pomorum
suorum, hoc desiderans, ut te, quam dixi hor-
tū conclusum, cuius emissiones sunt vel esse
incipiunt per mundum vniuersum paradysus
malorum puniceorum, te, inquam, hortum cō-
clusum, fontemq; hortorum, mox accipias ad
me ipsum: ut vbi ego sum, illic & tu sis mecū:
hoc nimirū ratio differre postulat, videlicet
in primis, ne vacet huic mundo dicere, quod
nunquam mulierem viderit, de qua nouum
hoc audit ex euangelij nostri prædicatione,
quia misit Deus filium suum, factū ex mulie-
re, factum sub lege. ¶ Pulcherrimum atq; or-
dinatissimum est, quod dū aduersarij nostri
libros baiulant secum, dicentes siue scriptum
habentes, Ecce virgo concipiet & pariet filiū,
& vocabitur nomen eius Emanuel: & amici
nostri prædicant in ista plenitudine temporis
hoc esse perfectum, sequentibus signis ad cō-
firmationem dictorum, tu quoq; ades media
librorum præcedentium atq; prædicatorum
signorūq; subsequentiū, tu, inquā, virtutū ope-
ratrix, ac totius sanctæ magistra religiōis, qua
lē nunquā oculus vidit, qualis ab initio, quan-
do Eva facta est, nō fuit, nec est, nec erit, in co-
gitationibus suis, in verbis suis, in factis suis,
in omni odore suauitatis, in omni flore & fru-
ctu honoris & honestatis. ¶ Ecce vēturi sunt
homines spiritus contrarij, spiritus contra se-
metipsum diuisi, & contra conclusionem hor-
ti mei, contra virginitatem vteri mei, contra
paradisiacas emissiones tuas, multa ac diuersa,
imo & contraria dicturi, videlicet Carpocra-
tiani, Valentiniani, Apollinaristæ, Pauliani, Io-
uinianistæ, & alij spiritu erroris seducti siue
seducendi, per quos serpens antiquus sibilat,
ut dicant, alij me hominem fuisse tatum,
& vtroq; sexu progenitum: alij me nihil cor-
poris assumpsisse ex te, sed trāsisse per te qua-
si per fistulam, alij non me hominem verum,
sed in phantasia apparuisse hominem phanta-
sticū, alij non semper me fuisse, sed ex te sum-
psisse initium, alij filios te ex Ioseph suscepisse
d 4 post

Psal. 35.

Iohan. 14.

Galat. 4.

Esa. 7.

Marc. ultim.

Eccl. 43.

alijs, tui

Mors ani-
mæ præcessit
mortem cor-
poris.
1. Cor. 15.
Esa. 51.

Gen. 3.

Esa. 51.

post me natus. Tu diu igitur differri te oportet & detineri in peregrinatione ista, donec interimas & istas & ceteras hareses vniuersas, narrando fideliter, quod prædicetur & scribatur veraciter, narrando, inquam, prout tempus & causa postulauerit, quod non me ex viro, sed ex superueniente spiritu sancto conceperis, quod non ita per te, quasi per fistulam tranfierim, sed de ipsa carnis tuæ substantia veram carnis substantiam susceperim, quod non phantasticum, sed verum & verè humanum corpus acceperim, & in cælum leua uerim, quod non ex te initium sumpserim, sed

ante te, imo & in principio ante omnia seculum la Deu Dei verbu ego extiterim, & post me natum semper virgo sis, iuxta quod Ezechie li propheta dictum fuit, quia porta hæc semper clausa erit. Portas istas & omnes eiusmodi emissiones tuas, tempus tuum erit, ut cum anima tua faciam id, quod summopore desideras, dicis. Ut veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum.

LIBRI QVARTI FINIS.

RUPER TI ABBATIS

TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM DE INCARNATIONE DOMINI Commentariorum.

LIBER QVINTVS.

Beata Maria, vocem sponsi iam dudum audierunt non solum amici, verum etiam adolescentulæ quàm plurimæ pulchritudinem tuam laudantis & dicentis, quia tota pulchra es, & adhuc *adiſcientis, absq; eo quod intrinsecus latet. Quid est illud quod intrinsecus latet, nisi optimus intentionis huius cōscientiæ thesaurus? Hoc enim fere omnes nos latet, dum legimus, quia tu religionis & fidei magistra cum beatis apostolis cōuersata es, cum hominibus & fere inter turbas visa es. Cur non potius in abscondito te continuisti? Cur non confirmasti tibi secretum contemplationis? Cur vnquam aliquis mortalium visus est magis te assumpsisse penas sicut columbæ, ut volaret & requiesceret, ut elongaret fugiens, & maneret in solitudine? Hoc enim multi fecerunt, non solus Helias siue Helizæus, verum etiam quàm plures filij prophetarum. Quid igitur? Quam ob causam non & tu similiter, siue amplius eo modo pretiosum abscondisti hominibus pulchritudinis tuæ margaritam? Querimus hoc & est scitu dignum, & ecce iam inuenimus & videmus, non quidem omnino sicut est, sed quasi per speculum. Nam speculi vice ad causam istam considerandam habemus maximè hunc scripturæ locum, hæc pulcherrima dicta Canticorum, quæ sic incipiunt: [Ego dormio, & cor meum uigilat. Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis nocturnis. Expo-

laui me tunica mea, quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Dilectus meus misit manum suam per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi, ut aperirem dilecto meo. Manus mea distillauerunt myrrham primam, & digiti mei pleni myrrha probatissima. Pessulum ostij mei aperui dilecto meo. At ille declinauerat atque transierat. Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus esset. Quæsiui illam & non inueni: Vocauit, & non respondit mihi. Inuenerunt me custodes, qui circumcuiuit uiam meam. Percusserunt me & uulnerauerunt me, tulerunt mihi pallium meum custodes murorum. Adiuro uos filie Hierusalem, si inueneritis dilectum meum, ut annuntietis ei, quia amore languo.] Ecce hic, o Maria beatissima, ecce hic nobis quasi per speculum in enigmate subluet vita tua, vita inclinata, quæ (ut dicere vel canere iam consueuimus) cunctas illustrat ecclesias. Totus fere huius capituli sensus ad illud pertinet, quod in te latet, & supra nos est quemadmodum supra dicebat dilectus, oculi tui columbarum, absq; eo quod intrinsecus latet: sicut fragmè mali punici, ita genæ tuæ absq; eo quod intrinsecus latet. Admoueamus igitur hoc speculum, & diligenter oculis cordis exinde cōtemplemur, ut saltem aliqua ex parte cognoscamus sanctissimam conuersationem tuam. [Ego dormio, & cor meum uigilat.] Quid hoc est aliud, nisi illud ipsum, quod alibi dicit habitatrix pectoris tui sapientia dei, In omnibus requiem quæsiui? Et quid hæc sunt, Ego dormio, &c. In omnibus requiem quæsiui, nisi optimam partem elegi, relictis cunctis solitudinibus vel curis seculi? Et quidem multæ

alijs, dicentis

Cur Maria nō elegit sibi uitam solitariam sicut uelias.
Psalm. 54.
3. Regu. 19.
19.

1. Cor. 13.

Sup. cap. 4.

Eccle. 44.
Eccle. 10.

Ego dormio, & cor meum uigilat.

multæ filiæ siue multæ animæ taliter dormierunt, vel dormire cupierunt, sed tu dormitionis huius totum obtines magisterium, & uigiliarum cordis torum tenes principatum. Quid aliud nobis in Psalmo loquitur ibidem dilectus, dicēs: Vacate & uidete, quādo ego sum Deus: Hoc nanq; idem est, ac si diceret: Vos dormite, & cor uestrum uigilet. Intelligimus igitur quid dicas, ego dormio, & cor meum uigilat, scilicet quia talē nobis ut sequamur uitam tuam esse insinuas, qualis in patre tuo Iacob, quasi per umbram significata est, qui & ipse quando dormiuit, tūc cor eius uigilauit, sicut scriptum est: Cumq; uenisset ad quendam locum & uellet in eo requiescere, tulit de lapidis qui iacebat, & supponens capiti suo dormiuit in eodem loco. Viditq; in somnis scalam stantē super terrā, & cacumē eius tangens cælum: angelos quoq; dei ascendentes & descendentes per eā, & dominū innixū scalam, &c. Multarū quoq; (sicut sã dictū est) animarum fuit & est, non solum secundū illam similitudinē otio sancto dormire, id est, à terrenis curis vacare, & in cœlestibus per contemplationem corde uigilare: uerum etiam eodem modo, quo & Iacob tunc dormiuit secundum corpus dormire, & secundū animam per somnium cœlestia uidere, iuxta illud: Senes uestri somnia somniahunt, & iuuenes uestri uisiones uidebūt. Sed o tu cœlum dei, unica sedes domini, in utroq; uigilantiā modo, cūctis mortalibus siue terrenis hominibus longè eminentior extitisti, longè studiōsior ad contemplandum eum, in quo desiderant angeli prospicere, atq; aptior fuisti. Quid ergo tu cum hominibus, quamuis sanctis? Quid tu loqui uel conuersari cum mortalibus, quamuis apostolis? Cur non potius tanquam turtur castissima, turtur soliuaga, solitudinem expetisti remotior, quàm Iohannes Baptista, secretior quàm Helias, ut soli resciunt, tibi que famularentur angeli sancti, nō ad horam, sicut angelus Heliam semel & iterum pauit, neq; ad tempus, sicut eundem corui pauerunt ministri, sed iugiter, donec tuis completis diebus, ad transferendam te in cælū ethereū non vnus tantū currus igneus, sed totus cum rege suo filio tuo ueniret atq; occurreret angelorū exercitus? Hæc nobis quali percontantibus tu respondens, dicis: [Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis nocturnis.] Hoc est dicere: Dilectus meus foris est, quasi sub dio est, tectum non habet, domum non habet: Vulpes (inquit) foueas habent, & uolucres cœli nidos, filius autem hominis nō ha-

bet, ubi caput suum reclinat. Quid enim? Nunquid domum vel suam habet? Imo reliqui (ait) domum meam, diuisi hæreditatem meam, facta est mihi habitatio mea quasi spelunca hyemæ. Domum ergo iam non habens suam, & nondum adeptus aliam, id est, à Iudeis iam repulsus, & gentibus nondum cognitus, quodammodo stans foris & pulsans, rogat intus suscipi, & hæc vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi soror mea, columba mea, amica mea, immaculata mea. Soror mea, per fidē, amica mea, per spē, colūba mea, per charitatem, immaculata, per omnimodā mentis & corporis incorruptionē: quod in matre, quæ concepit & peperit, valde laudabile est. Aperi mihi, scilicet os tuum, loquere, prout ad confirmandum pertinet euangeliū, & in hoc optatē tibi quietis patere suspendiū, ut gratum singulari pudicitie tuæ propter me rum pas silentiū. Quā ob causam? Videlicet, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis nocturnis. Extraneus factus sum quippe fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ, & sicut eius qui foris est, & tectum non habet, caput plenum est rore, & cincinni siue supremi capilli pleni sunt guttis nocturnis: ita opprobria exprobrantium ceciderunt super me, & ab ipsis sacræ sensibus prauis inficiuntur scripturæ, quæ omnes ita mihi, scilicet uerbo dei, sicut cincinni inhaerent capiti. Sicut me extra portas suas, ut crucifigerent, eiecerunt, ita de cordibus suis longè fecerunt, odientes & me & patrem meum: & sicut illa nocte sua faciem meam conspuerāt, ita pertinaciter blasphemias in caput meum iactitāt, & cincinnos meos commaculant, similes ipsi rori cadenti, siue caducis guttis nocturnis, quia de gratia dei ceciderunt: dum me Deum Dei filium esse blasphemantes negant, & scripturas, quæ testimonium perhibent de me, sensu contrario conturbant. Aperi igitur cum alijs testibus meis os tuum, & facito, ut in quibuscunque locum habeam, ubi reclinem caput meum. Vbi & quando ista vox dilecti pulsantis? Intus & interiori homine, ubi uobis quoq; amicis dilectus idem solitus est loqui, sicut & de quodam uestrum scriptura dicit: Dixit autem spiritus Philippo: Accede & adiuuge te ad currum istum. Si enim dilectus habitat in uobis, & intus loquitur uobis, non necesse habetis doceri, quid de me ipsa dixerim, vox dilecti mei pulsantis. Si quæritur quando, nimirū postquam ascendit in cælum, dum hic quoque sexus tenderet ad eū, sicut legitur in Actibus Apostolorū: Hi omnes erant perseverantes unanimes cū mulierib; & Maria matre Iesu & fratribus eius. Sicut

Hier. 13.

Soror mea

Caput meum plenum est rore

ibidem.

Vbi uox pulsantis.

Acto. 1.

Quomodo fecerunt quod comiter uiuere coeperunt.

Psalm. 45.

Somni Iacob.

Gen. 28.

Iohel. 2.

Cōtemplatio Mariae cunctis excellentior.

2. Reg. 19.

Dilectus foris stans & pulsans.

Matth. 23.

Act. 6.

B.

Maria pre
ceteris con-
templatiua.

Sicut viri, ita & feminae iam communiter vi-
uere incipiebant, non solum Iudaeorum, ve-
rumetiam Graecorum, quum dato spiritu san-
cto, predicaretur euangelium. Hinc est illud:
In diebus autem illis crescente numero disci-
pulorum, factus est murmur Graecorum ad-
uersus Hebraeos, eo quod despicerentur in
ministerio quotidiano viduae eorum. Propter
huiusmodi maximè fiebat vox dilecti pul-
santis & dicentis: Aperi mihi soror mea, vide
licet ne vel infirmiori sexui deesset salutaris
doctrina, ministeriumq; & norma vitae, vel
morum disciplina. Ego autem, inquam: [Ex-
poliam me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes
meos, quomodo inquinabo illos?] Iam dudum quip-
pe dilecte mi vitam perfectè solitariā concu-
piui, in qua sic viuist, ac si quis tunica vel om-
ni veste nudus, quiescat sibi in secreto lectu-
li lotis pedibus, & expers toti pulueris. Quo-
modo rursus implicabor curis, quae non
desunt praelatis in conuersatione com-
muni, quamuis vita communiter viuientium
propriūq; nihil habetium religiosa sit vel
esse possit? Hæc namq; vita sine victu vel mi-
nisterio quotidiano nō potest deduci, & nō
nihil habet pulueris, imo & nimis sæpe pul-
uerulenta est, & in primis murmuriosa, sicut
initio iam audistis o amici, quia factus est
murmur Graecorum aduersus Hebraeos, eo
quod despiceretur in ministerio quotidiano
viduae eorum. Nec mirum, quod sexu isto,
sexu fragili, confugiente ad nos de luto
seculi, subest aliquid pulueris huiusmodi,
quum & in vestro, scilicet sexu virili, nonnul-
la reprehensibilia sint, & multa pristinae con-
uersationis vestigia supersint. ¶ Ego autē di-
lecto meo pulsanti loquor, ei q; nota repli-
co, quia singularis ego præ omnibus exui
me tunica mea, mente & actu vel habitu reli-
qui omnia, & ita laui pedes meos, conscien-
tiam siue intentionem meam emundante spi-
ritu sancto, ut iam dicti pulueris nihil omni-
no residuum sit. Quomodo nunc induar tu-
nica, ut quum mea reliquerim omnia, curem
aliena, pro aliis sollicita, & earum quæ quoti-
die veniunt viduarum, vel quæ vêturæ sunt
virginum materfamilias effecta? Quomodo
inquinabo, quos laui pedes meos, id est, ad
aliqua terrena inclinabo oculos vel cæteros,
quos omnes tibi soli dilecte mi dedicaui, sen-
sus vel cogitatus meos? Nam etsi custodia tua
semper mecum est, vera tamē humilitas sem-
per sollicita est, & mea potissimū anima, quæ
amore tuo singulariter plena est, pro pulue-
re æstimat, pro fordibus reputat, quicquid
vniquā præter te per aliquam necessitatē dicit
vel cogitat, quamuis licitum sit, quamuis

non otiosum, imo & aliquatenus vtile videri
possit. Hæc vel his similia dicenti & vigilan-
ti, corde dormire volēti mihi quid obuenit?
[Dilectus meus misit manum suam per foramen, & uē-
ter meus intremuit ad tactum eius.] Quomodo, o
dilecta, misit dilectus tuus manum suam per
foramen? Quæ est illa manus? Quod est
illud foramen? Quis ille tactus? Quis
ille tremor? Quomodo intremuit ven-
ter meus? aut quid venter tuus? Mirantes
ista querimus, quia talium inexperti su-
mus. Dicit quidam veterum amicorum: Et
misit dominus manum suam & tetigit os
meum, & dixit ad me: Ecce dedi verba mea in
ore tuo: ecce constitui te hodie super gentes
& regna. Item alius dicit: Ego sedebam in do-
mo mea, & fenestrae Iuda sedebant coram me, &
cecidit super me ibi manus domini Dei. Et e-
missa similitudo manus apprehendit me in
cincinno capitis mei. ¶ Nostra etate refere-
bat quēdā adolescentularū familiaribus su-
is, quibus propter compertam beneuolenti-
am secreta sua committere non dubitabat,
noctē quadam similitudinem manus à capite
lectuli fuisse immisissam super pectus suum pe-
ne vigilantis, imo nullatenus dormientis, nō
nihil tamē de excessu tenuiter patiētis. Erat
autem tactus suauissimus, quasi dextere ma-
nus. Et apprehendens illam suis vtriusq; ma-
nibus demulcebat signaculo crucis, pera-
grans intus & exterius, quibus delinimentis
valde manus eadem delectari videbatur. Cū-
que post illas signaculi sancti delicias, quib;
manum demulcebat, brachium quoque con-
tingere, ipsamq; personā, cuius manum tene-
bat, assequi conaretur, velociter veluti incre-
pitans mouit & excussit se manus illa, oleo
suauior, penna volucris agilior, motuq; suo
dedit intelligi, quod ipse cuius erat manus,
nollet se apprehendi. ¶ Memorabat etiam ea-
dem adolescētula, scilicet anima nuptijs istis
dedita, canticisq; nuptialibus intenta, quoni-
am dilectus in visu noctis conspicuus, ma-
nū suā miro modo pectori eius, quasi per fo-
ramē iniecit, & cor eius intrinsecus apprehē-
dit, tenuitq; aliquandiu suauissimè stringēs,
& gaudebat ineffabili gaudio cor illud intra
manum illam subsiliens atque tripudians.
¶ Porro de tremore illo, tremore sancto &
diuino, tale experimentū sibi euenisse fide-
li narratione referebat. Aspiciebat per visum
in quadam ecclesia saluatoris imaginem, cru-
ci confixam in loco sublimi, scilicet vbi de-
more consistebat, orantibus siue adorantibus
proposita populis. Cumq; in eā intenderet,
viuēs imago visa est, vultu quasi regio, radiā-
tibus oculis, aspectuq; prorsus reuerendo:

manum-

manumq; suam dexteram de patibulo addu-
cere, signaculum crucis super aspicientem e-
dere magnifica expressione dilectus ille di-
gnatus est. Non vana visio, imo magnæ vir-
tutis sensum videnti intulit cōtinuo. Deniq;
sicut tremuit folium arboris, vbi ventus vehe-
mēs illud cōcussisset, ita cū repēte in hoc visu
euigilasset, in lectulo aliquādiu tremuit, ve-
runtū tremore dulci, tremore blādo, nimiū-
que suauī. Et antequā euigilaret, in ipso visu
iā dicti virtus signaculi videntem sursum ra-
puit, velocius atq; facilius q; dici possit, mani-
bus expansis ad manus illius confixas cruci,
ita ut os quoq; ori, totumq; corpus admotū
videretur eius corpori, & vbi somno erupit,
aliquandiu (sicut iam dictū est) tremore illo
diuino multum delectabiliter vigilans tre-
muit. Hæc pro experimento manus vel ta-
ctus atque tremoris diuini paucis dicta sint.
Verum cum de tua persona agitur, o dilecta
dilecti singularis, qualia vel quanta sunt ista,
ut ea, quæ circa te fecisse credenda est manus
domini, possint aliquatenus ex istorum simi-
litudine colligi? Magna sunt ista, nostrosq;
longè cogitatus excedunt: potius audia-
mus, cætera tam sancta, tamq; mystica narra-
tem, tam longè supra literam spiritum vitæ
in sensu habentem: [Surrexi ut aperirem dilecto
meo. Manus meæ stillauerunt myrrham optimam, &
digiti mei pleni myrrha probatissima.] Surrexi, in-
quam. Quomodo enim diutius dormire aut
post obdormiscere potuissem? Quomodo tu
nica indui fastidiosum, aut puluerem pati
in pedibus mihi esset pigrum, vbi post vocē
dilecti mei pulsantis, manus quoq; accessit,
& tactu suo illum ineffabilem ventri meo ti-
more inculsit? Surrexi igitur, ut aperirem
dilecto meo, operam dedi, ut cum apostolis
Christi, vtiq; dilecti mei dictis & factis pro-
ficere currenti euangelio. Nam hoc est quod
dico, Manus meæ stillauerunt myrrham
primā, & digiti mei pleni myrrha probatissi-
ma. ¶ Oportebat namq; ut maximè relictis
credetum atq; apostolicam vitam imitantū
viduis manifestum darem exemplum omnis
mortificationis vitiorum normamq; in pro-
patulo mox venturis, nouumq; eatenus in-
auditū exemplum eo suscepturis sanctæ virgi-
nitatis propositum. Hæc myrrha vtiq; proba-
tissima, id est, pretiosissima est. Ceterum car-
nem mortificare, non propter deum, neque
propter ædificationem videntium, sed prop-
ter gloriam propriam capiendam ex ore lau-
dantium, hoc quidem est manibus stillare
myrrham, sed non probatā, imo nec ibi sunt
digiti, qui dicantur myrrha pleni, quia non
est in tali opere virtus discretionis, quæ per

digitorum distinctionē solet intelligi. [Pessu-
lum ostij mei aperui dilecto meo.] Pessulum (in-
quā) ostij mei, id est, clausurā oris mei. Quid
namq; per pessulū, nisi silentiū signatur firma-
mētum. Pessulū ergo ostij dilecto meo aperi-
tur, quū indictū ori silentiū propter Christū
resoluitur, ut audientes ædificentur. ¶ Et q;
pulcher, quā rationalis & disciplinatus
ordo loquendi? Prius myrrha stillat de ma-
nibus, & digiti myrrha probatissima pleni
monstrantur, ac deinde pessulus ostij dilecto
aperitur, id est, prius vita laudabilis in exem-
plum præparatur, & deinde doctrina fidem
quærens audientium palam profertur. Hinc
de ipso dilecto scriptum est, quia cœpit face-
re & docere. Non dictum est prius docere, &
deinde facere, sed prius facere, & deinde do-
cere. [Et ille declinauerat atq; transierat.] Ego (in-
quit) pessulum ostij mei dilecto meo aperui,
& ille declinauerat atq; transierat, id est, ego
os meū aperui in doctrina, ut audientibus fa-
cerem notitiā dilecti: sed ille iam nobiscū
non erat, iam cœlo receptus, huc redire vltē-
rius non habebat. Ergo ne, o dilecta tu istud
nesciebas? Nonne prius quā modo iam di-
lecto pessulū ostij tui aperuisses, videras, quod
in cœlum ascendisset: & sciebas, quod vltā
ad commanendum mortalibus rediturus nō
esset? Sciebam (ait) & benè sciebam. Sed
quid? [Anima mea liquefacta est, ut dilectus
locutus est.] Quando vel vbi locutus est? Ni-
mirum, quando vel vbi ego pessulum ostij
mei dilecto aperui, loquendo scilicet pro
utilitate audientium ea quæ sunt dilecti,
tunc & ibi dilectus est locutus. Non enim
ego eram quæ loquebar, sed ipse loque-
batur in me. Si enim quilibet vestrum ami-
corum dicit, & verè dicit: An experimentum
queritis eius, qui in me loquitur, Christi, nō
dubiū quin & in me dilectus idem locutus
sit, quoties ei pessulum ostij mei aperui, quo-
ties linguam moui, & verbo Dei (quod ipse
est) vocem meam accommodaui. ¶ Vt ergo
dilectus locutus est, anima mea liquefacta est.
Flebam quippe, & præ singultibus vehemen-
ter erumpentibus non poteram verba nisi cō-
cussa, vel voces nisi intercisas euoluere. Nun-
quid enim poteram absq; fletu de illo verba
facere? Verum fletus ipse consolatio mihi e-
rat, delectatio quædam mihi erat: sicut & cui
que vestrū lachrymæ suæ dulces sunt, fluen-
tes in eiusdem recordatione dilecti, iuxta il-
lud: Fuerūt mihi lachrymæ meæ panes die ac
noctē. Quanto magis mihi, dum diceretur
mihi quotidie: Vbi est deus tuus, filius tuus:
siue dū dicerē ego, Me dimisit in hoc exilio
deus meus, filius meus, de me taliter incarna-
tus

Pessulū ostij
mei est silen-
tium.

Oportet pri-
us facere po-
sterea docere.

Act. 1.

Matth. 23.

1. Corint. 13.

Anima mea
liquefacta.

Fletus dulcis

Psalm. 42.

Myrrha non
probatā quid
sit.

Iohan. 19.
Maria
m. & gladii.

cus vel natus, propter me & me vidente, taliter agonizatus, talia passus? Quale mihi erat, commemorare siue narrare verba eius, verba morientis, siue continuò morituri dilecti, maximè commendantis præceptum charitatis, mandatum dilectionis, ab illa cetera sacrosancta, quando tradebatur, usque ad hæc verba nouissima: Mulier, ecce filius tuus: ad discipulum autem, Ecce mater tua? Ibi ignis, ibi gladius: ignis amoris, gladius doloris & anima mea victima erat holocausti. Hanc enim & ignis incendit, & gladius pertransiuit. Vnde sicut adeps sacrificij liquefcit ab igne, & sicut fuit sanguis de gladij vulnere: sic anima mea liquefacta est, non ibi semel tantum, vbi moriebatur ipse, verumetiam quoties me aperiente pessulum ostij mei, locutus est in me. Toties quippe sensi profundo corde, vulnerata mēte istud, quod nūc dico, quia declinauerat atq; trāscierat, ipsa commemoratione horum sensum mihi renouante, vt magis ac magis sentirem eum hic iam non esse, visibiliter non comparere. [Quæsiui illum, & non inueni: uocaui, & non respondit mihi.] Quæsiui scilicet iugiter meditando: uocaui, semper orando, sed sic quærēs non inueni, sic vocanti non respondit mihi. Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solē: sed mihi dulce sentiebam, videre carnem meam in ipso viuente: delectabile habebam, quem genueram, videre faciem ad faciem, ad dexteram patris super omnia fulgentem. Non sic statim inueni, non quā cito volui, super hoc respondit mihi. [Inuenerunt me custodes, qui circumueunt ciuitatem. Percusserunt me & uulnerauerunt me, tulerunt mihi pallium meum custodes murorum.] Qui sunt vel erant illi vigiles, illi custodes murorum, qui circumueunt ciuitatem? Nimirum amici & primi amicorum nostrorum, qui dicunt in libro suo, libro Actuum apostolorum: Non æquum est nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo fratres, viros ex vobis boni testimonij septem, plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos verò orationi, ministerio verbi instantes erimus. Isti erant vigiles, & hoc illis erat vigilare, & ciuitatem circuire, & muros custodire, scilicet orationi & ministerio verbi iugiter instare, iuxta illud propheticum: Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, tota die & tota nocte non tacebunt laudare nomen domini. Qui reminiscimini domini, ne taceatis & ne detis silentium ei, donec stabiliat, & donec ponat Hierusalem laudem in terra, illam Hierusalem nimirum, de qua & in Psalmo dictum

Custodes murorum apostoli. Acto. 6.

2/4.72.

est: Hierusalem quæ ædificatur vt ciuitas. p/al. 137. Hoc ita vigilēs illi faciebant, vt omni die in templo & circa domos non cessarent docentes & euangelizantes Iesum Christum. Isti inuenerunt, quærebant enim me. Quomodo quærebant, & quomodo inuenerunt me? Quærebant me utiq; omnes pia sollicitudine, & ille præcipue, cui à dilecto suam comissa, dicente: Ecce mater tua: & recepit me in sua. Quærebant isti multum sperantes de me, quod inesset mihi aliquid dignum sua inquisitione: quippe qui nouerant, quod in me vel de me fuisset factū, qualis mater qualem genuissem filium. Nonnihil in me superesse arbitrabantur de thesauris altissimi, quos superueniens in me spiritus sanctus thesaurizat in conceptione tanti filij. Verum quippe hoc erat, quia filius quidem de vtero meo per natiuitatem carnis, tanquam sponsus de thalamo suo processit: sed nihilominus tota plenitudo gratiæ, quā acceperā, ex tūc & usq; in seculū in corde & in sensibus meis perseuerauit ac perseuerabit. Quærebāt igitur & inuenerunt me plenā esse gemitibus inenarrabilibus. Et hoc vnde illis, vt sic inuenerunt me? Nimirum ex aliqua suimet similitudine. Nā quod gemebam, similiter & ipsi gemebant, eandemq; in gemitibus nostris habebamus causam, taliter ad ipso dilecto veraciter prænuntiatam. Filioli, adhuc modicum vobiscū sum. Quæretis me, & sicut dixi vobis, quo ego vado, vos non potestis venire, & vobis dico modò. Hæc nobis erat communis causa gemituum atque fletuum, quod quod ipse abierat nos non poteramus ire. Non quidem reliquerat nos orphanos, quia reliquerat cum sua promissione & suæ promissionis spe, secundum verba hæc: Et si abiero & præparauero vobis locum, iterum venio & accipiam vos ad memetipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis: veruntamen interim, dum differebamur, sic erat nobis, quemadmodum ipse alibi dixit: Nunquid possunt filij sponsi ieiunare, quā diu cum illis est sponsus? Venient autem dies, quando auferetur sponsus ab eis, & tunc ieiunabunt. Quod si filijs sponsi erat ieiunandum, quanto magis mihi matri eiusdem sponsi ieiunandum erat & flendum? In hoc ipsi inuenerunt me, nec enim quid animi gerere, posset illos latere. Quid deinde? [Percusserunt me & uulnerauerunt me.] Quomodo, vel quib' armis percussert me? Conferendo & colloquendo, & gemitus suos nimis vtroneos, imo & nimis violentos in medium iaciendo, percussert me: quos videilicet gemitus & fletus suos, & si vellent, retinere non poterant, & idcirco solutis habentis

Iohan. 19.

Iohan. 19.

Iohan. 4.

Matth. 9.

Gemitus & fletus apostolorum coram Maria.

Cur adiuratis filias Hierusalem Maria Iohan. 21.

Ioh. 19.

Sagitta potentis acutæ. p/al. 119.

Tulerunt mihi pallium meum.

Zuc. 2.

Filie Hierusalem secundū fidem. Roman. 1.

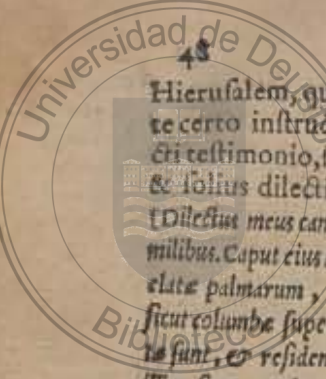
benis lachrymas suas currere dimittebant, quantū ipse lachrymę volebant. Tunc vnusquisq; portioem suam afferebat in medium, memores verborum patris sui, filij mei, spon si iam dicti, dilecti nostri, verborum nouissimorum patris eiusmodi, quæ moriens & quæ si vltimum trahens spiritum dixit, memores quale testamentum scripserit eisdem filiis suis, qualem hæreditatem dimisisset eis, & de ipsorum hæredum pace & concordia moriens quā piè sollicitus testator ipse fuisset, & quomodo cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos: hæc erant iacula ipsorum, & istis percusserunt me, & vulnerauerunt me, percussit ipse & vulnerati à me vicissim sagittis acutis, quæ erant sagittæ loquentis in me dilecti, quemadmodum & salmista dicit: Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs, atq; ita mutuis percussio nibus mutuisq; vulneribus percutiebamus inuicem & percutiebamur, vulnerabamus & vulnerabamur, percussio nibus suauissimis, vulneribus dulcissimis: qualia qui expertus non est, profectò sanitatem cordis non habet. Inter ista tulerunt mihi pallium meum illi custodes murorum, ita videlicet, vt totum quod erat in me secretum, facerem, quantum opus erat, illis manifestum. Nam eatenus omnia, quæ erāt de illo dilecto, verba conseruaueram conferēs in corde meo, & ita cōregens quasi sub pallio: tunc autem deprompsi in aperto, videlicet necessaria multumq; profutura prædicando vel etiam conscribendo dilecti euangelio. His alijsq; modis defessa, & omnino huic mundo præmorta, conuerto me ad filias sororesq; nostras, euangelij nostri viduas, siue qualescūq; sexus nostri personas mihi creditas, & aio ad eas: Adiuro vos filias Hierusalem, si inueneritis dilectum meū, ut annuntietis ei, quia amore langueo. O filie Hierusalem, quæ veræ estis filie Abraham, semen Iuda, filia quoq; David secundū fidem, credendo in eum, qui cum esset filius Dei secundum diuinitatem, & rex super nā Hierusalem, factus est filius meus, siue filius hominis ex semine David secundū carnē, adiuro vos, videlicet per hoc ipsum, vnde estis filie Hierusalem, si inueneritis dilectum meum, si ante me, vt sepe fit, discipulæ ante magistrā, exeuntes de corpore, veneritis ante dilecti mei conspectum, vt annuntietis ei, quia amore langueo, quia præ amore eius, præ magno videndæ faciei eius desiderio, nimirum vitæ huius tadium patior & animi gemituoso lachrymosisq; oculis suspiriosas præsentis exilij moras sustineo. Quid erat, vel quid efficiebat hæc ta-

lis adiuratio? Nunquid ille dilectus nesciret amorem languentis siue languorem amantis, nisi annuntiaretur ei? Domine (inquit Petrus) tu omnia scis: tu scis quia amo te. Quanto magis, o tu dilecta, tam prudens tamq; fidelis, per temetipsam absq; internuntiis dicere poteris dilecto, & frequenter dixisti sine dubio, dilecte mi, nullum tibi est absconditū cor, nullius occultus amor, tu scis quia amore langueo? Quorsum ergo tendit vel quid efficit hæc adiuratio? Eò nimirum, vt percussa percutiat, vulnerata vulneret, mater filias, salubriumq; vulnere suorum ali quod, & si nō statim omnibus, at saltem iam aliquibus earum experimentum efficiat, vt audientes filia vel sentientes in matre tantum vitæ futuræ, quæ non videtur, desiderium, in mente persentiant & ipse talem illum esse dilectum, vt iure propter eum fastidiat quicquid vel quicquid hoc præsens seculum, inq; inter moras præsentis vitæ magis ac magis cupiat eum agnoscere, saltem per speculū, saltem in enigmate. Vnde & protinus dicit: [Qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum?] Quis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? Opportuna valde percontatio, si respiciamus ad illa tempora, de quibus nūc agimus, quando tu o dilecta propter euangelij dilecti præsens aderas, & in corpore detinebaris, magistra necessaria, testis valde idonea. Nam tunc enim audiri incipiebant, non solum Iudæi aperta fronte blasphemantes, verumetiam multi ac diuersi heretici, sub nomine Christiano Christianam veritatem corrumpere laborantes, & exinde pullulare habebant, eodem quidem malignitatis spiritu, sed diuersis sibiq; contrariis erroribus, quā multa viperarum genimina, velut antiquæ hydræ capita, quæ, vt fertur, sectis prioribus plura renascebantur. Pulchrum igitur erat ad ostium veritatis, & consulendum oraculum spiritus sancti, scilicet sacrarium pectoris tui, vt viua voce omnem necessariò tenendam demonstrares regulam fidei, cum testimonio scripturarum, quas memoriter tenebas prophetis magna, & capax omnium prophetarum siue prophetiarum. Qualis est (aiunt) dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum, idem filius tuus Deus ex patre Deo qualis est o virgo virginum, o sancta sanctarum? Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? Neq; enim nos, quæ iam sumus filia Hierusalem, dubiū habemus, quin ipse sit dilectus ex dilecto, id est, Deus ex Deo: sed non nobis solis, quæ nūc sumus in hoc tempore tuo, verumetiam & omnibus alijs prouidendum est filiabus Hieru-

1. Corin. 19.

Heretici ut hydræ capita.

Dilectus ex dilecto.

Hierusalem, quæ futura sunt post nos, ut ex te certo instructa vel confirmata spiritus sancti testimonio, sciant contemnere hereticos, & solius dilecti sancto flagrare desiderio. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus. Caput eius aurum optimum, comæ eius sicut elata palmarum, nigra quasi coruus. Oculus eius sicut columba super rivulos aquarum, quæ lacte lotæ sunt, & resident iuxta fluentia plenissima. Genæ illius sicut areolæ aromatum, confite a pigmenta. Labia eius lilia distillantia myrrham primam. Beatus illius tornatiles aureæ, plena hyacinthis. Venter eius eburneus, distinctus saphyris. Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatae sunt super bases aureas. Species eius ut Libani, electus ut Cedri. Guttur illius suavisimum, & totus desiderabilis. Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filius Hierusalem.]

Tale tuum nobis carmen diuina prophetes, Quale sopor fessis in gramine, quale per æstum,

Canticum Canticorum.

Candidus sanctus & rubicundus.

Psalm.

Roma, 5.

Psalm.

Dulcis aquæ saliente sitim reslinguere riuo. Hoc tuum carmen verè pulcherrimum, & sicut dicitur, ita est Canticum Canticorum. Nihil amici libentius audierint, nihil adolescentulæ delectabilius acceperint, quæcunque habent aures audiendi sensumque promptum, quo legitimum carmen discernere possint. Dixisti qualis dilectus sit, & miras qualitates eius breuiter quidem, sed delectabiliter exposuisti, sicut habet seipsa veritas rei, sicut omnes consonanter prædicant scripturæ veritatis. [Dilectus meus candidus & rubicundus.] Vnde candidus, & vnde rubicundus? Nimirum candidus sanctitate, rubicundus passione. Dicat aliquis: Si ergo candidus, quare rubicundus? Si sanctus, quare passus? Hoc enim admirans spiritus sanctus in Dauid, cum dixisset: Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentie non sedit, &c. quibus utique verbis designauit, eum fore candidum, scilicet immunem ab omni nigredine eius, in quo omnes peccauerunt: erant enim in lumbis eius, quando abiit in consilio impiorum, & stetit in via peccatorum, & sedit in cathedra pestilentie, cogitando malum, & transgrediendo mandatum, & defendendo siue in posteros suos transfundendo hereditarium peccatum suum, subiunxit atque ait: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania: Afluerunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum, aduersus dominum & aduersus Christum eius? Et est sensus: Cum ita fuerit candidus & omnino

immaculatus: quare ita conuenerunt, & suo illum sanguine rubicundum fecerunt? Et in Esaiâ: Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimentum tuum, sicut calcanti-um in torculari? Premiserat enim, ego qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad saluandum, quod est verè esse candidum, verè immaculatum. Statimque & quod hic dicitur electus ex milibus: ibidem subiungitur, torcular calcaui solus. Igitur quærimus & nos, siue adolescentulæ, quæ nondum ad plenum didicerunt, sed adhuc discunt tantum sacramentum: Si ergo candidus, quare rubicundus? Si sanctus, quare passus? & respondent nobis amici veteres ac noui: Quia vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, & proprio filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum, & ipse dilecti dilectus propter peccata, inquit, populi mei percussus est. Quibus autem ex milibus est electus, nisi ex sanctis omnibus? Et in quo electus, nisi in eo, ut illud faceret solus, ad quod faciendum nullus illorum fuit idoneus? Hinc enim apud Esaiam, cum de vniuersitate sanctorum, quæ vna ciuitas est, quæque in Adam cecidit, præmissum fuisset: Eleuare, eleuare, consurge Hierusalem, quæ bibisti de manu domini calicem ire eius, & usque ad fundum calicem soporis bibisti, protinus infirmitas eunctorum milium quant fuerit, his verbis quæ subiuncta sunt, demonstratur. Non est qui sustentet eam ex omnibus filiis, quos genuit, & non est qui apprehendat manum eius ex omnibus filiis, quos enutriuit. Amplius autem ad ipsam conuersus dicit: Filij tui proiecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum, sicut bestia illaqueata pleni indignatione domini, & increpatione Dei tui. Verè magna infirmitas eunctorum milium. Non solum non potuerunt sustentare Hierusalem, siue apprehendere manum eius: verum etiam ipsi proiecti fuerunt & dormierunt in capite omnium viarum, sicut bestia illaqueata, videlicet peccato illaqueata, peccato originali, & ob hoc pleni indignatione domini, pleni increpatione Dei, id est, & secundum animam mortui, & secundum corpus mortales effecti, nisi quod in isto electo spes omnibus illis vna residua fuit, quemadmodum sequens litera continuo repromisit. Hæc dicit dominator tuus, dominus & Deus tuus, qui pro populo suo pugnavit. Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ. Non adicies, ut bibas illum ultra, & ponam illum in

Esai. 63.

Rubicundus propter peccata nostra.

Esai. 53.

Roma, 8.

Esai. 53.

Electus ex milibus.

Esai. 53.

Omnes filij ante Christum proiecti erant & infirmi.

in manu eorum, qui te humiliauerunt. Hoc est opus electi, potuisse facere & fecisse, quod nullus alius fecit aut facere potuit, quod est abstulisse de manu generis humani, scilicet omnium, qui ad vitam erant præordinati, qui omnes dicuntur & sunt vna Hierusalem, calicem iræ & fundum calicis, id est, sententiam vtriusque mortis animæ & corporis. Vnde hoc illi, ut talis vel tantus deberet esse electus? In quo discernitur? Quo differt à cunctis? [Caput eius aurum optimum.] Hoc est eius proprium, & hinc est illud, quod veraciter esse dicitur, speciosus forma præ filiis hominum: quia caput eius aurum est optimum, id est, principalis eius natura vera diuinitas est, ipse est enim Deus, Dei verbum, quod erat in principio apud Deum. Nam Deus erat verbum. Ex duabus vnus idemque subsistit naturis, diuina scilicet & humana, & ob hoc diuina eius natura rectè dicitur caput, quia principium est, quemadmodum quodam loco dicit: Ego principium, qui & loquor vobis. Quid tanti ponderis, ut hoc aurum? Quid tam pulchrum, ut hoc caput aureum? Quid tam pretiosum, ut hoc verbum? Ego dilecta pondus auri huius ineffabiliter in memet ipsa persensi, quando de cælo in vterum meum descendit. Sed habet quandam de semetipso mirabilem atque inestimabilem efficaciam, qua mortalis conditionis vterum fragilemque hunc sexum ita dulciter solida re nouit ac potuit, ut non solum non frangeretur, verumetiam delectaretur pondere eius paruitas vteri mei, cum sit ipse quem tremunt angeli, quem totus non capit orbis, sub quo curuantur, ait scriptura, qui portant orbem. Efficacia hæc, gratia eius est, sine qua nulla sub eo creatura subsistere potest. Hoc habet præ cunctis milibus, scilicet tale, tantique ponderis caput, & hinc est dilectus ex milibus. [Comæ eius, sicut elata palmarum, nigra quasi coruus.] Comæ huius capitis sunt omnes scripturæ veritatis. Sicut enim comæ de capite prodeunt, & capitis quoddam sunt ornamentum: ita omnes scripturæ diuinitus inspiratæ, de plenitudine huius verbi siue electi acceptæ sunt, & omnes huic electo perhibent testimonium. Iste comæ sicut elatæ palmarum, id est, sicut folia palmarum, quæ videlicet folia idcirco dicuntur elatæ, quod eleuentur sursum, quia non pendent deorsum, sicut aliarum arborum. Est autem palma arbor, insignis victoriæ ramis oppansis in modum palmæ hominis, procero ac decoro virgulto, diuturnisque vestita frondibus, & folia

Psalm. 44.

Caput eius aurum optimum scilicet diuinitas.

Iohan. 8.

Iob. 9.

Comæ eius scripturæ veritatis.

Sicut elatæ palmarum.

sua sine vlla successione conseruans. Verè ergo comæ eius, videlicet electi siue aurei capitis dilecti, sicut elatæ palmarum, quia videlicet scripturæ veritatis, quarum utique principium est caput illud, scilicet Deus verbum: non sicut scripturæ hominum, terram aspiciunt, sed sursum tendunt, & quæ sursum sunt quærunt: siquidem non occidentem literam, sed viuificantem se. Quæris spiritum, & valde diuturnæ sunt, sicut imo plusquam elatæ siue folia palmarum. Quia cælum inquit & terra transibunt, verba autem meæ non transibunt, & iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant. Sunt autem nigra quasi coruus, quia (sicut alibi dictum est) tenebrosa aqua in nubibus aeris, id est, occulta scientia in prophetis atque legalibus scripturis, ita veraciter dicas, nigredo magna in comis capitis dilecti, ut sensus siue intellectus idem sit. Sed vide quid sequitur. [Oculus eius, sicut columba super rivulos aquarum, quæ lacte lotæ sunt, & resident iuxta fluentia plenissima.] Oculi eius septem sunt spiritus eius, septem dona siue septem gratiæ sunt vnus eiusdemque spiritus eius. Confer opposita hæc, comæ eius nigra quasi coruus, & oculi eius sicut columbæ, quæ lacte sunt lotæ, & vide quid conficitur. Istud nimirum, quia scripturæ sanctæ, sunt quidem sanctum & viuificantem non habentibus spiritum nigra quasi coruus, quia obscuræ eis & truces videntur, sed habentibus gratiam spiritualem, quæ per oculos intelligitur, candidæ, imo & lucidæ sunt, sicut oculi columbæ mansuetæ, columbæ lacteæ. Exempli gratia: Scriptum est, quoniam Abraham duos filios habuit, vnum de ancilla, & vnum de libera. Et lex dicit: Animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, &c. In prophetis autem, vade, inquit dominus, sume tibi vxorem fornicationis & fac filios fornicationum, &c. In ijs nanque & ceteris huiusmodi, comæ iam dictæ nigrae sunt, non quomodocunque, sed sicut coruus: quia non solum obscuræ sunt hæc, verumetiam nociua videntur secundum literalem sensum. Adhibitis autem oculis iam dictis, oculis spiritualibus, apparet quia lucida sunt, columbina sunt, honesta & sancta sunt, videlicet secundum sensum mysticum, & quantum distat inter nigredinem coruorum, nitoremque columbarum lactearum, tantum, imo & amplius, distat inter occidentem literam & viuificantem spiritum. Igitur oculi eius, id est, gratiæ sancti spiritus in eo manentis sicut co-

2. Cor. 3.

Ier. 23.

Matth. 23.

Psalm. 119.

Gen. 22.

Deute. 19.

Osee. 12.

Secundum spiritum sunt ut columbæ lacteæ.

25/11/19

LUC. 4.

Esq. 61.

Sermo Chri-
sti in monte.

Matth. 6.

Exod. 10.

Luc. 24.

০৫৫.৫.

Gene, extri illi
r cōversatio G

tu

Labis eius de
Atrina munda
Et uera.

Matth. 3. 30

Math. p.

Matth. 4.

uc. 5.
Coloff. 5.

attb. 6.

... in mira-
is.

01.10.

no citius
velocius
opera-
ft quam
fuit.

Iohan. 2.

Manus au-
reæ à divini-
tate.

Plena hyarini-
this, rationi-
bus scilicet
coelestibus.

Joh. 9.

Lucas.

Caro Christi
reliqui longe
mundior.

Psalm 50.

t Venter saphy
 rae distinctus.

March 2.

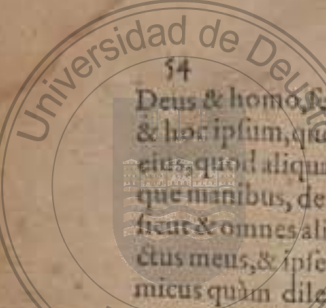
Philip. 1.
Iohan. 19.

velum templi scilicet est, & terra mota est, & petre scissae sunt, & monumenta aperta sunt, & cetera deinde facta sunt, quae tu considerans recte dicas, quia sub pedibus eius quasi opus lapidis saphyri, & quasi coelum cum serenum est. *[Crura illius columnarum marmoreae, quae fundatae sunt super bases aureas.]* Crura illius, vix sunt illius, scilicet misericordia, & iudicium, siue misericordia & veritas, sicut ait Psalmista: Vniuersae viae domini misericordia & veritas. Nam veritas ipsa est iudicium verum. Crura ista, vix istae, columnae marmoreae, id est, rectissimae sunt atque firmissimae, nec est qui posset eas infirmare, aut iuste reprehendere: Nam iudicia domini vera, iustificata in semetipsa. Exempli gratia: Loco vel tempore supradicto, cum penderet dilectus iste crucifixus, latronum duorum medius, alterum ex eis poenitentem misericorditer suscepit, secumque in paradysum assumpsit, alterum blasphemantem iusto iudicio reprobaui. Cum similiter populum quondam non suum, populum gentilem, credentem atque confitentem assumpsit, & populum quondam suum, populum Iudaicum, non credentem, imo contradicentem atque blasphemantem dereliquit, quis iuste reprehendere, quis immutare possit? Nemo utique, quia recte sunt istae viae eius vniuersae. Ergo crura illius columnarum sunt marmoreae. Quid eo quoque verius, quod ait, quae fundatae sunt super bases aureas? Bases nannque aureae consilia sunt sapientiae diuinae. Denique super huiusmodi bases ita fundatae sunt illae mirabiles columnae, ut in iudicando siue misericordiam faciendo dilectus iste nihil possit a semetipso facere. Fle re potuit super ciuitatem Hierusalem, sub uersionem, & damnationem suae gentis prauidens, & tamen animum suum inducere non potuit, ut auerteret ab eis iram imminuentem. Stabant quippe inflexibilia crura eius tanquam columnae marmoreae super bases aureas, id est, non qualis esset humanitatis suae voluntas, sed diuiniae iustitiae rationes attendebat. *[Species eius, ut Libani electus ut Cedri.]* Species eius, pulchritudo eius talis est ut Libani. Cuius Libani? Illius nimirum, cui per prophetam Zachariam spiritus sanctus, spiritus propheticus dixit: Aperi Libani portas tuas, & comedat ignis Cedros tuas. Iste Libanus fuit templum domini, templum quod Salomon domino edificauit, cuius trabes & tabulata fere omnia fecit de lignis Libani, lignis Cedrinis auroque vestiuit. *[In quo species dilecti simi-*

lis speciei talis Libani? Primum in eo, quod si cut Libanus ille, templum illud, caput & decus extitit, sanctumque sanctorum Hierusalem illi terrenae ciuitati, sic iste dilectus, & caput, & decus, & sanctus sanctorum est supernae Hierusalem ciuitati coelesti, ciuitati Dei viuentis, secundum mysteria templi huius non manu facti, cuncta facta sunt aedificia templi illius manu facti, sicut & tabernaculum, quod Moyses in eremo iubente domino perfecit. Sicut enim de tabernaculo faciendo dixit dominus Moysi: Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstravi: ita & David spiritum sanctum, spiritum propheticum habenti, non dubium quin demonstratum fuerit coelitus exemplar coelestis aedificij, ut describeret qualiter deberet fieri, sicut scriptura libri Paralip. dicit: Dedit autem David Salomoni filio descriptionem porticus & templi, & cellariorum, & coenaculi, & cubiculorum, in adytis, & domus propitiacionis, nec non & omnium quae cogitauerat atriorum, & cetera, usque ad id: Omnia, inquit David, venerunt scripta manu domini ad me, ut intelligerem vniuersa opera exemplaris. Profecto propheta cum esset David, qui & dicebat: Super senes & super omnes docentes hic me intellexi, non dubium quin & ipse oculis eisdem, quibus Moyses viderat exemplar tabernaculi faciendo, viderit exemplar, iuxta quod descriptiones templi faciendo dedit filio suo Salomoni. Exemplar, inquam, coeleste, scilicet magnum sacramentum templi, non manu facti, per spiritum sanctum de vtero virginis construendi, id est, corporis sancti, sicut & ipse dilectus testatur, dicendo Iudaeis: Soluite templum hoc, & post triduum excitabo illud. Hoc autem, inquit Euangelista, dicebat de templo corporis sui. Igitur species eius ut Libani, id est, decus ipse est suae sempiternae ciuitatis, & sanctum sanctorum in Hierusalem coelesti, sicut praefiguratum est in illo templo manu facto, in illa Hierusalem terrena, constructa de lignis imputribilibus atque auro tectis. *[Non solum autem, sed & in hoc species eius ut Libani, & ipse electus, ut Cedri.]* Quia sicut Libanus mons Phoenicis qui ex vno latere terminus est terrae Iudaeae, maximis abundat Cedris, in semetipso radicatis & in altum subrectis, sic iste mons Dei, mons pinguis verè candidus, & mundus secundum hoc ipsum nomen, quod est Libanus, magistros & valde nominatos & ipsos patres suos, secundum fidem & de semetipso radicatos protulit, quem admodum de David, utique patre suae carnis, ipse dicit: Ego Iesus mihi angelum meum testificari vobis, haec in ecclesijs, ego sum radix & genus David. Igitur isto quoque modo species eius ut Libani, & electus ut Cedri, scilicet sancti vel patres antiqui, id est, assimilatus est illis, quemadmodum in Osee propheta dicit: Et locutus sum per prophetas, & ego visiones multiplicavi, & in manu prophetarum assimilatus sum. Exempli gratia: Sicut Isaac ad immolandum ductus, non reluctatus est ipse, tamen viuus holocausto suo superfuit. Et sicut Ioseph inuidia fratrum superata de carcere transiit ad curram dominationis, & Aegyptum de periculo famis eripuit. Et sicut David, cum esset minimus de medio fratrum inuidentium, assumptus, & rex vnctus superbum Goliath strauit, & post multas persecutiones Saul, tandem sedit in throno regni. Sic iste dilectus inter aduersa gloriosus claruit, omni inuidia & ipsa morte superata, in coelum ascendit, & sedet a dextris Dei, iuxta illud: De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput. Similiter de alijs quam plurimis experimenta capere copiosa promptum est, ut scienter noueritis ita esse, ut dilectus dicit, electus ut Cedri. Finis descriptionis hic est. *[Guttur illius suauissimum, & totus desiderabilis.]* Guttur dilecti experimentum est diuinæ eius dulcedinis, quae nondum apparuit, sed in futuro reservatur in remunerationem praesentis fidei ac dilectionis, quemadmodum ipse dilectus dicit. Qui autem diligit me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. *[Guttur illud suauissimum, inquit, & non dicit, quam suave, vel cui simile sit.]* Ceterorum singulis quaedam similia dedit siue apposuit, videlicet capiti aurum optimum, comis elatas palmarum, oculis columbas super riuulos aquarum, genis areolas aromatum, labijs lilia, manibus tornum & aurum cum hyacinthis, ventri ebur distinctum saphyris, cruribus columnas marmoreas cum basibus aureis. Porro guttur, ut iam dictum est, nulli rei simile, sed tantummodo suauissimum dixit, ut per hoc recogites ineffabilem atque inestimabilem esse internam dulcedinem diuinitatis, ut merito dictum sit illud, quod Deus diligentibus se preparauit, quale nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Sed nec ceterorum, de quibus iam dictum est, similitudines sufficientes sunt. *[Vno autem dicto supplere contendit defectum totius sermonis, dicendo, & totus desiderabilis.]* Verè totus desiderabilis, & semper desiderabilis, quia cum habetur, tunc magis desideratur, estque visio eius in desiderio, desiderium in visione, sicut scriptum est: In quem desiderant angeli prospicere. *[Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filie Hierusalem.]* Quomodo sermo potuit describere virum amabilem, dilectum, desiderabilem. Non talis pictura haec, quam Hierusalem aspexit illa non mater nostra, illa Hierusalem terrena, imo non Hierusalem, sed Ooliba soror eius, quae dicebatur Oolla, de qua & sic scriptum est in propheta Ezechiel: Cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines expressas coloribus & accinctos baltheis renes, & thyaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium similitudinem filiorum Babylonis terraeque Chaldaeorum, in qua nati sunt, insaniuit super eos concupiscentia oculorum suorum, & misit nuntium ad eos in Chaldaeam. Non, inquam, talis pictura haec, veruntamen emulamini in melius visum illum & concupiscentiam illam. Humanum dico, ait quidam amicorum, propter infirmitatem carnis vestrae. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiae & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiae in sanctificationem. Et ego vobis dico. Sicut illa videlicet non Hierusalem, sed Ooliba exhibuit oculos suos videre viros depictos in pariete, videre imagines Chaldaeorum expressas coloribus, videre baltheos eorum, thyaras eorum, & formam eorum, ita nunc exhibete oculos vestros, oculos interiores, videre dilectum hunc, videre aureum caput eius, nitentes oculos eius, reuerendas genas eius, candida & gratiosa labia eius, tornatiles & aureas manus eius, eburneum & saphyris distinctum ventrem eius, rectissima crura eius, & tangite suauissimum guttur eius, iuxta illud: Gustate & videte, quoniam suavis est dominus. *[De omnibus iustum iudicium iudicate, videlicet quod iste multo melior sit Moyses.]* Hoc enim postulabat ipse, cum diceret Iudaeis: Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi, mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato? Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Nam illi quidem locutus est Deus, & ex colloctione Dei facies eius splenduit, sed non caput aureum, non manus tornatiles & aureas habuit, id est, non

admodum de David, utique patre suae carnis, ipse dicit: Ego Iesus mihi angelum meum testificari vobis, haec in ecclesijs, ego sum radix & genus David. Igitur isto quoque modo species eius ut Libani, & electus ut Cedri, scilicet sancti vel patres antiqui, id est, assimilatus est illis, quemadmodum in Osee propheta dicit: Et locutus sum per prophetas, & ego visiones multiplicavi, & in manu prophetarum assimilatus sum. Exempli gratia: Sicut Isaac ad immolandum ductus, non reluctatus est ipse, tamen viuus holocausto suo superfuit. Et sicut Ioseph inuidia fratrum superata de carcere transiit ad curram dominationis, & Aegyptum de periculo famis eripuit. Et sicut David, cum esset minimus de medio fratrum inuidentium, assumptus, & rex vnctus superbum Goliath strauit, & post multas persecutiones Saul, tandem sedit in throno regni. Sic iste dilectus inter aduersa gloriosus claruit, omni inuidia & ipsa morte superata, in coelum ascendit, & sedet a dextris Dei, iuxta illud: De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput. Similiter de alijs quam plurimis experimenta capere copiosa promptum est, ut scienter noueritis ita esse, ut dilectus dicit, electus ut Cedri. Finis descriptionis hic est. *[Guttur illius suauissimum, & totus desiderabilis.]* Guttur dilecti experimentum est diuinæ eius dulcedinis, quae nondum apparuit, sed in futuro reservatur in remunerationem praesentis fidei ac dilectionis, quemadmodum ipse dilectus dicit. Qui autem diligit me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. *[Guttur illud suauissimum, inquit, & non dicit, quam suave, vel cui simile sit.]* Ceterorum singulis quaedam similia dedit siue apposuit, videlicet capiti aurum optimum, comis elatas palmarum, oculis columbas super riuulos aquarum, genis areolas aromatum, labijs lilia, manibus tornum & aurum cum hyacinthis, ventri ebur distinctum saphyris, cruribus columnas marmoreas cum basibus aureis. Porro guttur, ut iam dictum est, nulli rei simile, sed tantummodo suauissimum dixit, ut per hoc recogites ineffabilem atque inestimabilem esse internam dulcedinem diuinitatis, ut merito dictum sit illud, quod Deus diligentibus se preparauit, quale nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Sed nec ceterorum, de quibus iam dictum est, similitudines sufficientes sunt. *[Vno autem dicto supplere contendit defectum totius*

sermonis, dicendo, & totus desiderabilis. Verè totus desiderabilis, & semper desiderabilis, quia cum habetur, tunc magis desideratur, estque visio eius in desiderio, desiderium in visione, sicut scriptum est: In quem desiderant angeli prospicere. *[Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filie Hierusalem.]* Quomodo sermo potuit describere virum amabilem, dilectum, desiderabilem. Non talis pictura haec, quam Hierusalem aspexit illa non mater nostra, illa Hierusalem terrena, imo non Hierusalem, sed Ooliba soror eius, quae dicebatur Oolla, de qua & sic scriptum est in propheta Ezechiel: Cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines expressas coloribus & accinctos baltheis renes, & thyaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium similitudinem filiorum Babylonis terraeque Chaldaeorum, in qua nati sunt, insaniuit super eos concupiscentia oculorum suorum, & misit nuntium ad eos in Chaldaeam. Non, inquam, talis pictura haec, veruntamen emulamini in melius visum illum & concupiscentiam illam. Humanum dico, ait quidam amicorum, propter infirmitatem carnis vestrae. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiae & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiae in sanctificationem. Et ego vobis dico. Sicut illa videlicet non Hierusalem, sed Ooliba exhibuit oculos suos videre viros depictos in pariete, videre imagines Chaldaeorum expressas coloribus, videre baltheos eorum, thyaras eorum, & formam eorum, ita nunc exhibete oculos vestros, oculos interiores, videre dilectum hunc, videre aureum caput eius, nitentes oculos eius, reuerendas genas eius, candida & gratiosa labia eius, tornatiles & aureas manus eius, eburneum & saphyris distinctum ventrem eius, rectissima crura eius, & tangite suauissimum guttur eius, iuxta illud: Gustate & videte, quoniam suavis est dominus. *[De omnibus iustum iudicium iudicate, videlicet quod iste multo melior sit Moyses.]* Hoc enim postulabat ipse, cum diceret Iudaeis: Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi, mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato? Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Nam illi quidem locutus est Deus, & ex colloctione Dei facies eius splenduit, sed non caput aureum, non manus tornatiles & aureas habuit, id est, non

Lucan.
Iohan.

CAP. VI.

Dilectus meus
ascendit in
hortum suum.

Deus & homo, sed tantummodo homo fuit: & hoc ipsum, quod splendida facta est facies eius, quod aliqua operatus est qualibuscunque manibus, de plenitudine huius accepit, sicut & omnes alij. Talis, inquam, est dilectus meus, & ipse est amicus meus, & prius amicus quam dilectus meus. Prior enim ille me amavit, & respexit humilitatem ancillae suae amens oculis, & hinc illum ego dilexi, quia magna fecit mihi, magna, inquam, quae verè sunt amici. Hoc autem nunc agitur, ut vester quoque dilectus sit, & ut sciatis vel cognoscatis iam ex parte, quam verè diligendus & totus desiderabilis sit, quia dixistis, qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos. [Quò abijt dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? Quò declinavit dilectus tuus, & querimus eum tecum? Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatis, ut pascatur in hortis & lilia colligat.] Ergo o dilecta & dilectarum dilectissima, non quasi ignorans, quò abisset dilectus tuus, dixisti filiabus Hierusalem, adiuro vos, si inueneritis dilectum meum, nam ipse potius ex te descendum existimauerunt, & tu doces eas, ubinam inuenire deberent illum. Quare autem non dixisti, dilectus meus ascendit in coelum: sed dixisti dilectus meus ascendit in hortum suum. Videlicet qui non adhuc infidelibus, sed iam fidelibus loqueris, scilicet filiabus Hierusalem, quippe quae nec veraciter dici possent filiae Hierusalem, si non haberent fidem: nisi dilectum surrexisse atque in coelum iam ascendisse credidissent. Hoc autem scire illis oportebat ad perfectionem fidei, quò diceret ascendisset in coelum, & sederet ad dexteram patris, nihilominus tamen hic remansisset pre-

sentia maiestatis, praesentia vel gratia suae operatione diuinitatis inuisibili, quemadmodum dicit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Igitur dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatis, ut pascatur in hortis, & lilia colligat, id est, hic perseverat nobiscum, quò semel descendit, ut faceret voluntatem patris sui, quòd est pasci in hortis, quemadmodum dicit: meus cibus est, ut faciam voluntatem patris mei, & ut electos suos congregaret ad se, quòd est lilia colligere, quemadmodum quidam de praecipuis amicorum dicit de hoc ipso dilecto, quia moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum. Cum haec ita sint, non ita vobis dictum arbitremini filiae Hierusalem, adiuro vos, si inueneritis dilectum meum, ut annuncietis ei, quia amore langueo, tanquam hinc abierit, & hic nullo modo inueniri possit, quia Deus & dominus est, qui ubique est, & omnia implet, quemadmodum sapiens cognitor eius dicit. Ergone putandum est, quòd Deus habitet super terram? Si enim coelum, & coeli coelorum caeperet non possunt, quanto magis domus haec, quam aedificauit. Quamuis secundum visibilem praesentiam hic non sit, quamuis humanam formam in coelum leuauerit, eamque nubes suscepit ab oculis nostris, tamen hic intra vos est, & vos illi estis areola aromatis, & ipse pascitur in vobis, & vos estis lilia quae colligit.

FINIS LIBRI QVINTI.

RVPER.

RVPERTI ABBATIS

TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM, DE INCARNATIONE DOMINI Commentariorum.

LIBER SEXTVS.

Digna laudari & dilecto Maria, Cantic. 4.

Necquam fierent emissiones tuae paradisus malorum Punicorum cum pomorum fructibus, laudabilis eras & pulcherrima mulierum, & dilecti tui voce laudabaris, dicentis: Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es, oculi tui columbarum, absque eo, quòd intrinsecus latet, &c. Quanto magis postquam ad vocem eius pulsantis, & propter manum eius te tangentis, surrexisti, ut aperires ei, & aperuisti pectus ostii tui, factusque est ille emissionum tuarum paradisus, verbis atque exemplis tuis complantatur, laudari debuisti ampliori laude pulchritudinis, quam esses pulchra non solum tibi, sed pulchritudinis tuae facti essent participes plurimi. Repetit iterum dilectus canticum laudationis, & modulò multiplicat pulcherrimam canticionis in memoriam tui, talibus verbis te praemittente. [Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia. Pulchra es amica mea, suavis & decora, sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quae apparuerunt de Galaad. Dentes tui sicut grex ouium, quae descenderunt de lauacro. Omnes gemellis facti: bus, & sterilis non est in eis. Sicut cortex mali Punici, sic gens tua absque occultis tuis. Sexaginta sunt reginae, & octoginta concubinae, & adolescentularum non est numerus. Vna columba mea, perfecta mea, una est matri suae, electa genitrici suae. Viderunt illam filiae, & beatissimam praedicauerunt reginae, & concubinae laudauerunt eam. Quae est ista, quae progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.] Ego, inquis, dilecto meo, subauditur pectus ostij mei aperui, vocis meae obsequium praebui, ut audirent, & non nescirent filiae Hierusalem, qualis ipse sit dilecto, inquam, meo, qui pascitur inter lilia, id est, qui corda munda, & casta diligit corpora, & dilectus meus, subauditur, vicem reddit mihi laudationis ac beatificationis, cantico suauis, ac perfectione cantici, veluti octo chordis. Ipse est enim & psal-

terium & cythara Dei patris, cui pater in Psalmo dicit: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cythara. Fiebant autem antiquitus cythara octo chordis, ca lege, ut octaua eadem esset quae prima, quam symphoniam maximam musici nominant dyapason. Considerate igitur canticum istud, quomodo currit modulò octo benè sonantibus, ita ut sonus octauus idem sit qui primus, terribilis, ut castrorum acies ordinata. Nam primus modulus est, pulchra es amica mea, suavis & decora, sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. Secundus, auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. Tertius, capilli tui, sicut grex caprarum, quae apparuerunt de Galaad. Quartus, dentes tui sicut grex ouium, quae ascenderunt de lauacro. Quintus, sicut cortex mali Punici, sic gens tua absque occultis tuis. Sextus, sexaginta sunt reginae, & octoginta concubinae, & adolescentularum non est numerus, vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suae, electa genitrici suae. Septimus, viderunt illam filiae, & beatissimam praedicauerunt reginae, & concubinae laudauerunt eam. Octauus, quae est ista, quae progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. Igitur perfecta cantio maximaque haec symphonia dilectionis, & modulus octauus idem sonat, quòd primus pro eo, quòd non contenta ego propria felicitate, studui chorum filiarum Hierusalem docere & ordinare, ita ut vnus idemque coetus & chorus esset & castrorum acies, chorus laudantium dilectum, acies pugnantium contra diabolum propter dilectum. Nunc singula haec modulamina studiosius addiscenda sunt. [Pulchra es, inquit, amica mea, suavis & decora sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata.] In hoc est perfectio pulchritudinis, quòd non solum suavis, nec solum terribilis, sed vtrunque es & suavis & terribilis: suavis sicut Hierusalem, terribilis ut acies castrorum, quae benè ordinata est. In quo suavis & decora, sicut Hierusalem? In eo videlicet, quòd & anima

Chorus & acies castrorum.

Suavis & terribilis.

Psalm. 45.

De castrorum
acies ordinata.

Per discordiam
audatur ho-
sti locus.

Prudent & di-
scerta contem-
platio.

Psalm. 63.

ma tua semper supernam videt pacem, & ex visitatione tui discunt animae pluri-
mae celestem ducere conuersationem, vn-
de & dicuntur vel sunt filiae Hierusalem,
quia optimam eligunt partem, iuxta illud:
Vacate & videte, quoniam ego sum Deus.
¶ Quid vero est, vt castrorum acies ordina-
ta? Non enim a magno intellectu vacat ista
comparatio, & idcirco subtiliter est intuen-
da. Scimus & constat, quia castrorum acies
tunc hostibus terribilis ostenditur, quan-
do ita fuerit constipata atque densata, vt in
nullo loco interrupta videatur. Nam si ita di-
sponitur, vt locus vacuus, per quem hostis
possit ingredi, dimittatur, profecto iam suis
hostibus terribilis non est. Et nos ergo, cum
contra malignos spiritus spiritualis certa-
minis aciem ponimus, summopere necesse
est, vt per charitatem semper vniti atque con-
stricti, & nunquam interrupti per discordiam
inueniamur: quia quamuis quaelibet bona in
nobis fuerint, si charitas desit, per malum
discordiae locus aperitur in acie, vnde ad se-
riendos nos valeat hostis intrare. Huius par-
tis optimae tu totam hereditatem possides,
& in ea princeps tu es: partis, inquam, opti-
mae, cuius est & in suauitate videre iam vel co-
templari supernam pacem, secundum no-
men Hierusalem, & contra malignos spiritus
in procinctu esse secundum castrorum simi-
litudinem. Veruntamen o dilecta, o vera
Hierusalem, fac quod dico. [Averte oculos tuos
a me, quia ipsi me auolare fecerunt.] Et tunc, quan-
do me praesentem habuisti praesentia corpo-
rali, oculos tuos, oculos tam mentis quam
corporis semper in me fixos habuisti: & nunc,
quando secundum corpus absens tibi sum,
me spiritualibus oculis iugiter contempla-
ris. Averte oculos tuos, auerte, inquam, vide-
licet ita, vt prudens & discreta sit contem-
platio, sciendo quod sim incomprehensibi-
lis ego dilectus tuus, ex eo quod sum Deus,
cuius substantiam vel naturam quanto quis
contemplatur subtilius, tanto ad compre-
hendendum insufficiens inuenitur, vt de isto
quoque recte dicas: Accedet homo ad cor al-
tum, & exaltabitur Deus. Ergone bonum est
hoc placitumque dilecto, propter causam
hanc auertere oculos? Est plane bonum ali-
quo modo, scilicet dum sic a me auertis, vt
in temetipsam conuertas oculos tuos, id est,
dum sic altissimam diuinitatem contueris,
vt reuocet ad memoriam infirmitatem tuam
infirmam conditionis, & optime scias, quia
hoc ipsum, quod Deum vides: non tuae
potentiae, sed diuinam gratiae est. [Capilli tui,
sicut grex caprarum, quae apparuerunt de Galaad,

Dentes tui sicut grex ouium, quae ascenderunt de
lauacro. Omnes gemellis foetibus, & sterilibus non est
in eis. Sicut cortex mali Punici, sic genae tuae absque
occultis tuis.] ¶ Vt quid ista dilectus lauda-
tionis modulamina repetit, cum inter cae-
tera superius eadem & eodem modo ceci-
nerit: nisi quia duplici honorificentia di-
gnum est, eandem munditiam cogitatio-
num, eandem vitae innocentiam, eandem-
que pudicitiae verecundiam, quam prius
habuisti in solitudine silentij, custodisse ad
integrum in illa frequentia, cui te inter-
esse poscebat utilitas euangelij, secundum
voluntatem dilecti pulsantis & dicentis: a-
peri mihi soror mea, quia caput meum
plenum est rore, & cincinnati mei guttis no-
cturnis? Et de istis quidem, videlicet de ca-
pillis, dentibus atque genis iam illic dictum
est: veruntamen de genis adhuc aliquid di-
cendum, quod libenter audiant amici, quod
adificentur adolescentulae, quod delecten-
tur filiae Hierusalem. ¶ In vtero nos ita na-
tura formauit, vt genua genis opposita sint.
Vnde & a genis genua dicuntur. Ibi enim
cohaerent sibi, & cognata sunt oculis, lachry-
marum indicibus & misericordiae. Denique
complicatum aiunt gigni, formarique homi-
nem ita, vt genua sursum sint, quibus oculi
formantur, vt caui fiant ac reconditi. Inde
est, quod homines, dum se ad genua pro-
sternunt, statim lachrymantur. Voluit e-
nim nos natura maternum rememorare vte-
rum, ubi considebamus in tenebris, ante-
quam veniremus ad lucem. ¶ Profecto qui
causam istam diligenter attendit, ille scien-
ter atque rationabiliter laudat & approbat
sanctis & eruditis cogitationibus familiare
esse, genua frequentius excelsio Deo cur-
uare, & genas lachrymosas genibus curuis
applicare, vt respiciet ac recogitet crea-
tor habitans in excelsis, qualiter nos in vte-
ro formauerit. Vnde & illud sanctus Iob
commonefacit his verbis: Memento quae-
so, inquit, quod sicut lutum feceris me, &
in puluerem reduces me, &c. vsque, licet
haec celes in corde tuo, tamen scio, quod
vniuersorum memineris. Non paruum in-
uentum reperit, qui istud consecutus est, vt
scienter sic exhibeat creatori, sicut reperit
propheta Micheas, cum dixit: Quid di-
gnum offeram domino? Curuem genua deo
excelsio. Nec vero soli Deo, verum etiam
hominibus dulcis visu & amabilis est hu-
iusmodi compositio siue appositio, tan-
toque quisque magis reuerendus existit,
quanto frequentius atque affectuosius ge-
nua curuans, genas suas vel oculos aut to-
tum

Cur repetit
tres modulos
laudis.

Genae & ge-
nua in vtero
materno con-
iuncta sunt.

Offerenda
sunt Deo &
genua curua-
ta & genae la-
chrymosae.

Iob. 10.

Mich. 6.

Genae & ocu-
li alti Deo ho-
minibusq; odi-
biles.

Es. 43.
Prophet. 30.

Psalm. 40.

Es. 43.

Perfectiones
anime regi-
ne, imperfe-
ctiores concu-
binas dicitur.
Matth. 23.

Numeri sexa-
ginta & octo
ginta faciunt
diatesaron
in musica.

tum caput demiserit. ¶ E contra capitis o-
culorumque ac genarum erectio nimia,
multum Deo & hominibus odibilis est, ma-
gnamque sonat vituperationem talium re-
prehensio, maxime ex ore Dei. Exempli
gratia, cum dicit: Pro eo quod eleuatae sunt
filiae Sion, & ambulauerunt extento collo,
& nutibus oculorum ibant & plaudebant,
&c. Item: Generatio cuius excelsi sunt oculi,
& palpebrae in altum subrepta. Tu o di-
lecta naturam condecorasti, quae genas tuas
ad nullius viri aspectum subleuare prima
proposuisti, solique creatori mente & cor-
pore humilis sapienter inclinasti, duce &
magistro spiritu sancto, in quo dicit pater
tuus fidelis David: Venite adoremus & pro-
cidamus, & ploremus ante dominum, qui fe-
cit nos. Sequuntur autem te vtriusque sexus
plurimi, quibus optime placet id quod au-
diunt, sicut cortex mali Punici, ita genae tuae
absque occultis tuis. [Sexaginta sunt reginae, &
octoginta concubinae, & adolescentularum non est
numerus. Vna est columba mea, perfecta mea, una
est matri suae, electa genitrici suae.] Quid est
hoc dicere: nisi quod & si multe sunt fide-
les, & propter fidem, quae per dilectionem
in eis operatur, laudabiles, nulla tamen ea-
rum tibi similis est, sicut veraciter predica-
mus, quia nec primam similem visa es, nec
habere sequentem. ¶ Nam reginae recte di-
cuntur ille anime, quae perfectae charitatis
sunt, in eo videlicet quod eundem dilectum
tuum sequentes, nihil terrenum, sed ipsum
solum querunt, nec propter metum gehen-
nae, sed propter amorem vitae tuae aeternae
peccatum fugiunt, virtutemque amando,
iniquitatem oderunt: concubinae vero sunt
ille, quae sub timore seruiunt, nec eius per-
fectionis, vt super praeceptum velint adde-
re consilium, scilicet hoc, vt relictis omni-
bus solum sequantur hunc dilectum, ha-
bentes quidem in fundamento Christum,
sed nihilominus amantes aliqua, quae huius
mundi sunt. Quod porro volunt sibi nu-
meri isti decem senarius atque octonarius:
Valeat ne aliquod nomen scripturae huius,
quod est, ששס"ו hoc est, Cantica
Canticorum. Valeat utique, quia primam
symphoniam efficiunt, quam musici nomi-
nant diatesaron. Est enim in eis habitudo,
quam Epitriton, id est, sequitertiam dicunt,
quia maior numerus, videlicet octoginta, mi-
norem numerum, scilicet sexaginta, totum
in se continet, & eius in super tertiam partem,
id est, viginti. Et haec proportio numerorum
in musica sex reddit diatesaron, quod in-

terpretatur de quatuor, & idcirco sic voca-
tur symphonia haec, quia de quatuor chor-
dis siue vocibus constat, cum duobus tonis
habens semitonium. Igitur sexaginta re-
ginae, & octoginta concubinae, id est, anime
quae verbo Dei insistant, & verbi Dei ita par-
ticipes factae sunt, vt facere possint doctri-
nae fructum: meritis quidem, secundum
quod supra dictum est, differant sed fidei co-
sonantiam per unitatem confessionis in au-
ribus dilecti suauiter resonant. ¶ Quomodo
autem numeri isti octonarius & senarius,
qui hic multiplicauerunt denarium, ab inui-
cem differunt: vt merito per senarium re-
ginas, & per octonarium voluerit designa-
re concubinas? Videlicet eo differunt, quod
senarius numerus perfectus, octonarius ve-
ro imperfectus ac diminutus, atque vsque
ad extremas unitates secabilis est. Perfectus
quippe est, & perfectorum primus numero
rum senarius, quia suis ex partibus constitui-
tur. Habet enim dimidiam, id est, tres: terti-
am, id est, duo: sextam, id est, vnum, quae par-
tes simul collectae senarii summam restitu-
unt. Porro octonarius in suis partibus seipso
minor est. Habet enim dimidiam, id est, qua-
tuor: quartam, id est, duo: octauam, id est,
vnum: quae partes simul collectae, septenari-
um faciunt, minorem videlicet summam ipso
octonario, cuius partes sunt. Claret igitur
& ista causa, cur senarius reginis, & octona-
rius concubinarum, magisque octonarius regi-
nis, & senarius congruat concubinis. ¶ Ado-
lescentularum non est numerus, id est, abun-
dant in euangelio plures, quam ad coelestes
pertineant thalamos, iuxta illud: Annuntia-
ui & locutus sum, multiplicati sunt super
numerum. Adolescentulae namque recte di-
cuntur, quae nondum saltem ad timorem
Dei profecerunt, & propter hoc custodia
indigent vel magisterio hominum, qui nec-
dum intus diuini timoris seu amoris habent
magisterium, & multae ex huiusmodi (quod
valde pauendum est) inueniuntur extra nu-
merum, quia de adolescentia nunquam ad
perfectam aetatem perueniunt, aetatem inte-
rioris hominis, quam quidam amicorum in-
sinuans, occurramus, ait, in virum perfectum,
in mensuram aetatis plenitudinis Iesu Chri-
sti. ¶ Vna est columba mea, perfecta mea, vna
est matri suae, electa genitrici suae. Vna (inquas)
est, & simile non habet: Omnino nec inter re-
ginas vlla similis huic est. Cui matri suae vna,
cui genitrici suae est electa? Nimirum matri
suae Hierusalem vna est, illi Hierusalem,
quae sursum est, quae est mater omnium no-
strum, & genitrici suae, scilicet antiquae eccle-
siae

Cur numerus
senarius regi-
nis, octona-
rius concubi-
nis attribui-
tur.

Adolescentu-
larum non est
numerus.

Psalm. 39.

Es. 43.

Mater, super
na Hierusalem,
genitrix, ma-
ter ecclesiae
patrum.

Cur Christus
hic dicitur
Aminadab,
quia rex et
sacerdos.

Exod. 6.

Psal. 109.

non per legē,
sed per fidem
iustificatio
est.

Rom. 4.

f ad

ritu humilitatis. Iuxta illud: Spiritus domini super me, eo quod vnixerit me dominus. Ad annuntiandum mansueris misit me, ut mederer contritis corde, & predicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem, &c. Nō solum autem, sed & ut inspicerem, si florisset vinea illa nimirum vinea, de qua scriptura prophetica dicit: Vineam factam est dilectio in cornu filio olei, &c. vsque, vinea enim domini exercituum, domus Israel. At illi agricolae eiecerunt & occiderunt me. Veruntamen licet hac mihi fecerint, aliqua pars eorum tandem poenitens istud cantabile dixit. (Nesciui, anima mea conturbauit me, propter quadrigas Aminadab.) Vbi nam hoc dictum fuit? Cum dicerent eis amici nostri, certissime ergo sciat omnis domus Israel, quia dominum eum & Christum Deus fecit hunc Iesum, quem vos crucifixistis: His auditis compuncti sunt corde & dixerunt ad eos: Quid faciemus viri fratres? Et quidam talium notissimus ita dicit: Fui blasphemus & persecutor & contumeliosus, sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. His atque aliis modis dixit poenitens synagoga, siue aliqua synagoga pars: Nesciui, anima mea conturbauit me, propter quadrigas Aminadab. Quare autem sic dixit, anima mea conturbauit me propter quadrigas Aminadab, & non dixit, conturbauerunt me quadrigae Aminadab? Considerate amici prius ipsas quadrigas Aminadab, & videbitis multum pertinere ad rem, quod dicit: anima mea conturbauit me, & non dicit, quadrigae conturbauerunt me. ¶ Quadrigae Aminadab quatuor sunt euangelica sacramenta dilecti, videlicet incarnatio vel diuinitas eius, passio eius, resurrectio eius, & ascensio eius. ¶ Propter huiusmodi quadrigas anima mea (inquit) conturbauit me, id est, coetus pharisaicus in seditiones excitaui me, ut talium quadrigarum cursum non possem discernere, videlicet praesentia quadrigarum earundem non bona estimatione, secundum suasionem & iniqua consilia illius talis animae meae. Coetus nanque pharisaicus erat vel esse debebat anima mea, id est, ita plebem viuificare vel regere, sicut corpus vel omnia membra corporis viuificat vel vegetat animam: utpote magistri vel sapientes, legem & prophetas scientes, imo & totam clauem scientiae tollentes. Talis anima mea conturbauit, ut ad scientiam non possem introire, & intelligere quadrigas Aminadab, quod testimonium eis perhiberet lex & propheta. ¶ In quo, vel unde dilectus Aminadab? Quod pertinuit, ut tali in re vocaretur Aminadab? In eo nimirum

Luc. 4.
vsa.

Ad. 2.

1. Tim. 1.

Quadrigae
aminadab
anima mea
coetus phari-
saicus.

Luc. 11.

Electa ut sol.

Mariam be-
norat filium
& omnes
eti.

Exod. 100

Galat. 4.

Lex, sicut nux
est.
2. Corin. 3.

Parabola de
agricolis ut
nec.
Matth. 21.

Descendi in
hortum nucum.

Universidad de
Bib

Galat. 4.

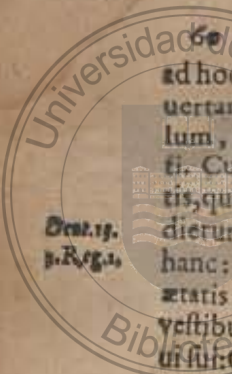
Luc. 1.

Beata me
dicunt omnes
generationes.

Quasi aurora
consurgens
Maria.

Pulchra ut
luna.

sua electa est ecclesiae patriarcharum & prophetarum ac regum iustorum, quorum de carne progenita est, quorum secundum fidem benedictionis, quae ad illos repromissa erat, iuncta vel materia est. Et illi matri, & huic genitrici una & electa est: quia nec inter angelos, nec inter homines similem vel primam habet, vel sequentem habitura est: verè columba, quia gratia plena, verè electa, quae non solum salua existeret, verum etiam ipsam salutem pareret. (Viderunt illam filiae, & beatissimam praedicauerunt reginae, et concubinae laudauerunt eam.) Hoc ipsamet praeuidens ac praenoscens, cum dixisset: quia respexit humilitatem ancillae suae, subiunxit atque ait: Ecce enim ex hoc beatam me dicet omnes generationes. Nōne, ut secundum presentem litteram hoc dictum sit, & generatio reginarum, & generatio concubinarum, & generatio adolescentularum: nōne (inquam) omnes iste generationes beatam dicent illam? Reuera, & si impares meritis, attamen fide conformes, ecce vident illam, ecce contemplantur illam unam, illam electam, & cum admiratione ineffabili voces extollunt iugiter ex omnibus locis suis, talem laudantes, talem beatissimam praedicantes, non solum hic in isto exilio mortalitatis, verum etiam & multo amplius in illa prima vitae & immortalitatis, ubi vident eam dominantem, & dominando possidentem regnum dilecti, eo videlicet iure, quo decet matrem possidere regnum filij sui. Et quid dixerunt laudantes, & beatissimam praedicantes? [Quae est ista, quae progreditur, quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.] Quam pulcher ordo in ista laudatione, in ista tuae pulchritudinis, o beatissima, praedicatione. Primum consurgens ut aurora, deinde pulchra ut luna, deinde electa ut sol. Quando nata es o virgo beata, tunc vera nobis aurora surrexit, aurora praenuntia diei sempiterni, quia sicut aurora quotidiana finis praeteritae noctis, & initium diei sequentis, sic natiuitas tua, natiuitas ex femine Abraham, clara ex stirpe David, ad quos cum iuramento Dei facta est repromissio benedictionis: finis dolorum, & consolatio mis fuit initium finis tristitiae, & letitiae nobis extitit principium. ¶ Quando autem spiritus sanctus in te superuenit, & filium virgo concepisti, virgo peperisti, tunc tu & ex tunc pulchra pulchritudine diuina: pulchra (inquam) non quomodocunque, sed ut luna. Sicut enim luna lucet, & illuminat luce non sua, sed ex sole concepta: sic tu o beatissima, hoc ipsum, quod tam lucida es, non ex te habes, sed ex gratia diuina, gratia plena. Quando autem de hoc mundo assumpta atque ad aethereum thalamum translata es, tunc tu & extunc electa ut sol: electa (inquam) nobis, quia sicut ex te natum Dei filium solem verum, solē eternum adoramus & colimus ut Deum verum, sic & te honoramus atque veneramur, ut veri Dei genitricem, scientes quia totus honor impenitus matri, sine dubio redundat in gloriam filij. ¶ Et quidem natura non tu idem es, quod ille sol, sed nihilominus tanta es, ut te honoret ipse sol, honore, quo decet filios honorare parentes suos. Qui enim dixit: Honora patrem tuum & matrem, non dubium, quin & ipse honoret, & ab omnibus amicis suis suam velit honorari matrem. Finis cantici idem sonat quod principium, terribilis ut castrorum acies ordinata, sicut superior iam dictum est. ¶ Protinus verò, quod dixeras o dilecta filiabus Hierusalem, percōtantibus quod abisset dilectus tuus, dilectus meus descendit ad areolam aromatis, ut passatur in hortis, ipse gratanter acceptum confirmat his verbis. (Descendi in hortum nucum, ut uiderem poma conuallis, & inspicerem si florisset vinea, et germinassent mala Punica.) Ita soror mea, ut nouissime dixisti: Ego descendi, videlicet de coelis in hortum meum, hortum nucum, factus sum enim ex te muliere, factus sub lege, quae nimirum lex sic mihi est tanquam hortus nucum. ¶ Denique: sicut nux sub amaro cortice, intra testam duram, dulcem & ad vescendum suauem continet nucleum, ita sub amara voce vel occidente littera, & durissimo iugo caeremoniarum, suauem atque viuificantem continet spiritum. Ad quid huc descendit? Ut uiderem poma conuallis, & inspicerem si florisset vinea, & germinassent mala Punica. Verum quod econtra euenit, illud cantabile non est, ad Cantica Canticorum non pertinet: siquidem respicias causam illorum, qui illi descensui meo nimis ingrati fuerunt. Amici nostri & filiae Hierusalem adolescentulae nostrae iam dudum rem gestam benè nouerunt, secundum illam parabolam quam dixi, quae est huiusmodi: Homo erat pauper famulus, qui plantauit vineam & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, &c. vsque, nouissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum. Agricola autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est haeres. Venite, occidamus eum, & habebimus hereditatem eius, & apprehensum eiecerunt eum extra vineam, & occiderunt eum. ¶ Secundum (inquam) parabolam illam, ego descendi in hortum nucum, id est, sub lege factus sum, ut uiderem poma conuallis, id est, ut consolaretur eos, qui me expectabant in spiritu

Orat. 19.
p. 283.

Galat. 4.

1. Cor. 19.
p. 49.

Chori castrorum.
Ibidem
p. 49.

Alia. 19.

ad hoc natus, & ad hoc passus sum, ut tu reuerteris, & resurgens, atque ascendens in celum, reuersionem tuam in clamare non destitisti. Cumque reuerteris, tu mihi es Sunamitis, quæ vel me vel patrem meum antiquum diem calefacias secundum similitudinem hanc: Et rex David senuerat, habebatque ætatis plurimos dies. Cumque operiretur vestibus, non calefiebat. Dixerunt ergo ei serui sui: Queramus domino nostro regi adolescentulam virginem, & stet coram rege, & foueat eum, dormiatque in sinu eius, & calefaciat dominum nostrum regem. Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israël, & inuenerunt Abysach Sunamitem, & adduxerunt eam ad regem, &c. ¶ Hæc denique, sicut & alia sunt per allegoriam dicta, & inter omnia, quæ in figura contingebant, sunt æstimanda. Vestimenta enim, quibus cum operiretur rex David senex, non calefiebat, carnales ceremoniæ sunt, quas ille antiquus dierum Deus cum libi offerrentur, non delectabiliter accipiebat, imo dicebat: Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hyrcorum potabo? Et multa his similia. Porro Sunamitis, puella speciosa, sola digna est stare coram Deo rege, & in sinu eius dormire, ipsumque calefacere, id est, benè calentem charitatis eius gloriam, scilicet remissionem peccatorum obtinere. Tu ergo Sunamitis reuertere, ut intueamur te, id est, unde iustificatus est Abraham, inde iustificari sperent omnes, qui volunt esse vel veraciter dici filij Abrahamæ, scilicet non ex lege, sed ex fide: & nos intuebimur te, nos gaudebimus super te. Notum hoc debet esse amicis, imo adolescentularum multitudini, & idcirco dico eis. [Quid videbitis in Sunamite, nisi choros castrorum?] Quid, inquam, aliud? Nunquid sanguinem victimarum? Nunquid circumcisionis cauterium? Nihil omnino nisi choros castrorum, id est, laudes siue cantiones præliantium, prælia laudantium siue cantantium, quod suauissimum, quod verè est pulcherrimum. Immo la Deo sacrificium laudis, ait ipse in Psalmista, & redde altissimo vota tua. Laudando chori præliantur, præliando castra laudant, & omnino est iustitiæ Dei subijci, non suam velle statuere iustitiam. Nihil aliud videbitis, aut videre desiderabitis: sed & si quis vestris & amici auditoribus ostendere voluerit, vos cum spiritu sancto, spiritu consilij econtrà dicetis: Visum est enim spiritui sancto & nobis, nihil vlerà imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, ut abstinere vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, & ea quæ vobis fieri non vultis, alijs ne feceritis. A quibus custodientes vos, benè agetis. Igitur hoc solum in Euangelio videndum atque providendum est secundum fidem patrum, ut sint chori castrorum, chori in vna fide, dicendo idipsum, castra resistendo vsque ad sanguinem contra peccatum. [Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis.] Tibi dico o Sunamitis, cui dixi reuertere, & quæ iam reuerteris, te appello filiam principis, & hæc dico tibi, quia pulchri sunt pedes tui in calceamentis. Quæritis ne adolescentulæ, cur Sunamitem iam dictam nominem filiam principis, vel cuius dicam filiam principis? Discite hoc ex amicis, & ex illo præcipue, cuius in anima valde claruit illa reuersio, quam inclinans dixi, reuertere, reuertere Sunamitis. Insigniter quippe reuersa est anima illius de lege factorum ad legem fidei. Ille nos filiam, principis cognoscere docet his verbis: Scriptum est (inquit) quoniam Abraham duos filios habuit, vnum de ancilla, & vnum de libera. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: qui autem de libera, per repro missionem. Quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta, & cætera vsque. Itaque fratres iam non sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberavit, state & nolite iterum iugo seruitutis contineri. ¶ Libera illa, cuius secundum scripturam meminit, Sara dicta dicta est. Sara autem interpretatur princeps, & secundum hoc ipsum nomen, & secundum suæ generationis modum, allegoricè designat illam, quæ sursum est Hierusalem liberam, quæ est mater omnium secundum fidem, neque enim generat secundum carnem, sed secundum fidem: sicut econtrà ancilla Agar, secundum nomen suum, quod interpretatur aliena, & secundum suæ vel generationis vel conditionis modum illam designat Hierusalem, quæ nunc est & seruit cum filiis suis. Igitur filia principis, pulchra & speciosa Sunamitis, ipsa est fides vel generatio fidei, cui nunc dico, quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia principis. ¶ An non ancilla siue ancillæ filia discalceatis pedibus incedit? Planè discalceatis, & propter hoc ipsum seruilis arguitur conditionis, quia nuditas pedum seruitutis est argumentum, excepto si fiat propter Deum, iuxta illud: Solue calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est. Verum de calceamentis hic agitur non corporis, sed spiritus, in quo discalceatū esse vel discalceatā, summa est ignobilitas, & plusquam seruilis

1. Cor. 1.

Anima paull
ut Sunamitis
reuerfa.

Galat. 4.

Filia principis
cur dici-
tur.

Ancilla discalceata.

Exod. 4.

ege-

egestas. Idcirco ancillæ calcaneum serpentis momordit, tu autem o filia principis benè calceata, caput serpentis contriuiisti, tu maximè, o princeps & domina, singularis dilecta, & sicut iam dixi, vna columba mea, vna genitrici suæ, videlicet generationi liberæ, generationi non carnis, sed fidei, quæ me virum non de carne viri, sed de spiritu Dei concepisti & peperisti patrem vel principem filiorum non carnis, sed fidei vel repromissionis. [Iunctura foemini tuorum, sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis.] Laus ista, laus magna vituperationi illi opposita est, imo & acerbissimæ exprobrationi illius ancillæ iam dictæ apud Ezechielem prophetam, dicentem ex ore domini: Et diuisti pedes tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicationes tuas. Diuisio vel diuicatio pedum ipsa est diuisio foemini, valde vituperabilis, nimirum propter illud, quod subintelligitur, videlicet propter multitudinem fornicationum. ¶ Et econtrà iunctura foemini, ipsa est compositio vel continuatio pedum, laudabilis, itemque propter illud quod subintelligitur, scilicet propter pudicitiam pulchritudinem, saluumque ac benè custoditum castitatis sigillum, maximè in te, o singularis & vnica vel nobilissima Sunamitis, in te o dilecta & dilectarum dilectissima, quæ prima sine exemplo iuncturam foemini tuorum ita custodire proposuisti, ut virgo nulli vnquam cognita vel cognoscenda viro, digna fieres coniungi tuæ integritatis auctori Deo. Quantum est hoc decus? Quanta honestas? Igitur iuncturæ foemini tuorum sicut monilia, id est, virginitatis tuæ integritas, perpessæ pudicitie custodia, celestibus prædijs communita. Cuius est hoc opus? Cuius virtus? Nimirum Dei altissimi. Et hoc ipsum, ait quidam sapiens, sapientia est, scire, quod continentia donum Dei sit. Dico igitur non qualiacunque monilia, sed monilia quæ fabricata sunt manu artificis, id est, quæ solus Deus facere & dare potest vel potuit. [Vmbilicus tuus sicut crater tornatilis, nunquam indigens poculis.] Et ista laus tua, o libera Sunamitis, opposita est ancillæ vituperationi, quam apud iam dictum prophetam habemus his verbis: Et quando nata es, non est præcisus vmbilicus tuus, & aqua non es lota in salurem. Quibus utique verbis luxuriæ superfluitatem vituperat, quia viris quidem in lumbis, foeminis autem in vmbilico luxuria est, testante domino, qui de diabolo loquitur ad beatum Iob: Virtus eius in lumbis eius, & potestas eius in vmbilico ventris eius. Igitur vmbilicus

Diuisio foemini in ancilla.
Ezech. 16.

Iunctura foemini in libera.

Sap. 8.

Ezech. 8.

Gregorius

Iob 40.

tuus crater tornatilis, quid est nisi ac si diceret: Perfecta est in te virtus castitatis, & liberata ea ab omni carnalis appetitu voluptatis? ¶ Parum quippe fuisset ad laudem veræ virtutis, dixisse, iuncturæ foemini tuorum, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis, nisi & istud adderetur, vmbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis, quia videlicet illo præcedenti versiculo solum denegatur opus siue affectus carnalis commercij: illo autem sequenti appetitus quoque cogitationis, qui si inesset, nunquam veraciter diceretur vmbilicus sic præcisus, imo & circumcisus, ut crater tornatilis, neque adderetur adhuc, nunquam indigens poculis. Quidnam est vmbilico non indigere poculis, nisi non vri vel sitire per appetitum libidinis? Hinc enim per quandam sapientem dicitur in mulierem malam: Sicut viator sitiens ad fontem os suum aperiet, & ab omni aqua proxima bibet. Ergo tu o Sunamitis, o filia principis, corde & corpore es casta, mente & carne integra & incorrupta, cogitatione & opere munda. Ut autem perficiatur ista laus, dicendum, quia locutione quoque utilis es atque pudica. Hoc est, quod nunc dico, ego dilectus tuus, [Venter tuus, sicut aceruus tritici vallatus liliis.] Venter tuus, venter interioris hominis, iuxta quod quodam loco dixi, qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viue, ipse est sicut aceruus tritici, id est, nunquam indiget pane veteris Dei, imo abundat omni tritico, quodcumque seminauerunt alij. Illuc illatum est omnne, quod prophetarum fides elaborauit. Exempli gratia, ut Elaias qui dixit: Et accessi ad prophetissam, & concepit & peperit filium. Tu enim o dilecta, tu es illa prophetissa, ad quam accessit omnis sanctus & fidelis propheta, ad quam tendebat, & in qua completa est omnis sancta & fidelis prophetia. Hinc venter tuus sicut aceruus tritici, quod videlicet triticum prudenter congregasti, meditando in scripturis, sicut dictum est quodam in loco: Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. ¶ Huiusmodi aceruus benè est vallatus liliis, quia profectò pulchritudo castitatis, sicut claritudinem sensus ad intelligendum scripturas efficit, ita & auctoritatem parat omni homini, ut dignus sit foris eloqui ea, quæ intus reposuit vel contulit verba Dei triticum domini. [Duo ubera tua sicut duo binnuli capree gemelli. Collum tuum sicut turris eburnea.] Et ista laus, laus liberæ, opposita est vituperationi ancillæ, imo & ancillarum, quæ ex vna factæ sunt

Vmbilicus
marie crater
tornatilis, etc.

Eccles. 6.

Iohan. 9.

Venter marie
ut aceruus tritici.

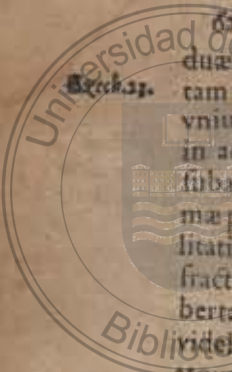
Esa. 8.

Ezech. 8.

Vallatus liliis.

Et ista laus.

f 2 duz.

Duo vbra
Maria.

Sim collum.

Gen. 32.

Exod. 32.

Psalm. 109.

Osee 12.

Humilitas
turris eburneae.

Psalm. 42.

duz. Fili hominis, ait dominus ad prophe-
tam Ezechielem, duz mulieres filie matris
vnius fuerunt, & fornicatae sunt in Aegypto,
in adolescentia sua fornicatae sunt ibi, ibi
subacta sunt vbera earum, & fractae sunt mam-
mae pubertatis earum. Quanta iniuria serui-
litis in illa tali subactione vberum, talique
fractura mammarum. Et quantum decus li-
bertatis hic secundum similitudines istas,
videlicet hinnulorum gemellorum capreae
atque turris eburneae. Ergo tu o libera Suna-
mitis, tu maxime cuius duo vbera sunt ge-
mella, seculis omnibus inaudita, virginitas
atque fecunditas: tu (inquam) o dilecta sin-
gularis, libera es ab omni iugo peccati, secun-
dum istas similitudines hinnulorum capreae
atque eburneae turris. ¶ Quid est collum tu-
um, vel quale est collum tuum? Vtique non
extentum, imo amabiliter demissum, & haec
est humilitas tua, fortitudo magna, fortitu-
do pulcherrima: verè sicut turris eburnea,
quae & aspectu amabilis, & statura sit fortis.
Cui fortis, cui amabilis? Deo fortis, Deo a-
mabilis: diabolo autem terribilis, inaccessi-
bilis. Quomodo ipsi Deo fortis? Nimirum
sicut ex istis comprobatur exemplis: Quia si
contra Deum fortis fuisti, ait ipse ad patrem
tuum fidelem Iacob, quanto magis contra
homines preualebis? Ad Moysen autem: Cer-
no (inquit) quod populus iste duræ cervicis
sit, dimitte me, ut irascatur furor meus con-
tra eos, & deleam eos, faciamque te in gen-
tem magnam. Et non dimisit eum, imo tam-
diu luctatus est, ut videns Deus quod eum
superare non posset, diceret illi: dimisi iux-
ta verbum tuum. Quali fortitudine lucta-
batur ille vel ille? ¶ Profecto humilitate si-
cut & de isto Psalmista dicit: Si non Moyses
electus eius steterit in contractione, id est,
in nimia mentis humilitate in conspectu e-
ius: de illo autem propheta Osee, cum dixit:
In fortitudine sua directus est cum an-
gelo, & inualuit ad angelum, & confortatus
est: confestim, fortitudinis eius exprimens
modum, subiunxit: Fleuit & rogavit eum.
Igitur o dilecta collum tuum, quod est humi-
litas tua, turris eburnea, id est, fortissima est
atque pulcherrima: quam respiciens altis-
simus dedit tibi gemellos istos dulces hin-
nullos, duo vbera haec, virginitatem atque fe-
cunditatem, & ecce habes tria insignia haec:
tertium quippe humilitas tua est. [Oculi tui
sicut piscinae in Efebon, quae sunt in porta filie mul-
titudinis.] In quo oculi tui sicut piscinae? Ni-
mirum in eo, quod non deficiunt eis aquae, &
tu maxime præ cunctis mortalibus semper
compuncta corde, dicere potes: Fuerunt mi-

hi lachrymae meae panes die ac nocte: Pro-
pterea dixi, sicut piscinae non qualescunque,
sed piscinae in Efebon, id est, in maxima com-
punctione. Efebon quippe interpretatur,
cingulum mœroris, unde & congruè no-
men hoc magnitudinem significat compun-
ctionis, quæ sunt in porta filie multitudi-
nis, id est, in prima portione terræ promil-
sionis. Efebon quippe ciuitas fuit Seon re-
gis Amorrhæi, qui regnavit in Efebon, & ipsa
data est filijs Ruben in possessionem trans
Iordanem. Filii autem Ruben, (ait scriptu-
ra) & Gad venerunt ad Moysen & Eleaza-
rum sacerdotem, & petierunt terram il-
lam, præcepitque Moyses Eleazaro sacer-
dote, & Iosue filio Nun, & principibus fa-
miliarum dicens: Si transferint filii Gad &
filii Ruben vobiscum Iordanem omnes ar-
mati ad bellum, date eis terram Galaad in
possessionem. Rectè ergo dicitur, quæ sunt
in porta filie multitudinis, quia prima fuit
possessio gentis, quæ in Aegypto multipli-
cata, ingrediebatur terram promissionis.
Hoc ad mysterium valde pertinuit, scilicet
piscinas taliter delignare, quæ sunt in porta
multitudinis, sunt enim prima experimen-
ta supernæ dulcedinis beatæ possessionis,
ita ut iam veraciter dici possint terra pro-
missionis, secundum magnum sacramen-
tum scripturæ dicentis: Cumque cepisset
eam, videlicet Cariathsepher, quod inter-
pretatur ciuitas literarum, Othoniel filius
Ceuez, frater Caleph minor, dedit ei Ca-
leph Axam filiam suam coniugem, quam per-
gentem in itinere monuit vir suus, ut pete-
ret à patre suo agrum. Quæ cum suspirasset,
sedens in asino, dicit ei Caleph: Quid ha-
bes? At illa respondit: Da mihi benedictio-
nem. Quia terram arentem dedisti mihi, da &
irriguum aquis. Dedit ergo ei Caleph irrigu-
um superius, & irriguum inferius. ¶ Secun-
dum facti huius similitudinem, irriguum su-
perius accipit anima, cum se in lachrymis coe-
lestis regni desiderio affligit: irriguum verò
inferius accipit, cum inferni supplicia sten-
do pertimescit. Igitur in his verbis, oculi
tui sicut piscinae in Efebon, quæ sunt in por-
ta filie multitudinis, hic sensus est mysti-
cus, ac si diceretur: Oculi tui præ amore vel
desiderio dilecti, quo langues & compun-
geris, fluunt lachrymis, & istæ lachrymæ pisci-
nae sunt in Efebon, id est, aquæ manantes
cingulo mœroris, ista compunctio terra est
irrigua aquis, principium quoddam super-
næ dulcedinis & æternæ hereditatis, sicut il-
la Efebon & terra trans Iordanem, prima
fuit possessio terræ promissionis, illi filia
multi-

Efebon.

Num. 32.

Iosue 19.
Iudic. 1.

Irriguum su-
perius & in-
ferius.

Nasus ancillae
præcisus.

Ezech. 23.

Matth. 23.

1. Cor. 4.
Hebr. 11.

Damascus.

Galat. 4.
Gen. 21.

Nasus sicut
turris Libani.

Psalm. 60.

Rom. 8.

multitudinis, scilicet Israeliticæ plebi: cuius
multitudine non pauciores sunt, qui ascen-
derunt vel ascendunt, ut repromissionem ac-
cipiant æternæ hereditatis. [Nasus tuus sicut
turris Libani, quæ respicit contra Damascum.] Verè
ingenua, verè libera Sunamitis, nasum ha-
bens egregium, at illa ignobilis ancilla na-
sum habet præcisum, sed & aures eius præ-
cisæ sunt, sicut dictum est per prophetam su-
perius memoratum. Propterea o Ooliba hec
dicit dominus Deus: Ecce ego suscitabo o-
mnes amatores tuos contra te, &c. usque Na-
sum tuum & aures tuas præcident, & qui re-
manferint, gladio concident. Ut dictum ita
& factum est. Nunquid enim illa talis ancil-
la nasum habet aut aures? Si nasum haberet,
aliquid de longinquo sentiret, aliquid de
futuro seculo cogitaret aut desideraret. Si au-
res haberet, non solum literam attenderet,
sed & viuificantem in litera spiritum audiret.
Nunc autem solis præsentibus delectatur,
neque audit eum, qui toties ad audiendum
inuitat, dicendo, qui habet aures audiendi,
audiat. Igitur neque aures neque nasum ha-
bet. ¶ Tu autem o libera, nasum integrum, nasum,
ut iam dictum est, habes egregium, quæ sano
odoratu sentis & appetitu traheris, non eo-
rum quæ videntur, sed quæ non videntur, se-
cundum illud: Est enim fides sperandarum
substantia rerum, argumentum non apparen-
tium. Quomodo tibi est nasus eiusmodi? Si-
cut turris Libani, quæ respicit contra Dama-
scum, id est, contra cruentum supradictæ an-
cillæ filium. Damascus nanque interpretatur
bibens sanguinem, & illum significat, de quo
Apostolus loquitur, dicens: Sed quomodo
tunc is, qui secundum carnem natus est, perse-
quebatur eum, qui secundum spiritum, ita &
nunc. Fortissimo spei ac discretionis naso o-
pus erat contra omnem eiusmodi falsum fra-
trem, ludendo persequentem, persequendo
ludentem, ne vique quaque illudat: & si cor-
pus lædit, saltem animam non decipiat. Et
fortis utique est nasus iste discretionis, sicut
turris Libani, dum ritè spernendo visibi-
lia, & sperando invisibilia, fortiter resistit,
neque frangitur visibilibus incommotis, iux-
ta illud: Deduxisti me, quia factus es spes mea,
turris fortitudinis à facie inimici. Quomodo
turris ista respicit contra Damascum? Nimi-
rum sensui eius sensum habendo contrarium,
iuxta illud: Qui enim secundum carnem sunt,
quæ carnis sunt, sapiunt: qui verò secundum
spiritum, quæ sunt spiritus, sentiunt. Est au-
tem in respectu isto etiam manifestum Dama-
scum, id est, filij ancillæ, opprobrium. ¶ Si-
cut enim in interiori homine Damascus ille

perdidit omnem discretionis & spiritualis
intelligentiæ nasum, sic & exterius quoque
quendam perdidit nasum suum, nasum ma-
gnum, scilicet ciuitatem Hierosolymam, &
nobile templum, & cetera insignia, quæ destruc-
ta sunt: quibus ablatis, ita ignominiosa fa-
cta est circumcisio carnalis, sicut naso præci-
so deformis efficitur facies cuiusque homi-
nis, & idcirco quæ respicit, ipsa etiam talem
Damascum contemnit & dicit: Tu ancilla su-
perba cum filio tuo Damasco, quid faceret si
vel tu nasuta, vel si ille nasus tuus esset: cum
nec saltem exterius nasum habens, pulchram
te existimes? Quid (inquam) faceres, si tem-
plum tuum & ciuitas tua permansisset? Bene
igitur o libera Sunamitis nasus tuus contra
Damascum respicit firmiter stans sicut tur-
ris Libani. [Caput tuum ut Carmelus, & come ca-
pitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus.] Car-
melus scientia circumcisionis interpreta-
tur. Caput verò principale est corporis, &
pro corde accipitur, quod principale est in-
terioris hominis, iuxta illud: His ergo fieri
incipientibus, leuate capita vestra, id est, ex-
hilarate corda vestra, quoniam appropin-
quat redemptio vestra. Igitur caput tuum ut
Carmelus, id est, cor tuum scientiam circum-
cisionis habet, ut legitime & sicut necessari-
um est circumcidatur, quisquis secundum
Deum & secundum fidem, quæ in te est iusti-
ficari vult. ¶ An non & Moyses circumcisio-
nem istam præscripsit, circumcisionem cor-
dis? Circumcidite igitur, ait ipse in Deutero-
nomio, preputium cordis vestri, & cervicem
vestrâ, ne induretis amplius. Quid est ista cir-
cumcisio, nisi perfecta Dei dilectio? Nam &
in alio loco, cum dixisset: Circumcidet domi-
nus Deus tuus cor tuum, & cor seminis tui,
ita subiunxit: Ut diligas dominum Deum in to-
to corde tuo, & in tota anima tua. ¶ Porro
circumcisionis carnis scientiam veram in hoc
habes, ut non dubites illam cessare debuisse,
ex quo venit, & manifestatum est semen, cuius
venturi fidem habens Abraham, signum ac-
cepit circumcisionis, signaculum iustitiæ fi-
dei. ¶ Dixi de scientia circumcisionis, quid
dicam de scientia legis? Hoc nimirum quod
omne illam, scilicet ceremoniarum legem, spi-
ritualiter intelligis. Hoc est quod dico, & co-
mæ capitis tui sicut purpura regis, iuncta cana-
libus. Come capitis, id est, sensus cordis tui in
meditando vel cogitando mysteria legis Dei:
Exempli gratia, quid mysterii contineat vitu-
tulus immaculatus, iustus offerri pro peccato
sacerdotis, qui peccauerit & populum dere-
linquere fecerit, quid hyrcus de capris, quod ca-
pra, & quid ouis, quid turtur, & quid pullus
f 3 colum-

Caput pro
corde aliquan-
do ponitur.

Circumcisio
cordis.
Deut. 10.
Deut. 10.

Gen. 17.
Roma. 4.

Scientia legis
& ceremoniarum, scilicet
et spiritualiter.

Leu. 16. 20. columba, cunctus ritus sacrificij: meditan-
do, inquam, in his, & in ceteris huiusmodi,
comæ capitis tui, id est, sensus cordis tui
sunt, sicut purpura regis, videlicet cuncta re-
ferendo ad sacramentum passionis dilecti
tui, qui propter ipsum, quod passus est, rex
constitutus & gloria & honore coronatus,
sedet ad dexteram maiestatis in excelsis.
Matth. 27. Et recte passio regis dicitur purpura re-
gis, non solum propter purpureum colo-
rem sanguinis, quem in passione effudit,
verum etiam propter purpuram derisoriam,
quam circumdederunt ei: protinus tribus
pœnis passionum consummandum, scilicet
flagellandum, crucifigendum, lancea percu-
tiendum. Nam illi quidem irridentes purpu-
ram circumdederunt ei, tanquam regi, sed
ille serio & purpuram admisit, & calamus
pro sceptro suscepit in dextera, quia certifi-
simè per hæc fiebat, ut & in cœlo & in terra
purpuram regni, & sceptrum acciperet im-
peri. Proinde purpura illa rectè dicitur iun-
cta canalibus, quia sicut purpura eo magis
tingitur, & pretiosior fit, quò vicinior atque
diutius iuncta fuerit tincturæ canalibus, ita
passio dilecti eo gloriosior est, quo amplius
præ cunctis sacrificijs processit secundum
consilium diuinitatis, cuius videlicet confi-
lij arcana, quasi quidam canales sunt, per quos
cucurrit pretiosissima hæc tinctura purpu-
rea, qua dilectus iste, qui erat virginitate can-
didus, factus est morte vel passione sua, &
permanet in æternum rubicundus, Deus ve-
rè gloriosus, & homo valde speciosus, & in
vtraque substantia rex vnus semper & vbi-
que victoriosus. *[Quam pulchra es, & quam de-
cora charissima in delicijs. Statura tua assimilata est
palme, & uberata botris.]* Quid est in deli-
cijs pulchram & decoram esse, nisi in abun-
dantia gratiæ mansuetudinem summamque
humilitatem cordis habere? Denique dona
gratiarum & intelligentia scripturarum siue
sacramentorum celestium verè sunt deli-
ciæ, & humilitas cordis vera pulchritudo
est, res decora, & Deo amabilis virtus est.
Hæc in te coniuncta sunt o charissima, tales
deliciæ, talisque pulchritudo. Quod enim
dixi? Statura tua assimilata est palmæ, & vbe-
ra tua botris. Et ne dubium sit, cui palmæ
dicam adhuc. *[Dixi ascendam in palmam &
apprehendam fructus eius: Et erunt ubera tua si-
cut botri vineæ, & odores tui, sicut malorum: gut-
tur tuum, sicut vinum optimum.]* Magna igitur
humilitas, quam ista pulchritudo sonat: sta-
tura tua assimilata est palmæ, quia tale est,
ac si dicam, mihi assimilata es omni habitu
mentis tuæ, mihi, inquam, assimilata es in eo,

quod in crucem ascendi mitis & humilis cor-
de. Hunc ergo ascensum meum futurum dixi,
nec quisquam amicorum dubitauerit,
quin dixerim tibi. Si enim ipsis amicis dixi:
Ecce ascendimus Hierosolimam, & filius
hominis tradetur ad crucifigendum, & alia
multa ad hunc sensum pertinentia, imo si &
inimicis dixi: Et ego si exaltatus fuero à ter-
ra, omnia traham ad meipsum, quanto magis
charissima dixi, aut dicere debui: Ascendam
in palmam & apprehendam fructus eius, & erunt
vbera tua sicut botri vineæ, & odores tui
sicut malorum: guttur tuum, sicut vinum
optimum? Hoc erat dicere, exaltabor in cru-
cem victoriosam, & moriendo morte fru-
ctuosa, operabor velociter salutem omni-
um credentium, & deinde doctrina tua, do-
ctrina legalis atque euangelica, tempore op-
portuno palmam prædicabitur, sicut in autum-
no dulces botri comeduntur, & bonus vbiq;
diffunditur odor bonorum operum tuorum,
& dulcissimum atque delectabile mihi erit
eloquium tuum sicut vinum optimum. Tu
autem ad hæc: *[Dignum dilecto meo ad potandum,
labijs & dentibus eius ad ruminandum.]* Et reuera,
ut dicis, ita est. Sicut enim vinum optimum
dignum regibus est ad potandum, labijs &
dentibus eorum ad ruminandum, sic eloqui-
um tuum dignum mihi est ad audiendum,
cunctisque amicis & testibus meis ad prædi-
candum. Quid faciemus, vel quo ibimus
cum tantis istis dilectis delicijs? Nostri e-
nim, qui primi ad istas delicias vocati sunt, *[Lec. 14.]*
venire nolunt, sed abierunt negligentes,
alius in villam suam, alius verò ad nego-
tiationem suam, reliqui verò tenuerunt a-
micos nostros, & contumelia affectos occi-
derunt. Quid igitur faciemus? *[Ego dilecto
meo, & ad me conuersio eius. Veni dilecte mi,
egrediamur in agrum, commoremur in villis. Ma-
ne surgamus ad vineas, uideamus si floruit vinea, si
flores fructus parturiunt, si floruerunt mala puni-
nica. Ibi dabo tibi ubera mea. Mandragoræ dede-
runt odorem in portis nostris. Omnia poma noua &
uetera, dilecte mi, seruaui tibi.]* Hæc ego dile-
cto meo locuta sum, & ad me conuersio e-
ius, videlicet non improbando, imo propo-
situm hoc habendo, ut egredieremur, quip-
pe qui iam dudum dixerat ad ciues suos:
Amen dico vobis, quia nemo propheta
acceptus est in patria sua, & hoc dicto pau-
ca interlocutus ipse transiens, per medium
illorum ibat, significans utique transitu-
rum se à suis ciuibus, & egressurum in a-
grum, & commoraturum in villis. Itaq; con-
cordans proposito Dei: veni (inquam) dile-
cte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.

in villis, ut videlicet qui erant agrestes, fiant
domestici: qui erant villani, fiant ciues Dei,
& iuxta propheticum oraculum: Lætetur de-
serta & inuia, & exultet solitudo, & floreat
quali liliū, germinans germinet, & exul-
tet lætabunda & laudans, & gloria Libani de-
tur ei, gloria scilicet hæc, ut videant gloriam
domini, & decorem Dei nostri, cuius visione
indignum se Libanus iste, id est, populus lu-
daicus facit, repellendo verbū Dei. Illuc egre-
diamur, ibi commoremur, & ibi commoran-
tes mane surgamus ad vineas, sine dubio iam
illic nostra commoratione propagantes. Vi-
deamus si floruit vinea, si flores fructus par-
turiunt, si floruerunt mala punica. Nam tunc
floruit vinea, sed iam in villis eiusmodi de
carne gentiliū agrestium nati sunt aliqui,
qui sint ad vitam æternam præordinati, sine
dubio mox credituri, & tunc flores fructum
parturiunt, si dociles inueniuntur ad benè
operandum: tunc etiam floruerunt mala pu-
nica, si inueniuntur in illis aliqui, quorum fi-
des usque ad martyriū durare sufficiat, quod
sine dubio futurum est. Ibi dabo tibi vbe-
ra mea, scilicet nutriendo multitudinem fi-
liorum, quos in nouam infantiam fecunda
tibi pariet gratia. Vnde hoc ita certum, quod
multitudo filiorum nasci debeat illic, vbi ha-
ctenus sterilitas fuit? Videlicet tam ex scri-
pturarum testimonijs, quæ testantur ita de-
bere fieri, quam ex præsentibus experimen-
tis, quia mandragoræ dederunt odorem in
portis nostris. Mandragora mala habet sua
uè olentia, quæ & *δυσωπρόμορος* appellat-
tur, quod habeat radicem, formam hominis
similantem: cuius cortex vino mixtus, ad bi-
bendum datur his, quorum corpus propter
curam secandum est, ut soporati dolorem mi-
nimè sentiant: sterilibus quoque mederi fer-
tur, ut concipiant. Mandragoræ ergo dede-
runt odorem in portis nostris, id est, experi-
menta præsto sunt, quod iam fieri debeat il-
lud, quod gentilitati hæctenus sterili spiri-

tus propheticus promittit: Lauda (inquiens)
sterilis, quæ non paris, decanta laudem, & hin-
ni quæ non pariebas, quoniam multi filii de-
sertæ magis, quam eius quæ habet virum, &c.
In portis (inquam) nostris, id est, dum adhuc
sumus in finibus nostris. in finibus iudaicis,
sensimus odorem huiusmodi. Venerat enim
iam Aethiops eunuchus odorare in Hierusa-
lem, & reuertebatur sedens super currum su-
um, legensque Esaiam prophetam, cum ecce
sentiens spiritus sanctus odorem eius, dixit
ad Philippum: Accede & adiunge te ad cur-
rum istum. Sed & tunc eramus in portis no-
stris, quando odorem dederunt in cōspectu
domini elemosynæ Cornelii centurionis. Ad
quem odor & illud pertinet, quod post-
modum cuidam amicorum talis visio per no-
ctem ostensa est: Vir macedo quidam erat,
stans & deprecans eum, dicens: Transiens in
Macedoniam, adiua nos. His atq; alijs mo-
dis odorem dederunt mandragoræ in por-
tis nostris, fecunditatem significantes de lo-
co sterilitatis. Nunquid autem ibi tantum-
modo vbera mea dabo tibi? imo & omnia po-
ma noua & vetera, dilecte mi, seruaui tibi.
Quam diu paruuli fuerint hi, qui in loco vbi
dicebatur: Non plebs mea vos, nascuntur filii
Dei viuents, quam diu (inquam) imbecilles
erunt ad audiendum grandem sermonem,
eisque lacte opus erit, non solido cibo, tam
diu dabo vbera mea: cum autem perfecti fue-
rint, & pro consuetudine exercitatos sensus
habuerint ad discretionē boni & mali, tunc
cibum solidum tibi in illis, quia omnia no-
ua & vetera, omnia veteris ac noui te-
stamenti sacramenta seruaui tibi,
conferens in corde meo, pro-
ferenda in tempore suo,
in tempore oppor-
tuno.

FINIS LIBRI SEPTIMI

RYPERT.

RUPERTI ABBATIS

TVITIENSIS IN CANTICA CAN-

TICORVM, DE INCARNATIONE DOMI-

ni Commentariorum.

LIBER SEPTIMVS.

*Deus pater
fili dilecti
dilecti in a-
gru ad gentes.*

Actum est o dilectissima di-
lecti, factum est, vt dixisti,
veni dilecte mi, egrediamur
in agrum, commoremur in
villis. Felix dies, felicia no-
bis tempora huius egressus

Acto. 13.

Es. 49.

Es. 45.

Acto. 13.

Cap. VII.

Luc. 1.

ibidem

*Gentiu popu-
lus filia ma-
rie.*

Gen. 19.

pter fidem, quanto magis tu o fidelissima fi-
delium mater es omnium nostrum? propte-
rea dicit ista valde attonita propter auditum
supradictu magna gaudij multitudinem: Quis
mihi det te fratrem meum, sugentem vbera
matris meae? fratrem suum dicit dilectum su-
um, & describit eum dulci descriptione, sugen-
tem (inquiens) vbera matris meae. Cuius ma-
tris meae, nisi virginis Mariae? Propterea de
patre nihil dixit, quia videlicet in fratre isto,

*Christus fra-
ter noster est
ex matre tan-
tum.*

vt conciperetur vel nasceretur, fieretq; filius
naturae vel carnis nostrae, vir nihil patrauit.
Totum quod frater noster est, de matre est.
Matris vbera suxit, sed non de patris radice
fluxit. Mater ista, mater est, quia caro ista, ca-
ro nostra, & fides ista, fides tua o Maria, fides
nostra est. Non se capit intus magnitudo gau-
dij, intus in corde credentis, & felicitatem su-
am admirantis, quod Deus filius Dei, frater
eius factus sit, frater eius o mater ex te, cuius
vbera suxit. Erupit & clamat, Quis mihi det
te fratrem meum, sugentem vbera matris meae,
& adiecit, vt inueniam te foris & deosculer,
& iam me nemo despiciat? Despiciebatur em,
vt pote sterilis & deserta sine viro, id est, sine
Deo in hoc mundo: despiciebatur, inquam,
& dicebatur praeputium (vt Apostolus ait) ab
ea, quae dicitur circumcisio in carne manu fa-
cta, & erat alienata a conuersatione Israel. In-
ueniam ergo te (inquam) foris & deosculer, inueniam te
& iam me nemo despiciat. Videlicet cu pos-
sim dicere illud verissimum, quia multi filii
desertae magis, quam eius quae habet virum.

Ephe. 2.

Rome. 2.

Galat. 6.

Es. 45.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

Galat. 4.

COMMENTARIORVM LIBER VII.

67

*Sterilis pepe-
rit filios plu-
rimos.*

1. Cor. 13.

Es. 49.

Iohan. 19.

Ps. 118.

*Mustum malo-
rum Gran-
atorum.*

Ps. 49.

potita osculis, cum tu mihi tua mysteria reue-
laues, habeo ego haecenus sterilis, habeo
ex te filios innouate iuuetis, quos te facie-
te ordinabo mihi lectores atq; lectrices, can-
tores atq; cantrices, sacerdotes siue potestates,
prophetice atq; apostolice gratiae appropin-
quantes, & constituam ex eis scholas legen-
tium atq; choros canentium: adhibebo mihi
tubas praedicantium, & linguas interpretum,
vt mihi explicent scripturas, quae de te sunt,
& quae haecenus intus in vna lingua latuerunt.
Atq; ita ordinata castrorum acie irrumpam
domum matris meae, & in cubiculum genitri-
cis meae, vbi haecenus requiescunt bestiae, &
habitant dracones siue struthiones, & pilosi
saltant & respondent vlulae: du colitur adul-
ter Iuppiter, caeterorumq; non deorum, sed
demonum terrae phalanges, protractisq; so-
ras omnibus, inducam te illuc, vt & in domo
matris meae, & in cubiculo genitricis meae, sci-
licet & in palatijs regum, & in templis quon-
dam demonum nomen tuum inuocetur. Ibi
me docebis palam, & cum libertate vocis, mo-
re tuo, quemadmodum dixisti: Ego palam lo-
cutus sum mundo, & in occulto locutus sum
nihil. Et dabo tibi poculum ex vino condito,
& multum malorum granatorum meorum.
Quid eni aliud vel maius dare possum? Hoc
vt daret, inuenit & ille qui dixit: Quid retri-
buam domino pro omnibus quae retribuit
mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen do-
mini inuocabo. Et est sensus: Prius bona pro
malis, deinde bona pro bonis dominus mihi
retribuit. Quid retribuam ei? Haec deliberas,
ad te veni, cum aliquid maius non possim, Ca-
licem salutaris accipiam, & nomen domini in-
uocabo. Hoc est, quod nunc dico: Et dabo tibi
poculum ex vino condito, id est, sacrificium
offeram saceratum, & verum sanctum inuisibili
passionis tuae sacramento. Nec solum istud
faciam, verum etiam mustum dabo tibi malo-
rum Granatorum meorum, id est, pretiosam in
conspetu tuo mortem sanctorum martyru
tuorum, qui quam plures ex me tuae mortis
imitatores erunt. Hoc erit tibi poculum, quod
non erit sanguis brutorum animalium. Hinc
enim vel tu vel pater tuus, Deus Deorum domi-
nus, locutus est: Nunquid manducabo carnes
taurorum, aut sanguinem hyrcorum potabo?
Immola Deo sacrificium laudis, & redde, &c.
[Laua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabi-
tur me.] O vos filij vel filiae, magna quidem &
ardua res est, fratrem meum taliter introdu-
cere in domum matris meae, & in cubiculum
genitricis meae, & multas proinde pressuras
habemus tolerare, sed nolite pertimescere.
Ipse vbiq; praesens, duplici consolatione con-

solabitur me. Nam laeva eius sub capite meo,
& dextera eius amplexabitur me. Laua eius,
id est, temporalis interdum prosperitas, ne in la-
boribus deficiam, sustentabit me, neq; retari di-
mittere supra id, quod possum sustinere: & dexte-
ra, scilicet spes retributionis eterne non incer-
ta, fortius atq; abundantius laetificabit atq; de-
lectabit me. Fiet mihi iam in isto seculo conso-
latio haec, vt ipsi reges vel principes mihi den-
tur in famulatum: in illa vero dextera, vbi im-
mortalitas regnat, ipsum visum sum ego visio-
ne aeterna in decore suo, fratrem meum, dile-
ctum meum, regem regu, & dominum domi-
nantium, iamq; tantum bonum prae gustare cu-
pio per contemplationis studium. [Adiuo uos
filiae Hierusalem, ne suscitatis neque euigilare faciatis
dilectam, donec ipsa uelit.] Hoc sciens ipse frater
meus, quia solos meditor vel meditari cupio
amplexus dexterae eius: ne (inquit) suscitatis
neq; euigilare faciatis dilectam, donec ipsa
velit. Ne (inquam) suscitatis, videlicet eo mo-
do, quo Martha suscitare volebat mariam so-
roris suam. Maria namq; sedens ad pedes di-
lecti, audiebat verba oris eius. Hoc erat re-
quiescere. At illa, quae satagebat circa frequens
ministerium, volens eam suscitare: Domine
(inquit) non est tibi cura, quod soror mea re-
liquit me sola ministrare? Dic ergo illi vt me
adiuuet. Cunctis filiabus eiusmodi, quae cor-
porale ministerium siue actualem vitam ne-
sciunt discernere, quantum distet a dignitate
contemplationis, dictum hoc esse nemo dubi-
tet, ne suscitatis neq; euigilare faciatis dile-
ctam, donec ipsa velit. Nam illa, quae optimam
partem elegit, quaecumq; studet verbo Dei,
ipsa est dilecta: ceterae quae solite sunt & tur-
bantur erga plurima, sicut Martha illa, filiae
sunt. [Quae est ista quae ascendit de deserto, delicijs
fluens, innixa super dilectum suum?] Ab isto versicu-
lo vsq; ad finem decantatio clarissima, circa
illam versatur de gentibus electam atq; dile-
ctam, cuius electio fratris gratiae est, fructus
siue effectus euangelicae predicationis, ex quo
fieri coepit, o dilectissima dilecti, illud quod
dicebas: veni dilecte mi, egrediamur in agru,
commoremur in villis. Hunc tantum egressus
vestri fructum admiratur electio ex Iudaeis,
quae parua numero per euangelium venit & di-
cit: Quae est ista, quae ascendit de deserto, deli-
cijs affluens, innixa super dilectum suum? De
deserto, id est, de agro & de villis, quo vos o
dilecte & dilecta, cum consilio supradicto e-
gredi atq; commorari voluistis. Quae est ista?
Vbi erat? Vbi latebat? Mira res. Nobis nulla
erat, nusquam erat: sed illi erat, in illo erat, de
quo veraciter dictum est: Quod factum est,
in ipso vita erat, & de quo dicit alius quidam Iohan. 17.

g ami-

Universitas de Deu
Rom. 12.
innixa super dilectum.

amicorum. Quid vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt? Qualis enim est? qualis ascendit? Delictis affluens, innixa super dilectum suum. Iure miremur quantis vel qualibus delictis affluit, delictis gratiarum, quæ manifestatur ad utilitatem, videlicet sermone sapientie, sermone scientie, fide, gratia sanctorum, operatione virtutum, prophetia, discretione spirituum, generibus linguarum, interpretatione sermonum. Quomodo autem vel ad quid innixa super dilectum suum? Nimirum ut non timeat timorem hominum, ut non deficiat in tribulationibus, quæ illam inuenerunt siue inuenturæ sunt, tribulationibus atque persecutionibus inimicorum visibilibus atque invisibilibus, paganorum, Iudeorum, hereticorum, & spirituum malignorum. Quomodo enim inter hæc omnia subsisteret, nisi innixa esset super dilectum suum? Nunquid innixa deberet esse super semetipsam, aut super quemlibet alium? Tunc utique caderet, stare non posset. Nunc autem dicit: Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus protector vite meæ, a quo trepidabo? Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me praelium, in hoc ego sperabo. Hoc dicere & facere, nimirum est innixa esse super dilectum. Quomodo factum est istud? Quomodo talis & taliter ascendit? Sub arbore malo suscitauit te, ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. Delictio ex Iudeis, nunquid quasi nesciens admiraris? Nunquid causam nescis, cur ista talis taliter ascendere debuerit? Ego causam dico tibi, quia mater tua, genitrix tua, me dereliquit, me abnegauit virum suum, regem suum, & idcirco aliam duxi, dato illi libello repudij, & hæc est quæ taliter ascendit. Vbi nam hoc accidit? Sub arbore malo, ubi te suscitauit sub ligno crucis, ubi te redemi. Propterea dixi sub arbore malo, id est, sub arbore afferente fructus suos, quia videlicet lignum crucis non sterile lignum fuit, sed fructus attulit vite & salutis. Ibi te suscitauit, sed mater tua synagoga, genitrix tua, gens Iudaica, ibi corrupta est, dicendo, non habemus regem nisi Cæsarem ubi violata est, clamando: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Propterea repudiata illa, ista talis ascendit, & sicut ait quidam ex vobis: Cæcitas contingit in Israël donec plenitudo gentium subintrepat, & sic omnis Israël saluus fiat. Nunc audi quid dicat ista, quam tu miraris, ista mulier fortis, de qua veraciter dictum sit. Confidit in ea cor viri sui, & spolijs non indigebit. Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus emulatio. Lampades eius, lampades ignis

atque flammarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Si dederis homo omnem substantiam domus sue pro dilectione, quam si nihil despicies eam. Quid (rogo) ista petit (ut iam dictum est) mulier fortis, nisi ut confidat in ea cor viri sui? Quid enim est dicere, pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, nisi ac si dicat, confidat in me cor tuum, roboretur ex adiutorio meo brachium tuum? Et o dilecte, quid est presenti loco cor tuum, & quid brachium tuum, nisi scripturæ veritatis, quæ scriptæ sunt secundum cor tuum, & memoria mirabilium tuorum, ex quibus cognoscitur, quam magnum, quam forte sit brachium tuum? Pone me ut signaculum super illud cor tuum, pone me ut signaculum super illud brachium tuum. Quam ob causam? Nimirum ob triplicem, quæ contra me latrant, insaniam videlicet Iudaicam, paganicam, hereticam. Prompta sum, expedita sum, deuota sum econtra fortiter defendere illud cor tuum, protegere illud brachium tuum sicut imperiale signaculum, sicut fidele testimonium, mira fortitudine, miranda duritia, quam nullus possit effringere. Fortitudinem meam dico dilectionem, duritiam meam dico emulacionem. Cur hoc? quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus emulatio. Quid est hoc dicere, nisi ac si dicatur, zelum magnum habet dilectio, iram intolerabilem habet emulatio? Attendite amici quod dicitur, animaduertite diligenter quod agitur & actum est hactenus, ex quo ascendit de deserto, delictis affluens mulier ista fortis, & innixa super dilectum suum, quæ istud poscit, ut confidat in ea cor viri sui. Quis vnquam portare potuit zelum dilectionis, quem habet circa cor dilecti sui, iram emulacionis quam habet erga brachium dilecti sui? Sicut mors, sicut infernus, ita nulli parcat & omnibus est immitis, quicumque male sentiunt de scripturis veritatis, quæ scriptæ sunt secundum cor viri sui, dilecti sui, qui male prædicant de brachio fortitudinis, quo salutem generis humani operata est omnipotentia viri sui, dilecti sui. Nonne cum in remittendis peccatis piissima sit, illos duntaxat, qui loquuntur extra vel contra verbum veritatis, mortificat, & inferno addicit illorum animas? Quippiam tolerare potest, quod cordi dilecti sui, id est, scripturæ veritatis contrarium est? Dilectio contra hereticam inflexibilis, tolerare non potest. Illos qui in hoc sunt, eliminat & anathematis gladio trucidat. Non in experta loquimur, nulla re magis offenditur, nullo malo exacerbatur amplius, quolibet anima habens spiritum dilectionis, quam si audiat de scripturis quippiam contra sensum cordis

Cor Christi sunt scripturæ veritatis

Dilectio contra hereticam inflexibilis

Psal. 26.

Sub arbore malo, sub ligno crucis.

Isa. 19.

Matth. 23.

Matth. 23.

Prover. 31.

dis huius amici, contra honorem brachij huius dilecti. Quam forte natura sit mitis, statim ad rem istam sit intractabilis, & videtur aduersarijs motus eius quasi mors mortis, & ira eius quasi ira infernalis, sicut de moyse constat, qui cum esset mitissimus omnium hominum, qui morabantur in terra, ubi causa poposcit, licet immitis factus est quasi mors, sic durus quasi infernus, ita ut diceret: qui domini est, iungatur mihi: & durissimo eius imperio occideret vnusquisque fratrem & amicum & proximum suum, cecideruntque vna die viginti tria milia. Et ille materiali quidem gladio, & alij post eum complures, ut Iohannis & fortissimus David probauerunt, quia verè fortis est ut mors dilectio, verè dura sicut infernus emulatio. Ista verò dilectissima spirituali gladio sicut propter dilecti sui cor & brachium, persistens fortiter tanquam inuisibile signaculum. Nam de materiali gladio non habet præceptum siue dilecti sui consensum, quando audiuit eum dicentem, Conuertere gladium tuum in locum suum, satis est, sinite vsque huc. Lampades eius (ait) lampades ignis atque flammarum. Cuius eius? dilectionis siue emulacionis. Lampades dilectionis, lampades ignis, lampades emulacionis, lampades flammarum. Sicut ignis, dum concitatus fuerit, generat flammam: sic dilectio, dum aliquid pereperit non secundum cor huius viri, non secundum sensum huius dilecti, parit emulacionem, lucem pariter & vrentem, amicos illuminat, inimicos vrentem. Quid si fortes fuerint inimici? quid si habuerint turbas populorum, gladios quoque regum atque imperatorum, sicut aliquando habuerunt? Nihilominus confidat in ista cor viri sui, quia nihilominus fortis erit, ut mors dilectio, dura sicut infernus emulatio, imo & amplius tunc lampades istæ ardebunt atque lucebunt, lampades ignis atque flammarum. Hinc est quod dicit: Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Audiuius, vidimus aquas multas, id est, inundantes persecutiones popularium, & flumina, scilicet persecutiones principum fortium, quæ cum vehementer inundarent, non potuerunt extinguere siue obruere charitatem, neque compescere eius emulacionem, ut saltem de vno verbo dogmatis fidelissimi reticeret, exempli gratia, illo, quod dicitur opus bonorum. Pro nihilo fuit huic dilectæ omne damnum, & ipsa mors, quam inferre heretici potuerunt. Hoc est quod dicit: Si dederit homo omnem substantiam domus sue pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. tanta illi inest dilectio verbi, ut in comparatione talis margaritæ, quam intus retinuit, quasi ni-

hil despiciat omne, quod foris auferri potuit. Ecce mulierem fortè vidistis & audistis. Non ex semetipsa tantam sibi fortitudinem inesse confidit, sed ex eo, qui solus est vera fortitudo fortium, sicut vidistis eam ascendentem, innixam super me dilectum suum. Non (inquam) ex ipsa fortitudo hæc, sed ex providentia nostra, secundum pium nostræ sollicitudinis consilium, quod habuimus super eam, sicut sequentia indicant. Soror nostra paruula est, & ubera non habet. Quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est? Si murus est, edificemus super eam propugnacula argentea. Si ostium, compingamus illud tabulis cedrinis. Huiusmodi consilium super illam habuimus pater & filius & spiritus sanctus, pro magna re, pro magno negotio, quia videlicet sic se habebat, & sic habet tem-

Soror nostra paruula, ecclesiæ primitiua.

Matth. 23.

Vbera lex & propheta.

Quis murus, quis ostium est.

propugnacula argentea, ecclesiæ responsa martyrum.

Mitissimus Moyses gladio sicut per hanc dilectionem.

Num. 12. Exod. 32.

Ecclesiæ non corporali, sed spirituali gladio punit.

Matth. 26. Luc. 22.

Lampades dilectionis. Ecclesiæ pro fide defendenda nemini cedat.

Pro fide omne damnum despiciat.

in ciuitatem vel in domum introitur, ita per tale ministerium credentes ecclesie incorporantur. Igitur si murus est (ait) edificemus super eam propugnacula argentea, id est, si dignè potest stare vel permanere pro fide in agone certaminis, suggeramus illi, quæcunque necessaria sunt, veritatis testimonia, ut non minus respondere sciat, quam si legisset legem aut prophetas iuxta illud: cum steteritis ante reges & principes, nolite premeditari qualiter respondeatis, ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt respondere & contradicere omnes aduersarij vestri. Item: Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Nonne sic & factum est? Nonne si ritè cõsideres cõfessiones & responsa martyrum, in illis duntaxat exemplaribus, quæ fideliter ac simpliciter sine fuce humani ingenij scripta sunt, ubi responsa illorum, ut dicta, sic excepta sunt: nonne, inquam, responsa illorum nobis propugnacula, & non qualicumque, sed propugnacula argentea sunt? Casta namque & castigata sunt, multumque nitore ac splendoris habent, iuxta illud: Eloquia domini, eloquia casta, argentum igne examinatum. Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis, id est, cum qui non tantæ est fortitudinis, vel tolerantie, ut tormenta passionum sustinere possit, attamen illius est officij siue deuotionis, ut viam vel introitum fideliter faciat volentibus introire in regnum Dei, baptizando siue catechizando illos verbo Dei, faciatis, ut sit memorie imputribilis atque suauis secundum similitudinem cedri, ligni odoriferi atque imputribilis, iuxta Davidicum illud: Iustus ut palma florebit, sicut cedrus Libani multiplicabitur. Sunt enim multa dona gratiarum, quæ valeant & sufficere possint illis, qui etiam si cupiant, palmam martyrii non attingunt. Quid ad hæc illa? Ego murus, & ube rantea turris, ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens. Et est sensus: Primo quidè tempore, cum iam alloquenda essem, & de nostra fide secundum charitatem tuam respondere inciperem, paruula eras, sicut dicis dilecte mi, & vbera non habebam: sed nunc & murus sum, & vbera sunt mihi, non qualiæcunque, sed sicut turris. Processu namque temporis venerunt scriptores mei, confortati sunt interpretes mei, legemque ac prophetas totumque vetus pariter ac nouum testamentum in linguas, maximè Grecam & Latinam, de vno Hebraicæ lingue repositorio transtulerunt, & ecce spiritu & litera fortiter instructa sum, habens etiam de meis, qui mihi nati sunt filiis, doctores & explanatores luculentos vtriusque testamenti. Propterea dixi: Ego murus & vbera mea sicut

turris. Non autem hoc ex me, sed ex gratia dilecti. Propterea & istud subiunxi: Ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens, id est, ex quo per fidem accepi peccatorum remissionem. Nam ex tunc propter ipsum quod & credidi, pacem reperi, & reconciliata sum Deo per mortem dilecti mei, filii sui, & ex eo proficiens atque succrescens, istam quoque gratiam consecuta sum, ut nihil mihi desit, de scripturis vtriusque testamenti, & ecce vbera mea sicut turris, quia nihil contra possunt pagani, Iudæi, hæretici. [Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos. Tradidit eam custodibus. Vir affert pro fructu eius mille argenteos.] Hoc dilecta ad gratiam & gloriam de semetipsa dicit. Et dilectus continuo respondens ait: [Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui custodiunt fructus eius.] Ad causam dilectæ huius, quæ hoc ipsum loquitur, multum pertinet, meminisse & deuenire, in quo plantata fuerit vinea dilecti sui, scilicet vtrum in fide an in operibus, de qua videlicet vinea & lex & prophete & in euangelio suo multa loquitur ipse dilectus. Propterea nunc dicit: Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos. Quænam illa est, quæ habet populos? Fides an lex? Non utique lex, sed fides. In fide vinea domini plantata est, non in lege, quemadmodum & Apostolus dicit: non enim per legem promissio Abraham aut semini eius, ut hæres esset mundi, sed per iustitiam fidei. Et subinde: Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini Abraham, non ei qui ex lege est solum, sed ei qui ex fide est Abraham, qui est pater omnium nostrum, sicut scriptum est, quia patrem multarum gentium posuisti ante Deum, cui credidisti. Item de eodem: Qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium, secundum quod dictum est ei, sic erit semen tuum sicut stellæ cœli, & non infirmatus est fide, &c. Ergo quæ habet populos ipsa est fides, quia per fidem Abraham pater populorum, pater multarum gentium factus est. Quid igitur o æmula mea, o synagoga siue carnalis circumcisio contra me gloriaris, quasi de operibus legis, quod sola tu sis vinea domini? Ante legem fuit vinea domini, plantata in fide, & tu in prauum conuersa es, plantatio autem illa permanet. Ego autem (ait plantator ipse) plantaui te vineam electam, omne semen verum. Quomodo conuersa es in prauum vinea aliena? Quid igitur lex? Propter transgressionem (ait Apostolus) posita est. Hinc & alius propheta: Vinea facta est dilecta in cornu filio olei, & sepiuit eam, &c. In cornu facta, id est, in fide plantata est, quia fidei firmitas illa per cornu designatur, de qua Apostolus: Ideo ex

Roma. 4.
Eph. 2.

Diuersi vineæ
custodes.

Esa. 5.
Hier. 2.

Preter vineam

Osee 3.

Myfterium in
numeris.

Viduitas &
corruptio vineæ
Iudaicæ.

Vinea domini
ante legem
plantata est.

Hier. 2.
Galat. 3.
Esa. 5.

fide, ut secundum gratiam promissio firma sit omni semini Abraham. Sepiuit autem eam, quid est, nisi hoc ipsum, quod lex propter transgressionem posita est: itaque nihil dubium remanet, quin pacifico, id est, dilecto (ipse est enim pax nostra, qui fecit vtraque: vnum) vinea facta vel plantata fuerit, non in lege, sed in fide: & ideo eo non nouo consilio defenditur dilecta hæc, scilicet ecclesia ex gentibus, quod ex fide absque operibus legis iustificetur. Tradidit eam custodibus, id est, patriarchis, ducebus, iudicibus, sacerdotibus, prophetis atque regibus, & sicut Esaias dixit: Turrim quoque & torcular, id est, templum & altare, edificauit in medio eius, & expectauit ut faceret vinas, & fecit labruscas. Ita conuersa est in prauum vinea aliena. Quæ deinde dicit: Vir affert pro fructu eius mille argenteos, vinea mea coram me est, mille tui pacifici & ducenti his, qui custodiunt fructus eius, ex opposito illius, quæ in prauum conuersa est, melius intelligitur. Et fodi eam mihi (ait in Osea dominus) quinde cim argenteis & coro ordei, & dimidio coro ordei, & dixi ad eam: Dies multos expectabis me, nec fornicaaberis & non eris viro, sed & ego expectabo te, &c. Sacramentum in numeris istis absconditum est pulcherrimum, hic in mille ducentis argenteis, illic in quindecim argenteis & coro ordei & dimidio coro ordei, cuius videlicet sacramenti hæc summa est, quod ista & virgo sit & viro coniuncta: illa autem neque virgo, neque viro coniuncta. Huius namque virginitatem vnitas millena, coniunctionem vero siue nuptias binarius ceterenus significat. Arithmetici siue abacisti melius norunt, quod dicitur, & quæ ratione vnitas virgo pronuntietur, vbi habent in suis tractatibus, quod videlicet in semetipsa multiplicata nihil creat, quia semel vnus, vnus est, quod nulli alii numero contingit. Næceteri numeri in semetipsos ducenti, alios creant, ut bis duo, quatuor, & ter tria, nouem. Porro nuptias huius centenus designat binarius, & hoc felicissimum est, quia dilecta hæc quæ ex fide est, semper viro coniuncta est, & semper virgo permanet. Ecce contra illius viduitatem semel & corruptionem illud mysterium designat, quod pretium eius neque in vnitate mansit, neque ad binarium peruenit, cum dicitur: Fodi eam mihi quindecim argenteis & coro ordei & dimidio coro ordei. Si argenteos attēdas, neque decē sunt argentei, quæ esset vnitas decenarius neque viginti, quæ esset binarius decenus, sed sunt quindecim, in quo videlicet numero plūritate, minus est binario. Similiter neque vnus tantum corus ordei, neque duo sunt cori, sed corus & dimidius ordei, plus monade, minus binario. Itaque & illi hoc infelicissi-

mum est, quia neque virgo est, neque virum habet. Nunc breuiter ad literam huius scribere recurramus: Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos, id est, omnis plantatio, quam plantauit dilectus verè pacificus, per quæ Deo reconciliati sumus, in fide plantata est Abraham, per quam ille omnes hereditauit populos. Tradidit eam custodibus, commisit eam rectoribus, vir affert pro fructu eius mille argenteos, id est, quibus operarius fidelis ac virtuosus, scripturarum peritus & ore facundus, cunctas fidelis sermonis copias impendit prædicando, ut percipiat tempore suo quippiam de fructu eius. Omnes argentei eius mille, id est, omnes sermones eius consonant in vna fide, quia sicut iam supradicta est, numerus iste millena vnitas est, quod arithmetici non incognitum est. Ad hæc ille: Vinea mea coram me est. Et est sensus: Ego non sum mutatus, sed vbi plantaui, ibi quero: & habeo vineam meam, scilicet non in lege, sed in fide. Si enim qui ex lege, hæredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio, & esse mutabilitatis, quæ in Deum non cadit. O tu quicumque es, qui in hac vinea mille argenteos (de quibus iam dictum est) expendis, mille tui pacifici, id est, pacē, videlicet remissionem peccatorum facientes vel acquirentes, sunt tibi, & ducenti his qui custodiunt fructus eius, videlicet in eo, ut virginali coniugio in cœlestibus nuptijs, quas hic significat binarius ceterenus, cum dilecto & dilecta in sempiternum perfruantur. [Quæ habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire vocem tuam.] Quis dicat, cui dicat, manifestum est. Dilectus enim dilectæ dicit, quæ habitas in hortis. Quibus in hortis habitat dilecta, nisi in amcenitate scripturarum, in delectatione virtutum pulchre florentium, benevolentium, semper virentium? Fac me (inquit) audire vocem tuam. Quomodo? Nimirum ita sicut scriptum est, Narrabisque filio tuo in die illo, dicens: Hoc est quod fecit dominus mihi. In manu enim forti eduxit me de Aegypto. Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monumentum ante oculos meos, & ut lex domini semper sit in ore tuo. Næ te veraciter ego eduxi de Aegypto, de tenebris huius seculi, de seruitute peccati in terram illam fluentem lac & mel, ut habitares in hortis istis, in omnibus scripturarum sacramentis, vbi veraciter sunt fontes & riuus lactis & mellis, fluitantes de spiritu Dei & hominis Iesu Christi dilecti tui. Fac igitur ut dixi, fac me audire vocem tuam, ita ut lex domini semper in ore tuo sit, nunc prædicando, nunc orando, nunc psallendo. His namque modis libenter audio vocem tuam: & ut amplius, sapienter ac sollicitè id facias, ecce dico tibi, amici auscultant,

Eph. 2.

Roma. 6.

1. Corin. 9.
Omnes argentei eius mille.

Roma. 4.

mille tui pacifici.

Fac me audire vocem tuam.

Exod. 19.

Deute. 6.

Psalm. 119.

tant, etiam illi, quos non vides corporalibus oculis, sancti scilicet angeli, iuxta illud: In cōspectu angelorum psallam tibi. Quid tādē dīlecta dicis? [Fuge dilecte mi, assimila caprea hinnuloq; ceruorum super montes aromatū.] O vocem dignam auditu dilecti, vocem de corde fideli & mēte humili. Hoc enim est quod anima qualibet fidelis & sapiens dicere consuevit: Domine, non sum digna vt intres sub tectum meum, non sum digna vt in me ostēdas frequens aliquod præsentiæ vel visitationis tuæ miraculum, Fuge (inquā) dilecte mi. Non quero in presenti vita gloriam, sed desidero gratiam: nō quero claritatem miraculorum, sed opto remissionem peccatorum. Fuge, inquam, dilecte mihi, & saltus huiusmodi similes saltibus capreae aut hinnuli ceruorum effice, non super me, sed super montes aromatū, super præcella merita sanctorum atq; perfectorum. ¶ Qui sancti atq; perfecti sunt, & causam præsentiem habent, vt necessario miracula fiant, illorum est aliter dicere: Exempli gratia, Helisæi prophete, qui meritorū benē conscius, & causam habens præsentiem, propter quam oporteret miracula facere: Oro, inquit ad Heliam, vt fiat spiritus tuus duplex in me, & ita factum est, duplicia enim quā Helias, iste miracula operatus est, vt aliquos de populo reuocaret ab impietate Iezabel, & à peccatis Hieroboam, qui peccare fecit Israël. ¶ Sed & in hoc fuge dilecte mi, vt semper sis incomprehensibilis. Nam illud concedendū est tuæ maiestati, vt non possis comprehendi, semperque sis desideratus ac desiderabilis, nōque lateat, quā diu sumus in hoc corpore, quā magna sit multitudo dulcedinis tuæ, quā abscondisti timentibus te. Fuge fuge cautus nobis ac prouidus, ne vnquā dū viuimus, nos comprehendisse arbitremur, sequentes vt cōprehendamus. Montes montes aromatū, ecce super vos dilectus, assimila-

tus capreae hinnuloq; ceruorum. Dicit autē ad quendam vnus ex amicis sapiens admodum, si etiam sciūisset afflictum vel percussum legitime consolari: Voca ergo si est qui respondeat tibi, & ad aliquem sanctorum conuerte. O montes sancti, causam singulorum & omnium nostrum in vno illo, in quem hoc dictum est, recognoscimus: & idcirco quod illi ab animo indiscreto datum est cōsiliū, nos discretē suscipimus, & sequi desideramus. Ille enim, videlicet Iob, quod interpretatur dolēs, & in eo quod sathan expetiuit eum vt tentaret, & in eo quod tentatus fidelis inuentus est omnium, qui piē volentes viuere in Christo persecutionem patiuntur, dolores & gemitus, & subsequentes consolationes in semetipso pramōstrauit: & in responsis suis ab illis duntaxat cognoscitur, quicunq; pro causa pietatis, seu foris visibiliter, seu intus inuisibiliter ab inuisibilibus inimicis tribulatur. Ad quem igitur vestrum conuertemur? In quo ex omnibus vobis fugientem dilectum citius cōsequemur & comprehendemus? O beata Maria, mons montium, virgo virginum, sancta sanctorum, ad omnes quidem conuertimur montes aromatū, & vocamus vt respondeant nobis, & hoc est quod vnusquisque nostrum dicit: Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi, sed ad te præcipuē conuertimur, ad te præceteris oculos nostros leuamus, tuum præ omnibus auxilium suspiramus. Per sanctum vteri tui sacramentum, & illum qui animam tuam pertransiuit, gladiū, obtine, vt videamus ipsam illuminationē montium eternorum, scilicet dilectum & ex dilecto dilectum, simulque dilectionem amborum, id est, patrem & filium & spiritum sanctum Deum vnum, viuū & verum, cuius regnum & imperium permanet in secula seculorum, Amen.

